JL
Om, N36
N 60.16.2.
98457.

Volume XVI 1959-'60 Part 2

973

ANNALS OF ORIENTAL RESEARCH

UNIVERSITY OF MADRAS

Editor-in-chief
SRI. M. MARIAPPA BHAT

Editorial Board

DR. R. P. SETHU PILLAI
SRI N. VENKATA RAO
DR. S. K. NAYAR
DR. V. RAGHAVAN
DR. S. SHANKAR RAJU NAIDU
SRI A. S. USHA

1960

Annals of Oriental Research

EDITORIAL BOARD

Sri M. MARIAPPA BHAT (Editor-in-Chief)	*Head of the Dept. of Kannada*
Dr. R. P. SETHU PILLAI	,, *Tamil*
Sri N. VENKATA RAO	,, *Telugu*
Dr. S. K. NAYAR	,, *Malayalam*
Dr. V. RAGHAVAN	,, *Sanskrit*
Dr. S. SHANKAR RAJU NAIDU	,, *Hindi*
Sri A. S. [illegible]A	,, *Arabic Persian and Urdu*

98457

Published by the University of Madras
Twice a Year

Annual Subscription: Rs. Four

CONTENTS

		Pages
Tamil		
Adi Bhagavanai Arintu Porruka *By Dr. M. A. Dorairangaswami*	...	1—22
Tiruppalaivanam and Its Inscriptions *By Dr. M. Rajamanikkam*	...	1—11
Malay Mozhiyil Tamil Valakku-c-corkkal *By N. Sanjeevi*	...	1—6
Telugu		
(i) Kannada and Telugu Literatures - A Comparative Study (ii) Vyakaranamulu-Kaviprayoga Sarali *By N. Venkata Rao*	...	1—31
Andhra Nataka Jagattu *By S. Ramakrishna Sastri*	...	171—210
Kannada		
Kannada Language of the Nineteenth Century - A Sample *By M. M. Bhat*	...	1—20
Janapada Geethagalu II *By A. Shanker Kedilaya*	...	1—13
Sanskrit		
The Basic Triangle of Meaning and Indian Theories *By Dr. K. Kunjunni Raja*	...	1—3
Satpratipaksa-Vyakhya of Sri Krishna Bhatta on Sri Gadadhara's Satpratipaksa *Ed. By S. Subrahmanya Sastri*	...	1—33
Hindi		
Heroic Element in Hindi Literature *By Dr. S. Shankar Raju Naidu*	...	1—11

LIST OF EXCHANGES

ENGLISH

1. *Annals of the Bhandarkar Oriental Research Institute, Poona*
2. *Epigraphia Indica*
3. *The Journal of Sri Venkateswara Oriental Institute, Tirupati*
4. *The Journal of the Oriental Institute, Baroda*
5. *The Journal of the Uttar Pradesh Historical Society, Lucknow*
6. *The Journal of Oriental Research, Madras*
7. *The Journal of the Madras University, Madras*
8. *The Journal of the Osmania University, Hyderabad (Deccan)*
9. *The Journal of the Gauhati University, Gauhati (Assam)*
10. *The Journal of the Bombay University, Bombay*
11. *Half-yearly Journal of the Mysore University, Mysore*
12. *Bulletin of the Government Oriental Manuscripts Library, Madras*
13. *Bulletin of the Archeological Survey of India—Ancient India*
14. *Tamil Culture, Madras*
15. *The Vikram, Vikram University, Ujjain*
16. *Indian Philosophy and Culture*
17. *Brahma Vidya, Advaita Sabha, Kumbhakonam.*

TAMIL

18. *Tamil Pozhil*

TELUGU

19. *Andhra Sahitya Parishat Patrika, Kakinada, East Godavary Dt.*
20. *Parisodhana (Research Journal), Madras*

KANNADA

21. *Kannada Sahitya Parishat Patrika, Bangalore*
22. *Prabuddha Karnataka, University of Mysore.*

MALAYALAM

23. *The S. P. Traimasikam*

HINDI

24. *The Nagari Pracharini Sabha Journal, Benares*

ஆதி பகவனை அறிந்து போற்றுக

டாக்டர் மொ. அ. துரை அரங்கசாமி

உயர்திணை மக்கள் (தொல், சொல். 1) என்று தொல்காப்பியர் சுட்டும் அனைவரும், தாம் அரிதிற் பெற்றுள்ள தம் மக்கட் பிறப்பில், பிறவிப் பெருங்கடல் நீந்திப் பேரின்பக் கரையாம் வீடெய்தும் கடப்பாடு உடையவர். வீடு எய்துவதற்கு உரிய வழி உணர்த்துவாராய்,

> "யான்எனது என்னும் செருக்கறுப்பான் வானோர்க்(கு)
> உயர்ந்த உலகம் புகும்" (குறள், 346.)

என்கிறார் திருவள்ளுவர்.

"தான் அல்லாத உடம்பை யான் என்றும், தன்னோடு இயைபில்லாத பொருளை எனது என்றும் கருதி, அவற்றின்கண் பற்றுச் செய்வதற்கு ஏதுவாகிய மயக்கத்தைக் கெடுப்பான், வானோர்க்கும் எய்துதற்கு அரிய வீட்டுலகத்தை எய்தும்," என்பது இக் குறளுக்குப் பரிமேலழகர் கூறும் பொருளாம். இதனால், இருவகைப் பற்றினையும் விட்டார்க்கே வீடுளதாம் என்று கூறி, இவற்றை விடாதவர்க்கு வீடில்லை என்றும், பிறவித் துன்பங்கள் பற்றி விடா என்றும் வற்புறுத்துவாராய்,

> "பற்றி விடாஅ இடும்பைகள் பற்றினைப்
> பற்றி விடாஅ தவர்க்கு" (குறள், 347.)

என்று அவர் கூறுகின்றார்.

"ஒருவன் இருவகைப் பற்றையும் அற்றபொழுதே, அப் பற்றறுதி அவன் பிறப்பை அறுக்கும் என்றும், அவை அறாத பொழுது, அவற்றால் பிறந்திறந்து வருகின்ற நிலையாமை காணப்படும்" என்றும் உணர்த்த,

> "பற்றற்ற கண்ணே பிறப்பறுக்கும் மற்று
> நிலையாமை காணப் படும்" (குறள், 349.)

என்று அவர் இயம்புகின்றார்.

"அறன்எனப் பட்டதே இல்வாழ்க்கை" (குறள், 49.) என்று இல்வாழ்க்கையைச் சிறப்பித்துக் கூறும் திருவள்ளுவர்க்கு, மனைவியும் கணவனுமாக இல்லறத்தில் இருந்து கொண்டே பற்றற்ற வாழ்க்கையை மக்கள் கடைப்பிடிக்க வேண்டும் என்பது கருத்தாகும் எனலாம்.

" கடனறிந்து இருவேம் ஆகிய உலகத்து " (குறுந்., 57.) என்ற சங்கச் செய்யுட்பகுதி, கடனாற்றுதற்கு என்றே, ஒருயிர், கணவன் மனைவி என ஈருடல் பெற்று உலகில் தோன்று கின்றது என்று உணர்த்துகின்றது. அறியாமை என்னும் மாசு, உயிரில் உள்ளளவும், அதற்குப் பேரின்ப நிலை உண் டாதல் இல்லை. கணவன் மனைவி என ஈருடல் ஒருயிராய்த் தோன்றுமவர்கள், தங்கள் கடமைகள் இவை என அறிந்து, அவற்றைக் கண்ணுங் கருத்துமாகக் கடைப்பிடித்தலால், அறி யாமை என்னும் மாசு ஒழியப்பெறுவர். மாசு ஒழியப்பெறு தலால் அவர்கள் பற்றற்ற நிலை எய்தி அதனால் சால்பென்னும் நிறைவுற்று வீடு பெறுவர்.

அறியாமை என்னும் மாசு ஒழித்தற்கு உரிய கடன்கள் இவை எனக் கூறுவார்போல், சான்றாண்மை உடையார்மேல் வைத்து அவர்,

" கடனென்ப நல்லவை எல்லாம் கடனறிந்து
சான்ருண்மை மேற்கொள் பவர்க்கு " (குறள், 981.)

என்று இயம்பியுள்ளார்.

" சான்ருண்மையை மேற்கொண் டொழுகுவார்க்கு நல் லனவாய குணங்களெல்லாம் கடனாய் இருக்குமென்று நூலோர் கூறுவர் " என்பது இதன் பொருள். அன்பு, நாண், ஒப்புரவு, கண்ணோட்டம், வாய்மை, கொல்லாமை, பணிவுடைமை, வெல் லும் ஆற்றல் உடையராயிருந்தே தம்மின் உயர்ந்தார்மாட்டுக் கொள்ளும் தோல்வியைத் தம்மின் இழிந்தார்மாட்டும் கொள் ளுதல், இன்னா செய்தார்க்கும் இனியவே செய்தல், நல்குர வால் தளராமை, கடல் கரைபுரண்டு வந்தாலும் தாம் திரி யாமை " முதலியவை சான்றாண்மை மேற்கொண்டொழுகு வார்தம் கடன்களாம் எனச் சான்றாண்மை என்னும் அதி காரத்தில் திருவள்ளுவர் குறித்துள்ளார். மாசு கழித்தற்கு எனக் கணவன் மனைவியர் இருவரும் இவற்றை மேற்கொள்ள வேண்டும் என்பது அவர் கருத்தாகும். " என் கடன் பணி செய்து கிடப்பதே " என்ற அப்பர்தம் அருள்வாக்கைக் கொண்டு, தன்னலமின்றி மக்கட்குத் தொண்டாற்றுவதே மாசு கழித்தற்கு உரிய சீரிய கடனாகும் என்று நாம் சுருங்கக் கூறலாம்.

தன்னலமின்றித் தொண்டாற்றும் முறைமையையும், அதன் பயனையும் புறநானூறு (182) விளங்க உணர்த்துகின் றது. சங்க காலத்துப் பெருவேந்தனாகிய இளம்பெருவழுதி யின் வாய்மொழியாக அவை நம்மால் அறியப்படுகின்றன. " இந்திரர் அமிழ்தம் இயைவதாயினும் தமியர் உண்டலும் இலர் ; முனிவிலர் ; சோம்பியிருத்தலும் இலர் ; பிறர் அஞ்சு வனவாகிய தீய செயல்களுக்குத் தாமும் அஞ்சி அவற்றைச் செய்யாதவர்; புகழ் வருவதாயின் தம் உயிரையும் கொடுத்தற்கு இயைவர் ; பழி உண்டாவதாயின் உலக முழுதும் பெறுவதா யினும் இயையாதவர்; அயராமல் உழைப்பவர்; அன்ன மாட்சி அனையர் ஆகித் தமக்கென முயலாத வலிய முயற்சியை உடை யவராய்ப் பிறர்க்கென வாழுநர் உள்ளமையால், உலகம் அழி யாமல் நிலைபெற்றிருக்கின்றது " என்பது இளம்பெருவழுதி யின் வாய்மொழிப் பொருள்.

திருவள்ளுவர் கருத்துப்படி, கடன்களுள் தலையாயது அன்புடைமையாகும். அன்புடைமையை அடிப்படையாகக் கொண்டு ஏனைய கடன்களையெல்லாம் குறைவற ஆற்றுவதற்கு இயைந்தது இல்லற வாழ்க்கையேயாகும் என்பதை உணர்த் தவே தொல்காப்பியரும் அதனை அன்பின் ஐந்திணை என்று இயம்புவார் ஆனார். கணவனிடத்து மனைவியும், மனைவியி னிடத்துக் கணவனும் அன்பு செய்து பழகுதலாகிய பழக்கம் பெற்றுவிடுவாராயின், பின்பு அவ் விருவரும் ஒருங்கே தம் மக்களிடத்தும், விருந்தினரிடத்தும், அயலவரிடத்தும், ஏனைய உயிர்களிடத்தும் அன்புசெய்து பழகும் பழக்கத்தை வளர்த் துக்கொண்டு, இறுதியில் எல்லா உயிர்களின் அகத்தும் புறத் தும் நீக்கமற நிறைந்து நிற்றலையுடைய இறையிடத்தில் அன்பு செய்து, அருள் நிறைவு பெற்று அதனோடு இரண்டறக் கலந்து நிலைபெறுதலாகிய வீட்டின்பத்தை எய்துவர்.

ஏனைய உயிர்களுக்கு இன்பம் இழைத்தற்கு அடிப்படை யாய் இருப்பதே அன்பாகும். இன்பம் இழைத்தற்கண் துன் பம் துடைத்தலும் அடங்கும். பெரும்பான்மையாகத் துன்பம் துடைப்ப தொன்றே இன்பம் இழைத்தலாகவும் முடியும். பிறி துயிரின் துன்பம் கண்டவழி, அத் துன்பம், காண்பவனுடைய உள்ளத்தைக் கனிவிக்கும் ; கனிந்த உள்ளம் நெகிழ்ச்சியுறும்; நெகிழ்தலை யடுத்து ஈர்தலாகிய (இரண்டாகப் பிளவுபடுத லாகிய) இரக்கம் கொள்ளும் ; அதனால் கசிவு ஏற்படும் ; கசிவு

பெற்ற வுள்ளம், தன்னை உடையவனைக் கைவிட்டுத் துன்பம் உடையதன்பால் செல்ல முற்படும்; உள்ளம் செல்லுங்கால் தானும் அதனோடு துன்பமுடையதன்பால் செல்லுதலால், தான் என்பதற்ற நிலையாகிய அன்புநிலை (அன்பு—அல்+பு—அல்லாமை—தான் அல்லாமை—தான் அற்ற நிலைமை) ஏற்படும்; அங்ஙனம் சென்ற நிலையில் துன்பமுடைய உயிரின் புறத்தே ஆர்தல் (நிறைதல்) ஆகிய ஆர்வநிலை உறும்; பின்னர் அதன் உள்ளும் நிறைதலாகிய அருள் (ஆர்+உள்—ஆருள்—அருள்) நிலை பெற்று நிற்கும். கனிவும், நெகிழ்ச்சியும், இரக்கமும், கசிவும், அன்பும், ஆர்வமும், அருளும் ஒருபொருள் தரும் சொற்கள் போல், அறிஞர்களால் கருதப்பெறுகின்றன. ஆனால், அவை வேறு வேறு பொருட்களை உடையன என்பது இப்போது விளங்கும். அன்பின் பல்வேறு நிலைகளை உணர்த்தும் சொற்களையுடைய தமிழ்மொழியின் சொல்வளம் இவ்வாற்றால் அறிந்து இன்புறற்கு உரியது. தன்னலமின்றிக் கணவனிடத்து மனைவியும், மனைவியிடத்துக் கணவனும் அன்புசெய்து பழகுமாறு, இவ்வாறாகும். கணவனின் துன்பம் நீக்கி இன்பம் அளித்தலில் மனைவியும், மனைவியின் துன்பம் நீக்கி இன்பம் அளித்தலில் கணவனும் விழிப்புடன் இருத்தல் இல்வாழ்க்கைக்கு இன்றியமையாதது ஆகும். இருவரிடையேயும், ஒருவர்க்கொருவர் அன்பு காட்டுதலாகிய இக்கடன் ஒழுங்காக நடைபெறுமாயின், அவ்விருவரும் ஏனைய உயிர்களிடத்தில் இக் கடனை ஒழுங்காக ஆற்றும் திறம் பெற்று, ஏனைய கடன்களையும் உடனாற்றி, மாசு நீங்கி வீடு பெறுவர்.

ஆனால், இத்தகைய கடனாற்றி உய்தி பெறவேண்டும் என்ற உறுதியுடன் கணவன்மனைவியராய் வந்தவரிடையே, அன்பு நிலைக்கு மாறாகப் பற்று நிலையே வேர்கொண்டுவிடுகிறது. பற்றுநிலை உறுவதற்கு அடிப்படை, உயிரோடு கலந்து நிற்றலாகிய மாசினால் ஏற்படும் தன்னலமேயாகும். அன்பு நிலைக்கு அடிப்படை தன்னலம் இன்மையே ஆகும்.

தனக்கே இன்பம் நாடுதலாகிய தன்னலத்தில், தனக்கு இன்பம் தரும் கருவியாவாள் மனைவி என்று கணவன் கருதுகின்றான். அதனால், மனைவியிடத்தில் கணவனுக்கு வேட்கை பிறக்கின்றது. வேட்கை பிறந்ததும், அவன் உள்ளம் அவளை அவாவிச் செல்கின்றது. அவாவிச் சென்ற உள்ளம், அவளிடத்து வீழ்கொள்ளுதலாகிய விழைவுறுகின்றது. விழை

வுற்ற உள்ளம், அவளைப் பற்றிக்கொள்கின்றது; பற்றியபின், வேர்கொண்டுவிடுதலாகிய விருப்பு நிலையை அடைகின்றது; விருப்பு நிலை அடைந்தபின், அசைக்கப்பட்டு (கட்டப்பட்டு) மீண்டும் தன்னிலைக்கு வரமாட்டாத ஆசை நிலையில் நிலைத்து நின்றுவிடுகின்றது. கணவனுக்குச் சொன்ன அனைத்தும் மனைவிக்கும் பொருந்தும். 'படநாகம் அரைக்கு அசைத்து" என்ற இடத்தில் அசைத்தல் என்பது கட்டுதல் என்று பொருள்படுதல் காண்க. எனவே, ஆசை என்பது, அசைத்தல் அல்லது கட்டுண்ணுதல் என்று பொருள்படும் தமிழ்ச்சொல்லேயாகும் எனலாம். இவ்வாற்றால், தன்னலத்தால் வேட்கையும், அவாவும், விழைவும், பற்றும், விருப்பும், ஆசையும் படிப்படியாக வளர்ந்து, உயிர்களின் உரிமையை இழக்கச்செய்து, 'கடன் என்ப நல்லவை எல்லாம்' எனப்படும் அவற்றைச் செய்யமாட்டாதபடி தடுத்துப் பிறவிப்பிணியை உண்டாக்குதலின் உண்மை நுணுகி அறியற்பாலதாம். வேட்கையை முந்துறுத்த தன்னல வளர்ச்சியில், விழைவுகொள்ளும் வரையில் மீட்சிக்கு இடமுண்டு. ஆனால், பற்றுக்கொண்டுவிட்டபின், உலகப் பொருள்களிலிருந்து மீட்சிக்கே இடமில்லை. பற்றுக்கொண்டு தன்னுரிமையைப் பறிகொடுத்து நிற்கும் உயிர்க்கு, மெய்யுணர்வு நூல்கள் பயன்படவே மாட்டா.

தன்னலமற்ற அன்பு நிலையை மேற்கொண்டு, தன்னலமுடைய பற்றுநிலையைப் புறங்கண்டு வாழும் வாழ்க்கையே, வையத்துள் வாழ்வாங்கு வாழும் நல்வாழ்க்கையாம்; வீடுபேறு எய்துவதற்கு உரிய உயர் வாழ்க்கையாம்.

தன்னலமே தாண்டவமாடும் சூழ்நிலையில் பெரும்பான்மையாக வாழ்க்கை நடத்துதற்கு இயைபு பூண்டு நிற்கும் கணவனும் மனைவியும், அன்பு வாழ்க்கை நடத்துதற்கு மாறாகப் பற்று வாழ்க்கை நடத்துதற்கே ஆளாய்விடுன்றனர். கணவன் மனைவியருள், கணவனே, அன்பு வாழ்க்கை நடத்துதற்கோ, பற்றுவாழ்க்கை நடத்துதற்கோ பெரிதும் பொறுப்பாளி ஆவான். பொறுப்பறிந்து கணவன் நடந்துகொள்வானானால், மனைவியினிடத்தில் அன்பு வாழ்க்கைக்குப் பஞ்சம் ஏற்படவே மாட்டாது. எனவேதான், தன்னலம்பற்றிய வேட்கையை முந்துறுத்து எழும் பற்று நிலையை உண்டாக்கிவிடும் 'பெண் வழிச் சேறல்' என்ற ஓர் அதிகாரத்தை வகுத்து, அதன் முதற் குறளாகத் திருவள்ளுவர்,

" மனைவிழைவார் மாண்பயன் எய்தார் வினைவிழைவா
வேண்டாப் பொருளும் அது "

என்று நமக்கு விழிப்பூட்டுவாராயினர். இக் குறளில் விழைவு என்ற சொல் ஆளப்பெற்றுள்ள இடப் பொருத்தத்தை, முன்னர், அதனோடு பெய்துணர்த்திய சொற்கோவையின் பொருள் நுட்பம்கொண்டு உணர்க.

" அன்பு காரணமாக அன்றி, இன்பம் காரணமாகத் தம் மனையாளை விழைந்து அவள் தன்மையராய் ஒழுகுவார், தமக்கு இன்றுணையாய அறத்தினை எய்தார்; இனிப் பொருள் செய்தலை முயல்வார், அதற்கு இடையீடு என்று இகழும் பொருளும், அவள் தன்மையராதற்கு ஏதுவாகிய அவ் வின்பமே ஆகும் " என்பது, ஈண்டுக் காட்டப்பெற்ற குறளின் பொருளாகும். அத்தகைய இன்பம், அவளாற் பயனாகிய அறத்தினும், அவ் வறத்திற்கும் தனக்கும் ஏதுவாகிய பொருளினும் செல்லவிடாமையின், விடற்பாற்றாம் என்பது கருத்தாகும். தன்னலங் குறித்து இன்பம் காரணமாக விழைவுகொண்டபோதே, தம் உரிமையிழந்து அவள் தன்மையராவர் என்றால், அடுத்த நிலையாகிய பற்றுக்கொண்டபின் தம் உரிமைக்கு இடமே இராது எனலாம்.

எனவே, இல்வாழ்க்கையில், தன்னலமுடைய பற்று நிலையிலிருந்து நீங்கித் தன்னலமற்ற அன்பு நிலையில் நிலைபெற்று நிற்றற்கு, ஏதாவது நல்வழியுண்டா என்று கணவனும் மனைவியும் ஆராய்தல் வேண்டும்; ஆராய்ந்துணர்ந்தபின், அவ் வழியில் விழிப்புடன் நிற்க வேண்டும்.

ஓர் உருவில் ஓர் உரு அன்பு செய்து பழகிப் பின் படிப்படியாக அனைத்துயிரிலும் அன்புசெய்து பழகுதற்கென்றே கணவன் மனைவி என ஈருருவாய் உலகில் வந்து தோன்றிய உயிர், அன்பு நெறியிலிருந்து வழுவிப் பற்றுநிலையில் நின்று உலகப் பொருள்களில் பற்றுக்கொண்டு அரிதிற்பெற்ற மக்கட் பிறப்பைப் பாழ்படுத்திக்கொள்வதைக் கண்ட தெய்வப்புலவர் திருவள்ளுவர், உலகப் பொருள்களிலிருந்து பற்று நீங்கி உய்தி பெறுவதற்கு ஒப்பற்ற ஒரு வழி கூறுகின்றார். அறிவு நெறி பற்றியவர்கள், மெய்யுணர்வால், பற்றிற்குக் காரணமாகிய அறியாமை என்னும் மாசினைப் போக்கிக் கொள்ளுதல் வாயிலாகப் பற்றிலிருந்து நீங்கலாம் என்பாராயினும், மெய்யுணர்

விற்கும் திருவள்ளுவர் கூறும்வழி இன்றியமையாது வேண்டப்படும் என்று காண்பார்க்கு, பற்றிலிருந்து நீங்குவதற்கு உரிய வழி, தெய்வப்புலவர் கூறும் ஒரே வழிதான் என்பது தெளிவாகும். இந்த வழியைக் கடைப்பிடிப்பார்க்கு, மெய்யுணர்வும் தன்னாலேயே உண்டாய்விடுமாதலால், அவர் கூறும் ஒரே வழியே ஒப்புயர்வற்ற வழியாகும். அவ் வழி இன்னது என்பதை அவர்,

" பற்றுக பற்றற்றான் பற்றினை அப்பற்றைப்
பற்றுக பற்று விடற்கு " (குறள், 350.)

என்பதால் உணர்த்தியுள்ளார்.

மெய்யுணர்வு என்னும் அடுத்த அதிகாரத்தைத் தொடங்குவதற்கு முன், துறவு என்னும் அதிகாரத்தின் இறுதியில் இக் குறளைத் திருவள்ளுவர் இடமறிந்து வைத்துள்ள பொருத்தம் வியந்து பாராட்டுவதற்கு உரியது. இதனாலும், மெய்யுணர்விற்கும் அடிப்படையாவது இக் குறளால் உணர்த்தப்பட்ட வழி எனலாம்.

தத்துவ நூல்களும், சித்தாந்த சாத்திரங்களும் ஆட்சி கொண்ட காலத்தில் உரை எழுத அமைந்த உரையாசிரியர்கள் அனைவரும், அன்பின் ஐந்திணை பற்றிய அன்பு நெறியே பண்டைத் தமிழருடைய தனி நெறியாம் என்பதை அறிய இயலாமையாலோ, மறந்துவிட்டமையாலோ, அன்பு நெறி பற்றி உரை கூறாது அறிவு நெறி பற்றியே உரை கூறிச் சென்றுள்ளனர். துறவு என்னும் அதிகாரத்தில் வரும் குறள்கள் அனைத்தும் பற்றுவிடுதலாகிய உள்ளத் துறவை வற்புறுத்துகின்றனவே யன்றி, ஒருவரை ஒருவர் விட்டு நீங்குதலாகிய மெய்த்துறவை வற்புறுத்தவில்லை என்பதும் அறிதற்பாற்று.

திருக்குறளுக்கு உரையெழுதியவருள் தலைசிறந்தவரான பரிமேலழகரும் அறிவுநெறிச் சார்புபற்றியே இக் குறளுக்கு உரை எழுதியிருக்கின்றனர் என்றால், அறிவு நெறிக்கு அக் காலத்திலிருந்த செல்வாக்கினை வரலாற்றுக் கண்கொண்டு நோக்கி அமைதிகொள்ளக் கடமைப்பட்டவர்களாகின்றோம். என்றாலும், அவர் கூறும் உரை ஓரளவு நமக்கு வழிகாட்டியாய் இருக்கின்றதென்பதில் ஐயமில்லை.

இக் குறளுக்குப் பரிமேலழகர் கூறும் உரை வருமாறு :— “எல்லாப் பொருள்களையும் பற்றி நின்றே, பற்றற்ற இறைவன் ஓதிய வீட்டு நெறியை, இதுவே நன்னெறி என்று மனத்துக் கொள்க ; கொண்டு, அதன்கண் உபாயத்தை அம் மனத்தாற் செய்க, விடாதுவந்த பற்று விடுதற்கு” என்று அவர் பொழிப்புரை கூறி, மேலும் விளக்கக் குறிப்புத் தருவாராய், “கடவுள் வாழ்த்திற்கேற்ப ஈண்டும் பொதுவகையாற் பற்றற்றான் என்றார். பற்றற்றான் என்புழி ஆறாவது செய்யுட் கிழமைக்கண் வந்தது. ஆண்டுப் பற்றென்றது பற்றப்படுவதனை. அதன்கண் உபாயமென்றது தியான சமாதிகளை. விடாது வந்த பற்றென்பது அநாதியாய் வரும் உடம்பிற் பற்றினை. அப் பற்று விடுதற்கு உபாயம் இதனாற் கூறப்பட்டது” என்கின்றார்.

பரிமேலழகர் கூறும் கூற்றில் நமக்கு வழிகாட்டியாய் உள்ளவை, “பற்றற்றான் என்பது, எல்லாப் பொருள்களையும் பற்றி நின்றே பற்றற்ற இறைவன்” என்பதும், “பற்றற்றான் பற்று என்பது, பற்றற்றானது பற்று” என்பதும், “கடவுள் வாழ்த்திற்கு ஏற்ப ஈண்டும் பொதுவகையாற் பற்றற்றான் என்றார்” என்பதும் ஆம்.

யாண்டும் நீக்கமற நிறைந்து உண்மை அறிவின்ப வடிவாய் (சச்சிதாநந்த சொரூபமாய்) அருவாய் இலங்குவதனை இறை எனலாமே ஒழிய இறைவன் எனல் ஒல்லாது. அருவாய் இலங்கும் அதற்கு நம்மைப்போல் உடம்பில்லை யாதல்பற்றிப் பற்றற்றான் என்று பரிமேலழகர் கருதுகிறார். அவ்வாறானால் உயர்திணை ஒருபால்மேல் வைத்துக் கூறுவது ஆராய்தற்பாலது. பற்று என்பதற்கு இறைவன் ஓதிய வீட்டுநெறி என்றவர் கூறுகின்றார். அவர் கருத்துப்படி அஃது அவன் ஓதிய ஆகமமாகும். ஆகம நெறியே நன்னெறியென்று கொண்டு அதன்கண் உபாயத்தை அம் மனத்தாற் செய்க என்கிறார் அவர். அதன்கண் என்றது ஈண்டு இறைவன்கண் என்பதேயாகும். அவ்வாறாயின் அவன்கண் என்னாது அதன்கண் என்றது அருவாய் இலங்கும் இறையின்கண் என்பதே அவர் கருத்தாகும். இவ்வுரை அறிவுநெறி பற்றியதே என்பது இப்போது விளங்கும். அறிவுநெறி பற்றி அடுத்த அதிகாரத்தில் திருவள்ளுவர் கூறுகின்றார் ஆதலின், அதுபற்றியே அவர் ஈண்டும் கூறினார் என்று கூறுவது அவ்வளவு பொருத்தமாகத் தோன்றவில்லை.

யாண்டும் நீக்கமற நிறைந்திலங்கும் உண்மை அறிவின்ப அரு இயல்பினதான இறை, அன்பின் ஐந்திணையான இல்லறம் பற்றி நல்லனவெல்லாம் தம் கடமையாகக்கொண்டொழுகுவார்க்கு, அவரவர் நினைந்த வடிவில் வந்து காட்சியளிக்கும் ஆற்றல் உடையதாகும். ‘பற்றற்றான்’ என உயர்திணை ஆண்பாற் சொல்லால் திருவள்ளுவர் குறித்திருப்பதே இதற்குத் தக்க சான்றாகும். உயர்திணை ஆண்பாற் சொல்லால் குறிக்கப்பட்டது அத்திணை ஏனைப்பால்களுக்கும் உரிமை பூண்டு நிற்கும். ஆண் உருவிலோ, பெண் உருவிலோ, ஆணும் பெண்ணும் கலந்த உருவிலோ, ஓர் உருவன்றிப் பல உருவிலோ, அன்பால் அவரவர் நினைந்தவடிவில் இறைவன் எழுந்தருளி வந்து காட்சி தரும் இயல்பினன். இவ் வுண்மை தொன்றுதொட்ட தமிழருக்கு உரிமையானதே யாகும். “வினையின் நீங்கி விளங்கிய அறிவின் முனைவன்” என்று உயர்திணை ஆண்பாற் சொல்லால் முனைவனாகிய இறைவனைக் குறிப்பது, ஒன்றைப் படைத்தற்கு உருவம் இன்றியமையாதது என்பதை கருதியேயாகும். சங்க இலக்கியங்களில் உருவமுடையவனாக இறைவனைக் குறிக்கும் பல பெயர்கள் உண்டு. அவையெல்லாம் வடமொழியாளரிடத்திலிருந்து கடன் வாங்கப்பட்டன என்று கூறுவது அறிவுடைமையாகாது. இறைவனைப் பற்றிய செய்திகள், எல்லா நாட்டவர்க்கும், எல்லா மொழியினர்க்கும், எல்லா மரபினர்க்கும் பொதுவுடைமையாகும். இங்கே கொடுத்தல் வாங்கல்களுக்கு இடமேயில்லை. அன்பின் ஐந்திணை ஒழுக்கமே ஆட்சி பெற்றிருந்த சங்க காலத்தில், வாழ்க்கைக்கு வேறாக இறைவனைப் புகழும் பாடல்களுக்குத் தேவை மிகுதியாக இல்லாதிருந்ததால், அவை அக் காலத்தில் நிரம்ப இடம் பெறவில்லை. அன்பின் ஐந்திணை ஒழுக்கம், ஏனைய சமயங்களின் குறுக்கீட்டால், மாசுற்று மங்கிய காலத்தில் ஆழ்வார்களும் அடியவர்களும் இறைவனைப் பற்றிய புகழ்மாலைகளை அன்பே உருவமாக நின்று கொள்ளைகொள்ளையாகக் குவித்துவிட்டுச் சென்றனர். அவர்களுடைய பாடல்களெல்லாம், அன்பால், நினைந்த வடிவில், இறைவனைக் காணலாம் என்பதற்குத் தக்க அகச்சான்றுகளே ஆகும். அன்பென்பதே இன்னதென்று அறியாராய், அத்தகைய இன்பவடிவம் ஒன்றை இறைவன் வடிவமாக உள்ளத்தில் நினைத்து நிறுத்தும் மன ஒருமை கொள்ளாராய், யாண்டும் நிறைந்திலங்கும் அருவாய் உள்ள கடவுளிடத்தில் எங்களுக்கும் நம்பிக்கையுண்டு என்று மேடைச் சொல்மாரி

பொழிவார்க்கு, இவையெல்லாம்—அடியவர் ஆழ்வார் கூற்றுக்களெல்லாம் — வந்தேறிகளாகவே தோன்றுகின்றன. சங்க நூல்களில் உணரத்தகும் அன்பின் உண்மை இயல்பை இவர்கள் உள்ளவாறு காணும் ஆற்றல் பெற்றுவிடுவார்களானால், சங்க நூல்களில் வரும் அன்பின் காட்சியைத் தம் காட்சியாக இவர்கள் உணர வல்லவர்களானால், அடியவர் ஆழ்வார் பாடல்களை இவர்களே முதலில் நின்று தலைமேல் வைத்துக் கொண்டாடுவர்.

அன்பர்கட்கு அவர் நினைந்தவடிவில் உருவெடுத்துவரும் இறைவன் உடம்பு, நமக்குள்ள உடம்புபோல் நிலம் நீர் தீ வளி விசும்பென்னும் ஐம்பூதக் கலப்பால் ஆனது அன்று. அருளே அவன் உடம்பு. அதனால், அவனுக்கு அவ்வுடம்பில் பற்று ஏற்படுவதற்கு இடம் இல்லை. அவன் வேறு, அவன் உடம்பு வேறு அல்ல. அவனே அருள்; அருளே அவன். ஆதலால், உடம்பு பெற்றும் ‘பற்றற்றான்’ அவன். நம் நிலையிலோ, நாம் வேறு, நம் உடம்பு வேறு ஆதலால், நமக்கு, நமக்கு வேறான உடம்பில் பற்று ஏற்படுகின்றது.

உருவப் பொருள்களில் பற்றுக்கொண்டு நிற்கும் நம் மனம், உலக உருவப் பொருள்கள் எல்லாவற்றினும் சிறந்த உருவப் பொருளாக இறைவன் காட்சியளித்தால்தான் அவனிடம் பற்றுக்கொள்ள விரையும். “அவன் எல்லா ஆற்றலும் உடையவன்; அன்பிற்குக் கட்டுப்படுபவன்” என்பது கடவுட்கொள்கையுடைய அனைவர்க்கும் உடன்பாடான உண்மையேயாகும். ஆதலால், எல்லா ஆற்றலும் உடையவன், உருவமாக வந்து காட்சியளிக்கவும் வல்லவன் என்பதை உடன்பட்டாக வேண்டும். அன்பர்கட்குக் காட்சி வழங்கவரும் அவனிடம், அவர்கள் தங்கள் பணிவைக் காட்டக் கடமைப்பட்டவர்கள். அதற்கேற்ப, அவர்கள், பற்றற்றானைப் பற்றாகப் பற்றுங்கால், பற்றுக்கொள்வதற்கு இயைந்த அவன் உறுப்பு, அவன் திருவடியேயாகும். பற்றப்படுவது பற்று என்று பரிமேலழகர் குறித்தபடி, நம்மால் பற்றுவதற்கு உரியது, அவன் திருவடியேயாகும். எனவே, உலகப் பொருள்களில் உள்ள பற்றினை விடுவதற்கு, இறைவனுடைய திருவடியில் பற்றுக்கொள்வதே சிறந்த வழியாகும். அன்பின் ஐந்திணை நெறிபற்றி நிற்பார், இறைவன் திருவடியில் பற்றுக்கொள்வது, அன்பு நெறிக்குச் சார்பாவதேயாம். அன்புநெறிச் சார்புபற்றி, இறைவன் திருவடியில் பற்றுக்கொண்டு ஒழுகுவாராயின், அன்பு வலையிற் படும் இயல்பினனான அவன், அவர்க்குத் தன் தெய்வக் காட்சியை உள்ளவாறு வழங்கித் தத்துவக் கருத்துக்கள் அனைத்தும் அவர்தம் மதியில் உண்டாகுமாறு உணர்வு நல்கி, அதனால் வீட்டின்பம் பெறுமாறு செய்தருளுவன் என்பது சங்க நூலுள் தலைசிறந்ததாகிய திருமுருகாற்றுப்படை உணர்த்தும் அரும் பொருளாகும். பற்றற்றவன் இறைவன் ஆதலால், அவனிடத்து வைக்கும் பற்றானது, பற்றறுதியை உண்டாக்கி அதற்குக் காரணமான அறியாமை என்னும் மாசினையும் போக்க வல்லதாம். மாசு ஒழிந்தபின் வீட்டின்பம் தன்னால் வருவதென்பது சொல்லாமலே விளங்கும்.

“கடவுள் வாழ்த்திற்கு ஏற்ப ஈண்டும் பற்றற்றான் என்றார்” என்று பரிமேலழகர் குறித்திருப்பதன் உண்மையையும் நாம் உணர்தல் வேண்டும். தத்தம் சமயக் கொள்கைக்கு ஏற்ப இறைவனைக் கண்ணுதலோன் என்றும், திருமால் என்றும், முருகன் என்றும், அருகன் என்றும், பிறன் என்றும் கூறாமல் எல்லாச் சமயத்தார்க்கும் ஒப்பப் பற்றற்றான் என்று திருவள்ளுவர் குறித்திருக்கிறார் என்பதே அவ்வுண்மையாகும். பற்றற்றான் என்று ஈண்டுப் பொதுமையில் குறித்தவாறே கடவுள் வாழ்த்திலும் இறைவனைத் திருவள்ளுவர், ஆதிபகவன், வாலறிவன், மலர்மிசை ஏகினான், வேண்டுதல் வேண்டாமை யிலான், இறைவன், பொறிவாயில் ஐந்தவித்தான், தனக்குவமை யில்லாதான், அறவாழியந்தணன், எண்குணத்தான், இறைவன் என்று பத்துக் குறள்களிலும் பொதுமையில் முறையே குறித்துள்ளார். பத்துக் குறள்களிலும் அவர் குறித்திருக்கும் பத்துப் பெயர்களுள், இறைவன் என்னும் பெயரை அவர் இரண்டிடத்தில் குறித்துள்ளார். “யாண்டும் நிறைந்திலங்குவது என்னும் பொருள்படும் இறையே, அன்பர் நினைந்த உருவாக வருங்கால் இறைவன் எனப்படும். அஃது அவ்வாறு வருமுறைமையை ஆதிபகவன் எனும் தொடரே விளக்கும். ஏனைய பெயர்கள், அவன் அவ்வாறு இறைவனாக வருங்காலும் இறைமைத் தன்மையை உடையனாதலைப் புலப்படுத்தும்” என்பதைத் திருவள்ளுவர் தம் கடவுள் வாழ்த்தென்னும் அதிகாரத்தில் நமக்கு விளங்க உணர்த்தியுள்ளார் எனலாம்.

கடவுள் வாழ்த்தில் முதற்குறளில் ஆதிபகவன் என வரும் தொடர், அன்பர் நினைந்தவாறு உருவெடுத்துவரும் இறையின்

பேராற்றலின் தன்மையை உணர்த்துகின்றது என்பதனை நாம் உள்ளவாறு உணர்தல் இறும்பூது விளைவிப்பதாகும்.

"காணப்படும் இவ்வுலகம் உருவமுடையது. உருவமுடைய உலகம் உருவமுடைய ஒருவனால் தோற்றுவிக்கப்பட்டதாதல் வேண்டும். அத்தகைய ஒருவன் நம்மனோருள் ஒருவனாக இருத்தல் இயலாது; எல்லா ஆற்றலும் அறிவும் உடையனாதல் வேண்டும். அவன் யார்?" என்ற கேள்விக்கு விடை பகர்வதே,

"அகரம் முதல எழுத்தெல்லாம்; ஆதி
பகவன் முதற்றே உலகு"

என்ற முதற் குறளாகும். இதற்கு, "எழுத்துக்களெல்லாம் அகரமாகிய முதலை உடையன. அதுபோல, உலகம் ஆதிபகவனாகிய முதலை உடைத்து" என்று உரை கூறி, "இது தலைமை பற்றிவந்த எடுத்துக்காட்டுவமை. அகரத்திற்குத் தலைமை, விகாரத்தானன்றி நாத மாத்திரையாகிய இயல்பாற் பிறத்தலானும், ஆதிபகவற்குத் தலைமை செயற்கையுணர்வானன்றி இயற்கை யுணர்வான் முற்றுமுணர்தலானும் கொள்க. தமிழெழுத்துக்கே யன்றி வடவெழுத்துக்கும் முதலாதல் நோக்கி எழுத்தெல்லாம் என்றார். ஆதிபகவனென்னும் இரு பெயரொட்டுப் பண்புத்தொகை வடநூன் முடிபு. உலகென்றது ஈண்டு உயிர்கள் மேல் நின்றது. காணப்பட்ட உலகத்தால் காணப்படாத கடவுட்கு உண்மை கூற வேண்டுதலின், 'ஆதி பகவன் முதற்றே' என உலகின்மேல் வைத்துக் கூறினார்; கூறினாரேனும், உலகிற்கு முதல் ஆதிபகவன் என்பது கருத்தாகக் கொள்க. ஏகாரம் தேற்றத்தின்கண் வந்தது. இப் பாட்டால் முதற் கடவுளது உண்மை கூறப்பட்டது" என்று விளக்கக் குறிப்புத் தந்துள்ளார் பரிமேலழகர்.

மேலே கேட்ட கேள்விக்குப் பதிலாக, உலகிற்கு முதல் ஆதிபகவன் என்னும் கருத்துடையதே இம் முதற் குறள் என்று பரிமேலழகர் உணர்த்தி யிருத்தல் நோக்கத் தக்கது. இப்பாட்டால் முதற் கடவுளது உண்மை கூறப்பட்டது என்று அவர் கூறியிருத்தலும் கருதத் தக்கது. ஆனால், அவர் ஆதி பகவன் என்ற தொடரில் வரும் ஆதி என்ற சொற்கும் **பகவன்** என்ற சொற்கும் உண்மைப் பொருள் கண்டு கூறாது, "ஆதி பகவன் என்னும் இரு பெயரொட்டுப் பண்புத்தொகை வடநூன் முடிபு" என்று கூறி மேற்சென்றுவிட்டது வருந்தத்

தக்கதேயாகும். மற்றும், "அகரத்திற்குத் தலைமை விகாரத்தானன்றி நாதமாத்திரையாகிய இயல்பாற் பிறத்தலான்" என்று கூறியிருப்பதும் ஆராய்தற்கு உரியதாகின்றது. அறிவுநெறி ஆட்சிபெற்றிருந்த அவர்காலச் சூழ்நிலை, சங்க கால அன்பு நெறியின் உண்மையை அவர் கண்டு காட்டாதவாறு செய்து விட்டது என்றே கூறவேண்டும்.

எழுத்துக்களுக்கெல்லாம் அகர எழுத்தே முதலாவது; அடிப்படையாவது; தலைமையாவது. வாயை அங்காத்தல் செய்தவுடனேயே அகர ஒலி பிறக்கிறது. அங்காத்தல் இன்றி, ஏனைய உயிரெழுத்துக்கள் பிறக்க வழியில்லையாதலால், ஏனைய உயிரெழுத்துக்கள் பிறத்தற்கும் அகரமே அடிப்படையாவதாம். மெய்களோ தாமாக இயங்குவனவே அல்ல. "மெய்யின் இயக்கம் அகரமொடு சிவணும்" என்பது தொல்காப்பியம். எனவே, அகர உயிரே, ஏனைய உயிரெழுத்துக்களுக்கும், உயிரல்லாத மெய்யெழுத்துக்களுக்கும் முதல் அல்லது அடிப்படையாம்; ஆகவே தலைமையுடையதாம். ஆனால், அகரம் நாத மாத்திரையாகிய ஒலியெனல் பொருந்தாது. நாதமாத்திரையாகிய ஒலி உருவுடையதன்று; அருவாம். அகரமோ உருவுடையதாம். "அ, இ, உ, எ, ஒ அம் மூன்றும் குறிய" என்பது தொல்காப்பியம். எனவே, அகரம், குறியது எனப்படும் குற்றெழுத்தாம். குறுமை நெடுமை முதலியனவெல்லாம் உருவுடையவற்றிற்குப் பொருந்துமே ஒழிய அருவிற்குப் பொருந்தாதாம். அகரம் குறியது எனின், அஃது உருவுடையதே அன்றி அருவமாயது அன்றாம். எனவே, உருவுடைய அகர ஒலியே ஏனைய உருவுடைய எழுத்துக்களுக்கெல்லாம் முதலாம். எனவே ஒலி நிலையில், நாதமாத்திரையாகிய அருவாகிய ஒலி நிலை ஒன்று, அதிலிருந்து ஆக்கம்பெற்று அகர உருவாகிவரும் ஒலி நிலை ஒன்று, அகரத்திலிருந்து ஆக்கம் பெற்று ஏனைய எழுத்துக்கள் உருவாகிவரும் ஒலி நிலை ஒன்று என மூன்று நிலைகளை நாம் கொள்ளவேண்டும். நாத ஒலியிலிருந்து நேரே ஆக்கம்பெற்று வாயை அங்காத்தல் செய்தவுடனேயே அகரம் பிறப்பதாதலின், ஏனைய எழுத்துக்கள்போல் விகாரம் பெறாது நாதமாத்திரையாகிய இயல்பாற் பிறத்தலான் அவ்வகரம் தலையாயது என்று பரிமேலழகர் கருதுவாராயினர் எனலாம். அவர் கருத்துப்படியும் நாத ஒலியிலிருந்து அகர ஒலி பிறந்ததென்று அதற்கு ஆக்கப்பாடு கொள்ள இடமுண்டு. ஏனைய

உயிரெழுத்துக்களிலும் மெய்யெழுத்துக்களிலும் உள்ள விகாரம் போலாது, நாத ஒலிமாத்திரையேயாம் என்று சொல்லத் தக்கதாய்; அதனிடத்திலிருந்து ஆயது என்ற ஆக்கப்பாடு மட்டும் உடையதாய் இலங்கும் தன்மையது அகர ஒலி எனலாம்.

இங்ஙனமே, காரிய காரணம் கழன்று நிற்பதாகிய அருவமாகிய இறைநிலை ஒன்று, அதிலிருந்து ஆகிய ஆதிபகவனாகிய உருவமாகிய இறைவன் நிலை ஒன்று, அவ்விறைவனிடத்தில் பிறந்ததான உருவமாகிய உலகநிலை ஒன்று என்று மூன்று நிலைகளை நாம் பொருள் நிலையில் கொள்ளலாம். இங்ஙனம் கொண்டால்தான், உருவமாகிய உலகம் உருவமாகிய இறைவனிடமிருந்து தோன்றியது என்றற்குப் பொருத்தமாவதாம். உருவமாகிய இறைவனும், அன்பர்கள் நினைந்த வடிவிலன்றிக் காணப்படாதவன் ஆதலால், அன்பர்கட்கன்றி ஏனையவர்கட்குக் காணப்படாத அருவடிவினனே எனலாம். இக் கருத்துப் பற்றியே "காணப்பட்ட உலகத்தால் காணப்படாத கடவுட்கு உண்மை கூறவேண்டுதலின், ஆதிபகவன் முதற்றே உலகு என உலகின் மேல் வைத்துக் கூறினார்; கூறினாரேனும், உலகிற்கு முதல் ஆதிபகவன் என்பது கருத்தாகக் கொள்க" என்று பரிமேலழகர் கூறுவாராயினர் எனலாம்.

உருவம் ஆன அகர ஒலியிலிருந்து உருவமான ஏனைய எழுத்துக்களெல்லாம் தோன்றினாற்போல, உருவம் ஆன இறைவனிடத்திலிருந்து உருவம் ஆன உலகம் தோன்றியது என்பதே திருவள்ளுவர் கருத்தாகும் எனலாம்.

அருவமாகிய இறை, உருவமாகிய இறைவனாக வந்து உலகத்தைத் தோற்றுவிக்கின்றது; அங்ஙனம் தோற்றுவிக்க முற்படுங்கால், அருளே தனக்குத் திருமேனியாகக் கொண்டு தானே உருவமாகி வருகின்றது. தன்னுடைய அளவிலாற்றலுடைமையால், உருவாகி வருதல் அதற்கு இயைவதேயாகும். இவ்வாற்றால், "இயற்கை அருவான நிலையிலிருந்து உருவாகி வந்து உலகத்தைத் தோற்றுவிக்கும் முறையில், உலகத்தைத் தோற்றுவிக்கும் முதல் உரு ஆகிவரும் இறைவனே ஆதி" என்பதுதான் திருவள்ளுவர் உணர்த்தவந்த கருத்தாகும். ஆக்கப்பாடு எய்தி வருவது என்பதைக் குறிக்கவே திருவள்ளுவர் ஆதி' என்ற சொல்லை ஆளலானார் எனலாம். 'ஆவது ஆதி' என்னும்போது 'ஆதி' என்பது தமிழ்ச்சொல்லேயாம்.

உறுவது உறுதி, மறப்பது மறதி என்றாற்போல ஆவது ஆதி என்பது பொருந்துவதாம். ஒடுங்குதலையுடையவன் ஒடுங்கி என்றும், மயங்குதலையுடையவன் மயங்கி என்றும் வழங்குமாறுபோல ஆதலையுடையவன் ஆதி எனினும் ஒக்கும். இறை நிலையிலிருந்து இறைவன் ஆனவன் **ஆதி** எனவும், இறையிலிருந்து ஆனது **ஆதி** எனவும் கூறுதல் பொருந்துமாறு அறிக. இயற்கை அருவான இறை நிலையிலிருந்து, உலகமாகிய உருவப் பொருளைத் தோற்றுவிக்க, அருளே திருமேனியாகக் கொண்டு உரு ஆனவனான இறைவன், அன்பர்கள் நினைந்த வடிவில் பல்வேறு உருவமாகப் பகவுபட்டு வருதலும் உடையவன் என்ற பொருளைத் தருவது 'பகவன்' என்னும் சொல். அல்லது, இயற்கை அகண்டமான நிலையிலிருந்து கண்டமான உருவமெய்தி வருபவன் பகவன் எனலாம். இங்ஙனம் பொருள் படுதலை இடமறிந்து உணரமாட்டாமையால், 'ஆதி பகவன் என்னும் இரு பெயரொட்டுப் பண்புத்தொகை வடநூல் முடிபு' என்று பரிமேலழகரும், ஆதி என்ற சொல்லையும் பகவன் என்ற சொல்லையும் வடசொற்களாக மேல் நோக்கில் கண்டு குறிப்பெழுதிப் போய்விட்டாரோ என்று ஐயுற வேண்டியிருக்கிறது.

'ஆவது ஆதி' 'அல்லது' ஆதலையுடையவன் ஆதி என்ற பொருளில் ஆதி என்பதும் தமிழ்ச்சொல்லே யாகும். பகவுபட்டு வருபவன் பகவன் (பகவு + அன்) என்ற பொருளில் பகவன் என்பதும் தமிழ்ச்சொல்லேயாகும். பகவு என்பது பகவுபட்ட துண்டு என்னும் பொருளில், "எட்பகவன்ன சிறுமைத்தேயாயினும்" (குறள், 889.) என்று திருவள்ளுவராலேயே ஆளப்பட்டுள்ளது ஈண்டு அரணாவதாம். பகவன் என்ற உயர்திணை ஆண்பாற்சொல் அத்திணை ஏனைப் பால்களுக்கும் இயைந்துவரும் உரிமை பூண்டு நிற்கும். எனவே, உயர்திணை ஆண் உருவிலோ, பெண் உருவிலோ, இரண்டும் கலந்த உருவிலோ, பலர் உருவிலோ அன்பர்கள் நினைந்த வடிவில் காட்சி வழங்க வல்லவன் இறைவன் என்பதைக் குறிக்கவே, பகவன் என்ற தமிழ்ச் சொல்லை நெடிது நினைந்து திருவள்ளுவர் முதற் குறளில் குறிக்கலானார் எனலாம். இங்ஙனம் கொள்ளாக்கால், தமிழில் நூல் எழுத வந்து, எடுத்த எடுப்பிலேயே தமிழ்ச் சொற்கோவையறிவு பெற்றிலராய்த் தாம் கூறவந்த கருத்திற்கு வடமொழியிற் சொற் கடன் வாங்கினவர்

திருவள்ளுவர் என்ற பழிப்புரைக்கு அவர் உள்ளாவர். சிற்சில வடசொற்களைத் திருக்குறளில் அவர் ஆண்டிருக்கிறார் எனினும், தொடங்கும்போதே அவற்றைக் கடன் வாங்கினார் என்றல் சிறந்ததாகாது. வடமொழி சிறந்ததென்று கருதி, வேண்டுமென்றே அவர் வடமொழியை ஆண்டனர் என்று கருதலாமே என்று இவர் கூற முன்வருவாராயின் பகவன் என்ற சொல், இவ்விடத்து எவ்வாற்றானும் வடசொல் என்பது பொருந்தவே பொருந்தாது என்பதைப் பின்னர் உணர்த்துவாம்.

அருளே திருமேனியாகக்கொண்டு இங்ஙனமெல்லாம் ஆக்கப்பாட்டுடன் எழுந்தருளும் இறைவன், செயற்கையாகியும் செயற்கையுடையவன் அல்லன். அருவ நிலையிலுள்ள தூய்மை, உருவநிலை ஆகும் இறைவனிடத்து மாசு எய்துவதில்லை. தன் வயத்தனாதல், தூயவுடம்பினன் ஆதல், இயற்கையுணர்வினன் ஆதல், முற்றுமுணர்தல், இயல்பாகவே பாசங்களின் நீங்குதல், பேரருளுடைமை, முடிவிலாற்றலுடைமை, வரம்பில் இன்பமுடைமை எனப்படும் சிறந்த குணஞ்செயல்களெல்லாம் இறைவனிடத்து இயல்பாக இருப்பனவேயாம்.

எனவே, **நாத மாத்திரையான அருவொலியிலிருந்து உருவொலி ஆவதான அகர ஒலியிலிருந்து ஏனைய உருவொலிகளான எழுத்தொலிகள் தோன்றுதல்போல, அருவான இறையிலிருந்து உருவாக ஆதலையுடையவனும், பல்வேறு வடிவமாகப் பகவுபட்டுவந்து அன்பர்கள் நினைந்த வடிவில் காட்சியளிக்கும் ஆற்றல் உடையவனுமான உருவான இறைவனிடத்திலிருந்தே, உருவான உலகம் தோன்றியது என்பதே முதற் குறளால் கொள்ளத்தக்க பொருளாம்.**

எனவே, உருவான அகரத்தை உருவான ஏனைய எழுத்துக்களெல்லாம் முதலாக உடையன; அதுபோல உருவான ஆதிபகவனை உருவான உலகம் முதலாக உடையது என்று அக் குறளுக்குப் பொழிப்புரை கூறுவதே பொருத்தம் ஆம்.

உரையாசிரியர்கள் காலத்தில் வடமொழியின் செல்வாக்கிருந்ததென்பது மறுக்கமுடியாத உண்மையாகும். வடமொழியில் ஆதி, அந்தம் என்ற சொற்கள், முதல், ஈறு என்ற பொருளில் மக்கள் வழக்கிலும் பயின்று வழங்கிய உரையாசிரியர்கள்

காலத்தில், முதற் குறளில் கண்ட ஆதி என்ற சொல், வடசொல்லாகவே அவர்களால் கொள்ளப்பட்டதென்பதில் வியப்பொன்றும் இல்லை.

ஆனால், பகவன் என்ற சொல், வடசொல்லாக எங்ஙனம் கொள்ளப்பட்டது என்பது திகைப்பையே உண்டாக்குகின்றது. ஆதியாகிய பகவன் என்ற இரு பெயரொட்டுப் பண்புத் தொகையாகப் பரிமேலழகர் கொள்ளும் முறையில், பகவன் என்பது, பகவான்என்ற வடசொல்லின் பொருளாகிய கடவுள் என்பதையே உணர்த்துவது எனல் வேண்டும். இப் பொருளில் பகவான் என்ற சொல் 'பஜ்' என்ற முதனிலையிலிருந்து பிறந்தது என்று வடநூலார் கூறுவர். அறிவு, ஆற்றல், வல்லமை, ஐசுவரியம், வீரியம், தேஜசு என்ற ஆறு குணங்களையுடையவன் கடவுள் என்ற பொருளிலும் பகவான் என்ற வடிவத்திலேயே அச் சொல் வடமொழியில் வழங்குவதாகும். இப் பொருளில், பகவான் என்ற சொல் 'பக' என்ற முதனிலையிலிருந்து பிறந்தது என்று வடநூலார் கூறுவர். கடவுள் என்ற பொருளிலும், ஆறு குணங்களையுடையவன் என்ற பொருளிலும் '**பகவான்**' என்ற வடிவமுடைய சொல்லே வடமொழியில் வழங்குவதன்றிப் **பகவன்** என்ற சொல் வழங்குவதன்றாம். இவ்விரு பொருளையுமோ, இவ்விரண்டில் ஒன்றையோ திருவள்ளுவர் கருதியிருப்பாராயின், **பகவான்** என்றே அவர் ஆண்டிருப்பர். வெண்பா யாப்பில் அமைந்த குறளில், 'பகவன் — முதற்றே' என்று கூறும்போது மா முன் நிரை வரும் இயற்சீர் வெண்டளை அமைந்திருத்தல் போலவே, 'பகவான் — முதற்றே' என்று கூறும்போதும் அமையும். 'பகவன்—முதற்றே' என்று கூறுங்கால் கிடைக்கும் ஓசை இன்பத்தைவிடப் 'பகவான் — முதற்றே' என்று கூறுங்கால் கிடைக்கும் ஓசையின்பம் இன்னும் சிறந்ததாம் என்பது இசையின்பத்தோடு பாடுவார்க்கு இனிது புலப்படும்.

இனி, வேற்றுமை உருபுகளை ஏற்கும்போது பகவான் என்ற சொல் பெறும் மாற்றங்களையும் நோக்குவாம். முதல் வேற்றுமை ஒருமையில் பகவான் என்ற வடிவம் இயற்கையாகவே நிற்கும். குறளில் பகவன் என்ற சொல் ஒருமையாகவே இருத்தலால், நாம் வடமொழி பற்றிய இருமை, பன்மை வடிவங்களைப் பற்றி ஈண்டுக் கவலைகொள்ள வேண்டுவதில்லை. எனவே, ஏனைய வேற்றுமைகளில் ஒருமை வடிவங்

களையே காண்பாம். பகவான் என்ற சொல், முதல் வேற்றுமையில், பகவான் என்றே நிற்றலைக்கண்டாம். இரண்டாம் வேற்றுமையில் அது 'பகவந்தே' என்று திரிந்துவரும்; மூன்றும் வேற்றுமையில் 'பகவதா' என வரும்; நான்காம் வேற்றுமையில், 'பகவதே' என வரும்; ஐந்தாம் வேற்றுமையில் 'பகவதஃ' என வரும்; ஆறும்வேற்றுமையிலும் 'பகவதஃ'என்றே வரும்; ஏழாம் வேற்றுமையில் 'பகவதி' எனவரும் ; எட்டாம் வேற்றுமையில் 'ஹே பகவந்' என வரும். ஈண்டுக் கூறிய எட்டு வேற்றுமை வடிவங்களையும் கண்ட பிறகு, திருவள்ளுவர் ஆண்டுள்ள பகவன் என்ற சொல், வடசொல் அன்று என்று துணிந்து தேறலாம். எட்டாம் வேற்றுமையில் 'பகவந்' என்ற சொல் வருவதாயினும், அவ் வேற்றுமையில் 'ஹே பகவந்' என்றே வடமொழியில் வரல் வேண்டும் என்பது கடப்பாடாகும். அங்ஙனம் இல்லையாயினும், திருவள்ளுவர் ஆண்டுள்ள 'பகவன்' என்ற சொல் எட்டாம் வேற்றுமையான விளிப் பொருளில் வரவில்லையாதலால், அதைப்பற்றி நாம் கவலை கொள்ளத் தேவையேயில்லை. ஏனைய வேற்றுமைகளில் 'பகவன்' என்ற வடிவம் தலைகாட்டவே யில்லை. ஆகவே, எவ்வாற்றானும் திருவள்ளுவர் ஆண்டுள்ள 'பகவன்' என்ற சொல் வடசொல் அன்று ஆதலின், 'ஆதிபகவன்' என்பது வடசொல் முடிபு என்று பரிமேலழகர் கூறியிருப்பதன் கருத்துத் தெளிவாக இல்லை. எனவே, பகவன் என்ற சொல்லைத் தமிழ்ச்சொல்லாகவே கொண்டு மேற் கூறிய பொருளைக் கூறுவதன்றி வழியில்லை. 'பகவனே ஈசன் மாயோன் பங்கயன் சினனே புத்தன்' என்ற நிகண்டின் ஆட்சியிலும், பகவன் என்ற சொல்—ஈசன், மாயோன், பங்கயன், சினன், புத்தன் எனப் பல்வேறு தெய்வங்களாகப் பகவுபட்டு அவ்வவர் சமயத்திற்கு ஏற்பக் காட்சிதர வருபவன் என்ற பொருள் கொள்ளவே இயைந்து நிற்றலால், திருவள்ளுவர் ஆண்டுள்ள பகவன் என்ற சொல், வடசொல் அன்று, தமிழ்ச்சொல் என்பதே தேற்றம்.

இங்ஙனம், தமிழர் பண்பாட்டிற்கும் தமிழ்மொழியின் இலக்கண அமைதிக்கும் இயைந்து நிற்கும் பகவன் என்ற இச் சொல்லைப் பாகதச் சொல் என்றும், சமண பௌத்தர் கடவுளை உணர்த்தும் சொல் என்றும் கூறுவதும் தமிழரிடையே தம் சமயக் கருத்துக்களைப் புகுத்த வந்தவர் கூறும் ஒரு சார்பான கருத்தேயாகும்.

'ஆதிபகவன்' என்று முதற் குறளில் வரும் தொடர், **பகவான் விருஷப தேவரையே** குறிப்பதாகும் என மிகுதியாகப் பரம்பரை உரிமை கொண்டாடுபவர்கள் சமணர்களே. விருஷப தேவரைப் பற்றி அவர்கள் கூறும் ஏனையவெல்லாம் ஈண்டைக்குத் தேவையில்லை என்று விடுத்து, அவர் பெயரை மட்டும் எதிரே நிறுத்திச் சிறிது நின்று நோக்கினால், அவர்கள் கொண்டாடும் உரிமையின் உண்மை எத்தகையது என்பது வெட்ட வெளிச்சம் ஆகிவிடும்.

விருஷப தேவரை அவர்கள் **பகவான்** விருஷப தேவர் என்று குறிப்பார்களே அல்லாமல், **பகவன்** விருஷப தேவர் என்று குறிக்கவே மாட்டார்கள். **பகவன்** என்ற சொல் திருக்குறளில்தான் முதன் முதலாகக் காணப்படுகின்றது. தமிழ்த் தொண்டு செய்ய வந்ததாகக் கூறிக்கொண்டு, முதல் முதல் திருக்குறளைத் தங்களுடையதென உரிமையாக்கிக் கொள்வதற்கு, அதன்கண் முதற் குறளில் வரும் **ஆதிபகவன்** எனும் தொடர், தங்கள் இறைவனாகிய **பகவான்** விருஷப தேவரையே குறிப்பதாகும் என்று அவர்கள் இந்த இரண்டு பெயர்களுக்கும் நன்கு முடிச்சுப் போட்டனர். திருக்குறளுக்குக் காலத்தால் பிற்பட்ட திருக்கலம்பகம், திருப்பாமாலை, கயாதர நிகண்டு, தோத்திரத் திரட்டு முதலான சமண நூல்களில், பகவான் விருஷப தேவரைக் குறிக்க ஆதிபகவன் என்ற தொடரை அவர்கள் நிரம்பக் கையாண்டனர். ஈதே உண்மையாகும்.

ஆதிபகவன் என்ற தொடருக்கும் பகவான் விருஷப தேவர்க்கும் யாதொரு தொடர்பும் இல்லை. பகவான் என்பது சமஸ்கிருதம்; பகவன் என்பது பாகதம் என்று கூறுதலும் பொருந்தாது. பாகதச் சொற்களெல்லாம், வடமொழியில் அம் மொழிக்கே உரிய சிறப்பெழுத்துக்கள் விரவி வரும் சொற்களின் சிதைவாகவே இருத்தலை நோக்கினால் உண்மை விளங்கும். க்ருஷ்ணன் என்பது சமஸ்கிருதம்; கண்ணன் என்பது பாகதம். வ்ருத்தம் என்பது சமஸ்கிருதம்; வட்டம் என்பது பாகதம். இம் முறையில் பகவான் என்பது சமஸ்கிருதம்; பகவன் என்பது பாகதம் என்று நிலைநாட்ட முடியாது. பாகதம் காலத்தால் முற்பட்டது என்பர்; சமஸ்கிருதம் காலத்தால் பிற்பட்டது என்பர். பாகதம் செம்மையாக்கப்பட்டுப் பிறந்

ததே சமஸ்கிருதம் என்பர். எழுத்துக்களையும் படைத்தளித்த
பெருமை விருஷப தேவர்க்கே உரியது என்று சமணர்கள்
கூறுவர். எழுத்துக்களும் தோன்றாத காலத்தில் தோன்றிய
விருஷப தேவரைப் **பகவான்** விருஷப தேவர் என்று பண்
டைக் காலத்திலிருந்து வழங்கிவந்துள்ளனரே அன்றிப்
பகவன் விருஷப தேவர் என்று வழங்கவேயில்லை. பகவன்
என்பது பாகதம் என்று மன்றாடினால், விருஷப தேவருடைய
பெயர் பகவன் என்ற பாகதச் சொல்லடுத்தே பண்டு வழங்கி
யிருத்தல் வேண்டும்.

ஆதி பகவன் என்பதன் உண்மைப் பொருளை உள்ள
வாறு உணரமாட்டாது போனபடியால், சமணர்கள் தங்கள்
இருமொழிப் புலமையாற்றலால் கூறிய அனைத்தையும் தமி
ழர்கள் மறுக்கமுடியாமல் ஏற்றுக்கொள்ளலாயினர்.

ஆதிபகவன் என்ற தொடரின் உண்மைப் பொருள்
ஒருவாறு இப்போது உண்மையாயிற்று. சமணர்கள் போட்ட
முடிச்சு ஒருவாறு இப்போது அவிழ்க்கப்பெற்றது. பகவான்
விருஷப தேவர்க்கும் முதற்குறளில் வரும் ஆதி பகவனுக்கும்
யாதொரு தொடர்புமில்லை என்பது இப்போது தெளிவாயிற்று.
தமிழர் நெறி பற்றிய திருக்குறள் ஒரு சார்பு பற்றிய சமணர்
நெறியை உணர்த்த எழுந்ததன்று என்பதும் இப்போது
நன்கு புலனாயிற்று. அன்பு நெறியாம் தமிழர் நெறியையே
திருக்குறள் உணர்த்துகின்றது என்பதும் உறுதியாயிற்று.
ஆதி பகவன் என்பது தூய தமிழ்ச் சொற்றொடரேயாகும்
என்பதும் மறுக்கமுடியாததாயிற்று.

எனவே, உருவமாக ஆதலையுடையவனும், பகவுபட்டுப்
பல்வேறு வடிவம் கொள்ளுதலை யுடையவனும் ஆனவனே
ஆதிபகவன் என்ற தொடரின் பொருளாம் என்று உறுதி
செய்யலாம்.

இத்தகைய ஆதிபகவனை உலக முதல்வன் என்று அறிந்
தால் மட்டும் போதாது; அன்பே துணையாகக்கொண்டு அவ
னடியை இடைவிடாமல் தொழுது, வாழ்த்தி, நினைந்து
வாழ்க்கை நடத்தவேண்டும்; அங்ஙனம் செய்வார் பிறவிப்
பெருங்கடல் நீந்திப் பேரின்மாம் வீடெய்துவர் என்று கடவுள்
வாழ்த்தில் ஏனைய ஒன்பது குறள்களாலும் வற்புறுத்திக் கூறு
கிறார் திருவள்ளுவரும்.

ஏனைய ஒன்பது குறட்பாக்களிலும், திருவள்ளுவர், இறைவனை உருவம் உடையவனாகவே கூறியிருத்தலும், திருவடி உடையவனாகவே கூறியிருத்தலும், அவ் வடிவுக்கு வணக்கமும் வாழ்த்தும் நினைவும் செலுத்தல் வேண்டும் என்று கூறியிருத்தலும், அவ்வாறு செய்தலால் வீட்டின்பம் எய்தலாம், எக்காலத்திலும் பிறவித் துன்பங்கள் உளவாகா, மயக்கத்தைப் பற்றிவரும் நல்வினை தீவினை எனும் இரு வினைகளும் உளவாகா, பிறப்பின்றி எக்காலத்திலும் ஒரு தன்மையராய் வாழலாம், மனக் கவலை மாற்றலாம், பொருளின்பக் கடல்களை நீந்தி வீடாகிய கரை சேரலாம், பிறவிப் பெருங்கடல் நீந்தி இனிப் பிறவா நிலைமையாகிய கரையைச் சேரலாம் என்று கூறி யிருத்தலும், அவ்வாறு செய்தலே கற்ற கல்விக்குப் பயனாம் என்று கூறியிருத்தலும், அவனடியை வணங்காத தலைகள் கண்டு கேட்டு உண்டுயிர்த்து உற்றறியும் பெற்றி யில்லாத கண் காது வாய் மூக்கு மெய் என்னும் பொறிகள்போல் பயன்படுதல் உடையன வல்ல என்று கூறியிருத்தலும், உருவமாதலையுடையவனாயினும் மெய்யுணர்வினை உடையான் (வாலறிவன் - 2) என்று கூறியிருத்தலும், அன்பால் நினைவாரது உள்ளக் கமலத்தின்கண் அவரவர் நினைந்த வடிவோடு விரைந்து சேர்பவன் (மலர்மிசை ஏகினான் - 3) என்று கூறியிருத்தலும், வேண்டுதல் வேண்டாமை யிலான் (4) என்று கூறியிருத்தலும், இறைவன் புகழே பொருள்சேர் புகழ் (5) என்று கூறியிருத்தலும், ஐந்தவாவினையும் அறுத்தவன் அவன் (பொறிவாயி லைந்தவித்தான் - 6) என்று கூறியிருத்தலும், தனக்கு உவமையில்லாதான் (7), என்று கூறியிருத்தலும் அறவாழியந்தணன் (8) என்று கூறியிருத்தலும், எண்குணத்தான் (9) என்று கூறியிருத்தலும், அவனே இறைவன் (10) என்று கூறியிருத்தலும், பிறவும், கடவுள் வாழ்த்தென்னும் முதலதிகாரத்தினை இடைவிடாது பயின்று அறிந்து, அறிந்தவண்ணம் நம் வாழ்க்கையில் கடைப்பிடிப்போமானால், நாம் இப் பிறப்பிலேயே பிறவிப் பெருங்கடல் நீந்திப் பேரின்பக் கரையாம் வீடெய்தி இன்பமுறுவோம் என்பது உறுதி.

தாமாக ஓர் உருவை நினைக்கமாட்டாதவர்பொருட்டுப் பண்டைக் காலத்திலேயே தாம் கண்ட வடிவைச் சிலையிலும், செம்பிலும், பொன்னிலும் அமைத்துக் கோயில்களை அன்பர்கள் அமைப்பாராயினர். அவ் வடிவை மனத்துட்கொண்டு

அவ் வடிவமாகக் காட்சி தரவேண்டும் என்று அன்பால் நினைவார்க்கு, இறைவன் வந்து காட்சி தந்து அருள்வான் என்ற நோக்கம்பற்றியே அவர்கள் கோயில்களையும், அவற்றில் திருமேனிகளையும் அமைத்து நாட்பூசையும், ஒவ்வொரு பருவத்தும் செய்யும் விழாச்சிறப்பும் நடைபெறவும் ஏற்பாடு செய்தருளினர். கோயில்கட்குச் சென்று, ஆண்டுள்ள திருமேனிகளைத் தெய்வத் திருமேனிகளாகவே மனத்துட் கொண்டு அன்பால் வணக்கமும் வாழ்த்தும் நினைவும் பூண்டொழுகுவார்க்குத் தெய்வக்காட்சி ஏற்படும் என்பது உறுதி. தெய்வக்காட்சி ஏற்பட்டவுடன், அவனருளாலேயே தத்துவக் கருத்துக்கள் மதியில் தோன்ற அதனால் மெய்யுணர்வு பெற்று வீட்டின்பம் எய்தலாம் என்பதும் உறுதி. திருவள்ளுவர் காலத்திலேயே கோயிலும் தெய்வத்திருமேனிகளும் இருந்தன என்பதற்கு, "சிறப்பொடு பூசனை செல்லாது வானம் வறக்குமேல் வானோர்க்கும் ஈண்டு" என்ற குறளே தக்க சான்றாகும்.

இதுகாறும் கூறியவாற்றால், உயர்திணை மக்கட்பிறப்பு எய்தியவர், இல்லறத்தில் நின்றபடியே தம் கடமைகள் இவையென அறிந்து ஆற்றி, உலகைப் படைத்தற்கு உருவமாதலையுடையவனும் அவரவர் நினைந்த வடிவில் பகவுபட்டு வருதலையுடையவனுமான ஆதிபகவனுடைய திருவடியை வணங்கி வாழ்த்தி நினைந்து அவனுடைய தெய்வக்காட்சி பெறுவாராயின், அவனருளாலேயே தத்துவக் கருத்துக்களை உணரும் மதிநலத்தால் மெய்யுணர்வு பெற்றுப் பிறவிப் பெருங்கடல் நீந்தி வீடெய்துவர் என்பது உறுதி எனல் நன்கு விளங்கும்.

எனவே, வள்ளுவர் கூறும் ஆதிபகவனை அறிந்து போற்றுவார் வீட்டை எய்துவார் என்பது உறுதி எனலாம் அன்றோ!

TIRUPPALAIVANAM AND ITS INSCRIPTIONS

Dr. M. RAJAMANIKKAM

Reader in Tamil

The small village of Tiruppālaivanam is situated in the northern part of Chingleput District about five miles away from the seashore. The village takes its ancient name from the forest of Pālai trees, some of which can still be seen in and outside the temple. The prefix "Tiru" is intended to indicate the sanctity that attaches to the village on account of the sacred shrine. There are a number of villages which are named after the forests in Toṇḍaimaṇḍalam. Ālangāḍu, Ārkkāḍu, Vēṟkāḍu are names of present day villages, which have taken the names of forests which were there previously.

STONE INSCRIPTIONS

There are 71 stone-inscriptions in the Śiva temple in this village. Of these, 65 are in Tamil, three in Telugu, two in Sanskrit and one in Kannada. Some of these stone-inscriptions have been defaced by time. On this account it is not possible to locate when they originated and for what purpose.

Of the remaining stone-inscriptions, 41 belong to the age of the Cōḻas, 3 to that of the Pāṇḍyas, and 12 to Telugu kings who ruled Nellore area as a vassal of the Cōḻas. 3 stone-inscriptions arose during the reign of the Vijayanagar kings, and one at the time when Partāpa Rudra dēva the Kākatīya king was ruling. Therefore, we may easily find out the period of time of 61 out of the 71 stone-inscriptions. We shall now arrange them in their chronological order.

KINGS

(1)	Tirubuvana Chakravarthi		Virarājēndra dēvar (1064-69) A.D.
(2)	,,	,,	Kulottunga Cōḻa dēvar I (1070-1122) A.D.
(3)	,,	,,	Vikrama Cōḻa dēvar (1122-1135) A.D.

(4) Tirubuvana Chakravarthi Kulōttunga Cōḷa dēvar II (1135-50) A.D.

(5) ,, ,, Rājarāja dēvar II (1146-1173) A.D.

(6) ,, ,, Rājādirāja dēvar II (1163-79) A.D.

(7) ,, ,, Kulōttunga Cōla dēvar III (1178-1218) A.D.

(8) ,, ,, Rājārāja Cōla dēvar III (1216-1246) A.D.

(9) ,, ,, Sadaya Varmaṉ Sundara Pāṇḍiya dēvar (1251-1271) A.D.

PETTY KINGS WHO RULED NELLORE UNDER THE CŌLAS

(1) Thammu Siddi (time of king Kulōttunga III)

(2) Thirukkālattidēvar Gaṇḍa Gōpāladēvar (time of king Kulōttunga III)

(3) Rājarāja Gaṇḍa gōpālaṉ (time of Rājarajaṉ III)

(4) Vijaya Gaṇḍa Gōpāladēvar (time of Rājēndraṉ III)

SĀMBUVA RĀYAR

Rāja nārāyaṇa Sāmbuvarāyar (after the Cōḷa period)

VIJAYANAGAR KINGS

(1) Śāyana Uḍaiyār (Veerasāyana Uḍaiyār-son of kampana dēvar I; ascended the throne in 1347 A.D.)

(2) Kumāra Bukka Rāyar (son of Hari Harar II —1377-1404 A.D.)

KĀKATĪYA KING

Mahā maṇḍlēswara Pratāba Rudradevar (time of Kulōttunga III). In some of the stone-inscriptions the Saka era years 1356, 1362, 1681 are mentioned.

AGE OF STONE-INSCRIPTIONS

When we examine the period in which the stone-inscriptions came into being, we infer that the Śiva temple was in prosperous circumstances during a period of about 800 years, that is, from the 11th to the 18th century A.D. This shrine has not been referred to in the sacred hymns of the Nāyaṉmārs who flourished from the 7th to the 9th century A.D. Therefore, it seems appropriate to infer that this temple came into being during the reign of the Cōḷas.

TEMPLE SERVICES

Temple services were in abundant evidence during the Cōḷa period. Kings, petty Chieftains, Government employees, cultivators, traders and various others took part in rendering service to the cause of Śaiva religion. This was also true of Tiruppālaivanam, as evidenced by several stone-inscriptions.

What are the services done to the Tiruppālaivanam Temple by the Cōḷa kings and others of that period and subsequent periods of time.

1. LIGHTING LAMPS

To light the lamps in the temple, people gave money, goats, cows, buffaloes and land. Most of the stone-inscriptions in the temples refer mainly to the service of lighting the lamps. Therefore, it is clear that lighting the temple lamps was considered a surperior kind of temple service.

Various kinds of lamps were lit in the temple. They are of various kinds, such as (1) Ordinary lamps. (2) Nandā lamps, (3) Śandhi lamps and (4) Half lamps.

(1) The ordinary lamps are those which are lit only during Pūja or worship; (2) Nandā lamps are ever-burning lamps; (3) Śandhi lamps seem to be those which are lighted only during mornings and evenings; (4) No information is available regarding Half lamps. The word 'Padi' (Half) seems to suggest that two persons who could not contribute for the burning of separate lamps joined together and made a small conjoint endowment for the burning of one lamp.

In the Tiruppālaivanam Temple 32 ordinary lamps, 4 Nandā lamps, 20 Sandhi lamps and 1 Half lamp were lit.

2. FLOWER GARDENS

There were 7 flower-gardens (Nandavanams) in the Tiruppalaivanam temple. The names of three of these are found in the stone-inscriptions. They are: (1) Pattar Chittattu Uraivān (He who resides in the minds of devotees) Tiru Nandavanam, (2) Aimpatteluvar (57 devotees) Tiru Nandavanam, (3) Ālālasundaran Tiru Nandavanam.

Lands were generously donated for such Nandavanams. The donors either purchased temple lands or private lands for this purpose and endowed them to the temple. To mark out such lands in Tiruppālaivanam, two kinds of measures were then in use. They were (1) Gandar Gandan Kōl and (2) Vālavandān Kōl.

3. ANOINTING, PUJA, ETC.

(1) Contributions and donations were made for the purpose of giving sacred baths to the images of the Lord and His Consort; (2) Lands were endowed for the ceremonial worship and offerings of food, etc; (3) For midday meal offerings and pūja donations were also separately given; (4) On Uttarāyāna Day for the Sankaranthi Pūja and food offerings 5¾ *Ganda Gōpālan Madai* was donated. (During the reign of Ganda Gōpālan, a coin was named after him and called Ganda Gōpālan Mādai.)

4. ERECTION OF IMAGES

The images of Kāraikkāl Ammaiyār, Chandrasēkharar, Uma Devi and Āñjanēyar were installed in the temple by the people of the locality. One donar was responsible for erecting the pedestal for the image of Natarāja.

5. FESTIVALS

That two festivals namely, Chittrai Festival and Mārgali Tiruvādirai Festival were conducted in the Tiruppālaivanam Siva Temple are evident from the stone-inscriptions.

(1) A goldsmith gave a donation to the Perumpettumilai Tatta Mañji Sabha to celebrate the Chittrai Festival.

(2) A merchant of Tiruppālaivanam gave a donation of six Ganda Gōpālan mādai (coins) for the purpose of bathing the images of the God and Goddess, on the Mārgali Tiruvādirai day, to make food offerings to them, and to conduct the festival on that day.

6. MATHAS

Stone-inscriptions reveal the existence of three Mathas in Tiruppālaivanam. They were: (i) Dhanma Dāvlan Matha [1] 2. Gandha Gōpāla Mānikka Matha, 3 Anbarkku Adiyār Matha. The Ganda Gōpāla Mānikka Matha undertook the functions of feeding the devotees and maintaining the flower-garden. There were Āndārs in the Anbarkkadiyār Matha. They looked after the Thirukōtti Mantapa in the temple. They recited the scriptures and developed the flower-garden.

7. MANTAPAMS, ETC.

(1) Tiruppalaivanam Temple became a stone structure; (2) the Maha Mantapam was built; (3) stone-steps were erected; (4) the temple of the Goddess was repaired; (5) the temple wall (Sundarapandian wall) was raised.

1. The area between the rivers Ganges and Narbadha consisting of 9 lakhs of villages, was called Dhāhala country. There was a mountain called Gōlagiri in this country. In this mountainous area, on the banks of the river Sōne (Sonaiyaru), Sath Bhāva Sambhu established the Gōlaki Matha. This Matha owned 3 lakhs of villages (Dynastic History of Northern India, by H. C. Ray, vol. II, pp. 762-800). The Sivāchariyas of Golaki Matha spread in the Southern country by establishing Mathas there in course of time. It is likely that the word "Dhāhala" has become modified as "Dāvala". The "Dhanma Dhāvala Matha" may be appropriately designated as "Dhāhala country Sivāchārya Matha."

OTHER DETAILS

(1) Name of the deity: Tiruppālēśvarar, Tiruppālaivanam Uḍaiyār. Name of the Goddess: Enrum Piriyāda Nācciyār. (She who never separated).

(2) Panaiyambākkam and Tiruppālaivanam villages belonged to the temple. The taxes levied on these villages were removed by Madurāntaka Pottappi Cōla who was also known as Vijaya Ganda Gōpalan.

(3) There were temple trustees in Tiruppālaivanam. The executive head of the temple was Śri Kāriyam Pallavarāyan. At a meeting at which he was present, along with the Nagarttars and Paradēśis belonging to various Mandalams, a resolution was passed requesting the allocation of the Mahamai taxes for the use of the temple.

(4) The name of the village now known as Tiruppālaivanam might then have been the name of the Temple. The stone-inscription refers to Tiruppālaivanam temple as belonging to the Kōlūr Nilai area and located in Tiruppārrurai. Is it not evident from this that 'Tiruppārrurai' is one part of the big village called 'Kōlūr Nilai' and that Tiruppālaivanam is the name of the temple?

(5) Among the old coins then current were Gandagōpālan Māḍai and Pujabala Māḍai. In the Tiruppālaivanam area it is evident that those gold coins were used in the 12th and 13th centuries, but the names of the then ruling kings after whom the coins were named cannot be stated with any definiteness. However, we may safely assert that these coins were in use during the reign of King Kulōttunga III particularly in the 20th year of his reign. The coin called Ganda Gōpālan Māḍai came into being during the reign of Vijaya Ganda Gōpālan. His reign began in 1250 A.D.[2] The coins named after 'Śree Bhujava' were discovered in Kōḍūr, a village in the Nellore District. It cannot be stated with any certainty whom these coins denote[3].

2. A. R. E. 1920, para 57
3. A. R. E. 1929, part II.

(6) There was a dancing girl called *Sidda Mādeviār* in the Manuma Siddiśvaramudaiya Nāyanār in Nellore. Her sister was called *Panayiāndai* alias *Ganda Gōpāla Mānikkam.* The 'Ganda Gōpāla Manikka Matha' was named after her and erected at Tiruppālaivanam by Ganda Gōpālan.

(7) During the sangam age the coin-tester was called *Vannakkan.* A poet called Vaḍama Vannakkan Bēri Sāttanār belonged to the Sangam Age. That this occupational name continued down to the age of the Cōlas is obvious from two of the stone-inscriptions. During the 16th year of the reign of Vijaya Ganda Gōpāla dēvar, Ārani *Vannakkan* Perambala-k-kūttan Vēttai Alagiyān donated sheep for lighting one temple lamp. In the third year of the rulership of Tirukkālatti dēvar, alias Ganda Gōpāla dēvar, Ārani *Vannakkan* Kāvuḍaiyān *Sūryadēvan* donated lands for Pūja in the temple, according to one stone-inscription. These two stone-inscriptions make it clear that in every town or pērūr, there was one Government official called '*Vannakkan*'.

(8) For the Tiruppālaivanam temple belonging to the Paiyūrkkōttam in Meikkunra Valanādu of Jayankonda Cōla Mandalam, endowments were made by people of Cōla Mandalam, Pāndiya Mandalam, Tirumunaippāḍi Nādu, as well as those who belonged to various Kōttams of the Tondaimandalam. Some of them endowed lands in their own area. Thus there were temple lands belonging to this temple in various villages.

(9) Stone-inscriptions state that lands belonging to this temple were in the following villages: Gñāyiru, Pūvarambi, Tattamañji, Medukkūr which adjoins Kōlūr, is also known as Kēralāntaka Chaturvēdi Mangalam and Alinallūr of the same kōttam.

(10) Some inscriptions reveal that those who gave endowments for the temple lamps also donated the lamp with the stem.

(11) It was the custom in those days for wives to endow lamps to temples as offerings for their own welfare and the welfare of their husbands. According to one stone inscription, the daughters of Amanipākkilān gave 8 old coins for burning lamps as offering for their and their husbands' welfare.

(12) One piece of temple land was known as 'Ālāla Sundara Viḷāgam.' The land was named after Saint Sundarar who was also known as Ālāla Sundarar.

(13) '*Āṇḍār*' is a name given to persons who gathered flowers, washed the floors and drew ornamental designs on them, kept the temple streets (Prākāras) clean, and did other services to the temple. This is revealed by some stone-Inscriptions.[4] There were such Āṇḍārs in Aṉbarkkaḍiyār Maṭha, who did various other services also.

(14) In the Tiruppālaivanam Śiva Temple, there was a Mantapam called Tirukkōṭṭi Manṭapam. This was locked after by the Āṇḍārs who were also, according to the stone-inscriptions, bound to recite the Śaivaite Scriptures. Temples in Śikāḷi, Tirukkārāyil, Tiruvīḷimiḷalai, Tiruvuśāttānam and other places also had Tirukkaikōṭṭi Manṭapams. Therein were safeguarded Śaiva Scriptures. Those who worked were called 'Tamiḻ Viragar', according to stone-inscriptions.[5] From this, it may be appropriately inferred that the Tirukkōṭṭi Manṭapam in Tiruppālaivanam was the same as Tirukkaikōṭṭi Manṭapam.

NAMES OF PEOPLE OF THAT PERIOD

Sūryadēvar, Nangamahādēviyār (Nangai mahā deviyār), Thiru Ēkāmbamuḍaiyāṉ, Nāṟpatteṉṇāyira[6] Nambi, Siddhamādēviyār, Gaṇḍagōpala Māṇikkam, Ammaiyappaṉ Pārppati Pāgan, Nāṟppattennāyira Vēḷān, Tiruvarangamuḍaiyāṉ, Śridharaṉ, Cōla Mahipālaṉ, Tammusiddi, Nallasiddi, Errasiddi, Tiruchiṟṟambalamudaiyāṉ, Padhumaṉ, Aṟamuḍaiyāṉ, Abayampukkāṉ, Gangamādēvi, *Tilagavāḷnudali*, *Periyan* Tiruccirṟambalamudaiyāṉ, Seḷia Vēlāṉ, Pērambalakkūttaṉ Vēṭṭai Aḷagiāṉ, Tyāga Samudrapallavaraiyaṉ, Svētavanapperumāḷ, Sāmippiḷḷai, Kōvappiḷḷai, *Periyāvlvār* Vāṉavaṉ Viḷupparaiyaṉ, Tiru Ēkambamuḍaiyāṉ, *Sengatirccelvan* are some of the names of the people of this period.

4. 350 of 1919; S. I. I. 7.97.

5. 381 of 1918; 203, 414 of 454 & 1908

6. It is learnt that there were fortyeight thousand S'ivanaḍiyārs in Madurai and were rendering S'ivattoṇḍu (Nambi Tiruviḷaiyāḍal, Prayer 22). 'The fortyeight thousand' was a group name like 'Tillai-three thousand'; 'Tirupperunturai—the three hundred', 'Tiruvākkur—the thousand', 'Tiruvīḷimiḷalai—the five hundred', and these groups of devotees flourished at Cidambaram, Tiruvāṉaikkā, Tiruppūvaṇam and other places and were doing 'S'ivattoṇḍu (Takkayāgapparaṇi, K. 212 & its commentary). The fact that a dancing woman called herself 'Nārpatteṉṇāyira-Māṇikkam' shows the regard and piety she had towards the group. (202 & 214 of 1929-30).

OLD PLACE-NAMES

A number of villages mentioned in the old stone-inscriptions still retain their old place-names. A list of them is given below :[7]—

Name of Village	Location in relation to Tiruppalaivanam	Distance from Tiruppalaivanam
1. Medūr	West	1½ miles
2. Perumbēḍu	South	4 miles
3. Pūvāmi	North-west	1 mile

(There was an assembly or Sabha here in those days. Its old name was Pūvarambi).

4. Kōḷūr (Tiruppālaivanm adjoined this village)	North-west	2½ miles
5. Tattamañji	South-east	2½ miles

(There was a Sabha here in those days)

7. Ayanallūr (Its old name is Aḷinallūr)	South-west	5 miles
8. Iñjur	South-west	10 miles
9. Perukarumbur	North-west	4 miles

7. I visited Tiruppālaivanam, verified and noted these names with the help of the Trustees of the temple.

Name of Village	Location in relation to Tiruppālaivanam	Distance from Tiruppalaivanam
(The old name of this viilage is Peruñkurumbūr)		
10. Neikkuṉṟam	South-west	15 miles
(It was known as Meikkuṉṟam; the stone-inscription refers to Paiyūrkkōṭṭam as located in the vaḷanādu of Meikkuṉṟam).		
11. Śiṟuvākkam (This was known as *Śiruvarai.*)	South	7 miles
12. Pērūr, Āvūr, Āmūr, Eyiṉūr, Puduvāyil belong to the Paiyūrkkōṭṭam area.		

TIRUPPĀLAIVANAM TEMPLE OF THE PRESENT DAY

The Śiva temple of this village faces the East; it has a five-tiered tower. A sixteen pillared Maṇṭapam graces the frontage of the temple. There is a temple-tank opposite. It is known as the *Amṛtapuṣkaraṇi*. Red lotuses beautify the tank There is a flower-garden on the eastern side.

The temple covers a long square area. From east to west, the temple wall is 506 feet in length; from south to north, the wall is 550 feet. There are separate temples inside for the God and Goddess, with separate Corridors all-round for perambulation. There is also outside corridor for perambulation of both these temples. The name of the temple God is Pālīśar or Amirteśvara- and the Goddess is called Lōgāmbikai.

The 'Sanctum sanctorum' of the temple resembles the back-side of the elephant (தூங்கானை மாடம்). Inside of the perambulating corridor of the main shrine among the images installed and worshipped are those of Āñjanēyar, the Navagrahas or nine planets and Caṇḍēśvaraṟ. There is a maṇṭapam in the shrine. In the South-west corner is the 'Pālai' tree or the sacred tree of the temple.

The Linga is a natural one, and is of white Colour. Its outer portion looks as if it is covered by the bark of a tree. There is a clevage on the top of this image. The legend of this shrine says: "This was once upon a time covered with a tree. The

elephant of the Cōḷa king was tied to this tree. The elephant suddenly died. The king became angry, and wanted the tree to be cut dwon. Then blood flowed from underneath the tree. The Cōḷa king then made an inspection, and found that a tree covered the Linga and that the top of the Linga was cleft by the blow of the axe. He built the temple around this spot."

Another legend relating to this shrine may briefly be stated: "The gods began to share the nectar of the milk-ocean at this place, and made a Linga out of the nectar. That was why the deity was called Amirtheśvarar." The sandal-paste smeared over the Linga melts. Therefore, it is smeared over the silver plate representing the mark of the sacred ashes. The Lingam is bathed in milk, rose-water, coconut-water, and water.

In a number of villages are to be found lands endowed for the upkeep of this temple. The temple administration is looked after by the Veḷḷālas or Mudaliārs of Paiyūrkkoṭṭam. Worship is conduced thrice a day, and festivals are also celebrated. The mythology or Sthla Purānam of the shrine consisting of 15 chapters is in prose-style. In 1950, a small pamphlet of 16 pages giving an account of the history and legends of the temple, has been published, under orders of the Hindu Religious and Charitable Endowments Department of the Madras Government.

மலாய் மொழியில் தமிழ் வழக்குச்சொற்கள்

ந. சஞ்சீவி, எம்.ஏ.
தமிழ் விரிவுரையாளர், சென்னைப் பல்கலைக் கழகம்

1

மலாய் மொழியில் தமிழ்ச்சொற்கள் மலிந்துள்ளன. இதற்குக் காரணம், அந்த மொழி வழங்கும் நாட்டிற்கும் நமது தாயகத்திற்கும் பல்லாயிரம் ஆண்டுகளாய் நிலவி வந்துள்ள மிக நெருங்கிய அரசியல், பொருளாதார, கலைத் தொடர்புகளே ஆகும். ஆராய்ச்சி அறிஞர்களின் நூல்கள்[1] வாயிலாகத் தெளிவு பெறும் இவ்வுண்மையை நேரில் கண்டு களிக்கும் நற்பேறு யான் மலாய் நாட்டில் மூன்று வாரங்கட்கு மேல் சுற்றுப் பயணம் செய்த போது எனக்குக் கிடைத்தது.

இப்பொழுதும் மலாயாவில் எட்டு லட்சத்திற்கும் மேற்பட்ட தமிழ் மக்கள் வாழ்கிறார்கள். 1957-ஆம் ஆண்டுக் குடியிருப்புக் கணக்குப்படி மலாயாக் கூட்டரசில் மொத்த மக்கள் தொகை 62,76,915. இதில் மலாயர் 43·7%; மலேஷியர் 5·4%; சீனர் 38·6%; இந்தியர் 11% (இவர்களுள் பெரும்பாலோர் தமிழரே); ஐரோப்பியர் 0·2%; யுரேஷியர் 0·2%; மற்றவர்கள் 0·9%. சிங்கப்பூர் அரசின் மொத்த மக்கள் தொகை 14,56,400. இதில் மலாயர் 7·9%; மலேஷியர் 4·5%; சீனர் 77·5%; இந்தியர் 7·6% (இவர்களுள் பெரும்பாலோர் தமிழரே); ஐரோப்பியர் 0·9%; யூரேஷியர் 0·9%; மற்றவர்கள் 0·7%[2] இப்புள்ளி விவ

---

1. டாக்டர் சுவாமி சத்தியானந்தா—மலாயாச் சரித்திரம் (1958)
F. J. Moorhead—A history of Malaya and her neighbours (1957)
Dr. Swami Satyananda—Influence of Indian culture in Malaya & Malaysia (1955) R. V. Winstedt—Malaya and its history முதலியன

2 டாக்டர் சுவாமி சத்தியானந்தா—மலாயாச் சரித்திரம் பக். 14.

ரங்களிலிருந்து இன்றும் மலாய் நாட்டில் மூன்றாவது பெரிய
இனம் தமிழ் இனமே என்பது தெளிவாகும்.

மலாயர்களே மலாயா நாட்டுப் பழங்குடியினர் அல்லர்.
கி. மு. 2000 ஆண்டளவில் யூனானிலிருந்து (Yunan) வந்து
குடியேறிய அம்மக்கள், காலப் போக்கில் மலாய் மண்ணில்
குடியேறிய பல்வேறு இனத்தவரிடமிருந்து பல்வேறு நாக
ரிக முறைகளையும் கற்றுக்கொண்டார்கள்.

'மலாயா' என்ற பெயரிலேயே தமிழ் மணம் கமழக்
காணலாம். இப்பெயர் அமைந்த காரணத்தை 'மலாயாச்
சரித்திரம்' என்னும் தமிழ் நூலின் ஆசிரியர் டாக்டர் சத்தியா
னந்தா பின் வருமாறு விளக்கியுள்ளார்:[3]

"'மலாயா' என்னும் சொல் ஒரு தமிழ்ப் பதமாகும்.
இந்தப் பெயர் எப்படி உண்டாயிற்று? பழைய காலத்திலே
முதன்முதலாகக் கிழக்கிந்திய நாடுகளுக்கு வந்து ஆங்காங்கே
இராச்சியங்களை நிறுவினவர்கள் தென்னிந்தியாவில் உள்ள
கிழக்குமலைத் தொடரைச் சார்ந்த பிரதேசங்களிலிருந்த தமி
ழர்களே. இவர்கள் மலைப் பிரதேசங்களிலிருந்து வந்தபடியா
லும், மலேஷியா நாடுகளில் மலைகள் நிறைந்திருந்தமையாலும்,
தாங்கள் ஸ்தாபித்த இராச்சியங்களுக்கு 'மலாயா' (மலை)
என்னும் பெயரைச் சூட்டினார்கள். இதினின்றே மலாயா,
மலேஷியா என்னும் சொற்கள் பிறந்தன. முதன்முதல்
மலாயா ஜாதியாருக்கு நாகரிகம் அளித்தவர்கள் தமிழர்களே."

டாக்டர் சத்தியானந்தாவின் கருத்தையே ரோலண்டு
பிராடெல் (Roland Braddell) என்ற மேலை நாட்டு அறிஞ
ரும் வலியுறுத்தியுள்ளார். அவர் கருத்து வருமாறு: "மலாயா
வுலகிற்கு முதன்முதலாக நாகரிகத்தை அளித்தது இந்தி
யாவே. தென்னாட்டுத் தமிழர்களே பழங்காலத்திலேயே இந்
தியாவின் தலைசிறந்த மீகான்களாய் விளங்கினார்கள்".[4]

மாலாயா என்னும் பெயரிலே தமிழ் மணங் கமழ்வதைப்
போன்றே 'சிங்கப்பூர்' என்ற பெயரிலும் செந்தமிழோசை
யைக் கேட்கலாம். சோழர் குடியில் தோன்றிய நீல உத்தமச்

3. டாக்டர் சுவாமி சத்தியானந்தா—மலாயாச் சரித்திரம் பக். 21-2.

4. ,, ,, ,, பக். 28.

சோழன் என்ற வேந்தனே முதன்முதலாக இத்தீவிற்குச்
'சிங்கப்பூர்' என்று பெயரிட்டான் என்பர் ஆராய்ச்சியாளர்.[5]
அதற்குக் காரணம், கி. பி. 1160ல் பிந்தாங் தீவை (Riau
Island) ஆண்டு வந்த நீல உத்தமச் சோழன் ஒரு நாள்
தனது பரிவாரத்துடன் 'இருள்' என்னும் பொருளுடைய
'தூமாஸ்' என்னும் வடசொல்லடியாகப் பிறந்த 'தூமாசிக்'
என்ற பெயருடைய சிங்கப்பூரை அடைந்தான். சிங்கப்பூர்
நதிமுகத் துவாரத்தில் இறங்கிய அவ்வேந்தனும் அவன் பரி
வாரத்தாரும் சிங்கம் போன்ற ஒரு விலங்கைக் கண்டனர்.
அதனால் 'தூமாசிக்'கைச் 'சிங்கப்பூர்' என வழங்கலாயினர்.
இச்செய்தி பழைய மலாய் வரலாற்றிலும் காணப்படுகிறது.

கி. பி. முதல் நூற்றாண்டு முதற்கொண்டே மலேயாவுக்
கும் தமிழகத்திற்கும் இடையே நிலவி வந்த பல துறைத்
தொடர்புகள் மலாயாவில் கண்டறியப்பட்டுள்ள கல்வெட்
டுக்களாலும் கற்கோயில்களாலும் வேறு பல புதை பொருள்
களாலும் விளக்கமுறுவது போன்றே மலாயா மக்களின்
பழக்க வழக்கங்களாலும் மொழியாலும் உறுதி பெறுகின்
றன. மலாயா நாட்டுப் பெரிய மன்னர் முதல் எளிய குடியா
னவன் வரை அனைவரும் தமிழகம் வழியாகச் சென்ற
இந்திய (பிற்காலத்தில் இஸ்லாமிய) சமயக் கோட்பாடுகட்கும்
சடங்குகட்கும் நம்பிக்கைகட்கும் எவ்வாறு இலக்காகியுள்ள
னர் என்பதை மேலை நாட்டு ஆராய்ச்சி அறிஞர் நூல்களே
விரிவாய் விளக்குகின்றன. சான்றாக 'மலாயா நாடும் அதன்
வரலாறும்' என்ற தலைப்பில் சர். ரிச்சர்டு வின்ஸ்டெட்டு என்ப
வர் வரைந்துள்ள ஆங்கில நூலின் மூன்றாவது இயலைச் சிறப்
பாகக் குறிப்பிடலாம்.[6] இந்த இயலில் அறிஞர் ரிச்சர்டு
வின்ஸ்டெட்டு அரிதின் ஆராய்ந்து கூறும் கருத்துக்களின்
சாறாக அவர் எழுதியுள்ள பின் வரும் வாசகங்களைக் கூற
லாம்:

"இந்தியாவே மலாயா மக்களின் உலகியல் வாழ்க்கை
யிலும் ஆன்மிக வாழ்க்கையிலும் 19-ஆம் நூற்றாண்டு வரை
மிகுந்த செல்வாக்கைச் செலுத்தியுள்ளது. அதன் விளைவாக

5. டாக்டர் சுவாமி சத்தியானந்தா—மலாயாச் சரித்திரம், பக். 32, 77.

6. Sir Richard Winstedt—Malaya and its history.—pp. 24-32.

எழுத்து, சமயம், அரசியல் முறை, சட்டம், சோதிடம், மருத்து
வம், இலக்கியம், சிற்பம், உலோக வேலை, பட்டு நெசவு ஆகிய
துறைகள் அனைத்திலும் மலாயா மக்கள் இந்தியாவிற்கே
பெரிதும் கடமைப்பட்டுள்ளனர்.” இவ்வுண்மையை ஆங்கில
மொழியில் உள்ள சிறந்த கலைக்களஞ்சியமாகிய ‘என்சைக்
கிளோபீடியா பிரட்டானிக்கா’வும் தடையின்றி ஏற்றுக்
கொள்கிறது.[7] மலாயா மொழியின் தலைசிறந்த நூலை எழுதிய
வரே தமிழ் இரத்தத் தொடர்புடையவராய் இருக்கக் காண
கிறோம்.[8]

இவ்வாறு பெருங்கடலாலும் பிரிக்க முடியாத வகையில்
மலாயா மக்கள் வாழ்க்கையில் தமிழின் செல்வாக்குப் பல்லாற்
றானும் ஊடுருவி இருந்தமையால், அம்மக்களின் மொழியில்
தமிழ்ச் சொற்கள் மிகப் பலவாக இடம் பெற்றிருத்தல்
இயற்கை. மலாயாச் சரித்திரத்தை ஆராய்ந்து தமிழ் மொழி
யில் எழுதியுள்ள டாக்டர்-சுவாமி சத்தியானந்தா தமது
நூலின் இறுதியில் ‘மலாய் மொழியில் சாதாரணமாக வழங்
கப்படும் சில இந்திய வார்த்தைகள்’ பட்டியல் ஒன்றைத்
தந்துள்ளார். இருநூற்றொன்பது (209) சொற்கள் அடங்கி
யுள்ள அப்பட்டியலிலிருந்து எடுக்கப்பெற்ற இலக்கிய வழக்
கிலும், பேச்சு வழக்கிலும் தமிழில் வழங்கும் சொற்கள் சிலவற்
றின் அகர வரிசை வருமாறு :

2

வரிசை எண்	மலாய்	பொருள்	தமிழில் வழங்கும் சொல்
1	ஆகம	சமயம்	ஆகமம்
2	ஆங்ஸோக	அசோகப் பூ	அசோகம்
3	ஆநியாய	அநியாயம்	அநியாயம்
4	கப்பல்	கப்பல்	கப்பல்
5	கபால	தலை, தலைவன்	கபாலம்
6	கட்டில்	கட்டில்	கட்டில்
7	கர்த்தாஸ்	கடுதாசி	கடுதாசி

7. Encyclopaedia Britannica (1953)—Vol. 14.

8. Sir Richard Winstedt—Malaya and its history—p. 21.

வரிசை எண்	மலாய்	பொருள்	தமிழில் வழங்கும் சொல்
8	கருடன்	கருடன்	கருடன்
9	கல்தை	கழுதை	கழுதை
10	காக	காகம்	காகம்
11	காரன	காரணத்தால்	காரணம்
12	கால	காலம்	காலம்
13	கிடே	கடை	கடை
14	குடா	குதிரை	குதிரை
15	கும்குமா	குங்குமம்	குங்குமம்
16	கும்புல்	கும்பல், குவியல், கூடுதல்	கும்பல்
17	குரு	குரு	குரு
18	குன	குணம், தன்மை	குணம்
19	கொலம்	குளம்	குளம்
20	கோட்டா	கோட்டை	கோட்டை
21	ச்செரிதா	சரித்திரம்	சரித்திரம்
22	சந்தான	சந்தனம்	சந்தனம்
23	சம்பக	சண்பகப் பூ	சம்பகம்
24	சிங்க	சிங்கம்	சிங்கம்
25	சிங்காஹஸன	சிங்காசனம்	சிங்காதனம் சிம்மாசனம்
26	தத்கால	தற்காலம்	தற்காலம்
27	தாலி	கயிறு	தாலி
28	தேவ	தெய்வம்	தெய்வம்
29	தேவதா	தேவதை	தேவதை
30	தேவீ	தேவி	தேவி
31	துஸ்ட	துஷ்டன்	துஷ்டன்
32	தூக்க	துக்கம்	துக்கம்
33	தூப	தூபம்	தூபம்
34	நாடி	நாடி	நாடி
35	நீல	நீலம்	நீலம்
36	நெக்ரி	நகரம்	நகர் (நகரம்)
37	பக்தி	பக்தி	பக்தி
38	பட்டாணி	பத்தினி	பத்தினி
39	பர்த்தன மந்திரி	பிரதான மந்திரி	பிரதான மந்திரி
40	பாக்கி	மீதி	பாக்கி

வரிசை எண்	மலாய்	பொருள்	தமிழில் வழங்கும் சொல்
41	பாண்டே	பண்டிதன் (அறிஞன்)	பண்டிதன்
42	பாத	(கால்) பாதம்	பாதம்
43	பெட்டீ	பெட்டி	பெட்டி
44	பெர்மஸுரி	அரசி	பரமேஸ்வரி
45	பூங்கா	பூ	பூ
46	புத்திரா	இளவரசன்	புத்திரன் (மகன்)
47	புத்திரீ	இளவரசி	புத்திரி (மகள்)
48	பூமி	பூமி	பூமி
49	பூஜி, பூஜா	வணக்கம்	பூசை (பூஜை)
50	மம்பெலம்	மாம்பழம்	மாம்பழம்
51	மந்திரா	மந்திரம்	மந்திரம்
52	மானிக்கம்	மாணிக்கம்	மாணிக்கம்
53	மீசா	மீசை	மீசை
54	முத்தியா	முத்து	முத்து
55	முதல்	பணமுதல்	முதல்
56	மெம்பிலை	மாப்பிள்ளை	மாப்பிள்ளை
57	மெலிகை	அரசமாளிகை	மாளிகை
58	ரொட்டி	ரொட்டி	ரொட்டி
59	லவங்	இலவங்கம்	இலவங்கம்
60	லாப	இலாபம்	இலாபம்
61	வர்ன	நிறம்	வர்ணம்
62	வாதே	கொலைப் பிசாசு	வதை (கொலை)
63	விநாஸ	அழிவு	விநாசம்
64	ஸக்தி	சக்தி	சக்தி
65	ஸக்ஷி	சாட்சி	சாட்சி
66	ஸுக	மகிழ்ச்சி ; விருப்பம்	சுகம்

— :: —

KANNADA AND TELUGU LITERATURES A COMPARATIVE STUDY

INTRODUCTION

BY

N. VENKATA RAO M. A.

Reader in Telugu. University of Madras.

The intimate connection of Kannada and Telugu Literatures especially in the period from 10th to 13th centuries has not yet been sufficiently worked out by the scholars. An attempt has been made by me in this direction in my work, entitled "The Lives of Telugu Poets" from earliest times to 1250 A.D. (Madras University Telugu series No. 13, Published in 1953, Second Edition 1956). By a comparative study of the literatures in these periods, I was able to throw some light on old Kannada poets about whom information is not available. I was able to supplement and complement some information given already in the Kannada Lives of Poets: First part. (1924) In Telugu, I succeeded in drawing the attention of Telugu scholars to the existence of Jain Literature in Telugu, before Nannaya Bhatta (1050 A.D.) who is considered to be the first great poet. In this study some further investigations in this line are placed before the scholars

Regarding Jain Literature, we have got in Telugu the Jinendra Puranamu of Padma Kavi and Adipuranamu of Sarvadeva, both of whom are identified with Pampa and Ponna of Ratnatraya fame. Though the works are not available, one verse from Jinendra Puranamu and two from Adipuranamu were quoted in an anthology written about 1550 A.D. known as Prabandha-Ratnakaram It is surmised therefore that the works though written about 940 A D -950 A.D. were in vogue till the 16th

century. The poetry is also of high order, and even the two verses from Adipurana quoted in the anthology are imitated by no less a poet than Tikkana, the Kavi-Brahma in Telugu.

Gajankusa is another poet who is known hitherto as a Kannada poet. But in Telugu, we have a reference to Gajankusa, as a Telugu poet in the first anthology in Telugu known as "Sakala-niti-Sammatamu" compiled about 1430 A D. His date is also fixed by me as 945 A.D., as the poet is mentioned in the Solotgi Pillar inscription of Rastrakuta king Krishna the Third (939-965) His real name is Narayana and his title is Gajankusa. He is styled as Rajavidyaparaga and Kavimukha. In the inscription, it is stated that Gajankusa belonged to Vajasaneya Kanvasakha. Late Narasimhachariar thought that both are different sakhas, and as such this identity of Narayana with Gajankusa is incorrect. But Telugu Yagynavalki Charitra clearly states that both are same and hence the identification is correct.

The following work in both Telugu-Kannada literatures will prove their intimate relationship.

CHAMPU KAVYA

	Kannada	Telugu
1.	Pampa- Pampa Bharata or Vikramarjuna Vijayamu 941 A D.	Nannaya: Mahabharata, Adi, Sabha and a portion of Aranyaparva: 1050 A. D.
2.	Adipurana: Pampa	Sarvadeva: about 960 A. D. (quoted in anthology)
3.	Gunavarma's Sudrakamu 900 A.D	Sudrakaraja Charita: 1100 A D. (quoted iu Lakshana granthas)
4.	Abhinava Pampa alias Nagachandra 1105 A.D. Pampa Ramayana	Bhaskara Ramayana of Mantr Bhaskara 1220 A.D.

	Kannada	Telugu
5.	Nagavarma: Kadambari: 984 A.D.	Kadambari by Ketana: (quoted in Lakshana grandhas)
6.	Durgasimha's Panchatantra: 1025 A.D.	Panchatantramu- written about 1230 A.D. No less than 160 verses were quoted in the anthology of 1330 A.D.
7.	Abhinava Dasa Kumaracharitra	Abhinava Dandi: Ketana Dasakumara Charitra.

SATAKAS

1.	Chandra-chudamani Sataka: -Nagavarma 1079 A.D.	1160 A.D.; Srigiri Mallikarjuna Sataka of Mailikarjuna. Panditaradhya
2.	Hariswara's Pampa Sataka: 1165 A.D.	1220 A.D. Palkuriki Somana's Vrishadhipa Sataka and Annamayya's Sarveswara Sataka 1242 A.D.

PROSODY

Nagavarma's Chandombudhi 984: A. D.	1100 A.D.: Malliya Rechana Kavijanasrayamu.

GRAMMAR

Karnatabhasha Bhushanamu of Nagavarma II: 1145 A.D.	1250 A.D. Ketana: Andhrabhasha Bhushanamu

SCIENTIFIC WORKS

Rajaditya Ganita 1090 A.D.	Pavuluri Mallana Ganita 1145 A.D.
Kirti Varma: Go-vaidya 1100 A.D.	Narana Mantri: Pasu-vaidya 1300 A.D.

Kannada	Telugu
Rattikavi . 1300 A.D. Rattarmata	Sasyananda . 1356 A.D. Donayamatya
Abhinava Chandra : Aswasastra 1400 A.D.	Manumanchi Bhattaraka Aswasastra 1460 A.D.

In the above works, not only the names, but in many cases even the words, phrases and lines of verses are common, to both works.

1. Nannaya's Bharata closely follows Pampa Bharata in matter of diction.
2. Kavijanasrayamu and Ganitamu : Contain paralell verses

All the Telugu poets of the early period are poets both in Telugu and Kannada. Narayana Bhatta, the contemporary of Nannaya Bhatta is a poet in Kannada as known from the inscription (Nandampudi Grant of Raja Raja 1053 A.D.). The great Saivaite preceptor Panditaradhya wrote Sivatattwasaramu both in Kannada and Telugu and Palkuriki Somanatha, the well-known apostle of Virasaivism is already known to the Kannada literary world as having sponsored the Kannada Virasaiva literature.

Thus an intense and systematic study of both Kannada and Telugu literatures, as stated above will yield fruitful results regarding the evolution of literary types and literary traditions.

I appeal to both Kannada and Telugu scholars to work up this important aspect and revive the age long connections.

The culture of the Telugu, Kannada and Tamil speaking peoples had undoubtedly many common features in earlier times and study of this nature will, one may hope, strengthen the bonds of friendship and mutual understanding between the various linguistic groups of South India.

In conclusion, I have to thank my esteemed colleague Prof. Mariappa Bhat for the kind and valuable suggestions made in connection with this study.

వ్యాకరణములు – కవిప్రయోగ సరళి

N. VENKATA RAO, M. A.,
(Head of the Telugu Department.)

"ఆలు" ప్రత్యయ చరిత్రము

తెలుఁగు భాషలో సంస్కృత పదములతోను, తద్భవదేశ్య పదములతోను, "ఆలు" అను పదము సమసించిన సమాసములు మనకు నందల కొలఁదిగా లభ్యమగుచున్నవి. అందును ముఖ్యముగా తద్భవదేశ్యములకన్న, తత్సమపదములతో సమాసగతములైనవి హెచ్చుగాఁ గాన్పించుచున్నవి. తెలుఁగు వ్యాకరణ గ్రంథములలో "ఆలు" తోఁ గూడిన సమాసములు, కర్మధారయ సమాసముల క్రింద పరిగణితములై, సంధి పరిచ్ఛేదమున, నిరూపితములైనవి. ఆ వ్యాకరణములలో ప్రధానమైన బాలవ్యాకరణమునకు వ్యాఖ్యలు, బృహద్వ్యాఖ్యలు బయలుదేఱినవి. కాని వీని యన్నింటియందును సూత్రరచనమును, సూత్రార్థములను సంస్కృత వ్యాకరణ పద్ధతుల ననుసరించి సమన్వయముచేయు ప్రక్రియ తప్ప వేఱొక విశేషము కానరాదు. ఉపలబ్ధములైన కవిప్రయోగముల నాధారముగా, వీని తత్త్వమును విశదీకరించు ప్రయత్నములు జరుగలేదు. పరిస్థితులిట్లుండగా, ద్రావిడభాషా వాదప్రతిపాదకులగు భాషా విమర్శకులు మన వ్యాకరణమునందలి విషయములను, భాషాతత్త్వశాస్త్ర దృష్టితో పరిశీలించి, వాని నొక నూతన మార్గమున సమన్వయించుటకుఁ బూనుకొనిరి. కాని వారు, కేవలము, కాల్డువెల్లు దొరవారు రచించిన ద్రావిడభాషా సామ్యవ్యాకరణము ననుసరించి రచియించుటచేతను, అందలి యప సిద్ధాంతములను యథాతథముగ ననువదించి, మన భాషాసంప్రదాయములను విస్మరించుటచేతను, నవి ప్రామాణికత్వమును బడయఁజాలక పోయినవి. అయినను సత్యాన్వేషణకు నీ రెండు పథకములును నుపాదేయములే. ప్రాచీన నవీన పద్ధతులయందలి విషయముల నెట్లు సమీచీనముగా సమన్వయింపగలమో, ఆ ప్రక్రియను, సంధి పరిచ్ఛేదమున 'ఆలు' శబ్దగత సమాసముల చరిత్ర మూలముగా తెలిపెదను.

సంస్కృత తద్భవ దేశ్య పదములతో నాలు శబ్దము సమసించునపుడా సమాసము లీ క్రింది రూపముల నందుచున్నవి.

1. పేదరాలు
2. ధీరురాలు
3. ఈలువుటాలు
4. మగనాలు
5. వెలయాలు
6. ఇల్లాలు
7. పెద్దాలు

పై రూపములలో (1) పేదరాలు, (2) ధీరురాలు అను సమాసములలో ర కారము ప్రచురముగా, కవిప్రయోగములందు కన్పట్టుటచేత మన వ్యాకరణములలో నదియే ప్రధానముగా విధింపఁ బడినది. కాని, పైని చూపిన రూపములలోని యాగమములను, సంధిని పరిశీలింప నిట్లేర్పడును.

1. పేదరాలు	=	రు + ఆలు		ర్వాగమము
2. ధీరురాలు	=	రాలు		రాగమము
3. ఈలువుటాలు	=			టుగాగమము
4. మగనాలు	=			నగాగమము
5. వెలయాలు	=			యడాగమము
6. ఇల్లాలు	=			ఉత్వసంధి
7. పెద్దాలు	=			అత్వ సంధి

వీనిలో ప్రధానముగ నున్న ర్వాగమము, రాగమమును గూర్చి బాలవ్యాకరణములో నిచ్చిన దానిని పరిశీలింతము.

ఇంకను, గట్టివాలు, ఏరాలు, ప్రోయాలు అను పదములనుగూర్చి యిందు చర్చింపఁబడి యున్నది.

బాలవ్యాకరణము సంధిపరిచ్ఛేదము - సూత్రములు ౩౦, ౩౧.
" పేదాది శబ్దంబుల కాలు శబ్దంబు పరంబగునపుడు కర్మధారయంబునందు

రుగాగమంబగు. పేద + ఆలు = పేదరాలు ; బీద + ఆలు = బీదరాలు ; పేద, బీద, ముద్ద, బాలెంత, కొమ, జవ, అయిదువ, మనుమ, గొడ్డు ఇట్టివి పేదాదులు. ఇందు జవ్వని శబ్దంబునకు జవాదేశంబని యెఱుంగునది ఏకాంతమునందు నున్న జవరాండ్రనని ప్రయోగము."

కర్మధారయంబునందు దత్సమంబుల కాలు శబ్దము పరంబగు నపు పు
త్త్వంబున కుత్త్వంబును రుగాగమంబునగు

ధీర + ఆలు = ధీరురాలు, గుణవంత + ఆలు = గుణవంతురాలు

ఇచట వృత్తియం దాలు శబ్దము స్త్రీమాత్ర పరము.

సూరి యీ రెండు సూత్రములలో నొకటి యాచ్ఛికపదములకు, నింకొకటి తత్సమ పదములకు సంబంధింపఁజేసి యున్నాఁడు. ఇందు మొదటి సూత్రమున నాచ్ఛికపద విషయమున నచ్చట సమసించిన పదములు రెండును - పేద + ఆలు మొదలగునవి యచ్చ తెలుఁగుపదములే కావున నా పట్టున మనకు సందేహము కలుగదు. కాని రెండవ సూత్రమున, మొదటిపదము తత్సమ మగుటచేతను, రెండవదియగు 'ఆలు' తెలుఁగుపద మగుటచేతను నిచ్చట నిది వైరిసమాసమను శంక గలిగింపక పోదు. కాని సూరియే,

" సామానాధి కరణ్యేషూ దన్తానామ్
టుగాగమోఽచి స్యాత్ ".

అను ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి సంధి ౧౦ కారిక ననుసరించి " సామానాధి కరణ్యేషు " అను వాక్యమునకు సరిగ " కర్మధారయంబులయందు " అని బహువచనము నుపయోగించియున్నాడు. [1]సామానాధికరణమున,

1. ఈ సందర్భమున వ్యాకరణ సంహితా సర్వస్వము రెండవ సంపుటము (పుట 1181) నందిట్లుగలదు. "చౌదళాబ్జంబు, ముల్లోక వంద్య, ముల్లోక సుతుఁడు-ముల్లోక నాథుని-సిరి మహాదేవాదిసురలు-మున్నగువానిలోని 'చౌ, సిరి' మున్నగునవి, చతుర్, శ్రీ మున్నగువాని వికృతిరూపములు. మూఁడు అనునది దేశ్యము. ఇవి సాధ్యసమానాధికరణ సమాసగతములై సిద్ధసమాస పూర్వావయముతో నన్వయించుచున్నవి. కాన వైరి పద దోషమునకుఁ బ్రసక్తిలేదు. ఇట్టివి సాధువులే యని నిర్ణయించు నేకదేశాన్వయ విషయ మీపఱకు వివరింపఁబడెను."

సంస్కృతాంధ్రపద మిశ్రమమున దోషము లేదు. కావున పై రెండవ సూత్రమున తత్సమాంధ్రశబ్ద మిశ్రణమున దోషము లేదు. వీనికి ముందు గల ౨౮, ౨౯ సూత్రములలో 'కర్మధారయంబునందు......టుగామము' అను సూత్రమున్నది గాన, అది సామానాధికరణమునకు పర్యాయము గాన, ౩౧ సూత్రము నుండి యీ సామానాధికరణము అను వృత్తిగా వచ్చినదని గ్రహింపవలెను.

పేదాది శబ్దములు మగాదులలోనివి గాన వానికి రుగాగము (రుక్ + ఆగమము) విధించి, పేదరు + అలుకాగా, ఉత్తున కచ్చు పరంబగు నపుడు సంధి నిత్యముగాన పేదరాలు అని దీనిని సూరి సాధించియున్నాఁడు.

[1]పేదబీదలకు ప్రత్యేకముగ విశేష్య విశేషణములలో ప్రయోగములు గలవు.

చెవిపేద— వినుటయందు దరిద్రుఁడు, మంచిమాటలు వినలేనివాఁడు —
చాడిమాటలు వినువాఁడు.

కాని పై "ధీరురాలు" అను సమాసము, సమానాధికరణమే యైనను, అందు ముందాదాహరించిన రీతిని "అలు" అను దేశ్యపదము, సమాస పూర్వావయముతో సమన్వింపక, ఉత్తరావయముగా నున్నది. దీనిని బట్టియే గాఁబోలు సంహితా సర్వస్వము మొదటి సంపుటమున 357 పుటలో "ధీరురాలు వింతైన మిశ్రసమాసము" అని వ్రాసి సూత్రారంభ సామర్థ్యముననే యిట్టి యసాధారణమగు మిశ్రసమాసము సాధువగుచున్నది" అని వ్రాయఁబడియున్నది. దీనిని గూర్చి వెనుక చర్చించెదను. తొలుత దేశిపదములగు పేదాది శబ్దములనుగూర్చి చర్చించెదను.

1. పేదరాలనకు అర్థము దరిద్రయని ఆంధ్రభాషావర్ణమున నిట్లు గలదు.
పేదరాలనంగ దరిద్ర వెలయు ౨. ౧౧౬
మనలో "పేదరాశి పెద్దమ్మ" అని వాడుక కలదు.
ఇది "పేదరాలి పెద్దమ్మ" అనురూపముతో శుకసప్తతిలో నీక్రిందిపద్యమున గలదు.

క. ఆరూఢి యశోద యనం
బేరుపడిన పేదరాలి పెద్దమ గృహముం
జేరంజన యా యవ్వయు
రారమ్మని ప్రియమొనర్పఁ బ్రముదితుఁ డగుచున్ — ౨. ౨౩.

వ. అవశ్యంబు రాజులు చెవిపేదలని పలికి ...... (వేం. పంచ ౧. ౫౩౫)
కూటిబీద — పాండురంగ మాహాత్మ్యము. ౩. ౫౮.

పై ప్రయోగములవలన, చిన్నయసూరి విశేష్యములగు పేద, బీద శబ్దములను విశేషణములుగానే భావించి సూత్రించియుండెననుట స్పష్టము. అట్లు కానిచో కర్మధారయ సమాస పరిగణనము కుదురదు గదా!

ముద్దరాలు

ఈ శబ్దము ముగ్ధాశబ్ద తద్భవమని భాషావిమర్శకులు వ్రాసియున్నారు. (ఆం. వ్యా. సం. స. 368-వ పుట) కాని యిది ముగ్ధాశబ్ద భవము 'ముగుద' కాని 'ముద్ద' కాదని యాంధ్రభాషా భూషణమును (9. ప) ఆంధ్రకౌముదియును (26. పా) చెప్పుచున్నవి.

ముద్దరాలు అనునది 'ముద్రా' అను శబ్దమునుండి యేర్పడినది. ముద్రాశబ్దము తద్భవమున ముద్దర—ముద్ద అయినది. దానిపై 'రాలు' చేరినది. "ముద్దర, ముద్దరగా నుండగానే ముగ్గురుపిల్లల తల్లి యైనద"ని సామెత. ఇది 'ముద్రారోహణము' అను ప్రాచీన సంప్రదాయముతో సంబంధించినది. నన్నెచోడుఁడు పార్వతికి ముద్రారోహణము చేయించి యున్నాఁడు. చూడుఁడు. (కుమారసంభవము — 6 - 58)

సంస్కృతమున, ధీరా అను ఆకారాంత శబ్దమునకు 'ధీర' అను హ్రస్వరూపమును గలదు. ధీర స్త్రీలింగముగావున చిన్నయసూరి దానికి ఉత్త్వము విధించి, ధీర + ఉ = ధీరు కాఁగా, దానిపై రుగాగమము విధించి, ధీరు + రు కాఁగా దానిపై అలు చేర్చి - ధీరు + రు + అలు = ధీరురాలు అని యీ రూపములను సాధించినాఁడు.

చిన్నయసూరి 'రు' గాగమము విధించుటకు నప్పకవీయమునందలి యీ క్రింది యతి విశేషమాధారముగా నోపును.

రాగమ సంధివళులు

తే. ఆలను పదంబు మొదలను - రాగమంబు
వచ్చు సంధికి నుభయంబు - వళికిఁ జెల్లు
నతివజవరాలు చాలెంత - రాలు, ముద్ద
రాలు, ధర్మాత్మురాలన - రాక్షసారి !

మనుచరిత్రము నందు,

ఉ. ఇంతలు కన్నులుండ తెరువెవ్వరి వేఁడెద భూసురేంద్ర ! యే
కాంతమునందు నున్న జవరాండ్ర నెపంబిడి పల్కరించులాగు

చారుదేష్ణ చరిత్రమునందు.

క. ఈలలన వేలుపుం జవ
రాలో ? యచ్చరయొ ? కిన్న - ర వధూమణియో ?
(3. అ. 215, 216, 217 పద్యములు.)

పై దానినిబట్టి జవరాలు మొదలగు శబ్దములలోనున్న ర కారమునకు నచ్చునకు హల్లునకుఁగూడ యతి చెల్లునని స్పష్టమగు చున్నది. కాని చిన్నయసూరి మతము ననుసరించి, వానిలో నచ్చునకే గాని హల్లునకు యతి వేయుట కుదురదు. మఱియు సూరియిచ్చిన "జవరాండ్ర నెపంబిడి" అను మనుచరిత్రపద్యము నప్పకవి యంతకుముందే యిచ్చియున్నాఁడు. ఈ యుదాహరణమునే చిన్నయసూరికూడ గ్రహించుటచేత నీ సందర్భమున నప్పకవి ననుసరించియే తనకు కావలసిన విషయమును సూరి సూత్రించెనని మనము తెలిసికొనవచ్చును.

అప్పకవి పై రాగమసంధివళిని చెప్పుట కాధారమేమో చూతము.

కావ్యాలంకార చూడామణిలో దేశీయవళి నిరూపణమున,

క. "కడరాలుం జవరాలును
జడుఁ డొక్కండొకఁడనంగఁ జనునుడువుల న
చ్చిడుటయె తగు వడి హల్లును
వడిసేయుదురంద్రు కవులు వలసిన చోటన్".

అని యీ సంధి విషయము ప్రస్తావింపఁబడినది.

ముద్రిత గ్రంథమున నున్న "కడలాలు - ఒక్కండు - ఒకఁడు" అను పాఠములపపాఠములని యెఱుఁగునది.
ఒకఁడు అనుచో నర్థమే పొసగదు. (వేదము వారి ముద్రణము)

విన్నకోట పెద్దన మతము ననుసరించి, కడరాలు, జవరాలు, మొదలగు వానిలో యతి సందర్భమున అచ్చుతోనుండుటయే సరియని స్పష్టమగు చున్నది. అనఁగా 'జవరాలు' రూపము జవ + రు + అని అచ్చుతో యతి యున్నప్పుడును నుండునని మనము గ్రహింపవలెను.

అప్పకవి యొకే ప్రయోగమును చూపెను గాని 'రాలు' [1]శబ్దములోని హల్లును నిర్ధారించుటకు నింకను మఱి కొన్నింటినిఁ జూపెదను.

౧. జోగురాలి నన్ను నంట రాకుమన్న ప్రబోధ చంద్రోదయము ౩. ౪౯
౨. రాణి చనుదెంచె జంగముదురాలి కరణి - పద్య బసవపురాణము.
౩. రాజనిభాననా! సరసురాలవు జబ్బుగనల్లినావదేమే జవ!
(రంగాజమ్మ చాటువులు)
౪. రమణి ! నీవు ప్రసన్నురాలవు గమ్ము —
(వరదరాజు - ద్విపదరామాయణము అయోధ్యా కాండము)
౫. రమణిరో సామంతురాలను కాను — విశ్వనాథ త్రిశతి.

ఈ సందర్భమున నింకొక విషయము పరిశీలింపవలసియున్నది. అప్పకవి వీనికి రాగమ సంధివళులని 'రాగమము' నిర్దేశింపఁగా, చిన్నయసూరి దీనికి 'రు గాగమము' విధించియున్నాఁడు. విన్నకోట పెద్దనయు నప్పకవియు చెప్పిన రీతిని రా + ఆగమము = రాగమము రాఁగా, జవరాలు

1. పై పద్యమున "కడరాలు" అనునది పాల్కురికి సోమన పండితారాధ్య చరిత్ర దీక్షాప్రకరణమున సూరసానమ్మ కథలోఁ బ్రయుక్తమైనది. కాని యతిస్థానమున లేదు. "వలవగా కడరాలి వర్తనమొప్పు" దీక్షా. పొరట. ౯౩.

శబ్దములో జవశబ్దముపై 'రాలు' అనునదే ఆగమముగా వచ్చినదని చెప్పవలెను.

పై యిరువురిలో పెద్దనకుఁ గూడపూర్వుఁడగు కేతన (క్రీ.శ. 1250) తన యాంధ్రభాషాభూషణమున నీ సందర్భమున నిట్లు సూత్రించి యున్నాఁడు.

క. ఆలికి రాలగు దిగువ గు
ణాలి నిలిపి పలుకుచోట ననువగుచెట గో
ౘ్రాలు జవరాలు పాతకు
రాలు గెడపురాలు ముద్దరాలనఁ జనుటన్ - 167. ప.

కేతన మతమున నిచ్చట 'రాలు' అని రాగమమే యనుటలో విప్రతిపత్తి లేదు.

పై యుదాహృతులలో గోౘ్రాలు, జవరాలు, గెడపురాలు, ముద్దరాలు - ఇది యాచ్ఛికములు. పాతకురాలు - ఇది తత్సమ శబ్దముపై 'ఆలు' చేరినది.

ఈ పదములలో కొన్ని నిఘంటువులలో చేరలేదు.

కెడపురాలు = దుష్టురాలు - ఇది లేదు.

గోౘ్రాలు = నిఘంటువులలో పేర్కొనఁబడిన ప్రయోగము లన్నింటిలో పై భాషాభూషణ ప్రయోగము ప్రాచీనము.

కాని గొడ్డురాలు అను పదము కన్న వ్యవహారములోనున్న 'గోౘ్రాలి' పదమే కవి ప్రయోగములలో విశేషముగా నున్నది. "గొడ్డురాలు" అను రూపమునకు 17-వ శతాబ్ది యందు మాత్రమే ప్రయోగములు గన్పట్టు చున్నవి.

పాతకురాలు - ఇదియు నిఘంటువుల కెక్కలేదు.

ముద్దరాలు - దీనికిని ప్రాచీన తరప్రయోగము కలదు.

క. ఆలవు, బాలవు, గడుఁగోమ
రాలవుగోమలివి ముద్దరాలవు, (కు. సం. 6.15)

గణపవరపు వేంకటకవి, ఆంధ్రకౌముదియందును 'రాలు' ప్రత్యయమునే విధించియున్నాఁడు.

సీ. "తెలుఁగున నొక కొన్ని స్త్రీ ప్రత్యయంబులు
తెలియఁ జెప్పెద సత్కవులు వినుండు
మొదలను గుణపదముల నెనయుచు మీఁద
నాలున్న దానికి "రాలు" వచ్చు
రేఫక మ్మినకును గృతుల నొక్కొక చోట
యతులు వికల్పాన నమరియుండు
జవరాలు గోౘ్రాలు చదురాలు ముద్దరా
లనఁగ నిల్లాల్వెలయాలు దక్క" (పుట. ౧౮.)

పైని వివరించిన యాంధ్రవైయాకరణుల యభిప్రాయమును గమనించినచో, వారు "ఆలు" ప్రత్యయము తత్సమపదములకు, దేశ్యపదములకు విధించిరేగాని, వానిని నొక ప్రత్యేక సమాసముగాఁ బేర్కొన లేదు. చిన్నయసూరి తన వ్యాకరణము నాంధ్రశబ్ద చింతామణి ననుసరించుట చేత నిట్టివానిని కర్మధారయ సమాసములయందుఁ జేర్పవలసివచ్చినది. గణపవరపు వేంకటకవి రచననుసరించి వానిని గుణవాచకములుగాఁ బరిగణించినచో, మనకు సమాసపరిగణము నంగలి దోషములు గొన్ని తొలఁగిపోఁగలవు. మఱియు చిన్నయసూరికి ముందున్న వైయాకరణులు తెలుఁగు సంస్కృత వర్ణసమామ్నాయమును విడదీయకుండ సూత్రించుట చేత, తత్సమపదములకు నాచ్ఛికపదములకు వేఱువేఱు సూత్రములు చేయ నావశ్యకతయు లేక పోయినది. ఈ విషయమును వేఱుగా చర్చింపఁబడును.

ఇట్లీ సంధి విషయమై, 'రు'గాగమ మని, 'రా'గమ మని యిరు తెఱఁగుల మత భేదములు కన్పట్టుచున్నప్పుడు, భాషాశాస్త్ర చరిత్రకారులు దీనిని గూర్చి యెట్లు చెప్పిరో చూడుఁడు.

(౧.) "కొమరుశబ్దమునకే "అలు" శబ్దము చేర్పఁగా "కొమరాలు" అను రూపము భాషలో నేర్పడిన దనుటకు సందేహము లేదు. ఇట్టి శబ్దముల సామ్యము చేతనే ప్రాచీనకాలమున "మనుమరాలు" మొదలగు దేశ్యశబ్దములును జవరాలు ముద్దరాలు మొదలగు తద్భవ శబ్దములును నేర్పడియుండును." (సంధి ౧౧౧ పుట)

ఇందలి వాక్యములు, భాషా చరిత్రకే కాక, భాషా సంప్రదాయమునకు విరుద్ధములు. వీనిని బట్టి తొలుత భాషలో నన్నింటి కంటె ముందుగా 'కొమరు' శబ్దము పుట్టిన దనియు, దానికి 'అలు' చేర్చిన తరువాతనే తక్కినవి యేర్పడినవని చెప్పవలెను. అట్లు చెప్పుట చారిత్రక విరుద్ధము అది యటుండనిండు. ఒక్క 'రు' అంతమందు గలిగిన కొమరు శబ్దమును నాధారముగ దీసికొని గదా గ్రంథకర్త లీసిద్ధాంతము నొనర్చిరి! అట్టిచో, ఈలువుటాలు, రంకుటాలు మొదలగు వానిగతి యేమి? ఇంతకు కొమరు శబ్దము దేశ్యము కాదు అది కుమార శబ్దభవము. కుమార శబ్దమునకు కొమరుఁడు అను తద్భవము కలదుగదా!

ముద్దరాలు - తద్భవమగుట యెట్లు? అది ముగ్ధాశబ్దభవ మని గ్రంథకర్త యభిప్రాయము కానోపు. అట్లయిన - వాడు పేద, అదిపేద, వాడుబీద, అదిబీద అనునట్లుగా, అది ముద్ద అని యన వచ్చునా? అప్పుడది, ముగ్ధ యను తత్సమమున గల యర్థ మిచ్చునా? బాలవ్యాకరణము ననుసరించి యివి రెండును విశేష్యములు కావు గదా!

ఈ శబ్దమును గూర్చి ముందు చర్చించియున్నాను.

(౨.) "ప్రకృతిభావ నివారణమునఁబయి య - వ లు మాత్రమె గాక ఇంకను నితరములైన యాగమములు తెలుఁగున వచ్చుచునే యున్నవి.

పేదరాలు - ముద్దరాలు - జవరాలు ఇత్యాది శబ్దములయందు రుగాగమము... పేదర్ (పేదయర్ యొక్క వికృతి = పేదవారు - పేదర్ + అలు = పేదరాలు. ఇందును అనుచిత విభాగము. ఇట్లేర్పడిన రుగాగమము ఇతర స్థలములయందు సామ్యమువలనఁగలిగినది, ధీరురాలు - గుణవంతురాలు మొదలైన శబ్దములలోని రు గాగమము సామ్యమువలననే గలిగినది."

(ఆంధ్రభాషావికాసము. ౩-౨౩, ౩-౨౪ పుటలు.)

ప్రకృతి భావనివారణమున, 'య' వచ్చుట నున్నదిగాని 'వ' వచ్చుట యెట్లో తెలియకున్నది. 'తిరువారాధనము' అను సమాస పదమును బట్టి గ్రంథకర్త లిట్లు వ్రాసిరి కాని యట్టి 'వ' ఆగమము మఱియొకచో నెచ్చటను లేదు. వలాక్షిణికులును సూత్రింపలేదు. ఇక సంధి గ్రంథమున 'రు' అనునది, కొమరు శబ్దగతమైన 'రు' కారమని చెప్పుచుండఁగా నీగ్రంథకర్తలు, దీనిని ప్రకృతి భావనివారణకై వచ్చిన యాగమమనిరి - తామే పేదయర్ = పేదవారు అని 'రు' బహువచన ప్రత్యయమును పేర్కొనుచు, తిరిగి దీనిని రు గాగమము అని యెట్లు చెప్పిరో దుర్వ్యూహముగ నున్నది.

ఇంతకంటె నసంబద్ధమగు విషయము మఱియొకటి గలదు. ధీరురాలు - గుణవంతురాలు మొదలైన శబ్దములలోని 'రు'గాగమము సామ్యమువలనే గలిగినది యనుటచేత, గ్రంథకర్త యభిప్రాయము ననుసరించి మొదట తత్సమ పదములే భాషలో నుండెడివనియు, 'ధీరురాలు' 'గుణవంతురాలు' అని రు గాగమమ మేర్పడిన తరువాతనే దేశ్య శబ్దములగు పేద, బీద, జవ మొదలగువానియందు రు గాగమము వచ్చినదనియు చెప్పవలెను. తత్సమములే తొలుత తెలుఁగు భాషలో నున్నవని చెప్పినపుడు భాషావికాస కర్తలకుగల తెలుఁగు భాషా పరిణామ జ్ఞాన మెట్టిదియో చదువరు లూహించుకొనగలరు!

పై రెండింటి వలన నీ సంధివిషయము మన కగమ్యగోచరమైనది.

(3) 1. "బహువచన రు వర్ణముపై షష్ఠీ విభక్తియందు కన్నడమున అవర్, అవర, ధీమంతర్ ధీమంతర.

2. షష్ఠ్యేక వచనముపై కన్నడము: అను, అదఱ మొదలైనవి. ఇట్టియత్వ విశిష్ఠ రేఫము సంబంధార్థమున వచ్చును పేదర + అలు బీదర + అలు అని తెనుగున నట్టి రాగమము వచ్చినదనినచో దానికి పేదలకు బీదలకు సంబంధించిన స్త్రీ యని యర్థము చేసికొనవచ్చును. అప్పుడవిషష్ఠీ తత్పురుష సమాసములగును. కాని తక్కిన ముద్ద మొదలగు పదములపై నాలుపదము చేరిన సమాసమున కిట్టి యర్థము చెప్ప వీలులేదు. కాబట్టి పేదరాలు బీదరాలు అను దానికి పేదయై స్త్రీ, బీదయైన స్త్రీ అనియే యర్థము చెప్పుట యుక్తము."

3. పేదాది శబ్దముల కాలు శబ్దము పరమగు నప్పుడు ర (అ) అనునది రెండు విధములుగ ద్రవిడభాషయందు రావచ్చును.

ధీర, సమర్థ, ప్రియ, మొదలగు పదము లెట్టి శబ్దమును జేరకయే మహతీవాచకము లగుచున్నను తెనుఁగు వ్యవహారమునఁ బునరుక్తముగ నాలు శబ్దము చేరుచున్నది. లేదా తెనుఁగున, మూర్ఖు, వృద్ధు మొదలగు రూపములవలె ధీరు, సమర్థు, ప్రియు మొదలగు నవియు మహన్మహత్త్యర్థములను సామాన్యముగ ప్రథమైక వచనమున నేర్పడి యుండవచ్చును. అప్పుడత్వమును ప్రత్యేకముగ విధింపనక్కర లేదు.

(ఆంధ్రభాషా చరిత్ర మొదటి సంపుటము 372 పుట.)

ఈ గ్రంథమున పై సూత్ర విషయము శాస్త్రీయముగఁ జర్చింపఁబడినది. బహువచనము ర (అ) ద్రావిడ భాషలలో వచ్చునను భాషా తత్త్వసిద్ధాంతముపై సూత్రవివేచన చేయబడినది. కన్నడమున అత్వ విశిష్టరూపమగు రేఫము - పేదర అని యుండుటగూడ భాషాచారిత్రక పరిణామ దృష్టిని సమంజసమై యున్నది.

(౪.) ౫౧ విష : రాగమసంధి “ దారార్థేఽత ఉదపిరః ” (ఆం. చి.) (చూ వ్యా. సం. ౯౩ విష) అను చొప్పున ఆలు శబ్దపరకత్వమున సమానాధి కరణసమాసములలో రేఫాగము వచ్చునని యాంధ్ర వైయాకరణులువచించిరి .... శబ్దతత్త్వము నరసినపుడు ఎల్లరు - ఎల్లరన్ వారు, బాలురు, బాలురన్ మున్నగు చోటులందుఁ బ్రాచీన ద్రావిడ బహువచన రూపమగు రేఫము నిల్చినట్లే ఆలు శబ్దపరకత్వమునందును నయ్యది నిల్చుననుట యుక్తమని తోఁచును.................

బహువచన ‘ రు ’ ప్రత్యయము శబ్దావయవమగుట చేత నది సంహితావ్యవధాయక వర్ణమనుట యెంతమాత్రమును బొసఁగ నేరదు. బాలురు, నృపాలురు మున్నగు తత్సమములందును బహువచన ‘రు’ ప్రత్యయము నిలిచియుండుటచేత నాలుశబ్ద పరకత్వమునఁగొన్ని తత్సమములందును, తద్భవదేశ్యములందంతటను రేఫము సహజమే యనఁదగుననియు, దీని నగతిక గతియగు సామ్యసిద్ధాంతముచే సమర్థింప నక్కర లేదనియుఁదోఁచును. “ పేద + ఆలు = పేదల స్త్రీ ” అని యర్థము ‘ లు ’ ప్రత్యయమవతరింపని ప్రాచీన కాలమందే యిట్టి రూపము లేర్పడిన వగుటచేత నీసంధి మిక్కిలి ప్రాచీన తమమనఁ దగును.”

(ద్రావిడభాషా పరిశీలనము మొదటి సంపుటము 284, 285 పుటలు.)

పైని యుద్ధరింపఁబడిన విషయముల సారాంశము నీ క్రింద నిచ్చుచున్నాను.

౧ పేదాది శబ్దంబుల నున్న ‘ రు ’ గాగమము, ‘ రు ’ అంతమందు గల యే దేనొక శబ్దమునుండి యేర్పడినది గాదు.

౨ అది ప్రత్యయరూపమగుటచేత ప్రకృతి భావనివారణకు లేక సంహితావ్యవధాయకమునకు వచ్చినవర్ణ మెంతమాత్రము కాదు.

౩ “ రు ” ప్రాచీన ద్రావిడమునగల బహువచన ప్రత్యయము.

౪ “ రు ” ప్రత్యయము తెలుఁగున తత్సమ దేశ్య శబ్దములన్నింటికి నియతముగా వచ్చునది.

౫ “ రు ” ప్రత్యయము అత్వరూపమున ‘ ర ’ రూపము దాల్చును.

౬ పేదరు - పేదర - అని యగును.

౭ పేదర + ఆలు పేదరాలు అని రూపమేర్పడును.

౮ ఇది ‘ ఱు ’ లేక ‘ ఱ ’ గా కూడ నుండవచ్చును.

పై సారాంశములను బట్టి, అప్పకవి రాగమ సంధి విధులని చెప్పినది ప్రాచీనాంధ్ర వ్యాకరణ సంప్రదాయము ననుసరించిన దనుట నిర్వివాదము - కేతన

“ అలికి ‘రాలగు’ ”

అని సూత్రించుట ద్రావిడభాషా సంప్రదాయమునకు నవిరోధముగానే యున్నది.

చిన్నయసూరి, అప్పకవి గ్రంథమునుఁజూచిన వాఁడయ్యును నాతఁడాంధ్ర శబ్దచింతామణి మూలమునే యనుసరించిన కారణముచేతను, తెలుఁగున నంతకు ముందు వెలసిన, ఆంధ్ర భాషా భూషణాది వ్యాకరణముల యందే మాత్రమును పరిశ్రమ చేయకపోవుటచేతను నీ సంధివిషయమున సంస్కృతాంధ్రపదములకు వేర్వేఱుగా రెండు సూత్రములను చేయవలసివచ్చెను. ధీరాది తత్సమ శబ్దములకు ప్రత్యేకముగా నుత్వము విధింపవలసివచ్చెను.

చిన్నయసూరి తొలినుండి సంస్కృతాంధ్రములను వేఱుచేసి, తన వ్యాకరణ గ్రంథము రచించుటచేత ప్రత్యేక ప్రత్యేక సూత్రగణనము కావలసివచ్చినది. అట్లే కానిచో, 'పరుషములు' అను వానిని ప్రత్యేకముగా "సాంస్కృతిక పరుషములు" అని పేర్కొన వలసిన యావశ్యకతయే లేదు. ఇది యట్లుండనిండు. ప్రస్తుత సంధివిషయము.

ప్రాచీన శాసనములలో తత్సమ శబ్దములు కొన్ని ప్రథమావిభక్తి ప్రత్యయరహితముగనేగన్పట్టు చున్నవి. "పాతకు, మార్తాండ" మొదలగునవి. ఇక కావ్యములలో [1]చోడు, మల్హణు మొదలగు రూపములే కాక వైయాకరణులు సాధుత్వము ప్రసాదించిన, వృద్ధు, నీచు, మూర్ఖు, ధూర్తు మొదలగు తత్సమ శబ్దములునున్నవి. వీనికి పూర్వము వివరించిన రీతిని 'రాలు' శబ్దము చేర్చుటచేత, తత్సమములందు రూపములు సాధితము లగుచున్నవి.

వృద్ధు + రాలు = వృద్ధురాలు
నీచు + రాలు = నీచురాలు
మూర్ఖు + రాలు = మూర్ఖురాలు

ఇట్లే ధీరుఁడు అను ప్రథమావిభక్తిరూపములోని 'డు' లోపము రాగా పై విధమున 'ధీరు' అని నిల్చును. అప్పుడు,

ధీరు + రాలు = ధీరురాలు అని యీ రూపము సాధితమగును.

ధీర అను అదంతరూపమునకుత్వము విధింపవలసిన యావశ్యకతయు లేదు.

'గుణవంతు' మొదలగు శబ్దములు 'హనుమంతు' మొదలగు వానిలోవలె స్వస్వరూపముతో నిలుచు నపుడు, వానికి 'రాలు' చేర్చి నపుడు గుణవంతు + రాలు = గుణవంతురాలు అను రూప మేర్పడును.

1. పాలించె కరి కరిచాల చోడు – కుమార సంభవము. (౧. ౫౨)
జనుతెల్లఁ జూడ మలహణా – శివతత్త్వ సారము. ౪౧౫. ప.

రాలు పదములోని 'ర' శకట రేఫము – ఱాలు

ఇంతటితో నీ విచారణమాఁగలేదు. శాసనములను పరిశీలించి చూడఁగా, 'రాలు' అను పదమునందలి ర కారము [1]శకట రేఫముగాఁ గన్పట్టు చున్నది.

నాయంకఱాలు – దక్షిణదేశ శాసన సంపుటము V సంఖ్య 1018, 1049, 1340 గల శాసనములు.

మన్మఱాలు – తెలుఁగు కవుల చరిత్ర – పుట. 260.

"ఆతని తల్లి జటచోడమన్మఱాలాతని"

తెనుఁగున బహువచన ప్రత్యయములలో శకట రేఫమును విధించు సూత్రముగలదు. చూడుఁడు.

"చెయివు బహువచన ల కారము నలఘు రేఫంబు విభాషనగు" అచ్ఛికపరిచ్ఛేదము - ౧౦ సూత్రము. సూరి యిచట 'విభాషనగు' అని చెప్పినను, ప్రాచీనకాలమున 'ఱు' అను శకటరేఫ సహిత బహువచన ప్రత్యయమే బహుళ ప్రచారమున నున్నట్లు శాసనముల వలనఁ దెలియుచున్నది.

ముందు తెల్పిన ప్రకారము వృద్ధాది శబ్దములకు, బహువచనము 'లు' చేర్పక ముందు 'ఱు' ప్రత్యయమున్నదని శాసనాదులవలన గ్రహింపవచ్చును.

వృద్ధు + ఱు = వృద్ధుఱు — వృద్ధుఱు + అలు = వృద్ధుఱాలు.
నాయకు + ఱు = నాయకుఱు — నాయకుఱు + అలు = నాయకుఱాలు.
ధీరు + ఱు = ధీరుఱు — ధీరుఱు + అలు = ధీరుఱాలు.

2. 'రాల' శబ్దమున శకటరేఫ మున్నదని తొలుత భాషాశాస్త్రజ్ఞుల దృష్టికిఁ దెచ్చినవారు సుప్రసిద్ధ చారిత్రక భాషావేత్తలు శ్రీ కుందూరి ఈశ్వరదత్తుగారు చూడుఁడు భారతి. జూన్. 1930. అనఁగా నిప్పటికి ముప్పది సంవత్సరముల క్రిందట. ఇంతవఱకు నిది ద్రవిడభాషా శాస్త్రజ్ఞులకు, వైయాకరణులకు తెలియఁబడలేదు.

పై సమాసములలో, ప్రథమావిభక్త్యేక వచనమున విభక్తి లోపము గలిగిన రూపములకు, బహువచన ప్రత్యయమగు 'ఱు' తో నియతముగా 'ఆలు' చేర్పఁబడుట చేత 'ఱాలు' అను పదమునే వైయాకరణులు గ్రహించిరని చెప్పవచ్చును. ఆంధ్రభాషా భూషణమున కేతన 'అలికిరాలగు' అను చోట "ఆలికిఱాలగు" అనియే సూత్రించి యున్నాఁడు. నేఁటి ముద్రణములలో 'రా' అని సాధు రేఫమున్నది.

ఈ "రాగమసంధి" తెనుఁగున బహువచన ప్రత్యయముల చరిత్ర తెలుసుకొనుటకు మిగుల సహాయకారియగుచున్నది. 'రాలు' 'ఱాలు' పదములలో శకటమున్నను సాధు రేఫయున్నను, నది 'ర' వర్ణమగుట నిశ్చితమే. ఇక నేఁడు సర్వేసర్వత్ర - 'లు' బహువచన ప్రత్యయముగా వాడుకలోనికి వచ్చినది - ప్రథమావిభక్తి ప్రత్యయములను వివరించునపుడు, వైయాకరణులు "డు, ము, వు, లు" అని 'లు' ప్రత్యయమును చెప్పియున్నారు కాని 'రు' గాని, 'ఱు' గాని చెప్పి యుండలేదు. 'లు' ప్రత్యయమే తొలుతనున్నచో ధీరులు+ఆలు=ధీరులాలు వృద్ధులాలు - మున్నగు రూపములు కవిప్రయోగములలో నుండవలదా! అట్టి రూపములే మృగ్యములగుటచే - 'ఱు' ప్రత్యయమే ప్రథమముగా వెలసి యుండెడిదని నిశ్చయింపవచ్చును.

చిన్నయసూరి పై సూత్రమున విభాషగానైన 'ఱు' అని సూత్రించుట చేత, నీ బహువచనరూపముయొక్క చరిత్ర తెలుసుకొనుట కవకాశము కలిగినది.

పై సూత్రమును బట్టి, శాసనమునందలి వర్ణక్రమమును బట్టి, "పెద్దఱికము, పెంపఱు" మొదలగు వాని యందలి 'ఱిక' 'ఱు' ప్రత్యయములందలి శకటరేఫవలె రాలు శబ్దమునందును, శకటరేఫమే నేఁటి వఱకును నిలిచియుండవలెను. కాని నేఁడన్నిచోటుల సాధు రేఫమే వెలయుచున్నది.

ఇచ్చట నింకొక విశేషమున్నది. చూడుఁడు. పేదఱాలు, జవఱాలు అను 'ఱు' త్వసహిత రూపములున్నను నవి స్వరయతిలో నున్నప్పుడు వాని కెట్టి మార్పును సంభవింపదు.

ఉ. ....ఏ
కాంతమునందునున్న జవఱాంద్ర నెపంబడి పల్కరించులాగింతియె కాక

ఇచట - ఏక+అంతము - అనియు, జవఱు+ఆంధ్రు - అనియు పదచ్ఛేదములుగాన - నిచ్చట స్వరసంధి చేత యతి సరిపోయినది కాని యిట్లే "ఱాలు" శబ్దములోని 'ఱా' హల్లుగా పరిగణితమై, రాగమ సంధివళియైన సందర్భమున నొకచిక్కు వచ్చుచున్నది. అప్పకవీయములోని పై యుదాహరణమునే తీసికొందము.

"రాలనంగ నొప్పు-రాక్షసారి" అను చోట - "రాలు" సాధు రేఫముగాన సాధు రేఫమగు రాక్షసారిలోని 'రా' తో యతి సరిపడినది.

ఱాలనంగ నొప్పు - రాక్షసారి - ఇక్కడ సాధు రేఫకును, శకట రేఫకును యతి సందర్భము గలుగును. ఇది ఛందశ్శాస్త్ర సంప్రదాయమునకు విరుద్ధము. ఏలననఁగా - మ, అ, శ, ర అనునవి ఏకతర యతులు లేక ఎక్కటి యతులలో జేరినవి. మ, అ, ర, శ అనునవి ఆయా యక్షరముతో యతి నందవు - అందును రేఫ, శకట రేఫములకు యతులు ప్రాసములు రెండును నిషిద్ధములు.

ఇంతకును అప్పకవి చూపిన ప్రయోగములకు ముందు గ్రంథములలో మనకు లభించినవానిలో "జోగు-రాలి నన్ను నంటరాకు మన్న" అనునది నందిమల్లయ ఘంటసింగయ కవుల ప్రబోధ చంద్రోదయము లోనిది. వీరు క్రీ. శ. 1480 - 1500 ప్రాంతమువారు. ఆ కాలముననే ఱాలు - రాలు గా వ్యవహరింపబడుచున్నదని పై యతివలన మనకు స్పష్టమగుచున్నది. లేనియెడల రేఫ, శకట రేఫలపట్ల యతిప్రాస నిషిద్ధము చేసిన యప్పకవి రాగమసంధిని సాధు రేఫతో నిచ్చుట తటస్థింపదు.

తెలుఁగు బహువచన ప్రత్యయములలో ‘ లు ’ మాత్రమే గాక, సాధు రేఫ గల ‘ రు ’ ప్రత్యయముగూడ కన్పట్టుచున్నది. ఈ ప్రత్యయము వారు మొదలగు సర్వనామములయందే కాక, మలినురు, భూపాలురు, బలియురు మున్నగు తత్సమ పదములయందును కన్పట్టుచున్నది. కాబట్టి తొలుత ‘ లు ’ బహువచన ప్రత్యయముతో నేర్పడిన ఱాలు శబ్దము పై ‘ రు ’ ప్రత్యయ వ్యవహారముచేత ‘ రాలు ’ గా మాఱి యట్లే కవి ప్రయుక్తమై యుండవచ్చును. చిన్నయసూరియు ‘ రు ’ అను సాధు రేఫమే వాడియున్నాఁడు. పై చర్చయొక్క సారాంశము.

౧ రాలు శబ్దము తొలుత ‘ ఱాలు ’ అని [1]శకటరేఫగా నుండెడిది. అది బహువచన ప్రత్యయమగు ‘ లు + ఆలు ’ చేర్పుటచేత కలిగినది. బహుళముగా కవిప్రయుక్తమైన కారణముచేత ‘ ఱాలు ’ అను నేకపదముగా ప్రాచీనులు గుర్తించిరి.

౨ తెనుఁగున ‘ రు ’ అను వేఱు బహువచన ప్రత్యయముండుటవలన, లు ప్రాచీనమనియు ‘ రు ’ తర్వాతిది యనియు గ్రహింపవలెను.

౩ ‘ రాలు ’ అని నిలుచుటవలన - ‘ లు ’ బహువచన ప్రత్యయము వాడుకలోనికి రాకపూర్వమే యిది వెలసినదనుట నిశ్చయము.

౪ ఛందస్సులలో, రాగమ సంధివళులవలన దీని సంధి విశేషము మన కవగతమైనది.

౫ దీని వలన తెలుఁగు వ్యాకరణమునకు, ఛందస్సునకు గల యవినాభావసంబంధము వ్యక్తమగుచున్నది.

౬ తెలుఁగునకునైసర్గికములైన, శకటరేఫ మొదలగువాని చరిత్ర నన్వేషించుటకిది యుపయుక్తము. అందుచేత పుట్టుకచేత నిది ద్రావిడభాషా సంబంధి యని నిర్ణయింపవచ్చును.

---

1. ఈ శకటరేఫ సాధురేఫల చరిత్రమును వర్ణసమామ్నాయ ప్రకరణమున ప్రత్యేకముగ చర్చించెదను.

౭ ఆంధ్రశబ్ద చింతామణియందు, “ దారాస్థైత ఉదపిరః ” (సంధి ౧౧ కారిక) అని, ‘ ర ’ సాధు రేఫమే సూత్రింపబడుటచేతను నీ రేఫములకు నా గ్రంథమునందే, రేఫ, శకట వైధర్మ్యము సూత్రింపబడుటచేతను, చారిత్రకముగా నూచిన ‘ఱ’ ప్రాచీన మగుటచేతను “ ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి ”, అర్వాచీన కృతి యనియు స్పష్టమగుచున్నది.

టు గాగమము

౧ ఈలువుటాలు - ౨ రంకుటాలు అను వానిలో ‘టు’ గాగమము కన్పట్టుచున్నది.

ఈలువుటాలునకు నీ క్రింది ప్రయోగము లభ్యమగుచున్నది.

౧ క. పతియున్నను బతి చచ్చిన
నితరులఁదాఁ బొందకున్న యీలువుటాలి
క్షితిఁ గీర్తియుఁ బిమ్మట పర
గతితోఁ సుఖత్వమును ధ్రువంబుగ వడయున్.
(కేతన-విజ్ఞానేశ్వరము, ఆచార కాండ 115 పద్య...)

౨ సీ. అమరుల యీలువుటాండ్రను జెఱవట్టితి
(భారతము – అరణ్యపర్వము 761.)

౩ చ. ఇలుఁగలవైన వెల్వడని యీలువుటాండ్రను దాఁకిక త్తెవై
(ఆముక్తమాల్యద ఆ. 5,70.)

౨ ఱంకుటాలు–ఈ పదము శబ్దరత్నాకరమునఁ జూపఁబడినదిగాని ప్రయోగము లీయఁబడలేదు. సూర్యరాయ నిఘంటు - 6–వ సంపుటము 879 పుటలో – ఱంకుటాలు పదము క్రింద ప్రయోగము లేదు. శంభులింగ శతకములో

తే. సూళెకుఁదిండిపోతునకు,
కుంటెన కాండ్రకు, రంకుటాండ్రకున్

అని ప్రయోగము గలదు.

పై సమాసములలో 'టు' గాగమము నీ క్రింది రీతిని సమర్థింప వచ్చును. ఇదియును, రాలు పదములో తొలుత 'ఱాలు' అని శకట రేఫయే యుండుట నిర్ధారించుచున్నది.

ఈలువు + ఱు + ఆలు = ఈలువు + ఱాలు = ఈలువుటాలు.

రంకు + ఱు + ఆలు = రంకు + ఱాలు = రంకుటాలు.

ద్రవిడభాషలో ఱ కారము 'ట్ర' ఉచ్చారణగలది - అట్టి ఱ కార పదములు తెలుగున ట కారముతో వెలయును - చూడుడు.

తేఱు - ఊఱు - అను క్రియలు ఱు కారాంతములు - వీని కృదంత రూపములు - తేట - ఊట అను ట కారాంతములు. తేఱు, తేట్రు, తేట అని రూపావతారము. ఇట్లే చిఱు - చిట్రు దీని యూప విభక్తిక రూపము చిట్టి.

ఇట్లే పై ఱు కారము 'ట' గా మాఱి 'టు' గా నిలిచినది ఈలువు + ఱాలు = ఈలువుటాలు అయినది.

3 పేరంటాలు = పేరఁటాలు - ఇదియు 'ఆలు' శబ్దమంతమందు గలది. 'పేరంటము' అను పదము దీనికి సంబంధించినది గలదు. అప్పుడు పై పదము పేరంటము + ఆలు అని విడదీయ వలెనేమో తెలియదు - అట్లయిన.

పేరంటము + ఆలు = పేరంటపుటాలు కావలెను. అది వ్యవహారమున పేరంటాలు కావలెను. ద్రవిడభాషలో "పిరాట్టియాళ్" అను పదముగలదు. దీనికి పై పదమునకు గల సామ్యమును బరిశీలించునది.

4 పురుటాలు = పురుడు + ఆలు = బాలెంతరాలు - పురుటాలికి ప్రయోగములు.

క. పురుఁడీ బోటికియింతిర
పురుఁడంబికఁగాక యొరు... [illegible]
పురుటాలికిఁ బది దినముల
పురుడు ప్రవర్తించిరెలమి పుణ్యాపుగ రితల్. (భాగవతము 1.516)

సీ. పులిక్రొత్తయీనిన పురుటింటిలోనికి
పురుటాలితగవు కొంపోవువాఁడటి (పి. శకుం. 2.46)

పురుటాలికి - పురిటియాలు అను రూపముకలదు.

సీ. పాఱివితేగానక పొత్తులలోఁబట్ల
పోనాడుకొనిన లేఁబురిటియాండ్రు (రామా. 6,250)

"పురుటాలు"లోని టు గాగమము నిట్లు సమర్థింపవచ్చును. పురుడు శబ్ద మహావిభక్తికము.

[1]పురుడు=పురిటి - దీనిపై 'ఆలు' శబ్దము చేరినప్పుడు సంధి లేక యడాగమము వచ్చును. "పురిటియాలు" పై రామాభ్యుదయ ప్రయోగము దీనిని రూఢిపఱచుచున్నది.

కాని పురుటియాలు అనునది ప్రతియోఁడుదాని నాలుక యందాడు పదము. కావున 'పురుటియాలు' ఉచ్చారణత్వరచే 'పురుటాలు' అయినది.

కన్నడ భాషలో నీ శబ్దమునకు 'పురుటు' అను రూపమున్నది. పురుటు - 'పుట్టు' యొక్క శిథిలరూపము - పురుటు - పుర్టు - పుట్టు ఆ రూపమే గైకొన్న,

పురుటు + ఆలు = పురుటాలు-అను రూపము సహజముగనే యేర్పడును. ఆలు శబ్దము పరమగునపుడు సంధియైన సమాసములు నీ క్రిందివిగలవు.

---

1. చిన్నయసూరి కుఱు, చిఱు శబ్దంబులకు సంధిలో ద్విరుక్త ట కారము విధించుటకు పై యుచ్చారణయే యాధారము. ఱ కార ట కారములు రెండును మూర్ధన్యములే గదా!

శబ్దసంధి గతములు

౧ మగనాలు ౨ ఇల్లాలు. కాని 'మగనాలు' అను సమాసమును 'మగని+ఆలు' అని నిఘంటువుల యందు పదచ్ఛేదము గలదు. అహోబలపండితీయమున 'మగనాలు' ఇకార నిత్యసంధికి ఉదాహరణముగా నీయఁబడినది. కాని దీనిని మఱియొక రీతిని సాధింపవచ్చును.

ద్రావిడభాషలో ప్రథమావిభక్తి మహద్వాచకమగు 'అవన్' శబ్దమువలె, తెలుఁగున 'మగన్' శబ్దమును తొల్లి వెలసియుండవలెను. "అవన్ - వాను - వాణ్డు - వాండు - వాఁడు" అను రీతిగా 'మగన్ - మగణ్డు - మగండు - మగఁడు' అయినది. ఇక ద్వితీయాదివిభక్తుల యందు 'ని'గాగమము నిత్యము గదా! అందుచే నీ నదము మగన్+ఆలు=మగనాలు అని ప్రథమమున నేర్పడియుండవచ్చును.

3 వెలయాలు. వెల+ఆలు=వెలయాలు "వెలయాల్వాదులకు సంధి లేమి బహుళకము చేతనే యని యూహించునది" అని చిన్నయసూరి సంధి ౪ సూత్రము. వీనిని గూర్చి సంధి గ్రంథమున ౨౮ మొదలుకొని 33-వ పుటవఱకు పెద్ద గ్రంథము కలదు.

"అరవమున విలై" అను రూపముగలదు. అది 'అఇ' అనియు 'ఎఇ' అనియుగూడ నుచ్చరింపఁబడును. ఐ అను సంధ్యక్షర ముచ్చారణమున అఇ=అయ్ అగుట సహజమే గావున

"విలై=విలయ్+ఆళ్=విలయాళ్=వెలయాలు అను రూపమును బొందియుండును." అని దాని సారాంశము. ఆంధ్రభాషావికాసకర్త (పుట 3౧౬) యు నీ పద్ధతి నామోదించి, "తలయ్+అక్కడ=తలయక్కడ... ఇట్లేర్పడిన య కారము కాలక్రమమున సంధిలో వచ్చిన యాగమ మాత్రముగా గ్రహించియుండవచ్చును. ఈ 'య' కారము కాలక్రమమునఁ దక్షిణ మెడలకును బ్రాకియుండవచ్చును" అని వ్రాసెను.

ఇవి యన్నియు కాల్డువెలు దొరవారి వ్యాకరణమునే నమ్మి యందలి యపసిద్ధాంతములను బట్టి రచితములైనవనియు, య, వ, లు

అర్థాచ్చులగుట స్వరసంహితలో నుచ్చారణ సౌకర్యార్థము నిల్చుననియు ద్రావిడభాషా పరిశీలనము 232 - 236 పుటలలో సోపపత్తికముగా నిరూపితమైనది. కావున వెలయాలు శబ్దములో సంధి లేదనియు, నచ్చుట య కారము స్వరసంహితలో నుచ్చారణ సౌకర్యార్థము నిలిచినదనియు నిర్వివాదముగ చెప్పవచ్చును. అప్పుడు బహుళగ్రహణముచే "స్త్రీవాచక తత్సమ సంబోధనాంతములకు సంధి లేదు" అను చిన్నయసూరి సూత్రము, భాషాతత్త్వ శాస్త్ర పద్ధతులలోని, స్వరశాస్త్ర విధుల ననుసరించి శాస్త్రీయముగ నున్న దనుటలో సందేహములేదు.

ప్రోయాలు

౪ ఇక్లు "ప్రోయాలు" అను సమాసమున యడాగమము గాన వచ్చుచున్నది. దీనికి "ప్రోలు+ఆలు" అని "ప్రోపు+ఆలు" అని వ్యుత్పత్తు లీయఁబడియున్నవి. కాని యడాగమము నిత్యముకా గాన వచ్చుటచేత నై వ్యుత్పత్తులు సరియైనవి గావు. ఏలయనఁగా, 'ప్రోలాలు' అని గాని "ప్రోపుటాలు" అను రూపములు గాని కన్పట్టవు. ఇఁక, పదాదియందు రేఫసంయుక్తముతో వెలసిన రూపముగాన నిది 'పురుళ్' 'సౌభాగ్యము' అను నర్థమున పురుళ్+ఆల్=పురుళాల్=ప్రోయాల్ అను రూపమునంది యుండవచ్చును.

౫ ఇల్లాలు (ఇలు+ఆలు=ఇల్లాలు) తమిళమున దీనికి ఇల్లాళ్ అను రూపముగలదు.

ఈ పదమునకు నచ్చుతోడనే యతి గానవచ్చుచున్నది.

౧. అత్తో యాకరమేఖలాపతికి నిల్లాలైతిఁ గాఁ గావునన్
(హరవిలాసము 7.126)

౨. కాలికిఁ గేలుసాచి యుడిగంబున మ్రొక్కుచు రాచమిన్నయి
ల్లాలికినాఁడెమైన జవరాలికి
(అచ్చ రా. యు. 4౬౪.)

ఇల్లాలుకు బహువచన రూపము ఇల్లాండ్రురు - ఇల్లాండ్రు.

సీ. మలయాచలంబునఁ జెలువయిల్లాండ్రుర
ఘణరత్నములయందుఁ బ్రతిఫలించి

(కాశీ. 1.130.)

ఇల్లాలు అను సమాసములో లకారద్విత్వములో లోపముగలుగ ఇలు + ఆలు = ఇలాలు కాదు.

క. గొల్లఁడు, వ్యాధుఁడు, రజకుఁడు
కల్లమ్మెడు వాఁడు లోనుగాఁగొంటలుఁ దా
రిల్లాలప్పురవందగు
నిల్లనపెపు చనవు దానికిచ్చిన కతనన్.

ఇల్లాలు + అప్పు = ఇల్లాలప్పు.

ఇల్లాలు అను పదమును, షష్ఠీసమాసముగాఁ బరిగణించి నుగాగమము కొన్ని యెడల నపేక్షితమగునని, యెఱ్ఱన హరివంశమున, "దాసిల్లాలుగా" (౫.౧౭౬) అను ప్రయోగము చూపఁబడినది. (చూ. ఆ. వ్యా. సం. స. పుట ౩౭౧) కాని యీ పరిగణనము కేవలము బాలవ్యాకరణానుసరణమువలననే గలిగిన దనుట నిశ్చయము.

వెంకటనాథకవి పంచతంత్రమున "కళ్లాలు" అను నొకపదము గలదు.

క. జీవనాయుల పుట్టిల్లగు
చెడుగుంగళ్లాలు పాపశేషంబునఁ గ
పడినకళంబునఁ గాపుం
గొడుకొక్కఁడు రాజబాధగుండఁడె తొల్లిన్.

(4.412.)

సూర్యరాయ నిఘంటువున మూఁడవ సంపుటమున అనుబంధము 2-వ పుటలో నిట్టర్థము వ్రాయఁ బడినది.

[1]కళ్లాలు వి. స్త్రీ ఇల్లాలు (ఇది సమాసాంతముగానే యుండును.

ఉదా: ఆడకళ్లాలు ముండకళ్లాలు. 'బ్రౌ' బ్రౌ అనఁగా బ్రౌనుదొరవారి నిఘంటువు. ఈతఁడీ పదమునకు 'Slave Girl' అని యర్థము వ్రాసియున్నాఁడు.

ఇచట ఇల్లాలు అను నర్థము యౌగికముగా వచ్చును. కళ్లాలు శబ్దము, కడలు + ఆలు = కడలాలు అని మొదటనుండఁదగును. కడలాలు - కడర్లాలు రూపాంతరము. కళ్లాలు కూడ నిష్పత్తియునర్థమును కాలక్రమమున సంతరించినవి (కడరాలు అనఁగా ముష్టురాలు) అను నర్థము 'కడరాలు' లోనేయున్న దన్నమాట నుఱుగుపరచిన వెనుక చెడుగుం గడలాలు = చెడుగుంగళ్లాలు అనఁగా చెడ్డదైన యిల్లాలు అను నర్థమున కవి ప్రయోగించియుండును. దీనికి ప్రయోగాంతరము కానరాదు.

౬. గట్టువాలు. సైరంధ్రి జాతిస్త్రీ. పరులయింట గంధపుష్పాదుల నలంకరించు స్త్రీ, గంధపుష్పాదు లమ్మెడిది. ఇందు "ఆలు" శబ్దముండుట చేతను, నిది స్త్రీ వాచకమే యగుటచేత నీ సందర్భమున చర్చింపఁ దగినది. గట్టువాలు శబ్దము, గట్టువాలు దాన, గట్టివాలు పడఁతులు, గట్టువాల్సతులు, అని స్త్రీ పర్యాయవాచకములతో కవులు ప్రయోగించుట చేత, గట్టువాలులో నిది 'ఆలు' శబ్దమే యగుట స్పష్టము అయితే "గట్టువాలు" అని స్వతంత్రప్రయోగముకూడ లేక పోలేదు.

సీ. గట్టివాల్లై లక్ష్మి గగనేని యున్నది చేరి యంతఃపుర స్త్రీజనముల

అని శ్రీనాథుఁడు కాశీఖండము - ౭. ౫౭ లో ప్రయోగించియున్నాఁడు.

---

1. తమిళ కన్నడ మలయాళభాషలలో 'కళ్లన్' పదము గలదు. దానికి ఆలు చేర్చిన కళ్లాలు కావచ్చును. దీనికి దొంగయన అర్థము. తెనుఁగున 'కల్లరి' అను రూపము దీనికి సంబంధించినది గలదు.

కాని శ్రీనాథునికన్న ముందు నన్నెచోడ కవిప్రయోగ మీ శబ్దమునకు గలదు. — (కుమార సంభవము.)

క. పాయక స్వరద్రుక పు
ష్పాయతగంధములు గొంచునప్పుడిఁ బగలున్
రేయును నింటింటికి మృదు
వాయువు సనుచుండు గట్టివాలును బోలెన్. (7.125.)

దీని వ్యుత్పత్తియుఁ బరిశీలింపఁ గగినది.

కొన్ని 'ఆలు' ప్రత్యయముతో గూడినవాని వ్యుత్పత్తియెటులఁగ రాకున్నవి.

౭ ఏరాలు - ఏరాండ్రు అను బహువచన రూపముండుటవలన నిదియు నాలు శబ్ద సంబంధియగు పదమే యగుట నిశ్చితము.

సీ. మన్నించియుత్తమాముల బావమరఁదుల
కేరాండ్ర కనుకూలవృత్తిఁ దిరిగి (పె. శకుం. 3.190.)

ఏరాండ్రు - ప్రాసలోకూడ గలదు. ఏరాండ్రను దూరబోకు - మానిసీ శతకము.

ఏరాలి శబ్దమునకుఁ దొలిప్రయోగము - సోమనాథుని పండితారాధ్య చరిత్రమున గలదు.

పుగువయేరాలికి మసలె గర్భంబు (మహిమ ప్రకరణము 287 పారట)

'ఆలు' శబ్దము స్త్రీ వాచకముగా నుండుటచే, తెలుఁగు కవులు, తత్సమ పదములైన పురుష వాచక పదములకన్నింటికిని చేర్చి, వాడుకొని యున్నారు. వానిలోఁ గొన్నింటిని నేను క్రొత్తగ వెలయించిన శబ్దరత్నాకరమున ననుబంధములోఁ జేర్చితిని. ఇంకను వందల కొలఁది గలవు.

వాని నన్నింటిని సేకరించిన "ఆలు నిఘంటువు" ప్రత్యేకముగ తయారు కాఁగలదు.

పెద్ద, చిన్న మొదలగు గుణ వాచకములకు 'ఆలు' చేర్చినప్పుడు- పెద్ద + ఆలు = పెద్దయాలు — పెద్దాలు అని కూడ రూపములు గలుగును.

వీనిలో 'పెద్దాలు' అను దానికి ప్రయోగముగలదు. చూడుఁడు. విజ్ఞానేశ్వరీయము-ఆచార కాండ ౧౧౭-వ పద్యము. చిన్న + ఆలు = చిన్నయాలే యగును కాని చిన్నాలు కాదు. ఏలయనఁగా "చిన్నములు" లోని 'ము' లోపించి, "చిన్నాలు" అని వేఱొక పదమున్నది. రూప మొక్కటియే యైన అర్థము వేఱు.

మఱఁదలు, కోడలు అను శబ్దములలోని 'లు' ప్రత్యయము ఆలు ప్రత్యయములోని లుప్త భాగమని కొందఱందురు. 'ఆలు' శబ్ద బహువచనము. ఆండ్రు అగునట్లే, మఱఁదలు - మఱదండ్రు, కోడలు - కోడండ్రు అను రూపము లండుటచేత నిది సమంజసమే. ఆండురు అను రూపము గూడఁ గన్పట్టుటచేత, 'ఆండు' అను శబ్దముయొక్క రూపవిభక్తిక రూపము 'ఆండి' యై, వగలాఁడి మున్నగు పదములేర్పడినవని మనము నిర్ణయింపవచ్చును. ఈ రీతిగా 'ఆలు' ప్రత్యయ చరిత్రమునుండి, భాషా శాస్త్ర సిద్ధాంతముల నెన్నో మనము గ్రహింపవచ్చును.

ఆంధ్ర నాటకజగత్తు

S. RAMAKRISHNA SASTRY. M. A., B. O. L.

భారతదేశమున దేశభాషలలో నాటకాభావము

భారతదేశమున సంస్కృతభాషా సారస్వతములు క్రీ. శ. 12-వ శతాబ్దమునుండి బాగుగ క్షీణింపసాగి యాధునిక దేశభాషా సారస్వతము లభివృద్ధి పొందుచుండుటచే, సంస్కృతమందలి భారత భాగవత రామాయణాది పురాణకావ్యములేకాక శాస్త్ర గ్రంథము లన్నియుఁగూడ క్రమక్రమముగా నుత్తర దక్షిణ హిందూదేశభాషలన్నింటిలో ననువదింపఁబడుచుండెను. కాని నాటకములు మాత్ర మాయా దేశభాషలలో దేనియందుఁగూడ, ననువాదములు గాని స్వతంత్రరచనలుగాని, బయలు దేరకపోవుటయే కాక, యలంకార లక్షణశాస్త్రగ్రంథములు సంస్కృతమునుండి యనువదింపఁబడినపు డందలి నాటకప్రకరణములు మాత్రము వదలివేయఁబడినవి. ఈ విషయ మొక మహావిచిత్రముగాఁ గనఁబడుచున్నది. యథార్థమునకు సంస్కృతవాఙ్మయమున నుత్తమనాటకరచన క్రీ. శ. ఏడెనిమిదిశతాబ్దముల తోడనే ముగిసినది. తర్వాత వచ్చిన సంస్కృత నాటకములన్నియు ప్రాండిత్యమును ప్రకటించునవి మాత్రమేయై, నాటక కళావిహీనమై నీచస్థితికిఁ జెందినవై యున్నవి. క్రీ. శ. 12-వ శతాబ్దినుండి 19-వ శతాబ్దారంభము వఱకు నుత్తరహిందూదేశమున హిందీ మొదలైన భాషలలో 'రాసలీలలు, రామలీలలు'ను, బెంగాలీ మొదలైన భాషలలో 'యాత్రా, ఝూమర్' మొదలైన నవియు, దక్షిణహిందూదేశమున 'యక్షగానములు, కురవంజులు, వీథినాటకములు'ను నాట్యసంగీతములతోఁగూడిన దేశీయ వీథినాటక ప్రదర్శనములు మాత్రమే యుండెను. కాని నేఁటికాలమునందువలె రంగస్థలనాటకములు, సంస్కృతమందలి కాళిదాస భవభూతి హర్షాదులు రచించినటువంటివి కాని, షేక్స్పియరు మొదలైన యాంగ్ల కవులు వ్రాసినటువంటివి కాని బయలుదేరలేదు. ఆ యా దేశప్రాంతీయ జనబాహుళ్య మా యా దేశభాషలలో బయలువెడలిన యాత్రా

యక్షగానాది నృత్యసంగీతమయ దేశినాటకములతో సంతృప్తిపడుచుండిరి. అందలి నృత్యగానములు జనసామాన్యమును విశేషముగా నాకర్షించుటచే రంగస్థలనాటకములపై వారి బుద్ధిపోలేదు. యథార్థమునకు సూక్ష్మముగా నాలోచించినచో చమత్కారసంభాషణము, నుత్తమకవిత్వము, ప్రాత్రోన్మీలనము, రసభావాభినయము మొదలైనవానితోఁగూడిన రంగస్థలనాటకములు, జనబాహుళ్యమును నృత్యనాటకము లానందపెట్టినట్లుగాఁ సంతృప్తి పఱుపఁజేయఁజాలవు. విజ్ఞానవంతులకు, చిత్తసంస్కార మెక్కువగాఁగల పండితులకు, నాగరికులకును మాత్రము కాళిదాసాదులు రచించిన రంగస్థలనాటకములు హృదయరంజకములుగానుండి యానందపెట్టఁగలవు. మఱియు సంస్కృతపండితులు దేశభాషలపై నిరభిమానముగలవారగుటచే సంస్కృతనాటకములను ప్రజాబాహుళ్యముకొఱకు ననువాదము చేయ నిచ్ఛగింపక మూలమునే చదివి యానందించుచుండిరి. నాటకప్రదర్శనములు ప్రజాబాహుళ్యముకొఱకుద్దేశింపఁబడినవి. ఉత్తమ సంస్కృతనాటకములు బయలుదేరిన కాలములో సంస్కృతభాష జనబాహుళ్యమున కందుబాటులో నుండెడిది కాబట్టియే యవి యభివృద్ధిలోనుండినవి. సంస్కృతభాషతోపాటు సంస్కృతవిజ్ఞానము క్షీణించిన వెంటనే దేశభాషలందు విజ్ఞానము శీఘ్రముగ ప్రజాబాహుళ్యమునఁ జెందలేదు.

ఈ మధ్యకాలమున తురుష్కప్రభుత్వము దేశములో వ్యాపించి శాంతిభద్రతలకే ముప్పుగల్గించినది. ఆంగ్లప్రభుత్వమువలె, తురుష్కరాజులు హిందూదేశప్రజలపై దమసారస్వత విజ్ఞానప్రభావములను ప్రసరింపఁ జేయలేక పోయిరి. ఇందుచే క్రీ.శ. 12-19 మధ్య శతాబ్దముల కాలమున భారతదేశమందంతటను నృత్యసంగీత నాటకములే యాదరింపఁబడినవి, కాని దేశకాల పరిస్థితులు రంగస్థలనాటకముల కవకాశము గల్గింపకపోయినవి. మఱియు ప్రాచ్యపాశ్చాత్య దేశములందలి నాటక పరిణామావస్థలను పరిశీలించినపుడు రంగస్థలనాటకములకంటె నృత్యసంగీత నాటకములే ముందుగా ప్రచారాదరములను బడసినట్లు మనము గ్రహింపఁగలము. సంస్కృతమున కాళిదాసాదుల నాటకములు బయలుదేరక

పూర్వ ముపరూపకములను పేరుతో నృత్యనాటకములు వెలసినవి. పాశ్చాత్యదేశములలో ట్రాజిడీ కామెడీలు బయలుదేరుటకుఁ బూర్వమే ఆపెరాలు, బాలెటులు మొదలైన నృత్యసంగీత ప్రధాననాటకములు వెలసి జనసామాన్యాభిరుచిఁ జూరఁగొనినవి. తర్వాత క్రమముగా ప్రజాబాహుళ్యములో విజ్ఞానము పెరిగినపుడు నృత్యసంగీతములు లోపించిన నాటకములు బయలుదేరినవి. నృత్యసంగీతనాటకములు విజ్ఞానరహిత ప్రజలనుగూడ శీఘ్రముగ నాకర్షించి యానందపెట్టగల శక్తిగలవి.

ఆంధ్రమున సంస్కృతనాటకము లనువదింపఁబడకపోగా క్రీ. శ. 15-వ శతాబ్దమున పిల్లలమఱ్ఱి పినవీరభద్రకవి కాళిదాసుని యభిజ్ఞాన ఆంధ్రభాషలో శాకుంతలనాటకకథను, భారతమందలి శాకుంతలోపా నాటకాభావము ఖ్యానకథను గలిపి శ్రవ్యకావ్యముగ రచించినాఁడే కాని నాటకరూపమున ననువదింపలేదు. అట్లే నందిమల్లన ఘంటసింగనలను కవిద్వయముగూడ సంస్కృతమున కృష్ణమిశ్రకవికృత ప్రబోధచంద్రోదయ నాటకమును శ్రవ్యకావ్యముగ నాంధ్రీకరించిరి. ఈ స్థితి 15-వ శతాబ్దమునసే కాక తర్వాతగూడ నట్లేయున్నది. క్రీ. శ. 1704-1730 మధ్యకాలమున నున్న వెలగపూడి కృష్ణకవి మాలతీమాధవమను కావ్యమును రచించినట్లు తన భానుమద్విజయమున 'మహిలోన మాలతీమాధవీయ మనఁగ శృంగారకావ్య మొనంగఁజేసి' యని చెప్పుకొనినాఁడు. దీనిని బట్టి భవభూతికవికృత 'మాలతీమాధవ' మను సంస్కృతనాటకము నితఁడు శ్రవ్యకావ్యముగ నాంధ్రమున పై వారివలె వ్రాసెననుట స్పష్టము. మఱియు విద్యానాథుని ప్రతాపరుద్రీయమున కాంధ్రీకరణములనఁదగు విన్నకోట పెద్దనకృత కావ్యాలంకారచూడామణియందును, భట్టుమూర్తికృత కావ్యాలంకారసంగ్రహమునందునుగూడ నాటకప్రకరణము వదలివేయఁబడినది. క్రీ. శ. 1550 ప్రాంతమున చిత్రకవి పెద్దన మాత్రము దన 'లక్షణసార సంగ్రహము'న, దేశీయనాటకమగు యక్షగానమునకు మొట్టమొదట లక్షణము చెప్పినవాఁడై, తర్వాత బహుసంక్షిప్తముగ సంస్కృతనాటకలక్షణమును దెలిపినాఁడు. 1915 సం.న మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు ధనంజయకృత దశరూపకము నాంధ్రీ

కరించువఱకు నాంధ్రమున మార్గదర్శకములైన నాటకలక్షణగ్రంథములు లేవనియే చెప్పవచ్చును. పూర్వము తెలుఁగునాటక లక్ష్యగ్రంథములు లేమిచేతనే లక్షణగ్రంథములతో నవసరము లేక పోయినది. సంస్కృత నాటకము లాంధ్రీకరింపఁబడి కొన్ని సంస్కృత నాటకలక్షణానుగుణముగ నాంధ్రనాటకములు వ్రాయఁబడిన తర్వాతనే దశరూప కాంధ్రీకరణమున కవసరము పట్టినది. ఇట్లే విన్నకోట పెద్దన యక్షగానములకైనను లక్షణము వ్రాయక పోవుటకు ముఖ్యకారణము తత్పూర్వ మవికూడ లేక పోవుటయే. యక్షగానములు విరివిగా బయలు దేర మొదలిడగనే చిత్ర కవి పెద్దనయు, నప్పకవియు యక్షగానలక్షణమును దమ లక్షణ గ్రంథములలో నిర్వచింప మొదలిడిరి. ఆంధ్ర దేశమున కూచిపూడి భాగవతుల యక్షగానప్రదర్శనములలో భరతనాట్యము గూడఁగలిసి యుండుటచే జనసామాన్యము నెక్కువ యాకర్షించి, యానందపెట్టి రంగస్థలనాటకముల వైపు ప్రజలదృష్టిని మరల్పనీయలేదు.

క్రీ.శ. 18-వ శతాబ్దమునుండి యాంగ్లభాషాప్రభావమున హిందూ దేశమునందు నూత్నచైతన్యము గలిగి క్రమక్రమముగా నన్ని దిక్కులకు వ్యాపించి జనబాహుళ్యమున కుత్తేజము గల్గించినది. భారతదేశమున నాంగ్లేయుల రాజ్యపరిపాలనము స్థిర పడిన తర్వాత మెకాలేదొర రాజనీతి ఫలితముగా నాంగ్లేయ విద్యావిధానమును, నాంగ్లేయ భాషాబోధయు క్రమముగ భారతీయులకుఁగల్గి, వారి సారస్వతమందలి షేక్స్పియరు నాటకములతోఁ బరిచయమును, వాని నభినందించు శక్తియుఁగూడ చేకూరినది. క్రీ. శ. 1740 వ సం. ప్రాంతమున నింగ్లండునుండి యొక యాంగ్లేయ నాటకసమాజ మాస్ట్రేలియాకుఁ బోవుచు హిందూదేశమున బొంబాయిపట్టణములో నాగి యొక నాంగ్లనాటక ప్రదర్శము నిచ్చినది. తర్వాత 1770 సం. ప్రాంతమున గవర్నరుజనరలుకు స్థానమగు కలకత్తా నగరమునను, వర్తకకేంద్రస్థానమైన బొంబాయినగరమునందు నాంగ్లే యులు నాటకసమాజములను నెలకొల్పి ప్రదర్శనముల నొసఁగుచుండిరి. వీని ప్రభావమున వంగమహారాష్ట్రదేశములలో నాటకరంగములకు

ఆంగ్ల పరిపాలన, నాటకములరాక, ఉత్తరహిందూ స్థానము

నూత్నచైతన్యము గలిగినది. దీనికిఁదోడు బొంబాయినగరమున పార్శీనాటకసమాజముల రంగరచనారామణీయకము మహారాష్ట్ర నాటకసంఘమువారికి దోహదము చేసెను. బంగాళీభాషలో మొట్ట మొదట రచింపఁబడిన రంగస్థలనాటకము షేక్స్పియరుకృత జూలియస్ సీజరు నాటకానువాదము. ఇది 1831-వ సం.లో నాడఁబడినది. తర్వాతఁ గొన్ని సం. ల వఱకు షేక్స్పియరునాటకములే యనువదింపఁబడి యాడ బడుచుండెడివి. వీనితోఁబాటు 'నందకుమార్ రాయ్' యను నతఁడు అభిజ్ఞాన శాకుంతలనాటకమును, 'నీలమణిపాల'ను నాతఁడు 'రత్నా వళి' నాటికను ననువదించినారు. తర్వాత 'మహాగేంద్ర చంద్రుఁడు' 'కీర్తి విలాస'మను స్వతంత్రనాటకమును విషాదాంతముగ వ్రాసినాఁడు. తారా చరణ్ శిక్దారుని 'భద్రార్జున' మను నాటకరచనలో సంస్కృతాంగ్ల పద్ధతుల మిశ్రీకరణ మున్నది. హిందీభాషలోఁగూడ నిట్లే జరిగినది. హిందీభాషలో 1867-85 సం. ల మధ్యకాలమువాఁడగు భారతేందుకవి 'దుర్లభబంధ'ను పేరితో మర్చెంటాఫ్ వెన్నీసను నాంగ్లనాటకమునకు స్వతంత్రానువాదమును చేసినాఁడు. మఱియు నితఁడు హర్షకవికృత రత్నావళియు, విశాఖదత్తకృత ముద్రారాక్షసము మొదలైన సంస్కృత నాటకములఁగూడ ననువదించెను. పిమ్మట నితఁడే 'నీలదేవి' యను విషా దాంత చారిత్రకనాటకము నాంగ్లనాటకపద్ధతిలో వ్రాసినాఁడు. రంగస్థల ప్రదర్శనయోగ్యమైన నాటకములు హిందీభాషాలో భారతేందుకవితో ప్రారంభమైనవి. 1861 వ సం. లో రాజాలక్ష్మణసింహుఁడు శాకుంతల నాటకము ననువదించినాఁడు. 1873-వ సం. లో బెంగాలులో 'నేషనల్ థియేటర'ను పేరితో నొక నాటకశాల స్థాపింపఁబడినది. తర్వాత 'నోరియంటల్ థియేటర్', 'బెంగాల్ థియేటర'ను మఱి రెండు నాటక శాలలుగూడ వెలసినవి. ఈ కాలములో బొంబాయిలో వ్యాపారదృష్టి గలిగిన నాటకసమాజములు బయలుదేరినవి. వీని యజమానులు పారసీలు. 'ఒరిజినల్ థియేట్రికల్ కంపెనీ', 'విక్టోరియా థియేట్రికల్ కంపెనీ', 'ఆల్ఫ్రెడ్ థియేట్రికల్ కంపెనీ' మొదలైనవి యిట్టివి. ఈ కంపెనీవారి

నాటకములన్నియు వ్యాపారదృష్టితో నాడుటకు వ్రాయఁబడినవే. వీనిలో పాటలెక్కువ గల్గి, కథతో సంబంధములేని హాస్యముండెడిది.

దక్షిణదేశమున రంగస్థలనాటక ప్రారంభము

1875-వ సం. ప్రాంతమున చెన్నపట్నములో Madras Dramatic Society యను నాటకసమాజము స్థాపింపఁబడి యందాంగ్లేయు లాంగ్ల నాటకములను ప్రదర్శించుచుండుటచే, నాంగ్లభాషా పరిచయ ప్రభావముగల భారతీయవిద్యార్థులు, నుద్యోగులు నా నాటకప్రదర్శనములను దిలకించుచుండి, తాము గూడ నట్టి నాటకము లాడవలయునని యుత్సాహపడుచుండిరి. 1880 సం.లో పూనానుండి 'సాంగ్లీ హిందూనాటకసమాజ' మను మహారాష్ట్ర నాటకసమాజమొకటి మద్రాసునకు వచ్చి, వింతయైన నాటకరంగ పరికరములతోఁ, బైకి చుట్టుకొనిపోవు రంగురంగుల తెరలతోఁగొన్ని నాటకములను ప్రదర్శించి చెన్నపురిపౌరుల కాశ్చర్యము గల్గించినది. ఆ తర్వాతనే మద్రాసువాసియైన గోవిందరావను మహారాష్ట్రుఁ డొక నాటకశాలను నెలకొల్పి యందు తమిళనాటకములనాడించెను.1882సం.లో మఱియొక విశేషము జరిగినది. 'ఓరియంటల్ డ్రామటిక్ క్లబ్' అను నాటకసమాజ మొకటి బయలువెడలి, దానిలో నింగ్లీషు హార్మోనియముపై హిందూస్థానీ (గజల్) మట్లు, నాంగ్లహాస్యగీర్తనలు పాడఁబడుచుండెను. వీరు మృదంగమునకు బదులుగా తపలానుగూడ ప్రవేశపెట్టిరి. ఈ కాలముననే తమిళభాషలోఁగూడఁ గొన్ని నాటకము లాంగ్ల సంస్కృతభాషలనుండి యనువదింపఁబడి యాడఁబడినవి. S. V. కళ్లప్పిరావ్ పిళ్లెగారు షేక్స్పియరు కృత Merchant of venice నాటకమును తమిళములో ననువదించి తర్వాతవారికి మార్గదర్శకులైరి. పిమ్మట Cymbaline నాటకము గూడ తమిళములో ననువదింపఁబడినది. ఇట్లే సంస్కృతనాటకమగు మృచ్ఛకటికమును కదిరేశన్ శెట్టిగారను పండితుఁడు 'మణ్ణియల్ సిరుతేర్' అను పేరితో తమిళమున ననువదించెను. ఆంగ్లనాటకముల ననుసరించి పి. సుందరంపిళ్లె M.A. గారు 'మనోన్మణీయ' మను పేరితో పద్యరూపమున నాటకమును వ్రాసిరి. మఱియు స్వామినాథపిళ్లెగారి రామనాటకమును, నాగేశఅయ్యరుగారి అభిమన్య

నాటకము మొదలుగాగల యనేకనాటకములు వెలసినవి. కన్నడభాషలో 1700 వ సం. ప్రాంతమున సింగరార్యుఁడనుకవి చిక్కదేవరాజను మైసూరు ప్రభువు నాస్థానములో హళ (ప్రాత) కన్నడములో రత్నావళిని భాషాంతరీకరించి 'మిత్రవిందగోవింద' యను నామమొసఁగి మూలపాత్రల నామములను మార్చెను. 19-వ శతాబ్దమున శాకుంతలమును 'బసవప్ప శాస్త్రి' కన్నడీకరించెను. ఆ శతాబ్దమధ్యమున Merchant of venice ను వాసుదేవాచార్యులు కన్నడీకరించి యాడించెను. 20-వ శతాబ్దముననే స్వతంత్రనాటకము లీ భాషలో వెలసినవి. బళ్లారిలో ధర్మవరం కృష్ణమాచార్యులుగారు వామనచరిత్ర, ఉషాపరిణయనాటకములను కన్నడభాషలో స్వతంత్రనాటకములుగా రచించిరి. మలయాళభాషలో మాత్రమాంగ్ల నాటకముల భాషాంతరీకరణము ప్రారంభములో జరగలేదు. 1883 సం.లో కేరలవర్మ వలియకోయర్ తంబురన్ యను నతడు శాకుంతలనాటకము భాషాంతరీకరింపగా టి. నారాయణపిళ్లె యను నటుఁడాడించెను. 1888 లో సి. చట్టుకుట్టిమన్నడియార్ 'జానకీపరిణయము' ననువదించెను. అతఁడే 1892 వ సం. లో నుత్తరరామచరిత్రమునుగూడ ననువదించినాఁడు. 1889 లో మొట్టమొదటి సాంఘిక స్వతంత్రనాటకమగు 'కళ్యాణీ నాటకము', 'కొత్తుంగలూర్ కొచ్చిన్ని తంబురన్' అను నతఁడు రచించెను.

ఆంధ్రదేశము - నాటక ప్రారంభము, ధార్వాఢ కంపెని

1880 వ సం. లో సీతారాం జోషీ యాధ్వర్యమున 'ధార్వాడ కంపెనీ' యను మహారాష్ట్ర నాటకసమాజమొకటి బయలుదేరి తెలుఁగుదేశమందలి ముఖ్యపట్టణములగు రాజమహేంద్రవరము, గుంటూరు, బందరు, విశాఖపట్నము మొదలైన ప్రదేశములందు హిందీనాటకములను ప్రదర్శించినది. వీరు వీథులలో భాగవతులవలె నాటకములాడక, పెద్దపాక వేసి యా పాకలో నాటకరంగము నేర్పరిచి, దానిలో వివిధమైన రంగులుగల తెరలనుగూర్చి చక్కగ నలంకరించి యాకర్షణీయముగ రంగస్థలమును నిర్మించి యందు నాటకములను ప్రదర్శించిరి. వీరు నాటకపాత్రలకు వీథినాటకములలోవలె మోటుగ కిరీటములు, భుజకీర్తులు మొదలగు నలంకారములు వాడక, వారివారి స్థితుల ననుసరించి సహజముగ ప్రజలు ధరించు

దుస్తులనే వాడిరి. వీరి వాచకము వచనశైలిలో నుండి సామాన్యముగ నొకరితో నొకరు మాట్లాడినట్లే యుండి శృంగార రౌద్రకరుణాది రసములను మిగుల నిపుణముగను, సహజముగను ప్రదర్శించుచుండిరి. ధార్వాడ వారి నాటకప్రదర్శనములు ప్రౌఢమైన యభినయము, నుచితమైన యాహార్యము, మనోహరమైన పాటలు, రుచికరమైన వాచకము మొదలైన వానితో ననేకవిధముల నాకర్షణీయముగ నుండెను. వీరియందు చక్కని శిక్షణ, మంచి కట్టుబాటులు నున్నవి. ఇందలి నటులందఱు చక్కని విగ్రహముగల్గి పాత్రలకుఁదగిన వయోరూపములతో నుండిరి. ధార్వాడ నాటకసమాజమున నటులందఱు పురుషులే. స్త్రీ పాత్రలను గూడ పురుషులే ధరించుచుండిరి. అందఱు చక్కని శ్రావ్యమైన కంఠమును గూడ గల్గియుండిరి. వీరి నాటకపు తెరలు పైకిచుట్టుకొనిపోవుట యానాఁటి ప్రేక్షకుల కత్యాశ్చర్యకరముగా నుండెడిది. వీరి కొత్తరకము వేషములు, సీనరీలు, చెమికీదుస్తులు మొదలైనవి తెలుఁగువారికి ముచ్చట గొల్పినవి. నాటకమునకు వీరు టికెట్లనుపెట్టి విశేషధనము నాంధ్రదేశమునుండి యార్జింపఁగల్గిరి. 1885-వ సం. న ధార్వాడ కంపెనీ మఱియొకమారు తెలుఁగుదేశమునకు వచ్చి పార్సీ నాటకప్రదర్శనము లిచ్చినది. వీరి ప్రదర్శనములలో 'సీనరీ' బ్రహ్మాండముగా నున్నది.

మొదటిదశ (1880 - 1890)

ధార్వాడకంపెనీవారు తెలుఁగుదేశమున నాటకప్రదర్శనము లిచ్చి పోయినవెంటనే యాంధ్రులలో నొక నూత్నచైతన్యముగల్గి, వారివలెనే తాముగూడ తెలుఁగులో రంగస్థలనాటకము లాడవలెనని యుత్సాహపడిరి. ధార్వాడవారు దమయూరినుండి వెడలిపోయిన వెంటనే కొన్నిపట్టణములలో వారిపాకలలోనే కొందఱు తెలుఁగునాటకములను, మరికొన్నిచోట్ల హిందీనాటకములను నాడ మొదలుపెట్టకోరిరి. కాని నాటకములు సిద్ధముగా నేవి? బందరులో కోరాడ రామచంద్రశాస్త్రిగారు వేణీసంహారము, శాకుంతలము, ముద్రారాక్షసము, నుత్తరరామచరితము నాంధ్రీకరించినట్లు చెప్పుదురు. కాని వానిలో నొక్కటియు నిప్పుడు దొరకవు. ఒక్కటియు నచ్చుకాలేదు. వీరు వేణీసంహారనాటకము

నొక్కదానినిమాత్రము నాంధ్రీకరించినట్లుగా వావిలాల వాసుదేవశాస్త్రిగారు 9-11-1883నాఁటివారి యుత్తరరామచరితాంధ్రీకరణపీఠికలో వ్రాసిరి. కాని, యది ధార్వాడకంపెనీవారు బందరుకు వచ్చివెళ్లిన తర్వాత రచింపఁబడినదో యంతకుఁ బూర్వమే వ్రాయఁబడినదో నిశ్చయముగా చెప్పుట కష్టము. వీరి యాంధ్రీకృతనాటకముల నచ్చువేయించుటకై వెలగపూడి సాంబశివరావుగారను వారిశిష్యుఁడు మద్రాసుకు గొనిపోయిన కొలఁదికాలములోనే సాంబశివరావుగారక్కడ మరణించుటచే నవి నష్టమైపోయినవఁట. పాపము! రెండవ ప్రతిని వ్రాయించి పంపక మూలమునే పంపిరి కాఁబోలు. అన్ని నాటకముల నొకేసారిగా వార్చిచిరి గాఁబోలు. రామచంద్రశాస్త్రిగారి 'మంజరీ మధుకరీయము' 1908 సం. లో బందరు C. M. S Dove press లో ముద్రితమైనది. దీని విషయమై వావిలాల వాసుదేవశాస్త్రి గారెక్కడను ముచ్చటించలేదు. రామచంద్రశాస్త్రిగారు 1900 సం. లో మరణించిరి. కాన నీ నాటకము, ధార్వాడవారు బందరుకు వచ్చిపోయిన పిమ్మటనా, పూర్వమా వ్రాయఁబడినది? ఎప్పుడైనది నిర్ణయింపలేము. వారి మనుమలైన రామకృష్ణయ్యగారు 1890 లో జన్మించినారు. కాన వారికావిషయము ప్రత్యక్షముగా తెలిసియుండదు. రామచంద్రశాస్త్రిగారి పుత్రులగు నాగేశ్వరశాస్త్రిగారు తండ్రిస్థానములో బందరు నోబిల్ కళాశాలలో నాంధ్రాధ్యాపకులుగా నుండియు, 1908 సం. లో ముద్రితమైన 'మంజరీ మధుకరీయ' నాటకమునకు పీఠికరూపమున నే విషయమును స్పష్టపఱచినట్లు లేదు. బందరులో నీ కాలమున ఈవెని లక్ష్మణస్వామిగారు, కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారు మొదలగు నటులుండి నాటకములాడుచుండఁగా రామచంద్రకవిగారి యాంధ్రీకరణ నాటకములేల ప్రదర్శింపఁబడలేదో! ఈ కాలమున నాదెళ్ల పురుషోత్తమకవిగారి హిందీ యాంధ్రనాటకములే యేల యాడఁబడుచుండెడివో? విచిత్రముగానున్నది. విశాఖపట్నములో పరవస్తు రంగాచార్యులుగారు కూడా కాళిదాసకృత శాకుంతలనాటకము నాంధ్రీకరించిరని తెలియుచున్నది. కాని, యదికూడ ముద్రణముగాక పూర్వమే మల్లాది విశ్వనాథ

కవిరాజుగారు ప్రదర్శించుటకుగాను లిఖితప్రతిని తీసికొనిపోయి పారవేసిరట. దీని కథ యిది. దీనికింగూడ ప్రతినీయక వారు మూలమునే యిచ్చి వేసిరి కాంబోలు. ఇటీవలి గ్రంథములగతియే యిట్లుండ, ప్రాచీనగ్రంథముల గతి యేమి? ఇంక కుతుకుమల్లి నరసింహకవిగారు వ్రాసిన 'కృష్ణజలక్రీడా మహోత్సవము' ను, మాడభూషి వెంకటాచార్యులుగారు రచించిన 'వామన నాటకము' ను యక్షగానములో, రంగస్థలనాటకములో నిశ్చయిముగాం దెలియరాదు. పోతే కొక్కొండ వెంకటరత్నంగారి యాంధ్రీకృత నరకాసురవిజయవ్యాయోగ నాటకము ప్రదర్శనయోగ్యము కాక పోయినది కాంబోలు.

రాజమహేంద్రవరము - కం. వీరేశలింగము

ధార్వాడకంపెనీవారు రాజమహేంద్రవరములో నాటకములాడి వెళ్లిన వెంటనే, వారువేసిన పాకను తీసివేయక దానిలోనే నాటకములాడుటకు కందుకూరి వీరేశలింగముగారు హర్షుని సంస్కృతనాటకమగు 'రత్నావళి' ని గద్యపద్యాత్మకముగను, షేక్స్పియరు నాంగ్లనాటకమగు Comedy of Errors ను, Merchant of venice ను గద్యాత్మకముగ నాంధ్రీకరించి, తన విద్యార్థులగు సోమంచి భీమశంకరము, అడవికొల్లు కనకరాజు మొదలైన వారితో నొక విద్యార్థి నాటకసమాజమును స్థాపించి 1880 వ సం.లో నాడించిరి. తర్వాత 1883 వ సం. లో వీరేశలింగముగారు శాకుంతలనాటకమును నాంధ్రీకరించిరి. 1885-వ సం. లో మాళవికాగ్నిమిత్రమును, Sheriden కృత Duenna ను 'రాగమంజరి' గా నాంధ్రీకరించి, 1886 లో హరిశ్చంద్రనాటకమును స్వతంత్రముగ రచించిరి. ప్రహ్లాదను, దక్షిణగోగ్రహణకథను నేదోయొక నాటకసమాజమునకునాటకీకరించి యొసంగిరి. తర్వాత కృష్ణమిశ్రకృత ప్రబోధచంద్రోదయమును Sheriden యొక్క 'రైవల్సు' నాటకముల నాంధ్రీకరించిరి. వీరేశలింగముగారి హరిశ్చంద్రనాటకము ప్రజారంజకముగ నుండెను. కాని బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతముగారి హరిశ్చంద్రనాటకము రాంగనే దాని ప్రభావము క్రమముగా క్షీణించెను. ఈ కాలముననే వావిలాల వాసుదేవశాస్త్రిగారు జూలియస్ సీజరను షేక్స్పియరు నాటకమును గీతపద్యమయముగా

నాంధ్రీకరించిరి. పిమ్మట నందకరాజ్యమను స్వతంత్రనాటకమును 1880 లో రచించి, 1883 లో నుత్తరరామచరిత్రమును తర్వాత మృచ్ఛకటికము నాంధ్రీకరించిరి. వీరేశలింగంగారితోంబాటు వడ్డాది సుబ్బారాయుడుగారు 1883 లో వేణీసంహారమును, తర్వాత శాకుంతల, విక్రమోర్వశీయ, ప్రబోధచంద్రోదయ, మల్లికామారుత, చండకౌశికనాటకముల క్రమముగ నాంధ్రీకరించిరి. కొన్ని నాటకములలో వీరు వేషమును గూడ వేసెడివారంట.

గుంటూరు

గుంటూరులో ధార్వాడకంపెనీవారు నాటకములాడి వెళ్లిన తర్వాత 1881-వ సం.లో మిషను హైస్కూలులో తెలుంగు పండితులుగా నుండిన కొండుభొట్ల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు కొందఱి విద్యార్థులను జేరదీసి హిందూ నాటకసమాజమను పేరితోం దాను వ్రాసిన వచననాటకముల నాడించెను. వీరు మొత్తము ముప్పదియొక్క నాటకములను 1880-1884 మధ్యలో నా నాటకసమాజమునకు వ్రాసి యిచ్చిరంట. అవి కేవలము వారికొఱకై వ్రాయంబడుటచే నవి ప్రచురింపంబడలేదు. కొంతకాలము తర్వాత శాస్త్రిగారి దత్తపుత్రులగు గోపాలకృష్ణయ్యగారు రెండు బౌండుపుస్తకములలో ప్రతులను వ్రాయించగ, వారి బంధువులైన చల్లా జగన్నాథముగా రాంధ్రపత్రిక కార్యాలయమున ప్రచురించుటకై వానినిగొనిపోయి యట యకస్మాత్తుగా మరణించుటచే నా నాటకములన్నియు నేమైనవోకూడ తెలియరాక నష్టమైపోయినవి. ఆ నాటకములలోం గొన్నింటి పేర్లు మాత్రము దెలియుచున్నవి. 1. గయోపాఖ్యానము. 2. హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము. 3. ప్రహ్లాద. 4. ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము. 5. శ్రీరామ జననము. 6. సీతాకల్యాణము. 7. సీతాపహరణము. 8. సీతాన్వేషణము. 9. సుగ్రీవపట్టాభిషేకము. 10. కీచకవధ. 11. సుభద్రాపరిణయము 12. శశిరేఖాపరిణయము. 13. శుకరంభాసంవాదము. 14. వజ్రదంష్ట్రోపాఖ్యానము. 15. శ్రీయాళచరిత్ర. 16. యుగంధరవిజయము. 17. శివాజీనాటకము. వీనిలో ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము గద్యపద్యరూపముగా తిరిగి 1896సం.లో దీనపోషకసభవారి కొఱకు వారిచే వ్రాయంబడి ప్రచురింపంబడినది. పై

నాటకనామములను బట్టి తర్వాత వ్రాయఁబడిన యాంధ్రనాటకములలో ననేకముల కివి మార్గదర్శకములై యుండునని యూహింపవచ్చును. వీరి గయోపాఖ్యానమును జూచియే చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహంగారు తన గయోపాఖ్యాననాటకమును వ్రాసిరఁట. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు గుంటూరులో స్థాపించిన హిందూనాటకసమాజములో విద్యార్థదశలో నున్న కొండా వెంకటప్పయ్యగారు నాయిక వేషమును, కలపటపు నరసింహముగారు నాయక వేషమును, నితరపురుష వేషములు మంగళంపల్లి శాస్త్రి, మల్లాది సోమయాజులు, ఇవటూరి వియ్యన్న మొదలైన వారును, నితర స్త్రీ వేషములు చెన్నూరి సూర్యప్రకాశరావు, భువనగిరి సూర్యనారాయణయు ధరించెడివారు. వీరినాటకముల నతిరసవంతముగను జయప్రథముగను గుంటూరునందే కాక రాజమహేంద్రవరము మొదలగు నితర పట్టణములలోఁగూడ ప్రదర్శించెడివారని చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం, వెంకటప్పయ్యగార్ల స్వీయచరిత్రలనుబట్టి స్పష్టముగాఁ దెలియుచున్నది. వీరి హిందూనాటకసమాజమే తర్వాత ఫస్టు కంపెనీగా గుంటూరులో పేరుగైకొన్నది. వీరు నాటకములను కేవలము వినోదముకొఱకే యాడించిరి కాని ద్రవ్యార్జన కొఱకెంతమాత్రమును కాదు.

ధార్వాడ కంపెనీ వారు బందరులోఁగూడ నాటకయాత్రచేసి వెళ్లిన కొలఁది కాలములోనే దేవరసు వెంకటశివరావు, బాలకృష్ణయ్య

బందరు

గార్ల యాజమాన్యము క్రింద నేషనల్ థియేటరు, లేక, జూబినల్ హిందూ థియేటరను పేరితో నొక నాటక సమాజము స్థాపింపఁబడినది. ఇది క్రమముగా బుట్టయ్యపేటకంపెనీ యను పేరితో సామాన్యముగా వ్యవహరింపఁబడుచుండెను. దీనికి దేశికులుగా నాదెళ్ల పురుషోత్తమకవిగారును మల్లావి యచ్యుతరామశాస్త్రి గారునుండి నాటకములను గద్య కీర్తన సంస్కృత శ్లోకమయముగా వ్రాసి యిచ్చుచుండిరి. నాదెళ్ల పురుషోత్తమకవిగారు హిందీభాషలో ననేక నాటకములను వ్రాసియిచ్చుటే కాక, తెలుఁగున 1. హరిశ్చంద్ర 2. పారిజాతాపహరణము 3. అహల్యా సంక్రందనము 4. సారంగధర మొదలైన నాటకములను వ్రాసిరి. ఈ నాటకసమాజమున నిరుపమానాభినయ

దక్షుఁడైన ఈవని లక్ష్మణస్వామిగారను నటుఁడుండి హిందీ నాటకములను మహాప్రతిభతో నభినయించెడి వాఁడు. వీరితోఁబాటు మొగలిగిద్దల రామానుజరావు, జోస్యల వెంకటశేషయ్య, వెంపటి వెంకటేశ్వరులు, వంగల ఆంజనేయులను గొప్పగొప్ప నటులుండి ప్రజారంజకముగా నాటకములాడెడివారు. వీరు ముఖ్యముగా 1. పీష్వానారాయణరావు వధ, 2. శివాజి, 3. రాణాప్రతాప్, 4. ప్రతాపరుద్రీయము, 5. రామరాజను పేరుగల విజయనగర రాజ్యపతనము మొదలైన నాటకముల నాడెడివారు. ఆంధ్రనాటకరంగ చరిత్రలోని ప్రథమదశలో నఁగా 1880-1890 మధ్యకాలమున, నాటకరచనకు రాజమహేంద్రవరము ప్రథమస్థానము వహింపఁగ, నాటకాభినయమునకు బందరున కట్టి కీర్తి గల్గినది ఈమన లక్ష్మణస్వామిగారి వలన. లక్ష్మణస్వామిగారి యనన్యసామాన్యాభినయ ప్రతిభనుగూర్చి ప్రత్యేకముగా వివరింపఁదగినది. కాన నిప్పుడది వదలితిని. వీరు ప్రతినాటకమునందు ప్రధానపురుషపాత్రను వహించెడివారు. సంగీతము వీరికి రాక పోవుటచే వచనముననే వీరి గంభీరాభినయ మొప్పెడిది. నేషనల్ థియేటరే కాక బందరులో త్వరలోనే 'హిందూ థియేటర'ను పేరితో రామానాయుడు పేటలో దేవరసు సుబ్బారావు, తురగా పురుషోత్తముగారు మొదలైనవారి యాజమాన్యముతో మఱియొకటి స్థాపింపఁబడినది. వీరు కేవలము తెలుఁగు నాటకములనే యాడెడివారు. వీరికి దేశికులుగా ఫేత ఫూడి ప్రకాశము, చల్లా రామనాథశాస్త్రి, రంగాచార్యులుగార్లుండెడివారు. ఈ సమాజముననే కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారు స్త్రీ పాత్ర నభినయించెడివారఁట. వీరితోఁబాటు గండికోట నరసింగరావుగారుగూడ స్త్రీ పాత్రను, ఇవటూరి నాగభూషణముగారు పురుషపాత్ర నభినయించెడివారు. నరసింగరావుగారు శ్రావ్యముగ పద్యములను పాడగల సంగీతజ్ఞానముతోఁబాటు సాహిత్యప్రవేశముగూడ గలవారు. ఇవికాక ఛత్రపూర్ జగన్మోహన్ థియేటరను పేరితో గొడుగుపేటలో వడ్లపూడి నాగభూషణము, వేమవరపు రాసాదాసు, భట్రాజు వెంకట్రాయుఁడుగార్ల యాజమాన్యమున బయలుదేరినది. దీనిలో మాగంటి సుబ్బారావు హరిశ్చం

ద్రుఁడు మొదలైన నాయకపాత్రలను చాలగొప్పగా నభినయించెడివాఁడు. వీరితో కారుపర్తి నాగలింగము, లింగమూర్తి మొదలైన సమర్థులైన నటులుగూడ నుండి యీ నాటకసమాజమునకు పేరు ప్రతిష్టలను దెచ్చిరి.

ధార్వాడకంపెనీవారు విశాఖపటణములో నాటకములాడి పోయిన తర్వాత రాజా అంకితం జగ్గారావు, మొసలకంటి సూర్యనారాయణ రావుగార్లు 1883-85 మధ్య విశాఖపట్నముఁలో జగన్మిత్ర

విశాఖపట్నము

సమాజమును నెలకొల్పి కాళిదాసు నాటకములను, షేక్స్పియరు నాటకముల నాడుచుండి, తర్వాత 1889-90 నుండి పాదుకాపట్టాభిషేకము మొదలైన యాంధ్రనాటకముల నాడిరి. ఈ సమాజమునకు శెట్టి లక్ష్మీనరసింహము, మారేపల్లి రామచంద్రశాస్త్రి, ఇచ్ఛాపురపు యజ్ఞనారాయణగార్లు కవులుగా దేశికులుగా నుండిరి. శెట్టిమాస్టరను నాయన యీ సమాజమున బహునైపుణ్యముతో నభినయించెడివాఁడు. ఈయన రాముఁడు మొదలైన నాయకపాత్రలను, బి. నారాయణస్వామినాయుడనే యతఁడు స్త్రీ పాత్రను, మారేపల్లి రామచంద్రశాస్త్రి యర్జునుఁడు మొదలైన పాత్రలను ధరించెడివారు.

1874 వ సం. లోనే విజయరామ గజపతిగారు విజయనగరములో 'జగన్నాథవిలాస సభ' యను పేరితో నొక నాటకసమాజమును

విజయనగరము

స్థాపించి సంస్కృతనాటకములను మాత్రమే యాడించుచుండిరి. 1879 సం.లో విజయరామ గజపతిగారు మరణించుటచే, వారి కుమారు లానందగజపతిగా రా సమాజమును స్వీయ పరివేక్షణక్రిందకుఁ దీసికొని నాటకప్రదర్శనములను యథాప్రకారముగా సాగించుచుండిరి. ఈ కంపెనీవారు శాకుంతలము, విక్రమోర్వశీయము మొదలైన నాటకము లాడెడివారు. ఇందులో గంటి బుచ్చిశాస్త్రిగారు దుష్యంత పురూరవపాత్రలను, చొప్పల్లి నరసింహంగారు శకుంతల భూమికను, కత్తా పేరయ్యశాస్త్రిగారు కణ్వవిదూషక పాత్రలను ధరించి మహాసమర్థతతో నాడెడివారట. తర్వాత తెలుఁగు నాటకములాడుటకు

'విజయరాయ డ్రామెటిక్ ఎకాడమి' యనునది తాతా యుమామాహేశ్వరంగారి యాధ్వర్యమున నెలకొల్పఁబడెను. ఇందు రామాయణం సర్వేశ్వరశాస్త్రి మొదలైనవారు నటించెడివారు.

1. ధార్వాడ కంపెనీవారు నాటకములాడి వెళ్లిన యూళ్లలో నాటకసమాజములు వెలసినవి. 2. హిందీ, బంగాళీభాషలలోవలె మొదట

నాటక ప్రథమ దశాలక్షణములు

నాంగ్లనాటకములును తర్వాత సంస్కృతనాటకములు నాంధ్రీకరింపఁబడినవి. 3. ఈ కాలములో స్వతంత్ర నాటకములు గద్యలోను కీర్తనలతోను, సంస్కృతశ్లోకములతోడ వెలసినవి. పద్యము లక్కడనున్నను విశేషము సంగీతముగాని హార్మోనిప్రమోఁతగాని లేక శ్రావ్యముగఁ జదువఁబడెడివి. 4. నటులు విద్యావంతులై ధనాపేక్ష లేక నాటకములను ప్రదర్శించెడివారు. 5. వలసినచో నాటకకర్తలుగూడ ప్రదర్శనమునఁ బాల్గొనిడివారు. 6. బందరులో మాత్రము హిందీనాటకములుగూడ ప్రదర్శింపఁబడెడివి. 7. విజయనగరములో మాత్రము కేవలము సంస్కృతనాటకములే ఆనందగజపతిగారి యాధ్వర్యము నాడఁబడెడివి. ఈ కాలములో బయలుదేరి నిలిచియున్న కోరాడ రామచంద్రశాస్త్రిగారి మంజరీమధుకరీయ మను నాటకమును, వాసుదేవశాస్త్రిగారి నందకరాజ్యము, జూలియస్ సీజరునాటకములును రచనలో చాలా చాందసముగా నున్నవి. భాషగూడ సరళముగగాని ధారాళముగగాని లేకున్నవి. అందుచేతనే యీ నాటకముల నెవ్వరు ప్రదర్శింపకపోవుటలో నాశ్చర్యములేదు. ఈ నాటకరచనకంటె కొండుభోట్ల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి రచన కొంత మేలు. వీరందరి నాటకములకంటె వీరేశలింగముగారి స్వతంత్ర నాటకములే చాల శ్రేష్ఠములుగా నున్నవి. వీరి యాంగ్లానువాదములుగూడ పై జూలియస్ సీజరు అనువాదముకంటె మేలుగా నున్నవి. ఇఁక వీరేశలింగముగారి సంస్కృతనాటకాంధ్రీకరణము విషయమై వేరుగ చెప్పనక్కరలేదు. వారి శాకుంతలము నేఁటికి నుత్తమముగా పరిగణింపఁబడుచున్నది. ఇందుచేత నీ దశలో నాటకరచనకు రాజమహేంద్రవర మగ్రస్థానము చెందినదని వెనుక తెల్పఁబడినది.

రెండవ దశ (1890 - 1910)

ఇతరాంధ్రప్రదేశములలో ధార్వాడకంపెనీవారు నాటకములు ప్రదర్శించినట్లుగ 1884 వ సం. లో జంఖండికంపెనీయను పార్శి నాటకసమాజము పూనానుండి వచ్చి బళ్లారిలో నాటకములను ప్రదర్శించినది. ఇందుచే బళ్లారిలోఁగూడ నూత్నచైతన్యముగల్గి తాముగూడ నట్టినాటకము లాడవలెనను నుత్సాహము రేకెత్తినది. తత్ఫలితముగ బళ్లారిలో న్యాయవాదివృత్తిలోనున్న ధర్మవరం రామకృష్ణమాచార్యులగారు సంగీతశాస్త్రపండితులుగూడ నగుటచే పార్శిమట్లు, పద్యములతోసహా నాటకములు వ్రాయ మొదలిడి 1887 సం. లో చిత్రనళీయనాటకమును మొట్టమొదట వ్రాసి తన మిత్రులతోడను బంధువర్గముతోడఁ గూడి యభినయించిరి. ఇది యాంధ్రనాటకరంగచరిత్రలో రెండవ దశ. వీరు చక్కని నటులుగూడ నగుటచే వీరు రచించిన నాటకములన్నియు ప్రదర్శన యోగ్యములగునట్లు గూర్పఁబడినవి. సరసవినోదినిసభ యను నాటక సమాజమును వీరు స్థాపించి తమ నాటకముల నందాడిరి. వీరు రచించిన యితర నాటకములు 1. సారంగధర, 2. చంద్రహాస, 3. పాదుకాపట్టాభిషేకము, 4. ప్రహ్లాద, 5. సావిత్రి, 6. ప్రమీలార్జునీయము, 7. పాంచాలీస్వయంవరము, 8. వరూధిని, 9. చిరకారి, 10. మోహినీరుక్మాంగద, 11. బృహన్నల 12. రోషనార, 13. ముక్తావళి. ఇవి వీరి ముద్రితనాటకములు. ఇఁక వీరి యముద్రితనాటకము లీక్రిందివి. 1. ఉషాపరిణయము, 2. యుధిష్ఠిరయౌవరాజ్యము, 3. సీతాస్వయంవరము, 4. ఘోషయాత్ర, 5. మదనవిలాసము, 6. ఉన్మాదకామప్రేక్షణికము, 7. ఉషాకళ్యాణము, 8. రాజ్యాభిషేకము, 9. సుగ్రీవపట్టాభిషేకము, 10. విభీషణపట్టాభిషేకము, 11. గిరిజాకల్యాణము, 12. హరిశ్చంద్ర, 13. అజామిళము (కేవలవచనము). ఇవి కాక కన్నడభాషలో వామనచరిత్రయు, నుషాపరిణము, నింగ్లీషుభాషలో హరిశ్చంద్రనాటకమును గూడ వారు రచించిరి.

బళ్లారి

ధర్మవరం కృష్ణమాచార్యులు

నాటకమున వీరు ముందు వచనభాగమంతయు రచించి తరువాత పద్యములను వలయుచోట వ్రాసి కలుపు నలవాటుగల వారగుటచే పద్యములలోని భావములు గద్యములలోఁ బునరుక్తిగానుండుట సంభవించినది. వీరు నాటకములను వ్రాయుటలో సంస్కృతాంగ్ల పద్ధతులను రెండును వినియోగించుకొని, స్వేచ్ఛగా సమకూర్చిరి. ఇందుచే భారతీయ నాటక సంప్రదాయవిరుద్ధముగాను, నాంగ్లనాటక సంప్రదాయాను సారముగను విషాదాంతనాటకములగు సారంగధర మొదలైన వానిని రచించిరి. ఇంతియేకాక, నాటకాంకములను రంగములుగా విభజించుట, ప్రొలోగు, నెపిలోగులను పూర్వోత్తరరంగములను పేరితోఁగూర్చుట మొదలైనవి మఱికొన్ని గలవు. కాని యీ యాంగ్ల నాటక లక్షణములు గూడ యథాతథముగ లేక కొంత స్వాతంత్ర్యముతోఁగూడినవి. వీరు తమ నాటకములలో వాడిన పార్శిమట్లు మాత్రము పార్శినాటక సంప్రదాయప్రభావమువలననే యని చెప్పవచ్చును. వీనిని ప్రజారంజకమునకై వ్రాసినట్లుగా చిత్రనళీయనాటక పీఠికలో వీరు చెప్పుకొనినారు. కాని వానిని వీరనుబంధములో వేరుగా మాత్రమే చేర్చిరి. వీరి నాటకములలో చిత్రనళీయమును, సారంగధయును బహుప్రజామోదమును బొంది యనేక నాటకసమాజముల వారిచే ప్రదర్శింపఁబడినవి. సరసవినోదినీసభ తరపున వీరు దమ నాటకములను మద్రాసు మొదలైన చోట్లకుఁగూడ పోయి ప్రదర్శించిరి. ఆచార్యులవారికి 'నాటకపితామహ' యను బిరుదమును గద్వాలరాజాగారొసంగి సన్మానించిరి. వీరి నాటకములలో పౌరాణికములే యధికములుగా నున్నవి. ఆచార్యులవారు బాహుక, దశరథ, రాజనరేంద్రాది వేషములను నిరుపమానముగ నభినయించెడివారు నాటకరంగమున.

బళ్లారిలో వీరికి పోటిగా కోలాచలము శ్రీనివాసరావుగారు సుమనోరమసభ యను నాటకసమాజమును స్థాపించి యనేక నాటకములను రచించి ప్రదర్శింపఁ జేయుచుండిరి. వీరి యీ సమాజములోనే ధర్మవరము రామకృష్ణమాచార్యులవారి మేనల్లుఁడును, సుప్రసిద్ధనటుఁడునైన తాడిపత్రి రాఘవాచార్యులుగారు నాట్య

కోలాచలము శ్రీనివాసరావు

సాధనను గాంచి ప్రఖ్యాతి వహించిరి. శ్రీనివాసరావుగారుకూడ నాచార్యులవారివలెఁ దమ నాటకములలో పాటలను ప్రవేశ పెట్టుటయే కాక, యాంగ్లనాటక సంప్రయానుగుణముగ నాటకరచన గావించుచు విషాదాంతముగా నాటకములను రచించిరి. వీరి రచనలలో నాచార్యులవారి రచనలందుకంటె చరిత్రాత్మకము లధికము. వారి నాటకము లివి. 1. హరిశ్చంద్ర 2. పాదుకాపట్టాభిషేకము, 3. చంద్రహాస, 4. ప్రహ్లాద, 5. కీచకవధ 6. లంకాదహనము, 7. ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము, 8. శ్రీరామజననము, 9. మదాలస, 10. రుక్మాంగద, 11. గిరిజాకల్యాణము, 12. బభ్రువాహన, 13. సీతాకల్యాణము. ఇవి పౌరాణికములు. ఇఁక చారిత్రకములు 1. రామరాజ్యపతనము, 2. సుల్తానాచాందుబీ, 3. కాళిదాసు-భోజరాజు, 4. ప్రతాపాగ్బరీయము, 5. చంద్రగిర్యభ్యుదయము 6. మైసూరురాజ్యము, 7. శిలాదిత్య, 8. రోషనార. తర్వాత నివి సాంఘికములు 1. మానావమానము, 2. సీమంతిని, 3. శిరోమణి, 4. యువతీవివాహము 5. మానసికపిశాచము. వీరి నాటకములలో రామరాజ్యపతనము ప్రజారంజకమై యనేక సమాజములవారిచే నాడఁబడెను. ఇది విషాదాంతము. ఇందులో పఠాణివేషమును ధరించి తాడిపత్రి రాఘవాచార్యులుగారు దమ నాట్యకౌశలమును ప్రదర్శించుచుండెడివారు. శ్రీనివాసరావుగారు దమ నాటకములలో హాస్యరసమును సముచితముగా ప్రతిపాదించినారు. బళ్లారివారి నాటకములలో ధర్మవరము గోపాలాచార్యులవారు వ్రాసిన రామదాసు నాటకము, సుభద్రాహాపకమును, కోలాచలము సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు రచించిన లవకుశ, కృష్ణలీలలు నను నాటకములుగూడ ప్రజారంజకములైనవి. రామదాసు నాటకములో రాఘవాచార్యులవారి రామదాస పాత్రాభినము స్తవనీయముగ నుండెడిది. కొన్ని నాటకములు నటుల యభినయ కౌశల విశేషముచేత ప్రజారంజకములగుచున్నవి.

ఆంధ్రనాటకములలో పార్సీమట్లను విశేషముగా ప్రవేశపెట్టి ప్రజారంజనము చేసినవారు బళ్లారివారు. ఇవి క్రమముగా రాజమహేంద్రవరమునకును తర్వాత బెజవాడ మైలవరము కంపెనీ, యేలూరు మోతేవారి కంపెనీలకే కాక యాంధ్రదేశమంతటను వ్యాపించినవి. వీనివలన నాంధ్రభాష భ్రష్టమగుటయే కాక, నాటకప్రదర్శనమున హార్మోనీ తబలా మ్రోఁత లధికమై, ప్రశాంత నాటకాభినయ ప్రదర్శమునకుఁగూడ భంగము గలిగించి, జనసామాన్యములో నొక యనుచిత దుష్టాభిరుచిని మొలకెత్తించి నాటకకళకు వేరుపురుగుగా పరిణమించినది. ఇట్లనుటచే నాటకమున పాటలుండఁ గూడదని నాభావము గాదు. పద్యములుగాని పాటలుగాని మితముగానుండుట చాలమంచిది. 'అతి సర్వత్ర వర్జయేత్'. బళ్లారివారి నాటకములలో కూర్చుండిన పాట, నిలుచుండిన పాట మాదిరైపోయినది. అందులో పార్సీమట్ల ధోరణిలో తెలుఁగున పాటలను రచించుటచే, తెలుఁగు మాటలు తునకలు తునకలుగా మారి యర్థభంజకములై భాషనే పాడుచేసినవి. బళ్లారివారి నాటకములలో పాట లధికమైనట్లే, తిరుపతి వెంకటేశ్వరకవుల నాటకములలో పద్యము లధికమై మితిమీరిపోయినవి. కాన నాటకములలో పాటలు పద్యములును సందర్భౌచిత్యములను పాటించి నాటకకర్తలు వాడకపోవుటచే నసమర్థులగు నటుల చేతులలోఁబడి, యవి యవక తవకలై పోవుటయే కాక, నాటకాభినయమునకు భంగకరములగుటయు, ముందు ముందు నాటకములలోఁ బద్యములు, పాటలునుండరాదనియు, నాటకప్రదర్శనమున నటులు సంగీతముతో పద్యములు పాడరాదనియెడు నిర్బంధముగూడఁ జేయవలసిన గతికి కారణమైనది. తత్ఫలితముగా నద్యతనకాలమున వచననాటకముల నాదరించుట జరుగుచున్నది. అందుచే నాటకములు నీరసములై చప్పిడిగా తయారైనవి. ఆ నాటకప్రదర్శనములుగూడ వానికిఁ దగినట్లే నిత్యము వీథిలోఁజరుగు ముచ్చట్లవలెఁ గావలసివచ్చినవి. నాటకము ప్రజాభిరుచులను దిద్దగల సామర్థ్యముగలవగుచున్నవి; కాన, నాటకకర్తలు నటులుగూడ కేవలము తాత్కాలిక ప్రజారంజకత్వమే కాక, రాఁబోవు దుష్ఫలితముల వైపుఁగూడ దృష్టినుంచుకొనవలయును.

ధార్వాడకంపెనీ వారు నెల్లూరునకుఁ బోయి నాటకములాడినట్లు గనఁబడదు. కాని బళ్లారివారు మద్రాసునకుఁ బోయి నాటకము లాడుట

నెలూరు

వలనను, నితరాంధ్రపట్టణములలో నాటకప్రదర్శనములు ప్రబలుటవలనను నాటకాభిరుచి రేకెత్తి 1890-95 సం. మధ్యకాలమున వేదం వెంకట్రాయశాస్త్రిగారు ఆంధ్రభాషాభిమాని సమాజమను నాటకసంఘము నొకదాని నట నెలకొల్పి నాటకముల నాడింప మొదలుపెట్టిరి. వారు 1891 సం.లో నాగానందనాటకమును, 1896 వ సం.లో కాళిదాసుని శాకుంతలనాటకము నాంధ్రీకరించియు, 1897 వ సం.లో ప్రతాపరుద్రీయమను స్వతంత్రనాటకమును రచించియు నాడింప మొదలుపెట్టిరి. ఆ సమాజములో కందాడై శ్రీనివాసన్ గారను నటుఁడు బహుసమర్థతతో దుష్యంత ప్రతాపరుద్రుల వేషములను ధరించెడివారఁట. సందగిరి హనుమంతరావుగారు శకుంతలవేషమును, బంగారయ్యగారు కణ్వవేషమును, సరస్వతి రంగస్వామిఅయ్యంగారు యుగంధరుఁడును, డా. కే. గోపాలస్వామి అయ్యంగారు విద్యానాథునిపాత్రమును బహుళనైపుణ్యముతో నభినయించెడివారట. వెంకట్రాయశాస్త్రిగారు

వేదం
వెంకట్రాయ
శాస్త్రి

క్రమముగా, 1919 వ సం.లో మాళవికాగ్నిమిత్రమును, 1920వ సం.లో నుత్తర రామచరిత్రమును, 1921 వ సం.లో రత్నావళీ విక్రమోర్వశీయ నాటకముల నాంధ్రీకరించిరి. మఱియు స్వతంత్ర నాటకములగు ఉషాపరిణయమును 1901 వ సం.లోను, బొబ్బిలియుద్ధమును 1916 వ సం లోను రచించిరి. శాస్త్రిగారికి ప్రతాపరుద్రీయ నాటకమునందభిమానముమెండై స్వంత పర్యవేక్షణము క్రింద ప్రదర్శనమును దయారు చేయించెడివారఁట.

ఇంతవరకు నాటకకర్తలు దమ నాటకములలో గ్రాంథికేతర భాషను ప్రవేశపెట్టుకు భయపడుచుండిరి. అభిజ్ఞానశాకుంతలాంధ్రీకరణములో క. వీరేశలింగముగారు చేపలుపట్టు పల్లెవానికిఁగూడ గ్రాంథిక భాషనే వాడిరి. ఇందుచే నీ పల్లెవాఁడు బాలవ్యాకరణ మెక్కడ చదివెను రా యని యనిపించును. వెంకట్రాయశాస్త్రిగారు మాత్రము దన ప్రతాపరుద్రీయ నాటకములో తురకవారికి తురకతెనుఁగును, చాకలిపేరిగానికి చాకలి యాసతోఁడి తెలుఁగును, పడవలాగు పల్లెవారికి వారి యాసతోఁడి తెలుఁగు పాటలను పాత్రోచితముగ తెలుఁగు భాషనువాడి నాటకమును హృదయరంజకముగా రచించిరి. దీనితోఁబాటు ప్రతాపరుద్రీయకథ యుదాత్తమై కల్పనాచమత్కారముతోఁగూడి, యుగంధరుని యుదాత్తత, పిచ్చివాని యున్మత్తత, చాకలివాని చపలతలతో పాత్రపోషణము చక్కఁగ నిర్వహింపఁబడుటచే నాంధ్రనాటకములలో నిది యుత్తమస్థానము నొందినది. వీరి నాటకసమాజమువారు శాస్త్రిగారి నాటకములను దప్ప యితర నాటకములను ప్రదర్శించెడివారు గారు.

నెల్లూరిలోనే తూములూరి శివరామయ్యగారు, ముత్తరాజు సుబ్బరావుగారు మొదలైనవారి యాధ్వర్యమున నాంధ్రసభయను పేరితో మఱియొక నాటకసమాజము వెలసి బళ్లారివారి నాటకముల నాడ మొదలు పెట్టిరి. ఈ సమాజమున సుప్రసిద్ధ నటులగు నెల్లూరి నాగరాజా రావుగారు రామరాజునాటకములో పఠానువేషమును, పాదుకాపట్టాభిషేకములో దశరథుఁడు, ప్రహ్లాదలో హిరణ్యకశ్యపుఁడు, చిత్రనళీయములో నలుఁడు మొదలైన పాత్రముల నిరుపమానముగ నటించెడివారు. ఈ సమాజముననే కె. శ్రీనివాసాచార్యులుగారు స్త్రీ పాత్రములను నైపుణ్యముతో నిర్వహించెడివారు. నేలనూతుల రామకృష్ణయ్యగారు సారంగధరుఁడు, భరతుఁడు మొదలైన వేషములను వేసెడివారు. నాగరాజారావుగారు నిరుపమాన నటుఁడై బళ్లారి రాఘవాచార్యులగారితో సమానముగా భావకాభినయమునఁ గ్రొత్తదారులలో నాడుచుండిరి. వీరిని గూర్చి ప్రత్యేకముగా చెప్పఁదగినది. ముత్తరాజు సుబ్బారావుగారు శ్రీకృష్ణతులాభారము మొదలైన నాటకములనుగూడ రచించిరి.

కొంతకాలమునకు కందాడై శ్రీనివాసన్ గారు వెంకట్రాయశాస్త్రి గారి నాటకసమాజమునుండి విడివడి సుగుణవిలాససభ యను దానిని స్థాపించి నాటకము లాడఁజొచ్చిరి. దీనిలో రాధాకృష్ణయ్యగారు కబీరు,

జి. రామచంద్రయ్యగారు స్త్రీవేషము నింక చెంచురామయ్యగారితరవేషముల నభినయించుచుండిరి.

1893 వ సం.లో పూనాసాంగ్లీ కంపెనీని యనునది మఱియొకటి బలవంతరావు ఆధ్వర్యమున నాంధ్ర దేశ నాటకసంచారమునకై బయలుదేరి నాటక ప్రదర్శనముల నీయసాగినది. తర్వాత 1897 ప్రాంతమున బాలీవాలా థియేటరను పార్శీకంపెని యాంధ్ర దేశములో సంచారముచేసి హిందీ నాటకములను ప్రదర్శించినది. వీరు వైరువర్కు, చమ్కీపూసల దుస్తులు, పార్శీమట్లు, తబల, హార్మోనియములను నాటకప్రదర్శనమున ప్రవేశ పెట్టిరి. వైరువర్కు అనగా నారదుఁడు స్వర్గలోకమునుండి వచ్చినట్లు చూపుట కినుపతీగెల కుయ్యోలవేసి, యూయలమీఁద నారదుని నిలువఁ బెట్టి తీగెలయాధారమున నాకాశమునుండి భూలోకమునకు వచ్చునట్లు చూపఁబడెడిది. ఆంజనేయులు సముద్రమును దాటుట కతని నడుమున కొక పట్టాను గట్టి, దాని కినుపరింగుల నమర్చి, వాని కినుపతీగెలు తగిలించి తీగెనాధారముగ లాగెడివారు. ఇట్టి విచిత్రములైన పనులను వైరువర్కులనెడివారు. ఇవి నాటకమున విస్మయము గొల్పుచుండెను.

ఈ కాలమున రాజమహేంద్రవరములో నిమ్మానేని హనుమంతరావునాయుఁడుగారి సాయమున చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారు 1890 వ సం. ప్రాంతమున హిందూనాటకోజ్జీవక సమాజమును స్థాపించిరి. అప్పుడు లక్ష్మీనరసింహముగారు

రాజమహేంద్రవరము

1. గయోపాఖ్యానము 2. ప్రసన్నయాదవము, 3. పారిజాతాపహరణము, 4. చంద్రహాస 5. ప్రహ్లాద, 6. తిలోత్తమ, 7. ప్రచ్ఛన్నపాండవము మొదలైన స్వతంత్రనాటకములను రచించిరి. తర్వాత భాసనాటకముల నన్నింటి నాంధ్రీకరించిరి. ఈ నాటకసమాజములో నిమ్మానేని హనుమంతరావుగారు నాయకపాత్రను, టంగుటూరి ప్రకాశముగారు నాయికపాత్రను వహించెడివారు. తాళ్లూరి నరసింగరావుగారు గూడ నిందులో నటులై యుండిరి.

గుంటూరులో కొండుబొట్ల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు 1880 సం.లో స్థాపించిన విద్యార్థుల హిందూనాటకసమాజములో క్రమముగా పెద్ద పెద్ద నటులు చేరిరి. దీనితోఁబాటు షేక్ కనకరత్నముగారు మఱియొక నాటకజమాసమును స్థాపించిరి.

గుంటూరు

ఇందుచే హిందూనాటక సమాజము 'ఫస్టు కంపెనీ' యనియు షేక్ కనకరత్నంగారి సమాజము 'సెకండు కంపెనీ' యని పేరు వహించెను. ఫస్టు కంపెనీలో సుప్రసిద్ధ నటులైన హరిప్రసాదరావు, కోపల్లి హనుమంతరావు, పత్రి గోపాలరావు, బొడ్డుపల్లి శాస్త్రులు మొదలైనవారు నటులై బళ్లారివారి చిత్రనళీయము, సారంగధర, కందుకూరివారి శాకుంతలము, వడ్డాదివారి వేణీసంహారనాటకముల నతిసమర్థతతో నాడుచుండిరి. వీరిలో హరిప్రసాదరావుగారు సహజనైపుణ్యముతో నలుఁడు, సారంగధరుఁడు, దుష్యంతుఁడు మొదలైన పాత్రములను నిరుపమానముగ నభినయించెడివారు. వీరు రంగస్థలమున

హరిప్రసాదరావు

పద్యమును చక్కని సంగీతముతో, శ్రావ్యమైన కంఠస్వరముతో నెంతటి క్లిష్టపద్యమైన నర్థమగునట్లుగ రసవంతముగ పాడి సామాజికుల నానంద పెట్టెడి వారు. వీరు బళ్లారివారి పార్శీమట్లును గూడ గడుమనోహరముగ పాడెడివారు. ఈతని విగ్రహముగూడ రాజవేషమున కన్నివిధముల తగియుండి రక్తిగట్టించెడిది. శృంగార రసప్రధానమైన నాటకములలో రాజవేషము నీయనవలె రక్తికట్టింపఁగల సమర్థుఁడగు నటుఁ డా కాలమున నే కాక తర్వాతఁగూడ నెక్కడ నాంధ్రులలో లేఁడని యందఱు నంగీకరించిరి. ఇందుచే 'ఆంధ్రనట పితామహుఁడ'ని యీయనకు బిరుదీయఁబడినది. ఈ బిరుదున కీతఁడు సర్వవిధముల తగినవాఁడే. ఈయన గుంటూరు మునసబుకోర్టులో కాపీయిస్టుగానుండి నాటకకళాసేవ చేసెడివాడు. గొప్పవిద్యావంతుడు గాక పోయినను నీతఁడు కళాభినివేశము విశేషముగాఁ గలవాఁడు. వీరు వేణీసంహారములో దుర్యోధనుఁడును, చంద్రహాస హరిశ్చంద్రలలో నాయకపాత్రలనుగూడ ధరించి మెప్పించెడివాడు. వీరి ప్రక్కన కోపల్లి హనుమంతరావుగారు దమయంతి, చంద్రమతి, శకుంతల మొదలైన స్త్రీ పాత్రల నభినయించెడివారఁట. ఫస్టుకంపెనీ

వారు దమ నాటకప్రదర్శనములను గుంటూరునందే కాక బందరు, రాజమహేంద్రవరము మొదలైన పట్టణములలోఁగూడ ప్రదర్శించి పేరు గాంచిరి. 1896 వ సం. నకే వీరు దమ నాటకప్రదర్శనములలో సీనరీ, చెమికీ దుస్తులను ప్రవేశపెట్టిరి.

గుంటూరు సెకండుకంపెనీలో మల్లాది గోవిందశాస్త్రి, ఎనమండ్ర శీనయ్య, బలిజేపల్లి పెదచిన లక్ష్మీకాంతములు, గోవిందరావునాయుడు, పత్రి సీతాపతి, ఎడవల్లి సూర్యనారాయణ మొదలైనవారు నటించెడివారు. వీరుగూడ చిత్రనళీయము, సారంగధర, వేణీసంహారనాటకములాడుచు, తిరుపతి వేంకటకవుల పాండవవిజయోద్యోగ నాటకములను గూడ బహునైపుణ్యముతో నాడెడివారు. ఈ సమాజములో మల్లాది గోవిందశాస్త్రిగారు సారంగధరుడును, పాండవ నాటకములలో శ్రీకృష్ణ పాత్రను ధరించి యాదర్శప్రాయముగ నభినయించెడివాఁడు. ఎనమండ్ర శీనయ్యగారు చిత్రనళీయములో నలుడుఁను, పాండవనాటకములలో కర్ణుఁడుపాత్రను బహుసామర్థ్యముతో నభినయించెడివారు. గోవిందరావు నాయుడు భీమునిపాత్రయు, బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతంగారు దన హరిశ్చంద్రనాటకములో నక్షత్రక పాత్రను ధరించి బాగుగ నొప్పించెడివారట. అప్పటికి ఎడవల్లి సూర్యనారాయణ చిన్నవాఁడై చిన్నచిన్న పాత్రములను ధరించుండెను. ఈ విధముగ రెండవదశలో నాటకప్రదర్శనమున గుంటూరును, నాటకరచనమున బళ్లారియు ప్రాధాన్యము వహించినవి. తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవుల పాండవోద్యోగవిజయములను మొట్టమొదట ప్రదర్శింప మొదలుపెట్టినది గుంటూరు సెకండుకంపెనీవారనియే తోఁచుచున్నది.

1896 వ సం.మున గుంటూరు ఫస్టుకంపెనీ బందరుకు వచ్చి వడ్డాది వారి వేణీసంహారనాటకమును, వీరేశలింగముగారి శాకుంతలమును, కృష్ణమాచారులవారి సారంగధర చిత్రనళీయనాటకములను ప్రదర్శించి బందరువారికి పద్యము, పార్శీమట్లు పాడు విధానముతో నూతనాభినయరీతుల నలవడఁజేసిరి. రాజమహేంద్రవరము

బందరు

నుండి దినవహి కృష్ణమూర్తి యనునతఁడు బందరుకు వచ్చి గొడుగుపేట కంపెనీయగు ఛత్రపూర్ జగన్మోహన్ థియేటరువారికి వేణీసంహార నాటకప్రదర్శన విధానమును నేర్పెను. బందరులో ప్రాఁత నాటకకంపెనీలే కాక, రాయల్ థియేటరు, బాలభరత సంఘము మొదలైనవి బయలు దేరినవి. తిరుపతి వెంకటేశ్వరకవులు పాండవవిజయ నాటకమును వ్రాసిరి. ఈ కాలములో బుట్టయ్యపేట కంపెనీవారుగూడ చిత్రనళీయము, శాకుంతలాది నాటకములాడుచుండిరి. ఈ సమాజమున వెంపటి వెంకటేశ్వరులుగారు నలవేషమును, జోస్యుల శేషయ్యగారు దమయంతీ మొదలైన స్త్రీపాత్ర ధారణమును జేసి కడు సామర్థ్యముతో నటించెడివారు. ఇందు వంగల ఆంజనేయులు, లింగమూర్తిగార్లుగూడ నలుఁడు మొదలైన రాజపాత్రలను గొప్ప చాతుర్యముతో రంగస్థలమున నొప్పించెడివారు. వీరితోఁబాటు సుసర్ల రామచంద్రరావుగారు స్త్రీ పాత్రను ధరించెడివారు. గుంటూరు, బళ్లారి, నెల్లూరు నాటకసమాజముల వారాడు నాటకముల నన్నింటిని బందరు నేషనల్ థియేటరువారు ప్రదర్శించుచు నీయూరిసమాజములలో నిది పురోగామియై యున్నది. వీరికి స్వంతముగా నొక నాటకప్రదర్శనశాలగూడ కలదు.

కాకినాడలో సింగితం వెంకట్రావుగారు నాటకకళను పోషించుటకుఁ బూనికొనినారు. వీరు చాలా పరపతియు నార్థిక స్తోమతయు నున్నవారు. వీరికి దినవహి హనుమంతరావుగారు సాయముగ నుండిరి. వీరి నాటకసమాజములో వెదురుమూడి శేషగిరిరావుగారు ప్రధాన పురుషపాత్ర వహించి పేరు గణించిపెట్టినారు. వీరు తెలుగులోనే కాక హిందీభాషలోఁగూడ నాటకములాడెడివారఁట. హిందీలో పీష్వా నారాయణరావు, శివాజీ నాటకములను ప్రదర్శించెడి వారు. శేషగిరిరావుగారు కేవలము సమర్థులైన నటుఁడే కాక, కవియుఁ గూడనై యనేక నాటకములను నాంధ్ర హిందీ భాషలలో వ్రాసి, వాని నాడెడివారఁట. వీరు హిందీలో శివాజీ, పీష్వానారాయణరావువధ నాటకములను, తెలుఁగులో సుభద్రాపరిణయము, కన్యకావిజయము, సుయోధన ఘోషయాత్ర యను రూపకములను రచించిరఁట. వీరు పై

కాకినాడ

నాటకములనే కాక, కాళ్లకూరి సాంబశివరావుగారి రంగరాయకదన సమవకారమను బొబ్బిలి నాటకమును, వీరేశలింగముగారి శాకుంతలాది నాటకములను, వడ్డాదివారి వేణీసంహారమును, సుసర్ల యనంతరావుగారి పాండవాజ్ఞాతవాస నాటకములనుగూడ నాడెడివారఁట. వీరితోపాటు నటులలో వల్లూరి జగన్నాథరావుగారు, ముప్పిడి జగ్గరాజుగారు గలరు.

ముప్పిడి జగ్గరాజు

జగ్గరాజుగారి స్త్రీ పాత్రా విశేషము నిరుపమానము. వీరు తర్వాత విశాఖపట్నములోని ఆంధ్రా ఎమెచ్యూర్సు నాటకసమాజములో పార్థి నారాయణరావుగారి ప్రక్కను, రాజమహేంద్రవరములో మానేపల్లి కంపెనీయను నేషనల్ థియేటరులో నంబడపూడి కోటయ్యగారి ప్రక్కను, స్త్రీపాత్రలగు దమయంతీ, చంద్రమతి మొదలైన పతివ్రతపాత్రలను ధరించి యావదాంధ్ర దేశమునకు కీర్తి దెచ్చినారు. వీరి స్త్రీ పాత్రలో లావణ్యము, నాగరికత, పాతివ్రత్య లక్షణములు నొప్పి, చక్కని పాట, యభినయములతో రంగస్థలమునకు వన్నె పెట్టినారు. మహారాణి లక్షణములను వీరు చక్కగ ప్రదర్శింపఁగల్గెడివారు. రంగస్థలమున నున్నంతవఱకు వీరు పురుషులని సామాజికు లెవ్వరును నెంతమాత్రముఁ దలంచెడివారు గారు. అట్లు విగళిత వేద్యాంతరత్వమును గల్గింపఁగల్గిన స్త్రీ పాత్రధారణ మపూర్వము. ప్రస్తుత కాలములో స్త్రీలు స్త్రీ పాత్రను ధరించి చేయు నభినయములోఁగూడ జగ్గరాజుగారి స్త్రీ పాత్రాభినయమందలి యౌచిత్యముగాని, స్వాభావికత గాని, హృదయరంజకత్వముగాని యేమాత్రము లేకపోవుటయే కాక, వారి ననుకరింప నెంచుటకుఁగూడ సాధ్యముగా నట్లున్నది.

నర్సాపురము

1902వ సం.లో సాంగ్లీ హిందూ నాటకసమాజమను పేరితో నొకటి పునహానుండి వచ్చి నర్సాపురములో హిందీ నాటకములాడినది. దీనితో నీ యూరిలోఁగూడ నాటకప్రదర్శనాభిలాష గలిగినది. బుద్ధిరాజు బ్రహ్మానందము, బొమ్మకంటి కృష్ణమూర్తి మొదలైనవారు 'ఆర్యానంద హిందూ నాటకసమాజము' ను స్థాపించి పునహావారి పాకలోనే హిందీనాటకముల నాడినారు. తర్వాత బందరు నేషనల్ థియేటరుకుఁ జెందిన మొగిలిగిద్దల రామానుజరావుగారీ నాటక

సమాజమువారికి నాట్యశిక్ష నిచ్చినారు. పిమ్మట కృష్ణమూర్తిగారు నాయకవేషము వేయుచు వీరు శాకుంతల, హరిశ్చంద్ర, వేణీసంహారము మొదలైన తెలుఁగు నాటకాలనుగూడ సమర్థతతో ప్రదర్శించెడివారు.

ఏలూరు

1885 - 90ప్రాంతములలో వామనభట్ట జోషి యనునతఁడు పూనా నుండి వచ్చి యేలూరులో హిందీనాటకముల నాడినాఁడు. కంపెనీవారిలో గొన్ని యవాంతర కలహముల కారణముచే వామనభట్టు తనవారినుండి చీలిపోయి కొందఱి తెలుఁగువారిని కలుపుకొని నాటకములాడింప ప్రారంభించినాఁడు.

నర్సారావు పేట

1900 సం.లో 'విక్టోరియా మెమోరియల్ థియేట్రికల్ కంపెనీ' యను పేరితో నర్సారావుపేటలో నొక నాటకసమాజము నెలకొల్పఁబడి తర్వాత రిజిష్టరీకూడ చేసికొనఁబడినది. బందరు నేషనల్ థియేటరుకు చెందిన వంగల యాంజనేయులుగారీ సమాజములో ప్రధాన పురుషపాత్రను ధరించెడివారు. వీరు స్ఫురద్రూపులు. మనోహరముగా పాడి యభినయించెడివారు. వీరు బొబ్బిలి నాటకములలో వెంగళరావుపాత్రను గొప్పగా నభినయించెడిడివారు. ఈ కంపెనీలోనే తర్వాత బెల్లకొండ సుబ్బారావుగారు చేరి కృష్ణతులాభారము, పాండవోద్యోగ విజయములలో శ్రీకృష్ణ పాత్రను ధరించెడివారు. వీరు విగ్రహపుష్టి లేక నీరసముగా నున్నను పద్యములనేకము హాయిగా చదివెడివారు.

బెజవాడ

ఈ బెజవాడలో కాశీనాథుని వీరమల్లయ్యగారు కవులై లవకుశాది నాటకములను వ్రాసి వానినభినయించుటకు 'హిందూ థియేటర'ను దానిని స్థాపించి హరిశ్చంద్ర, బొబ్బిలి, తారాశశాంకవిజయము మొదలైన నాటకాల నాడెడివారు. ఈ నాటకసమాజములో కారుపర్తి నాగలింగం, సుబ్బయనాయుఁడుగారలుండి సముచిత రీతిగా నాటకములు ప్రదర్శించెడివారు. సుబ్బయనాయుఁడుగారు హరిశ్చంద్ర వేషమునకు మంచి పేరు సంపాదించిరి. ఈ కాలములో దాసు శ్రీరాములుగారు 1898వ సం.లో శాకుంతల నచ్చ తెలుఁగులో నాంధ్రీకరించి, తర్వాత మాళవికాగ్నిమిత్రము, నుత్తరరామచరిత, మహావీరచరిత,

మాలతీమాధవము, రత్నావళి, ముద్రారాక్షసము, జానకీపరిణయ నాటకములనుగూడ నాంధ్రీకరించినారు.

గురజాడ యప్పారావుగారు 1897 వ సం.లో కన్యాశుల్కనాటకమును చిన్నదిగా వ్రాసి తర్వాత 1909 వ స.లో పెంపకము చేసి ప్రచురించినారు. ఇది చక్కని సాంఘిక వచననాటకము. విశాఖపట్టణం దీనిని నాటకమని చెప్పుటకు వీలులేదుగాని ప్రహసనసంపుటి యని చెప్పవలెను. ఇందు వృద్ధవివాహములు, బాల్య స్త్రీవివాహములు, కన్యాశుల్కములు మొదలైన సాంఘిక దురాచారములు ఖడింపఁబడినవి. ఇందలి పాత్రలగు లుబ్ధావధానులు, అగ్నిహోత్రావధానులు, మొదలైన వారా కాలపు సాంఘికవ్యక్తులు. దీనియందలి భాష యింగ్లీషు తెలుఁగు మిశ్రమై కొంత, శ్రోత్రియుల తూర్పుయాసతోఁ గొంతయు నుండి హాస్యరసజనముగా నున్నది. ఇందు పాత్రోన్మీలనము బహు స్వాభావికముగ చేయఁబడినది. గిరీశము వంటి గడుగ్గాయి, కొంత యతిశయోక్తిగనున్నను నాటకము ప్రజారంజకముగా నుండినది. సుమారీ కాల ప్రాంతముననే యీ ధోరణిలోనే ఆచంట సాంఖ్యాయనశర్మగారు 1895 వ సం.లో 'మనోరమ' యను నాటకమును, 1897 వ సం.లో వల్లూరి బాపిరాజుగారు 'సాగరిక' యను నాటకమును వ్రాసిరి. బాపిరాజుగారు సుగుణమణియను నాటకమునుగూడ రచించిరి. సాంఘికవిషయములను గూర్చి కందుకూరి వీరేశలింగముగారనేక ప్రహసనములు వ్రాసిరనుట యందఱకు విశదమే. రెంటాల సుబ్బారావుగారు వరశుల్కమను నాటకమును వ్రాసిరి. ఇవి పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహగారి రాఁబోవు సాంఘికనాటకములకు దారితీసినవి. ఇచ్ఛాపురపు యజ్ఞనారాయణగారు రసపుత్ర విజయమను చారిత్రాత్మక నాటకమును రచించినాఁడు.

మారేపల్లి రామచంద్రశాస్త్రిగారు 'కళాభిలాష నాటక సమాజము'ను స్థాపించినారు. దీనిలోని నటులు సమర్థులై నాటకములను ప్రదర్శించెడివారు. పార్థి రామారావుగారు 'ఆంధ్రా ఎమెచూర్సు' అనే నాటకసమాజమును నెలకొల్పి హరిశ్చంద్ర, చిత్రనళీయాది నాటకా

లను ప్రదర్శించి కీర్తి గణించినారు. ఈ సమాజములోనే ప్రసిద్ధులైన ముప్పిడి జగ్గరాజుగారు స్త్రీ పాత్రను వహించి యాంధ్రనాటక చరిత్రలో గొప్పస్థానమును గణించుకొనినారు.

పిఠాపురమురాజావారి పోషణము క్రింద నొక నాటకసమాజము స్థాపింపఁబడినది. దానికి పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహంగారు యజమానిగా నుండి యనేక పౌరాణిక సాంఘిక నాటకములను రచించి పిఠాపురము ప్రదర్శింపఁజేసెడివారు. లక్ష్మీనరసింహముగారు 1. రాధాకృష్ణ, 2. పాదుకాపట్టాభిషేకము, 3. విప్రనారాయణచరిత్ర, 4. నర్మదాపురుకుత్సీయము, 5. కల్యాణరాఘవము, 6. విజయరాఘవము మొదలైన పౌరాణిక నాటకములను, 1. సారంగధర, 2. ప్రచండ చాణక్యము, 3. బుద్ధబోధసుధ, 4. దుష్టప్రధాని, 5. కోకిల మొదలైన చారిత్రకనాటకములును, 1. వృద్ధవివాహము, 2. సరస్వతి, 3. కంఠాభరణము, 4. విచిత్రసమావేశము, 5. విచిత్రమరణము, 6. వీరమతి, 7. పూర్ణిమ, 8. ఆనందనాథ, 9. మాలతీమాల, 10. రాతిస్తంభము, 11. విచిత్రవివాహము మొదలైన సాంఘికనాటకములను వ్రాసిరి. వీరి నాటకములలో హాస్యరసము తొణికిసలాడుచుండును. రాధాకృష్ణ, పాదుకాపట్టాభిషేకముల ననేక యితర నాటకసమాజములుకూడ ప్రదర్శించుటచే ప్రజారంజకత్వమును బడసినవి. లక్ష్మీనరసింహముగారు నాటకములలో రసవంతములైన సన్నివేశములను గూర్చుటలో సమర్థులు. వీరి రూపకములలో విశేషము గద్యమును, పద్యములలోఁగూడ గీతపద్యములే యెక్కువగ వాడిరి.

1. ఈ కాలమున ప్రసిద్ధ సంస్కృతనాటకము లన్నియు సమర్థులగు కవులచే రెండుమూఁడుమార్లుగూడ నాంధ్రీకరింపఁబడినవి. 2. స్వతంత్రాంధ్రనాటకము లనేకము బయలుదేరినవి. వీనిలో ద్వితీయదశా లక్షణములు చాలవఱకు పౌరాణికములు, కొన్ని చారిత్రకములు, సాంఘికములుగూడ కొన్ని స్వల్పముగా వెలసినవి. 3. ప్రజారంజకములైన స్వతంత్ర నాటకములు పలువురచే మరలమరల వ్రాయఁబడెను.

ఉదా :- సారంగధర, బొబ్బిలి యుద్ధము, హరిశ్చంద్ర, ప్రహ్లాద, పాదుకాపట్టాభిషేకము, కుశలవ, చంద్రహాస, ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము, సావిత్రి, లంకాదహనము మొదలైనవి. 4. నాటకములలో పద్యములు, మట్లుగూడ విశేషముగాఁ జేర్పఁబడినవి. నాటకప్రదర్శనములలో పద్యములు పాటలును సముచిత సంగీతముతోఁ బాడఁ బడుచున్నవి. 6. ప్రజలలో నాటకాభిరుచి బాగుగా ప్రబలినది. 7. మొదటిదశలో స్థాపింపఁబడిన నాటకసమాజము లుత్సాహముతో పని చేయుచున్నవి. 8. వారి ప్రోత్సాహమువలన నితరపట్టణములలోఁ గూడ నూతన నాటకసమాజములు నెలకొల్పఁబడి ప్రదర్శనము లిచ్చుచున్నవి. 9. బహుసమర్థులైన నటులు బయలుదేరిరి. ఉదా : 1. గుంటూరిలో హరిప్రసాదరావు, మల్లాది గోవిందశాస్త్రి. 2. నెల్లూరులో కందాడై శ్రీనివాసన్, నేలనూతల రామయ్య, నగరాజారావు, 3. బళ్లారిలో తాడిపత్రి రాఘవాచారి, 4. బందరులో వంగల ఆంజనేయులు, వెంపటి వెంకటేశ్వరులు, లింగమూర్తి, మాగంటి సుబ్బారావు, 5. రాజమహేంద్రవరములో అంబడపూడి కోటయ్య, అంకరాజు రామారావు. 6. కాకినాడలో వెదురుమూడి శేషగిరిరావు, వల్లూరి జగన్నాథరావు, బొమ్మకంటి కృష్ణమూర్తి. 7. విశాఖపట్నములో సెట్టిమాష్టరు, శెట్టి లక్ష్మీనరసింహము, పార్సీ రామారావు మొదలైనవారు వెలసిరి. కాని స్త్రీ వేషమునకు సమర్థులైన వారు విశేషముగ దొరకలేదు. కాకినాడలో ముప్పిడి జగ్గరాజు గారును, నెల్లూరులో శ్రీనివాసాచారులుగారును మాత్రము చెప్పఁదగిన వారు. 9. నటులు స్వార్థహీనులై కేవలముత్సాహముతో మాత్రమే వేషధారణము చేసెడివారు గాని వృత్తిగా గ్రహింపలేదు. 10. ప్రధాన గ్రామములన్నింటిలో నొకటిరెండు చొప్పున నాటకప్రదర్శనశాలలు వెలసి సముచితమైన తెరలు సీనరీ వగైరాల సామగ్రితో తగినట్లున్నవి. 11. నటులందరు పురుషులే కాని స్త్రీ లుండెడివారు గారు. 12. మంచి స్త్రీ వేషధారులు దొరుకుట కష్టమైనది. 13. సురభినాటకసమాజము తోలుబొమ్మలాటలను విరమించి స్వోదరపోషణార్థమై స్త్రీ పురుషులతో సహా నాటకములాడ ప్రారంభించినది. కాని కళాదృష్టి వీరికింకను నలవడ

లేదు. 14. ఈ దశలోని లక్షణములన్నియు దీని తర్వాత రాఁబోవు నాటక సువర్ణదశకు సహాయకారులై దాని కివి పూర్వరంగముగా పరిణమించినవి. 15. రాయలసీమలో మాత్రము నాటక కళాభిరుచి యెక్కడ నుదయించినట్లు లేదు. అనంతపురము, కడప, కర్నూలు మొదలైన ప్రదేశములలో నాటకరచన కాని, ప్రదర్శనములుగాని జరుగలేదు. 16. నాటకరచనమునకు బళ్లారియు, నాటకప్రదర్శనమునకు గుంటూరును ద్వితీయ దశలో ప్రాముఖ్యము వహించినవి

తృతీయ దశ – (సువర్ణ దశ) క్రీ. శ. 1910 - 1930

ఈ కాలమున నాటకరంగము పరమోచ్చదశకు వచ్చి తర్వాత పతనము ననుభవించినది. రంగస్థల నాటకములు వచ్చిన తర్వాత నీ స్థితి యాంధ్రదేశమున నెప్పుడు గలుగపోవుటచే దీనిని సువర్ణదశ యని చెప్పఁదగును. నాటకకళ యీ దశలో గొప్ప పరిణామమును జెంది పరమోత్కృష్టదశకు వచ్చినది. ఈ కాలముననే నాటకప్రదర్శనములకు పోటీలు జరిగి నటులకు, సమాజములకు బహుమానము లొసఁగఁబడినవి. నాటకవిమర్శన చక్కఁగ బయలుదేరి నటులను, సమాజములను చక్కఁగ సంస్కరించినది. ధనవంతులు, వ్యాపారస్థులు, జమీందారులు, కళాపోషకులు నాటకకళను పోషించుటచే నిది యభివృద్ధి చెంది, జనసామాన్యములో కళాభిరుచిని గల్గించినది. కాని కళాప్రవీణుల యాదర్శాభిరుచుల కంటె నాటకకళ సామాన్యప్రజల యభిరుచులనే యనుసరించుటచే నాదర్శప్రాయమైన నాటకకళ రూపొందలేకపోయి, మఱికొన్ని యితర కారణములచేతఁ గూడ నది క్రమముగా నశించిపోయినది.

ఆంధ్రదేశమున గుంటూరు, బందరు, రాజమహేంద్రవరము మొదలైన నగరములలో నున్న నాటకసమాజము లత్యుత్సాహముతో పని చేయుటయే కాక, యందు నూతన సమాజములుగూడ వెలసినవి. చిన్న చిన్న గ్రామములోఁ గూడ చిన్న చిన్న నాటకసమాజములు స్థాపింపఁబడి యవి క్రమముగా పెద్దవగుచున్నవి. అందువలన సమర్థులగు [illegible] బయ దేరుచుండిరి. ఇఁక నాటకరచనలో మంచి చ[illegible] నాటక

784 57

ములు వ్రాయఁబడినవి. దేశమున జాతీయధర్మము ప్రకోపించుటచే నట్టి నాటకరచనకు దోహదమైనది. ఉ॥ రోషనార మొ. వీనితోఁబాటు చక్కని సాంఘికనాటకములుగూడ బయలుదేరినవి. ఉ॥ చింతామణి మొ॥ హరిప్రసాదరావు, ఈవెని లక్ష్మణస్వామి మొదలైన నటులు వృద్ధులగుటయో, యస్తమించుటయో జరిగినది.

బందరులో తిరుపతి వెంకటకవులు భారతనాటకముల నన్నింటిని వ్రాయుట పూర్తిచేసి కొన్ని సంస్కృత నాటకముల నాంధ్రీకరించి, మఱి కొన్ని స్వతంత్ర నాటకములనుగూడ వ్రాసిరి. మొదటలో

బందరు

వ్రాసిన పాండవ విజయనాటకము నుద్యోగ విజయములని రెండుగా వారు విభజించి కొన్ని భాగములను విపులీకరించిరి. ముద్రారాక్షస, మృచ్ఛకటిక, బాలరామాయణనాటకములను వారు సంస్కృతమునుండి నాంధ్రీకరించిరి. భారతకథనంతయు నారునాటకములుగ

తిరుపతి వెంకటకవులు

పాండవజనన, పాండవ ప్రవాస, పాండవరాజసూయ, పాండవోద్యోగ, పాండవ విజయ, పాండవాశ్వమేధములను పేరులతో వెలువరించిరి. ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము, అనర్ఘరాఘవము, దంభవామనము, సుకన్య యను పౌరాణిక నాటకములను, పండితరాజము, ఎడ్వర్డు పట్టాభిషేక మను చారిత్రక విషయములను, వ్యసన విజయమను సాంఘిక విషయమును నాటకీకరించిరి. వీరి నాటకములలో పాండవోద్యోగ విజయము లనేక నాటకసంఘములవారిచే ప్రదర్శింపఁబడి ప్రజామోదమును బడసెను. వీరి ముద్రారాక్షస మృచ్ఛకటికల యాంధ్రీకరణముల వలన వాని వెనుకటి యాంధ్రీకరణములను స్మరించువారు లేకపోయిరి. దీనికిఁ గారణము కవుల మృదు మధుర సులభశైలియే. ఇందుచే తిరుపతి వెంకటేశ్వర కవులు గొప్ప నాటక రచయితలుగాఁగూడ కీర్తి చెందిరి. కాని వీరి నాటకములలో పద్యములు వందలకొలఁదిగా నుండి నటులకు శ్రమ కల్గించుటయే కాక, కథాకథన సందర్భములో వచనము వ్రాయఁగలిగినచోట్లఁ గూడ పద్యములనే మనోహరశైలిలో వ్రాసిరి. వీరికి వచనము వ్రాయుటకంటె పద్యములు వ్రాయుటలోనే యుత్సాహమును, సులభమునుగూడ నగుటచే వారట్లొనర్చియుందురు.

ఈ కాలమున బందరులో రామమోహను థియేటరులో గూడ పాటి నరసింహారావు నాయుఁడు (ఇతఁడే గురజనాయుఁడని వ్యవహరింపఁబడెడి మైలవరం నాటక నటుఁడు) రాణాప్రతాపు నాటకములో మానసింగు మొదలైన పాత్రముల నభినయించెడివాఁడు. ఈ యూరిలోనే చిట్టూరి నరసింహముగారు 'బాలభరత సంఘము'ను స్థాపించి మంచి నటులను సేకరించి నాటకములాడుచుండిరి. ఈ సమాజములోని అద్దంకి శ్రీరామమూర్తి, పంచాంగం రామానుజాచారి, చిలకలపూడి వెంకటేశ్వరులు, సింగరాజు సాంబశివరావు, పారుపల్లి సుబ్బారావు మొదలైనవారు చక్కని సంగీత విద్వాంసులును నటులునుగూడ. వీరిలో పారుపల్లి సుబ్బారావు స్త్రీ వేషమును చక్కగ వేసెడివాఁడు. వీరు రసపుత్ర విజయము, హరిశ్చంద్ర, చిత్రనళీయము మొదలైన నాటకములాడెడివారు. బెజవాడలో మైలవరము జమీందారుగారు 'బాలభరత సమాజము'ను నెలకొల్పిన తర్వాత వీరిలో ననేకు లచ్చటకుఁ బోవుటచే నీ సమాజము మూలపడినది. కొందఱు మోతేవారి కంపెనీలోఁ జేరిరి.

1906 వ సం.లో నల్లూరి బ్రహ్మానందంగారు 'ఇండియన్ డ్రామెటిక్ థియేటరు'ను స్థాపించిరి. దీనిలో డి. వి. సుబ్బారావు, ఉప్పలూరి

ఇండియన్ డ్రామెటిక్ కంపెనీ

సంజీవరావు మొదలైనవారు వేషములు వేయుచుండిరి. ఈ సమాజమునకు పింగళి నాగేంద్రరావుపదేశికుఁడుగా నుండెడివాఁడు. ఉప్పలూరి సంజీవరావు మొదట పామర్తి కంపెనీనుండి వచ్చినాఁడు. కాని యితఁడు త్వరలో బెజవాడ మైలవరంవారి కంపెనీలోనికి పోయినాఁడు. డి. వి. సుబ్బారావుగారు మొదట సుభద్ర, యశోద, మొదలైన స్త్రీ పాత్రలను వేసెడివాడఁట. పెద్దవాఁడయిన తర్వాత నా కాలమున ప్రజారంజకములైన చిత్రనళీయము, హరిశ్చంద్ర, చంద్రహాస, గయోపాఖ్యానము, రామరాజు పతనము, రసపుత్ర విజయము, పాండవోద్యోగ విజయములు మొదలైన నాటకములలో నాయకపాత్రను వహించెడివాఁడు. ఈతని పాట, యభినయమును జనసామాన్యమునకు నచ్చెడిది, కాని విద్యావంతులకంత ప్రశంసనీయముగా నుండెడిది కాదు. ఇతఁ డితర కంపెనీలలోనికిఁగాని, సినిమాలకుఁగాని వెళ్లక, డ్రామెటిక్

కంపెనీని మాత్రమే నమ్ముకొని చివరదాక నందులోనే గౌరవముగా కాలము వెళ్లబుచ్చెను.

ఈ కాలమున బందరులో 'రాయల్ థియేటరు' మంచి పేరు ప్రతిష్ఠలను సంపాదించుకొనినది ముంజులూరి కృష్ణారావు, పింగళి లక్ష్మీకాంతము సోదరులు మొదలైన వారివలన.

రాయల్ థియేటర్

బుఱ్ఱా రాఘవాచార్యులు, వేమూరి రామారావు, శ్రీపతి పట్టాభిరామయ్య మొదలైనవారుగూడ నీ సమాజములో నటులుగా నుండెడివారు. ప్రారంభమున వీరు చిలకమర్తివారి గయోపాఖ్యానము, ప్రహ్లాద, ప్రసన్నయాదవము మొదలైన నాటకములాడెడి వారు. ప్రతి నాటకములోను ముంజులూరి కృష్ణారావుగారు ప్రధాన పురుష వేషమును వేసి బహుసామర్థ్యముతో నటించెడివాఁడు. ఈయన ఈవెన లక్ష్మణస్వామి గారి నాటకాభినభినయమును ప్రత్యక్షముగా నలవరచుకొనిన నాట్యయోగి. తర్వాత 1916 వ సం.లో వీరు రసపుత్రవిజయ నాటకప్రదర్శన పోటీలో నాడగా, కృష్ణారావుగారికి దుర్గాదాసు పాత్రమునకును, పింగళి లక్ష్మీకాంతముగారికి రాజసింహుఁడు పాత్రమునకును బంగారు పతకములు బహుమానము లీయఁబడినవి. పిమ్మట వీరు పాండవోద్యోగ విజయములను, ప్రతాపరుద్రీయమును ప్రదర్శింపసాగిరి.

ముంజులూరి కృష్ణారావు

పాండవ నాటకములలో కృష్ణారావుగారు శ్రీకృష్ణుని పాత్రము ననన్యసామాన్యముగా ప్రదర్శించెడివారు. ఇతర కంపెనీవార లితని వేషము ననుకరింపఁజూచియు సాధ్యముకాకపోయెడిది. బెల్లముకొండ సుబ్బారావు, డి. వి. సుబ్బారావు, బండా కనకలింగేశ్వరరావు మొదలైన వారీయన ననుకరింపఁ జూచెడివారు. కాని శతాంశముగూడ కృష్ణారావుగారితో బోలెడివారుగారు. గుంటూరు ఫస్టుకంపెనీకిఁ జెందిన మల్లాది గోవిందశాస్త్రి గారు మాత్రము కృష్ణారావుగారితో సమాన ప్రతిభతో పాండవ నాటకములలో శ్రీకృష్ణపాత్రము నభినయింపఁగల్గెడివారు. ఈ నాటకములలో

పింగళి లక్ష్మీకాంతం

పింగళి లక్ష్మీకాంతంగారు ధర్మరాజుపాత్రను చక్కఁగ నభినయించెడివారు. వీరికి విద్యార్థిదశలో నుండి నాటకములలో వేషము వేయుట యలవాటు. తర్వాత నోబిల్ హైస్కూలు,

కళాశాలలలోఁ గ్రమముగా తెలుఁగు పండితులుగా నున్నపు డుపాధ్యాయవృత్తితోఁబాటు నటవృత్తినిగూడ జోడించి జీవయాత్రను సాగించెడి వారు. ఒకమారు నోబిల్‌కళాశాల ప్రిన్సుపాలైన పెన్‌దొరగారు వీ రుపాధ్యాయులుగా నుండియు నాటకములు వేయుట కధిక్షేపింపఁగా కరపత్రములలో 'పి. ల. కాంతం, – ధర్మరాజు' అని ప్రకటించుచు నాటకముల నాడుటనెంత మాత్రము మానెడివారు కాదు. రాయల్ థియేటరునకు కీర్తి దెచ్చినవారు ముంజులూరి కృష్ణారావుగారు తర్వాత పింగళి లక్ష్మీకాంతముగారు. వీరికి సంగీతశాస్త్రములో ప్రవేశము లేకపోయినను కేదారగౌళ, దేవగాంధారి, మోహన మొదలైన కొన్ని రాగములలో శ్రావ్యముగ, నర్థవంతముగ, రాగాలాపన చేయకుండ పద్యము పాడగలరు. వీరికి కవిత్వధోరణిగూడ నుండుటచేతను, విద్యావంతులగుటచేత నౌచిత్యముతో తన పాత్రవిశేషమును, వాచిక ప్రయోజనమును గుర్తించి వివేకముతో రసవంతముగా నభినయింపఁగలరు. ముఖ్యముగా తన శక్తికి మించిన పాత్రముల నాటకములం దీయన గ్రహించెడివాఁడు కాఁడు. గ్రహించినదానిని చక్కఁగ నొప్పించెడి వాడు. ఈయన నలుఁడు, హరిశ్చంద్రుఁడు, పఠాను, కృష్ణుఁడు, మొదలగు వేషములను వేయ ప్రయత్నించెడివాఁడు కాఁడు. సామాన్యముగా ధర్మరాజు పాత్రమును ప్రతినాటకసమాజములో నెవరో యొక యనామక నటునకిత్తురు. ధర్మరాజు పాత్ర మొక యప్రధానమైనదని వారి భావము. అందుచే ప్రతినాటకసమాజములో ధర్మరాజు వేషము చాల యసహ్యముగ నుండెడిది. లక్ష్మీకాంతంగారి ధర్మరాజపాత్రాభినయ మౌచిత్యముతోఁగూడియుండును.

వీరి తర్వాత లక్ష్మీకాంతంగారి జ్యేష్ఠభ్రాత యగు నరసయ్యగారు భీముఁడు, భీష్ముఁడు పాత్రలను ధరించి చక్కఁగ నొప్పించెడివారు. లక్ష్మీకాంతంగారి కంటె వీరు వయసులో పెద్దవాఁడైనను, తమ్ముఁడు కంటె కొంచెము పొట్టిగాను, బొద్దుగానుండి సర్వవిధముల భీముని పాత్రమునకు తగియుండెడివాఁడు. ఈయన విశేషము విద్యావంతుఁడు గాక పోయినను కృష్ణారావు లక్ష్మీకాంతంగార్ల బోధవలన చక్కఁగ నభినయింపఁగల్గెడి

వాఁడు. లక్ష్మీకాంతంగారి కనిష్ఠసోదరుఁడు వీరయ్యగారు దుర్యోధన పాత్రమునభినయించెడివాఁడు. ఈయన ప్రతాపరుద్రీయ నాటకములో పేరిగాని వేషమును వేసెడివాఁడు. శ్రీపతి పట్టాభిరామయ్య, వేమూరి రామారావుగార్లు కర్ణుని పాత్రము నభినయించెడివారు. ఈ నాటకసమాజమునఁ జెప్పుకొన తగిన మఱియొక నటుఁడు బుఱ్ఱా రాఘవాచార్యులుగారు. వీరు గొప్పగాయకులు. వీరన్ని రాగములను మనోహరముగా బాలగంధర్వ వలె పాడగలరు. వీరికంఠముగూడ బహుశ్రావ్యమైనది. నాటకములో వీరి గానమునకు మక్కువపడెడువారు కొందఱు. ప్రతాపరుద్రీయమున ప్రతాపరుద్రుని వేషమును, గయోపాఖ్యాన పాండవనాటకములలో నర్జుని వేషము నీయన ధరించెడివాఁడు. ఈ సమాజములో మంత్రాల పరదేశి యను నతఁడు స్త్రీ వేషమును వేసెడివాఁడు.

రామల్ థియేటరువారి ప్రతాపరుద్రీయనాటక ప్రదర్శనము విశిష్టమైనది. ఇందులో యుగంధర పిచ్చివాని వేషములను ముంజులూరి కృష్ణారావుగా రభినయించి, నాటకకర్త నెల్లూరిలో తయారు చేసిన కంపెనీనటునిఁగూడ మించిపోయి, వేదం వెంకట్రాయ శాస్త్రిగారి యభినందనములనుగూడ నందుకొనగల్గెను. గోవిందరాజుల సుబ్బారావుగారు మొదలైనవా రనేకు లీవేషమును వేసిరి. కాని, వారు యుగంధరుని పాత్రములో నతనికి సమానులైనను పిచ్చివాని వేషములో కృష్ణారావుగారితో సమానముగ చేయలేక పోయిరని పలువురు విమర్శకు లంగీకరించిరి. ఈకంపెనీవారి ముద్రారాక్షసనాటక ప్రదర్శనములో లక్ష్మీకాంతముగారు రాక్షసమంత్రి వేషమును చక్కఁగ నొప్పింపఁగల్గిరి. కాని చాణక్య వేషమునకుఁ దగిననటుఁడు దొరకలేదు. 1922 వ సం. ప్రాంతమున కృష్ణారావుగారు ఏలూరు మోతేవారి కంపెనీలోఁ జేరి యక్కడ మచ్ఛకటిక నాటకములో శర్విలకుఁడను దొంగవాని వేషమును ధరించెడివారు. అప్పటికే వారికి వార్ధక్యము సమీపించుచుండెను. 1927 వ సం.లో పింగళి లక్ష్మీకాంతంగారు మద్రాసు కుద్యోగమునకై పోవుటతో రాయల్ థియేటరు మూలపడినది. ఇతర నటులు వేరు వేరుకంపెనీలలోఁ జేరినారు.

1915 వ సం.లో కానుకొలను వెంకట్రామయ్యగారు బందరులో నాటక పోటీపరీక్షలను పెట్టెను. ఆ సంవత్సరము చిత్రనళీయ నాటకమునకు బుట్టయ్యపేట కంపెనీలో వెంపటి వెంకటేశ్వర్లుగారికి నలపాత్రములో సువర్ణపతక మీయఁబడినది. ఈ నాటకపోటీలు కొన్ని సం॥లు జరిగినవి. రెండవ సం.మున రసపుత్ర విజయమునకు పోటీ జరిగినది. అందులో బుట్టయ్యపేట కంపెనీకి సరస్వతీ విగ్రహమును, విమల పాత్రధారుఁడైన కృత్తివెంటి శంభురావునకు, రాయల్ థియేటరుకు రాజసింహపాత్రకు పి. లక్ష్మీకాంతంగారికి, ఠాకూరు దుర్గాదాస పాత్రకు ముంజులూరి కృష్ణారావుగారికి సువర్ణపతకములు దక్కినవి. ఈకాలమున పురాణం సూరిశాస్త్రిగారు నాటకవిమర్శనల, నుపన్యాసవ్యాసముల మూలమున చేయించియు, గ్రంథ రచన గావించియు, నాటకప్రదర్శనములకు చక్కని మేలుచేసిరి. వీరికి నాటకవిమర్శలోఁ జక్కని నిశితమైన దృష్టి గలదు. ఈ కాలముననే బందరు నోబిల్ కళాశాలలో నుద్యోగములోనున్న ముత్తరాజు సుబ్బారావుగారు శ్రీకృష్ణతులాభారనాటకమును వ్రాసి ప్రకటించిరి. ఇది ప్రజారంజకమై యనేక నాటకసమాజములవారిచే నాడఁబడెను.

రాజమహేంద్రవరము — గున్నేశ్వరరావు కంపెని

1911 వ సం. లో సత్యవోలు గున్నేశ్వరరావు, కృత్తివెంటి నాగేశ్వరరావుగార్లు వ్యాపారపద్ధతులమీఁద నొక గొప్ప నాటకసమాజమును రాజమహేంద్రవరములో స్థాపించి, లక్షరూపాయిలుదాక ఖర్చుపెట్టి సీనరీ, చెమికీదుస్తులు మొదలైనవి దెప్పించి నటులకు జీతముల నేర్పఱచి వివిధపట్టణముల నుండి నటుల నాకర్షించిరి. ఈ సమాజమునకు పాపట్ల కాంతయ్యగారు పార్శీమట్లు వ్రాయుటకు నియోగింపఁబడిరి. ఏ. యస్. రామ్ అను పార్శీదేశ చిత్రకారుఁడు తెరలను, సీనరీలను వ్రాయుటకు నియమింపఁబడిరి. చెమికీదుస్తులు బొంబాయి, కలకత్తా నగరాలనుండి విశేషమైన విలువకు కొనఁబడినవి. ఇందుచే ప్రతియూరిలోనున్న మంచి నటులందఱు దమ కంపెనీలను పరిత్యజించి దీనిలోఁ జేరుటచేత నితర కంపెనీలు చాలావరకు మూలపడినను, నిక్కడ మాత్ర మొక గొప్పనాటకసమాజము నిలిచినదని సంతోషింపఁ దగిన విషయమే.

ఇందున టులందఱు క్రమశిక్షణను పొంది, భయభక్తులలో నాటకకళ యందు కృషిసాగించినారు. కాని యిది వ్యాపార నాటకసంస్థ యగుటచే కళాదృష్టికంటె ధనార్జనదృష్టి నవలంబింపక తప్పదయ్యెను. ఇందుచే ప్రజల నాకర్షించిన నాటకాలను మాత్రమే, ప్రజాభిరుచి కనుగుణముగా పాటలు, పద్యములతో, నుండిన నటులకు వీలగునట్లుగా క్రొత్త రచనలను గావించి ప్రదర్శింపఁబడెడివి. ఈ నాటకములందు ప్రజాభిరుచి కనుగుణముగా పాపట్ల కాంతయ్యగారు తెలుఁగున కూర్చిన హిందూస్థాని రాగపు పార్శీధోరణిమట్లు విశేషముగా నుండుటచే, ప్రజాకర్షణ మెక్కువగా సాగి ధనార్జన కుపయోగపడినది. వీరి నాటకప్రదర్శనములలో నృత్యములనుగూడ ప్రదర్శించుట యొక విశేషము. ఇది మఱియు నెక్కువగా ప్రేక్షకులను రాఁబట్టి ప్రజారంజన మొనర్చినది. ఈ నాటకసమాజము చాల కట్టుదిట్టములతో నడుచుటచే కొంతకాలము బాగుగనే సాగినది. కాని విశేషకాలము సాగలేకపోయినది. నాగేశ్వరరావుగారితో వేరుపడిపోయి గున్నేశ్వరరావుగారు 'చింతామణి నాటకసమాజమును' ప్రత్యేకముగా స్థాపించవలసివచ్చినది. మఱికొంతకాల మీ సమాజముగూడ పూర్వము వలె సాగినది. నాగేశ్వరరావుగారి భాగముగా వచ్చిన దానితో నెల్లూరిలో నాటకములు ప్రదర్శింపఁబడినవి. కాని స్వల్పకాలములోనే నాటకశాల కాలిపోవుటచే దుస్తులు మొదలైన వన్నియు దగ్ధమై యంతయు నష్టముగాఁగ కంపెనీ మూలపడినది.

రాజమహేంద్రవరములో గున్నేశ్వరరావు కంపెని యస్తమించిన తరువాత నా వ్యాపారపద్ధతులమీఁద నేయంతకంటె నెక్కువ హుందాతో

బెజవాడ - మైలవరము కంపెని

మైలవరము జమీందారగు సూరానేని వెంకటపాపయ్యా రావుగారి పోషణక్రింద 'బాలభారతసమాజము' బెజవాడలో స్థాపింపఁబడినది. రాజు దలఁచుకొనిన లోపమేముండును. బెజవాడలో గొప్ప నాటకశాలను నిర్మించి, యందులో వివిధములైన ఎలక్ట్రిక్ దీపాల ఫోకసులు కూర్పఁబడినవి. అనేక విధములైన పార్శీ దుస్తులును, రంగురంగుల తెరలు సీనరీలు సిద్ధము చేయఁబడినవి. లోగడ గున్నేశ్వరరావు కంపెనీలో నున్న పాపట్ల కాంతయ్య తెలుఁగులో పార్శీ

మట్లను వ్రాయుటకును, హార్మనీ వేయుటకును, బగ్గన్న తపలా వేయుటకును వినియోగింపఁబడినారు. తర్వాత నాంధ్ర దేశములో వివిధపట్టణములలోను గ్రామములందుఁగల ప్రశస్తనటులకు మంచిజీతము లొసఁగి యాహ్వానింపఁబడిరి. ఇందుచే నితరపట్టణములలోఁగల నాటకసమాజములు మూలపడి యాదర్శప్రాయమైన నటులతో నాటకసమాజము బెజవాడలో తయారైనది. గుంటూరు నుండి ఎడవల్లి సూర్యనారాయణ నాయకపాత్రధారణకును, పామఱ్ఱు కంపెనీనుండి యుప్పలూరి సంజీవరావు నాయికపాత్రధారణమునకు, బందరు 'రామమోహను కంపెనీ' నుండి గూడపాటి నరసిహరావు నాయుఁడు (ఈయననే గురజనాయుఁడందురు) యముఁడు, భీముఁడు మొదలగు పాత్రధారణకు, బందరు 'బాలభరత సంఘము' నుండి పారుపల్లి సుబ్బారావు, అద్దంకి శ్రీరామమూర్తియు, నితర పట్టణగ్రామములనుండి దైతా గోపాలము, కడియాలరత్నం మొదలైన నటులీ నాటకసమాజమునఁ జేరిరి. వీరు నాటకప్రదర్శనమున సమర్థులచే చక్కఁగ శిక్షణ యొసంగఁబడిరి. శ్రీరామ సచ్చిదానందశాస్త్రిగారిచే సావిత్రినాటకమును, మల్లాది అచ్యుతరామశాస్త్రిగారిచే ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణ నాటకమును ప్రత్యేకముగ వ్రాయించుకొని వీరు ప్రదర్శించెడివారు. మైలవరము కంపెనీవారు ముఖ్యముగా ప్రదర్శించు నాటకాలు 1. శాకుంతలము 2. సావిత్రి, 3. ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము, 4. పాదుకాపట్టాభిషేకము రాధాకృష్ణ మొదలైనవి. వీనిలో శాకుంతల సావిత్రీనాటకములను జూచుటకు చెన్నపట్టణమునుండికూడ సీట్లు రిజర్వుచేయించుకొని వచ్చి, మరునటిదినమునకు తిరిగి మద్రాసుకు వెల్లిపోయెడివారు కొందఱుద్యోగస్థులు. దీనిని బట్టి యీ నాటకప్రదర్శనము లెంత ప్రశస్తములై, యాకర్షణీయములుగను, నపూర్వములుగ నుండెడివో యూహింపఁదగును. సావిత్రీ శాకుంతలనాటకములలో యడవల్లి సూర్యనారాయణ సత్యవంత దుష్యంత పాత్రలను ధరించి పాటలతోడను, పోసులతోడను సామాజకులను ముగ్ధులఁ జేసి, విగళిత వేద్యాంతరమైన యానందమును గూర్చెడివాఁడు. ఈతని పాటలకు నభినయమునకు సర్వవిధములఁ దగిపోయినట్లుగ నుండెడిది నాయికపాత్రధారుడైన సంజీవరావు పాటలు

నభినయమును పోజులునుగూడ. సూర్యనారాయణ రాజు వేషమునకు సర్వ విధములఁ దగిన విగ్రహముగల్గి, యాహార్యమును ధరించెడివాఁడు. ఇందుచే నాటకలోకమున వీరి కీర్తి నలుదిక్కుల వ్యాపించెను. గురజనాయుని యముని పాత్రధారణము సర్వవిధముల నభినందనీయముగ నుండెడిది. నాటకములు సక్రమముగా ప్రకటించిన వేళకు ప్రారంభింపఁబడెడివి. అంకముల సీనులమధ్య విశేషకాలము గడపఁబడెడిది కాదు. నాటకశాలలో నందఱు నిశ్శబ్దముగా నుండెడివారు. ఇందుచే నాటక ప్రదర్శనము లెంతయుశోభించెడివి.

ఈ మైలవరము నాటకసమాజము సర్వజన జేగీయమానముగా సుమారు పదిసంవత్సరములు గడిపినది. ఇందలి నటులు పాడుపాటలును, చేయునభియపు పోజులును గ్రామసీమలోని నటులుగూడ ననుకరింపఁ మొదలిడిరి. ఇందుచే వానిలోని పస క్రమముగా తగ్గిపోయినది. మఱియు నూతన సృష్టిలేమిచే నా ప్రదర్శనములు మొదటలోనున్న గౌరవ ప్రతిష్ఠలను గోలుపోయినవి. వీనితోఁబాటందలి నటులు గొందఱు కక్కుర్తి పడి, జమీందారుగారెంత యుదారముగను గౌరవముగను వీరిని జూచినను వారగౌరవముగ మెలఁగిరి. దీనికిఁదోడు నాటకసమామును పాలించు యధికారులు స్వార్థపరులై రాఁబడిని స్వంతమునకు జమకట్టి జమీందారు గారికి నష్టమును చేకూర్చిరి. ఇందుచే నా సమాజము క్రమముగా క్షీణించి యస్తమింపవలసి వచ్చినది.

బెజవాడలో మైలవరం కంపెని యస్తమించిన తర్వాత మోతే నారాయణరావు జమీందారుగారు శ్రీ సీతారామాంజనేయ నాటక సమాజము నేలూరులో స్థాపించి, యేలూరు బెజవాడ ఏలూరి - మోతే వారి కంపెని పట్టణములలో గొప్పనాటక శాలలను నిర్మించి నాటక కళాపోషణమును చేయప్రారంభించినారు. నిర్వాహణ వ్యాపారపద్ధతుల మీఁదనే సాగినను చాల యుదారముగ విశాలబుద్ధితో నడిపెడివారు నారాయణరావుగారు కళాప్రవీణులగుటచే. నాటకకళకుఁ గావలసిన పరికరములన్నియు యథావిధిగా, సర్వలక్షణోపేతముగ సమకూర్పఁ

Kannada Language of the Nineteenth Century— A Sample

by

Prof. M. MARIAPPA BHAT

The stories appearing in the following pages were found in a publication of 1846 under the caption "Selection of stories and Revenue Papers in the Karnatica Language". The title page of the book and an 'Introductory Notice' found in the second page are printed in their entirety. It was not possible to include the translation and grammatical analysis contained at the end of the selection.

The text of the stories produced here is quite faithful to the original even in the matter of orthography. The sandhi letters, the length of letters, the use of nasals, etc., as found in the text will throw much light on the structure of the Kannada language round about the middle of the 19th century and enable us to appreciate the development of Kannada prose, during the transitional period when modern Kannada prose was just beginning to take shape.

The orthography employed is very revealing. The phonetic value of the spoken word seems to have been zealously preserved in many cases: e.g. nowhere the writer makes use of the diphthong 'au' (ಔ) independently or in combination. In the very first story he writes 'ಹವುದಪ್ಪಾ' (havudappā) (correct form without using a diphthong) which a more pedantic but less faithful scribe would have set down as 'ಹೌದಪ್ಪಾ' (haudappā) (with a diphthong). Where the letters, i, u, e, o (short or long), are realised as yi, vu, ye, vo (short or long) the writer has been careful to set them down as such. It is not only at sandhi positions, but at certain initial positions (which are perhaps not really initials according to the speaker), we find these 'semivowel—behaviour' of these phonemes e. g. ವೊಳ್ಳೇ voḷḷē (story 4 and line 2), ವೊಬ್ಬ vobba (story 5. line 2), ವೊಂದು vondu (story 7, line 1) ಯೀ yī (story 11, line 2). It is worthwhile to analyse all such situations and describe the phonetic features of the phenomenon.

There are innumerable examples of nouns in accusative case having a very simple mode of suffix operation with only a length of the last syllable of the base, e. g. 'uttarā Koṭṭanu' (story 1, line 3) which a grammarian would write down as Uttaravannu Koṭṭanu. Similarly "Snehā māḍu" (story 4) Samadhānā māḍidanu (story 5), Yōcanē māḍidanu, pūjē maḍuvāga etc.

There are several other interesting features from a linguistic point of view in these stories written in 1846.

SELECTION OF STORIES AND REVENUE PAPERS IN THE KARNATICA LANGUAGE

WITH

Translations and Grammatical analysis to which is added

Dialogues in Karnatica & English

BY

ADACKI SOOBA ROW

Revised by

WALTER ELLIOT Esq.,

OF THE

Madras Civil Service.

Madras :

Printed at the Military Male Orphan Asylum—1846.

To the Memory of the late

FRANCIS WHITE ELLIS Esq.,

OF THE

Madras Civil Service.

Original Projector of the Establishment of the College of Fort St. George
and who while he lived was the Chief promoter of its interests
This work, a product of that institution,

is very respectfully dedicated
BY
THE COMPILER.

INTRODUCTORY NOTICE

The present compilation is the result of long experience of the difficulties which notwithstanding the existence of a Grammar and Dictionary in the Karnataca language, a dialect spoken by many thousands of people in the Western part of India, greatly hindered the acquisition of that language by the Junior Civil Servants, studying in the College. Its object is to supply the want of an elementary work, proceeding gradually from simple and easy readings to a more difficult and elaborate style. Should this work which has been compiled under the liberal sanction of the Govt. of Fort St. George, to remedy in some degrees, the evils above alluded to contribute as it is anticipated to lighten the labour of the European Student and facilitate the attainment of that proficiency so requisite for the due discharge of the public service, the design of this undertaking will be considered to have been fully accomplished.

೧

ಒಬ್ಬ ಅರಸು ಒಬ್ಬ ಋಷಿಯನ್ನು ಕಂಡು "ನೀನು ಯಾವಾಗಾದರೂ ನನ್ನ ನೆನಸುವದು ಉಂಟೋ" ಎಂತ ಕೇಳಿದನು. "ಹೌದಪ್ಪಾ, ನಾನು ದೇವರನ್ನ ಮರೆತಾಗ ನಿನ್ನ ನೆನಸುತ್ತೇನೆ" ಎಂತ ಋಷಿ ಉತ್ತರಾ ಕೊಟ್ಟನು.

೨

ಒಬ್ಬ ಕುರುಡನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲದ ರತ್ನಗಳು ಬಹಳಯಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಆ ರತ್ನಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಾರದೆ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಯಿಟ್ಟನು. ಆ ಪ್ರಕಾರವೇ ಅವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಅರಸುಗಳು, ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನ ಅಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡಿದರೆ ಆ ಅರಸರ ಅಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೇ ಹೊರತು ಅದರಿಂದ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಕುಂದುಬರುವದಿಲ್ಲ.

೩

ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮಟ್ಟಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಹಾದಿ ನಡೆದು ದಣಿದು ಒಂದು ತಾಳಾ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಥೋಡೆ ಹಾಲು ಕುಡಿದನು. ಹಾಂಗೆ ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಕಂಡವರು ಅವನು ಹೆಂಡಾಕುಡಿದನು ಎಂತ ಅವಂನ ನಿಂದಿಸಿದರು. ಆ ಪ್ರಕಾರವೇ ಕೆಟ್ಟ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಚೆಲುವ ಕೆಲಸಗಳು ಸಹ ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳು ಎಂತಲೇ ಯೋಚಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

೪

ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ತಂನ ಮಗನು ಜನಗಳ ಸಂಗಡ ಆತುರಪಟ್ಟು ಸ್ನೇಹಾಮಾಡುವದಂನು ಕಂಡು, "ಎಲಾ, ಮಗನೇ, ನೀನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಸ್ನೇಹಾಮಾಡು. ಒಳ್ಳೇ ಜನರ ಸ್ನೇಹವು ಇಳಿ ಹೊತ್ತಿನ ಗಿಡದ ನೆರಳಿನಂತೆ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವೂ ವೃದ್ಧಿ ಆಗುತ್ತಾಯಿರುತ್ತದೆ ಕೆಟ್ಟ ಜನರ ಸ್ನೇಹವು ಏರು ಹೊತ್ತಿನ ಗಿಡದ ನೆರಳಿನಂತೆ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ ಆಗುತ್ತಾಯಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾತು ನೆನಪುಯಿಟ್ಟುಕೋ" ಎಂತ ಹೇಳಿದನು.

೫

ಒಬ್ಬ ಭಾಗ್ಯವಂತನು ತಂನ ಆಸ್ತಿಯಂನು ಎಲ್ಲಾ ಕಳಕೊಂಡು ವ್ಯಸನಪಡುತ್ತಾಯಿದ್ದನು. ಆಗ ಅವಂನ ಕಾಣುವದಕ್ಕೆ ಬಂದ ವೊಬ್ಬ ಸ್ನೇಹಿತನು ಅವಂನ ಸಮಾಧಾನಾ ಮಾಡಿದನು. ಎಂತೆಂದರೆ, "ನೀನು ವ್ಯಸನಪಡಬೇಡ. ಕಸೀ ಮಾಡಿದ ಮರವು ಚಿಗುತು ಮತ್ತೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಕ್ಷೀಣಚಂದ್ರನು ಕೆಲವು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ ಆ ಪ್ರಕಾರವೇ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳವಳಗೆ ನಿಂನ ಧನವಂನು ತಿರಿಗಿಪಡೆದು ನೀನು ಸುಖವಾಗಿ ಯಿರುತ್ತೀ"ಯೆಂತ ಸಂತೈಸಿದನು.

೬

ದುಷ್ಟನಾದ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಒಬ್ಬ ಅರಸನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು. ಆ ಅರಸು ಅವನ ಬುದ್ಧಿಗೂ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಮೆಚ್ಚಿ ಅವನಿಗೆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗವಂನು ಕೊಡಬೇಕು ಎಂತ ಯೋಚನೇಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಪ್ರಧಾನಿಯು ಅರಸನ ನೋಡಿ, "ಸ್ವಾಮಿ, ಯಿವನು ದುಷ್ಟನು, ಇವಂನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶೇರಿಸಬಾರದು. ಹಾವಿನ ಹೆಡೆಯು ರತ್ನಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ಯಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಅದರ ಬಳಿಗೆ ಯಾರೂ ಹೋಗರು ಎಂತ ಹೇಳಿದನು.

೭

ಒಂದು ಹದ್ದೂ ಒಂದು ಕಾಗಿಯೂ ಸುಡುಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ವೊಂದು ಮರದಮೇಲೆ ಕೂತುಕೊಂಡು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾಯಿರುವಾಗ ಆ ಹದ್ದು ಕಾಗಿಯಂನು ನೋಡಿ, "ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮನುಷ್ಯರ ಹೆಣಗಳು ಆ ವೂರಿಂದ ಮುಂಚಿನಹಾಂಗೆ ಹೇರಾಳವಾಗಿ ಯಾತಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ" ಎಂತ ಕೇಳಿತು. "ಈ ವೂರಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ವೈದ್ಯನು ಕೆಲವು ದಿವಸಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ದೂರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಅವನು ತಿರಿಗೀಬಂದರೆ ಹೆಣಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಿರದು" ಯೆಂಬದಾಗಿ ಕಾಗಿ ಉತ್ತರಾಕೊಟ್ಟಿತು.

೮

ಒಬ್ಬನು ಒಬ್ಬ ಋಷಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಭಾಗ್ಯವಂತನು ಯಾವನು ನಿರ್ಭಾಗ್ಯವಂತನು ಯಾವನು ಎಂತ ಕೇಳಿದನು. ತಂನ ಭಾಗ್ಯವಂನು ತಾನು ಅನುಭವಿಸಿ ಅದಂನು ತಾನೇ ಹೆರರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟವನು ಭಾಗ್ಯವಂತನು. ತಾನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಧನವಂನು ಅನುಭವಿಸದೆ ಸತ್ತುಹೋದವನು ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನು ಎಂತ ಋಷಿ ಹೇಳಿದನು.

೯

ಒಂದು ಕಾಗಿ ವೊಂದು ಹಂಸೆಯಂನು ಕಂಡು ಅದು ಯಾವಾಗಲೂ ನೀರಲ್ಲಿ ಮುಳುಗವದರಿಂದಲೂ ಒಳ್ಳೇ ಆಹಾರವಂನು ತಿಂನುವದರಿಂದಲೂ ಅದಕ್ಕೆ ಚೆಲುವತನ ಬಂದುಯಿದೆ ಎಂತ ಯೋಚನೇಮಾಡಿ ತಾನು ಅದರಂತೆ ಮಾಡಿ ನೋಡಬೇಕೆಂತ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ತಂನ ಆಹಾರವಂನೂ ತನಗೆ ಸಹಜವಾದ ಬದುಕಂನೂ ಬಿಟ್ಟು ಕೆರೆಗಳಿಗೂ ಹೊಳೆಗಳಿಗೂ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ನೀರಲ್ಲಿ ಯೆಷ್ಟು ಮುಳುಗಿದರೂ ತಂನ ಬದುಕು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಬದುಕು ಮಾಡಿದರೂ ಅದರ ಕಪ್ಪುಗರಿಗಳು ಬೆಳುಪು ಆಗದೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಕಪ್ಪಗೆಯಿದ್ದವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಭಾವ ಧರ್ಮವಂನು ಬೇರೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂತ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುವದು ಬಹಳ ಅವಿವೇಕವು.

೧೦

ಒಬ್ಬ ತಂನ ಗುರುವಂನು ನೋಡಿ ತಾನು ದೇವರ ಪೂಜೇ ಮಾಡುವಾಗ ತಂನ ಬಳಿಗೆ ಜನಗಳು ಬಂದು ಯಾವಾಗಲೂ ಶ್ರಮಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅವರಂನು ಹ್ಯಾಂಗೆ ಪರಿಹರಿಸಬೇಕು ಎಂತ ಕೇಳಲಾಗಿ, "ಅವರಲ್ಲಿ ಬಡವಂಗೆ ಸಾಲಾಕೊಡು ಭಾಗ್ಯವಂತರಂನ ಏನಾದರೂ ಕೊಡಿರಿ ಯೆಂತ ಕೇಳು ತರುವಾಯ ಅವರು ನಿಂನ ಕಂಣಿಗೆ ಬೀಳರು ಇದಂನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಂಬು" ಎಂತ ಗುರು ಹೇಳಿದನು.

೧೧

ಒಬ್ಬ ಶಿಪಾಯಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಮಗ ಇದ್ದನು. ಒಂದು ದಿವಸ ಆ ಮಗನು "ನನಗೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠೇ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂತ ಬಹಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿದೆ—ಯಿ—ಅಪೇಕ್ಷೆ ನನಗೆ ಹ್ಯಾಂಗೆ ಕೈಕೂಡೀತು—ಹೇಳು" ಎಂತ ತಂದೆಯಂನು ಕೇಳಿದನು. "ಸಾವಿಗೆ ಅಂಜದವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಬರುವದೇ ಹೊರ್ತು ಎರಡನೇ ಅವರಿಗೆ ಬಾರದು" ಎಂತ ತಂದೆ ಹೇಳಿದನು.

೧೨

ಒಂದು ಊರಲ್ಲಿ ಭಾಗ್ಯವಂತರಾದ ಇಬ್ಬರು ಅಂಣತಂಮಂದಿರುಯಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವನು ದುಷ್ಟರ ಯೋಚನೆಗಳಂನು ಕೇಳಿ ಆಸ್ತಿಯಂನು ಹಾಳುಮಾಡಿ ಭಿಕ್ಷುಕನಾದನು. ಚಿಕ್ಕವನು ಒಳ್ಳೇ ಜನರ ಬುದ್ಧಿಯಂನು ಕೇಳಿ ತಂನ ಭೂಮಿಗಳಂನು ಸಾಗುವಳೀ ಮಾಡಿ ಭಾಗ್ಯವಂತನಾದನು. ಆದ ಕಾರಣ ಒಳ್ಳೇ ಜನರ ಬುದ್ಧಿಯಂನು ಕೇಳಿದವನು ಸುಖಪಡುತ್ತಾನೆ. ಕೆಟ್ಟ ಜನರ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿಕೊಟ್ಟವನು ಸುಖಪಡುವದಿಲ್ಲ.

೧೩

ಒಂದು ನರಿಯು ಹುಲಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಬೇಕು ಎಂತ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಕಂಮಾರನ ಕೊಲಿಮಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹುಲಿಯ ಮೈಮೇಲೆ ಇರುವ ಪಟ್ಟೆಗಳಂತೆ ತಂನ ಮೈಮೇಲೆ ಪಟ್ಟೆಗಳಂನು ಮಾಡು ಎಂತ ಕಂಮಾರನ ಸಂಗಡ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿ ಆ ಕಂಮಾರನು ಕೆಂಪಗೆ ಕಾದ ಕುಡವಂನು ತೆಗೆದು ಅದರ ಮೈಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯೂ ಬರೆಹಾಕಿದನು. ಆ ನೋವಂನು ತಾಳಲಾರದೆ ನರಿಯು ಅಲ್ಲೇ ಸತ್ತಿತು. ಆದಕಾರಣ ನಮಗಿಂತಲು ಭಾಗ್ಯವಂತರ ಸಂಗಡ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಾಳ ಬೇಕೆಂಬ ಹುಚ್ಚು ಆಶೆಯು ಬಹುಶಾ ನಾವು ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

೧೪

ಒಂದು ದಿವಸ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಅಡವಿಗೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಹುಲಿಯ ಮರಿಯಂನು ಕಂಡು ಅದಂನು ತಂನ ಮನೆಗೆ ತಂದು ನಿತ್ಯವೂ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಲೂ ಭಕ್ಕರಿಯೂ ಹಾಕಿ ಅದಂನು ಸಾಕುತ್ತಾಯಿದ್ದನು. ಆ ಹುಲಿ ದೊಡ್ಡದು ಆದ ಮೇಲೆ ತಂನ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನಂನೇ ತಿಂನ ಬೇಕೆಂತ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲಾಗಿ ಅವನು ಬಹುಪ್ರಯಾಸ ಪಟ್ಟು ಅದರ ಕೈಗೆ ಶಿಕ್ಕದೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೆಟ್ಟವರಂನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶೇರಿಸುವವನು ಅವರಿಂದ ಅಪಕಾರವಂನು ಹೊಂದುವದು ನಿಶ್ಚಯವು.

೧೫

ಒಬ್ಬ ಹಾದಿಗಾರ ಬಹಳ ನೀರಡಸಿವೊಂದು ಕೆರೆಯ ತಡಿಗೆಹೋಗಿ ಎದುರಿಗೆ ಮಳಲಿನ ಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಹಾಂಗೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಸಲು ತೆರೆಯಂನು ಕಂಡು ಅದು ನಿರ್ಮಲನಾದ ಹೊಳೆಯೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ, ದಾಹಶಾಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ ತಾನು ಕೆರೆಯಂನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾದ ಮಳಲಿನ ಬೈಲಿಗೆ ಬಂದೆನೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಹಳ ದುಃಖಪಟ್ಟನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವಿವೇಕಿಗಳು ದೇವರ ಪೂಜೆಯಂನು ಬಿಟ್ಟು ಸುಳ್ಳುದೇವತೆಗಳಂನು ಭಜಿಸಿ ಕಡೇಲಿ ಯಿಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಯಂನು ಹೊಂದದೆ ಹೋಗುವರು.

೧೬

ಒಬ್ಬ ಶಿಪಾಯಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕತ್ತಿಯಂನು ಸಂಪಾದಿಶಿಯಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿವಸ ಅವನ ಮಗನು ಆ ಕತ್ತಿಯಂನು ತೆಗೆದು ಅದರಿಂದ ಸೊಪ್ಪುಪಲ್ಲೆ ಹೆಚ್ಚುವದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಂನ ಬೊಟ್ಟುಗಳಂನು ಹೆಚ್ಚಿಕೊಂಡನು. ಆ ಪ್ರಕಾರವೇ ದೇವರು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ

ಬುದ್ಧಿಯಂನು ಕೊಟ್ಟುಯಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಬುದ್ಧಿಯಂನು ವೊಳ್ಳೇ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಾ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ಇಹದಲ್ಲಿಯೂ ಪರದಲ್ಲಿಯೂ ಸೌಖ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಬುದ್ಧಿ ಯಂನು ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಾಮಾಡಿ ಆದರಿಂದ ಕಷ್ಟಗಳು ಬಂದರೆ ಅದು ತಂಮಿಂದ ಬಂದ ತಪ್ಪುಯೆಂತ ಅಂದುಕೋ ಬೇಕೇ ಹೊರ್ತು ದೇವರಮೇಲೆ ದೋಷ ಹೇಳ ಕೂಡದು.

೧೭

ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ವೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಉದ್ಯೋಗವು ಆಯಿತು. ಆಗ ಅವನು ಕೇವಲ ತಂನ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದಲೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಲೂ ಆ ವುದ್ಯೋಗವು ಆಯಿತ್ತುಯೆಂತ ತಂನ ಗೆಣೆಯರ ಸಂಗಡ ಹೇಳಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತರುವಾಯ ಅವನಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗವು ಹೋಯಿತು. ಆಗ ದೇವರ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಉದ್ಯೋಗ ಹೋಯಿತುಯೆಂತ ಹೇಳಿದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸ್ನೇಹಿತನು ಅವಂನ ನೋಡಿ ಮುಂಚೆ ಉದ್ಯೋಗವು ಆದಾಗ ನಿಂನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದಲೂ ಆಯಿತುಯೆಂತ ಹೆಂನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿಯಷ್ಟೆ. ಈಗ ಉದ್ಯೋಗ ಹೋದದ್ದಕ್ಕು ನಿಂನಲ್ಲೇ ಯೇನಾದರೂ ಕಾರಣವಂನು ಕಲ್ಪಿಶಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂತ ಹೇಳಿದನು.

೧೮

ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಗನು ಉದ್ಯೋಗ ಸಂಪಾದಿಸ ಬೇಕೆಂಬದಾಗಿ ಬಹು ಜನರಂನ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾಯಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿವಸ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದಾ ಹೇಳಿ ದನು ಯೆಂತೆಂದರೆ "ಎಲೇ ಮಗನೇ, ನೀರಿನ ಹನಿ ಮುತ್ತಿನ ಸಿಂಪಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರೆ ಮುತ್ತು ಆಗುತ್ತದೆ. ತಾವರೆಯೆಲೆ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೆ ಮುತ್ತಿನ ಹಾಂಗೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಂಪಗೆ ಕಾದಿರುವ ಕಬ್ಬಿಣದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೆ ಆಟ್ಟಸಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರವೇ ನೀನು ಉತ್ತಮ ಪ್ರಭುವಂನ ವಾಲೈಸಿದರೆ, ನೀನು ಬದಿಕಿಯಿರುವ ತನಕ ಸುಖವಾಗಿಯಿರುವಂತೆ ಆತನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮಧ್ಯಮನಾದ ಯಜಮಾನನು ನಿಂನ ಸೌಖ್ಯವಂನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ಯಂನು ಸೂಚನೇ ಮಾಡುತ್ತಾಯಿರುತ್ತಾನೆ ಅಧಮನಾದಂಥಾವನಿಗೆ ನೀನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ ಗಳಂನು ಅವನು ಯೆರಡನೇ ನಿಮಿಷಕ್ಕೆ ಮರೆತುಹೋಗುತ್ತಾನೆ"ಯೆಂತ ಹೇಳಿದನು.

೧೯

ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಪರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅವನು ಆ ದೇಶ ಭಾಷೆಯಂನು ಕಲಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ತಂನ ಮನಸಿನಲ್ಲಿಯಿರುವದಂನು ಯೆರಡನೇ

ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲಾರದೆ ಅಲ್ಲಿ ಜೀವನಾಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಸಹಾ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪರಾಯಿ ದೇಶಸ್ಥರ ಭಾಷೆಯಂನು ಕಲಿಯದೆ ಅಂಥಾ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಾಸಾ ಮಾಡುವಂಥಾವರಿಗೆ ಬಹಳ ಶ್ರಮಗಳು ಬರುತ್ತವೆಯೆಂತ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

೨೦

ಒಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕಂಮಾರನು ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯಂನ ಕೊಂದನು. ಅದ ಕಾರಣ ಅವಂನ ಶೂಲಕ್ಕೆ ಹಾಕುವಂತೆ ನಿರ್ಣಯವಾಯಿತು. ಆ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿಯಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಒಕ್ಕಲಿಗರುಯೆಲ್ಲರೂಕೂಡಿ ಆ ಕಂಮಾರನು ಜನಗಳಿಗೆ ಬಹು ಉಪಯೋಗವಾಗಿಯಿರುವದರಿಂದ ಅವಂನ ಕೊಲ್ಲಬೇಡಿರಿಯೆಂತ ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಹಾಂಗಾದರೆ ನ್ಯಾಯವಂನು ಹ್ಯಾಂಗೆ ನಡೆಯಿಸಬೇಕುಯೆಂತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ ಕೇಳಲಾಗಿ ಆ ವೊಕ್ಕಲಿಗರಲ್ಲಿ ವೊಬ್ಬನು 'ಸ್ವಾಮಿ ಆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಯಿಬ್ಬರು ಜೇಡರು ಯಿದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟು ಸಂಣವೂರಿಗೆ ವೊಬ್ಬ ಜೇಡ ಸಾಕು. ಯೆರಡನೇ ಜೇಡಂನ ಶೂಲಕ್ಕೆ ಹಾಕರಿಯೆಂತ ಹೇಳಿದನು.'

೨೧

ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂತ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋದನು. ಅವನು ಆ ನದಿಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಮೀನುಗಳೂ, ಮೊಸಳೆಗಳೂ ಯಿರುವವದಂನು ಕಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಯಿಳಿಯುವದಕ್ಕೆ ಅಂಜಿ ತಾನು ಸ್ನಾನಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಆ ನದಿಯ ತಡಿಯಲ್ಲಿವೊಂದು ಭಾವಿಯಂನು ಅಗಿಸಿದನು. ಆ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಪಾರೆಯಿದ್ದು ನೀರು ಬಾರದೆ ಹೋಯಿತು. ಆ ಪ್ರಕಾರವೇ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯರು ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗೇ ಹೋಗುವವು.

೨೨

ಒಬ್ಬನು ವೊಬ್ಬ ವಿದ್ವಾಂಸಂನ ನೋಡಿ "ಭಾಗ್ಯವು ಶ್ರೇಷ್ಠವೇ ಜ್ಞಾನುವು ಶ್ರೇಷ್ಠವೇ" ಯೆಂತ ಕೇಳಿದನು. "ಭಾಗ್ಯಕ್ಕಿಂತಲು ಜ್ಞಾನವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ"ವೆಂತ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಉತ್ತರಾ ಕೊಟ್ಟನು. "ಹಾಂಗೆ ಆದರೆ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಯಾವಾಗಲೂ ಅರಸರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರಂನ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೇ ಹೊರ್ತು ಅರಸರು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರಂನ ಆಶ್ರಯಿಸುವದಿಲ್ಲ, ಯಿದು ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿಯಿದೆ" ಯೆಂತ ಅವನು ಹೇಳಿದನು. "ವೈದ್ಯರು ರೋಗಿಗಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವದೇ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿ ಯಿರುತ್ತದೆ ಯಿದು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಯಿಲ್ಲವೊ "ಯೆಂತ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಉತ್ತರಾ ಕೊಟ್ಟನು.

೨೩

ಒಬ್ಬ ಭಾಗ್ಯವಂತನು ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಂನ ಮನೆಗೋಡೇ ಬದೇಲಿ ಒಬ್ಬ ಹರೇದವನು ಕಂನಡಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖವಂನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತುಯಿರುವಾಗ್ಗೆ ಮಾಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ತಂನ ಮಗಳ ರೂಪವು ಆ ಕಂನಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಂದದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಮೋಹತಾಪದಿಂದ ಆ ಕಂನಡಿಯಂನು ಅನೇಕ ಪರ್ಯಾಯ ಮುದ್ದಿಟ್ಟುಕೊಂಡನು ಎಂತ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಯಿಂಥಾ ತಪ್ಪುಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅವಂನ ಬಲವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂತ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿ ತಕ್ಷಣವೇ ಆ ಹರೇದವಂನ ಬಿಸಲಲ್ಲಿಕೂಡ್ರಿಸಿ ಅವನ ನೆರಳಿನ ಮೇಲೆ ನೂರು ಪೆಟ್ಟು ಹೊಡೆಯುವಂತೆ ಪಡಿಚಾಮಾಡಿದನು.

೨೪

ಇಬ್ಬರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವೊಬ್ಬ ಭಾಗ್ಯವಂತನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಮಗೆ ಧರ್ಮಾರ್ಥವಾಗಿ ಯೇನಾದರೂ ಕೊಡುಯೆಂತ ಕೇಳಿದರು. ಅವನು ಅವರಿಗೆ ಜನವೊಂದಕ್ಕೆ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಆ ಭಾಗ್ಯವಂತಂನ ನೋಡಿ "ನನಗೂ ಅವನಿಗೂ ಯಿರುವ ಅಂತರವು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೇ, ನಾನು ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನು, ಪಂಡಿತನು, ಆತ್ಮಸ್ತುತಿ ಪರನಿಂದೆ ಮಾಡುವವನಲ್ಲ, ಅವನು ಕೇವಲ ಧಡ್ಡನು"ಯೆಂತ ಹೇಳಲಾಗಿ ಆ ಭಾಗ್ಯವಂತನು ನಕ್ಕು ಅವಂನ ಹೋಗ ಹೇಳಿದನು.

೨೫

ಒಂದು ದಿವಸ ಮುಂಜಾನೆವೊಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು ತಂನ ಮನೇ ಬಾಗಲಲ್ಲಿ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿವೊಂದು ಹಿತ್ತಾಳಿ ತಂಬಿಗೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಆ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ವೊಬ್ಬ ಕಳ್ಳನು ಆ ತಂಬಿಗೆಯಂನು ಅವಳ ಕೈಯ್ಯಿಂದ ಕಸುಕೊಂಡು ಹೋದನು. ತಂಬಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಡಯೆಂತ ಅವಳು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅದಕ್ಕೆ "ನೀನು ಕೇಳಿದ ಬೆಲೆ ನನಗೆ ಸಂಮತವಿಲ್ಲ"ವೆನುತ ಹೇಳುತ್ತಾ ಅವನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ನೆರಮನೆಯವರು ಅವನು ವರ್ತಕನೆಂಬದಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಅವಂನ ಹಿಡಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವಂನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

೨೬

ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಕನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಮಗೆ ಶತ್ರುವಾದ ಫಲಾನಿಯವ ಪರಲೋಕಗತನಾದನೆಂಬದಾಗಿ ಶುಭವರ್ತಮಾನವಂನು ಹೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಕನು ಉತ್ತರಾಕೊಟ್ಟನು ಯೇನೆಂದರೆ, "ನಾನು ಯಾವ ವಿಧದಿಂದಲೂ ಸಾಯದೆ

ಬದುಕಿಯಿರುವೆನೆಂತ ನೀನು ಕೇಳಿದ್ದು ಉಂಟೋ, ನನ್ನ ಬದುಕು ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲವಾದ ಕಾರಣ ನಂನ ಶತ್ರುವಿನ ಮರಣದಿಂದ ನನಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗಲಾರದು. ಜರೆಯು ಹುಲಿಯಂತೆ ನಂಮಂನ ಅಂಜಿಸುತ್ತಾಯಿರುತ್ತದೆ. ರೋಗಗಳು ಶತ್ರುವಿನೋಪಾದಿಯಲಿ ನಂಮ ದೇಹಗಳಂನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಾಯಿರುತ್ತವೆ. ನಂಮ ಆಯುಸ್ಸು ಒಡಕಗಡಿಗೆವಳಗೆಯಿಟ್ಟ ನೀರಿನ ಹಾಂಗೆ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಗುತ್ತಾಯಿರುತ್ತದೆ, ಯೀಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲರೂ ಮರಣವಂನು ಹೊಂದುವಂಥಾವರಾಗಿಯಿರಲಾಗಿ ನಂನ ಶತ್ರುವಿನ ಮರಣಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷಪಡಬೇಕಾದ ಕಾರಣಯೇನೂ ಕಾಣಬರುವದಿಲ್ಲ "ಯೆಂತ ಉತ್ತರಾಕೊಟ್ಟನು.

೧೭

ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಒಬ್ಬ ಧೊರೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತುವರುಷ ಕಾದಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿವಸ ತಂನ ಕಚ್ಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೆಲಸ ಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಆ ಕೆಲಸವಂನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂತ ಆ ಧೊರೆ ಹೇಳಿದನು. ಆ ಮನುಷ್ಯನು ತಕ್ಷಣವೇ ವೊಬ್ಬ ಜೋಸ್ಯನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವದಕ್ಕೆ ಈ ಹೊತ್ತು ಒಳ್ಳೇ ದಿವಸವೇ ಯೆಂತ ಕೇಳಿದನು. ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವದಕ್ಕೆ ಆ ದಿವಸವೂ ಅದಕ್ಕೆ ತರುವಾಯ ಹತ್ತು ದಿವಸವೂ ವೊಳ್ಳೇವಲ್ಲಯೆಂತ ಜೋಸ್ಯನು ಹೇಳಿದನು. ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಪಾಮರನಾದ ಕಾರಣ ಅವನ ಮಾತಂನು ನಂಬಿ ಹತ್ತುದಿವಸ ಪರ್ಯಂತ ಆ ಧೊರೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಬಾರದ್ದರಿಂದ ಆ ಧೊರೆಯು ಆ ಉದ್ಯೋಗವಂನು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಉಮೇದವಾರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಹತ್ತು ದಿವಸವಾದ ತರುವಾಯ ಯೀ ಆಲಸ್ಯಗಾರನು ಧೊರೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಜ್ಯೋತಿಶ್ಯಾಸ್ತ್ರಪ್ರಕಾರ ದಿವಸ ವೊಳ್ಳೇದಾಗಿಯಿರಲಿಲ್ಲ, ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಯಿಷ್ಟು ದಿವಸ ಬರಲಿಲ್ಲ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂತ ಹೇಳಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ನೀನು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಆಲಸ್ಯಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಆ ವುದ್ಯೋಗವಂನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆನೆಂತ ಆ ಧೊರೆ ಹೇಳಲಾಗಿ ಅವನು ಬಹಳ ವ್ಯಸನಪಟ್ಟನು.

೧೮

ಒಂದು ದಿವಸವೊಬ್ಬ ತುಂಟ ಹುಡುಗನು ವೊಬ್ಬ ಮುದಿ ಹಾರುವನ ಮೇಲೆ ಕಲ್ಲು ಒಗೆದನು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಆ ಹುಡುಗಂನ ನೋಡಿ 'ಯೆಲಾ ಹುಡುಗಾ ನಿಂನ ಧೈರ್ಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಮೆಚ್ಚಿದೆನು 'ಯೆಂತ ಅವನಿಗೆ ವೊಂದು ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟನು. ಆ ಹುಡುಗನು ಈ ವಿಧದಿಂದ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಬಹಳ ದುಡ್ಡು ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದೆಂಬದಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಭಾಗ್ಯವಂತನಾದ ವೊಬ್ಬ ತುರಕನಮೇಲೆ ಮತ್ತೂ ವೊಂದು ಕಲ್ಲುವೊಗೆದನು. ಆ ತುರಕನು ಅವಂನ ಹಿಡಿದು ಕೋಳದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಸಿದನು. ಆದ ಕಾರಣ ತಮಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡವರಂನ ಅವಮಾನ ಮಾಡುವವರು ಯೆಂದಿಗಾದರೂ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯಂನು ಹೊಂದುವರು.

೧೯

ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಮಗನು. ಆ ಮಗನು ವಿದ್ಯೆಯಮೇಲೆ ಮನಸುಯಿಡದೆ ಆಟದಲ್ಲೇ ಕಾಲವಂನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿವಸ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಆ ಹುಡುಗಂನ ನೋಡಿ 'ಯೆಲೇ ಮಗನೇ ಇಂಥಾ ವ್ಯರ್ಥವಾದ ವಿನೋದಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲವಂನು ಕಳೆಯಬೇಡ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬಂದೀತು; ದೊಡ್ಡವನಾದ ಮೇಲೆ ಬರಲಾರದು. ಒಂದು ಗಿಡವು ಎಳೇದಾಗಿಯಿರುವಾಗ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬಗ್ಗುವದು. ಆ ಗಿಡವು ಬಲಿತರೆ ಬಗ್ಗುವದಿಲ್ಲ, ಆ ಪ್ರಕಾರವೇ ವಯಸು ಬರುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಾ ಮನುಷ್ಯರ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಮಾಂದ್ಯವೂ ಮಂಕುತನವೂ ಬರುತ್ತವೆ"ಯೆಂತ ಹೇಳಿದನು. ಆ ಹುಡುಗನು ತಂದೆಯ ಬುದ್ಧಿಯಂನು ಕೇಳಿ ವಿದ್ಯೆಯಂನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ವಿದ್ವಾಂಸನಾದನು.

೨೦

ಕೆಲಬರು ಒಬ್ಬ ಋಷಿಯಂನು ನೋಡಿ ಆತನ ಸದ್ಗುಣಗಳಂನೂ ದೇವತಾಭಕ್ತಿಯಂನೂ ಶ್ಲಾಘಿಸಿ ಆತಂನ ಸ್ತೋತ್ರಾಮಾಡಲಾಗಿ ಆ ಋಷಿಯು ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು 'ನಾನು ಎಂಥಾವನೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯುವದು. ನೀವು ನಂನ ಹೊರಗಿನ ವೇಷವಂನು ನೋಡಿ ನಿದಾನಿಸುವವರಾದ್ದರಿಂದ, ನಾನು ಒಳ್ಳೇ ಅವನು ಯೆಂಬದಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತೀರಿ. ನಂನ ಮನಸಿನಲ್ಲಿಯಿರುವ ಕೆಟ್ಟತನವಂನು ನೀವು ಅರಿಯರಿ. ನಂನ ಹೊರಗಿನ ವೇಷವು ಮನುಷ್ಯರ ಕಂಣಿಗೆ ಚೆಲುವದಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಂನಲ್ಲಿಯಿರುವ ದುಷ್ಟತನವು ಎಂಥಾದ್ದೆಂದರೆ, ಅದರಿಂದ ನಾನು ನಾಚಿಕೆಪಟ್ಟು ತಲೆಬಾಗಿಯಿರಬೇಕಾಗಿಯಿದೆ. ಜನರು ನವಿಲಿನ ಚೆಲುವ ರೆಕ್ಕೆಗಳಂನು ನೋಡಿ ಶ್ಲಾಘಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ನವಿಲು ತಂನ ಕೆಟ್ಟ ನಡಿಗೆಗೆ ಲಜ್ಜೆಪಡುತ್ತದೆ' ಎಂತ ಋಷಿ ಹೇಳಿದನು.

೨೧

ಬಹುಮಂದಿ ವರ್ತಕರು ಒಬ್ಬ ಅರಸನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೆಲವು ಅನರ್ಘ್ಯ ರತ್ನಗಳಂನು ಮಾರುತ್ತೇವೆಯೆಂತ ತೋರಿಸಿದರು. ಆ ಅರಸೂ ಆತನ ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಸಹಾ ಆ ರತ್ನಗಳಂನೆಲ್ಲಾ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕಾಣಬಂದ ರತ್ನಗಳಂನು ಆರಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಉಳಿದ ರತ್ನಗಳಂನು ತಿರಿಗಿ ವರ್ತಕರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಆ ವರ್ತಕರು ಆ ರತ್ನಗಳಂನು ಯೆಣಿಸಿ ನೋಡಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ರತ್ನವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಯಿದೆಯೆಂತ ಹೇಳಿದರು. ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಅರಸು ವೊಂದು ಹೆಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಘೋಡೆ ತವುಡು ತರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯಿದ್ದವರಂನೆಲ್ಲಾ ಕೈಗಳಂನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಆ ತವುಡಿನಲ್ಲಿ ಯಿಡಹೇಳಿದನು. ಹಾಂಗೆ ಯಿಡೋಣ ಆದ ತರುವಾಯ ಅರಸು ಆ ತವುಡಂನು ಶೋಧಿಸಿ ನೋಡಲಾಗಿ ಆ ರತ್ನವುಯಿತ್ತು. ಈ ಉಪಾಯದಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಅವಮಾನವಿಲ್ಲದೆ ರತ್ನವು ಸಿಕ್ಕಿತು.

೩೨

ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೋಸ್ಕರ ಶಿವನಂನು ಕುರಿತು ಪ್ರಾರ್ಥನೇ ಮಾಡಿದನು. ಶಿವನು ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ "ನಿನಗೆ ಬುದ್ಧಿಹೀನರಾದ ಬಹುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು ಬೇಕೇ, ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ವೊಬ್ಬ ಮಗನು ಬೇಕೇ" ಯೆಂತ ಕೇಳಲಾಗಿ, "ಸ್ವಾಮಿ ಅವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಬಹುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳುಯಿದ್ದು ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವು, ವಿವೇಕಿಯಾದ ವೊಬ್ಬ ಮಗನುಯಿದ್ದರೆ ಕುಲಕ್ಕೆಯೆಲ್ಲಾ ಖ್ಯಾತಿಬರುತ್ತದೆ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಬಹಳ ಅವೆ, ಅವುಗಳು ಕತ್ತಲೆಯಂನು ನಿವಾರಣೇ ಮಾಡಲಾರವು. ಒಬ್ಬ ಚಂದ್ರನಿಂದ ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಕಾಶ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಮಗನಂನು ದಯೆಮಾಡ ಹೇಳಿ ಬೇಡಲಾಗಿ ಶಿವನು ಅವನಲ್ಲಿ ದಯೆಮಾಡಿ ಅವನ ಅಭೀಷ್ಟಸಿದ್ಧಿ ಮಾಡಿದನು.

೩೩

ಸೂರ್ಯನಂನೂ ಚಂದ್ರನಂನೂ ರಾಹುಕೇತುಗಳೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ಸರ್ಪಗಳು ನುಂಗುವದರಿಂದ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣವೂ ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ ಎಂತ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಕೇಳಿ ಈ ಮಹಾತೇಜಸ್ಸುಗಳು ಲಯವಾಗಿ ಹೋದರೆ ಯಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಕತ್ತಲೆ ಕವಿದುಕೊಳ್ಳುವದೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಅಳುತ್ತಾಯಿದ್ದನು. ಆಗ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾಯಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಬುದ್ಧಿವಂತನು ಅವನ ಎಬಡತನಕ್ಕೆ ನಕ್ಕು ಗ್ರಹಣಕ್ಕೂ ಹಾವುಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಭೂಮಿಗೂ ನಡುವೆ ಚಂದ್ರನು ಬರುವದರಿಂದ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಚಂದ್ರನಿಗೂ ನಡುವೆ ಭೂಮಿ ಬರುವದರಿಂದ ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂತ ಹೇಳಿ ಅವಂನ ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತಂದು ಅನೇಕ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿಂದ ತಂನ ಮಾತಂನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ ಆ ಮನುಷ್ಯನು ತಂನ ತಪ್ಪಂನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಜ್ಯೋತಿಶ್ಯಾಸ್ತ್ರವಂನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಪ್ರಪಂಚ ರಹಸ್ಯಗಳಂನೆಲ್ಲಾ ಗ್ರಹಿಸಿದನು.

೩೪

ಜೀವಗಳಿಗೆವೊಂದು ದೇಹ ಹೋಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ದೇಹ ಬರುತ್ತಾ ಇರುತ್ತದೆಯೆಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತವಂನು ನಂಬಿದಂಥಾ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು. ತಾನು ಸಾಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಂನ ಮಗಂನ ನೋಡಿ 'ಎಲಾ ಮಗನೇ ನಾನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಯಿ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಹೆಗ್ಗಣವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವೆನು. ಆಗ ನಂನ ಬೆಂನುಮೇಲೆವೊಂದು ಕೆಂಪು ಮಚ್ಚೆಯಿರುವದು. ಅಂಥಾ ಜನ್ಮವಂನು ನಾನೊಲ್ಲೆನು. ಆದ ಕಾರಣ ನನಗೆ ಆ ದೇಹವು ಬಂದಾಗ ನಂನ ಅದರಿಂದ

ನಿವರ್ತಿ ಮಾಡು' ಎಂತ ಹೇಳಿದನು. ಕೆಲವು ತಿಂಗಳು ಆದ ತರುವಾಯ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂಥಾ ಗುರ್ತು ಉಳ್ಳ ಹೆಗ್ಗಣವಂನು ಕಂಡು ಆ ಮಗನು ಕೊಲ್ಲುವದಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಆಗ ಆ ಹೆಗ್ಗಣವು 'ಯಿ ಜನ್ಮವು ನನಗೆ ಬಹು ಸೌಖ್ಯವಾಗಿಯಿದೆ. ನಂನ ಕೊಲ್ಲ ಬೇಡ' ಯೆಂತ ಹೇಳಿತು. ಆದಕಾರಣ ಎಷ್ಟು ಶ್ರಮಕರವಾದ ಜನ್ಮವಾಗಿಯಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಆ ಶ್ರಮವಂನಾದರೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡುಯಿರುವದೇ ಹೊರ್ತು ಸಾಯುವದಕ್ಕೆ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲ.

೩೫

ಒಂದು ಊರಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸನಾದ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನುಯಿದ್ದನು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಜನರು ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರವಂನು ಓದುತ್ತಾಯಿದ್ದರು. ದೇವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನವು ತಂನ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಉಂಟಾಗಿಯಿದೆಯೋ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂತ ಆತ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬಗೆ ವೊಂದು ಮಾವಿನ ಹಂಣು ಕೊಟ್ಟುಯಿದಂನು ಗುಪ್ತವಾದ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ತಿಂನಿರಿ ಯೆಂತ ಬೆಸಸಿದನು. ಅವರು ಆ ಪ್ರಕಾರನೇ ಬೇರೆಬೇರೆ ಸ್ಥಲಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಾವಿನ ಹಂಣು ತಿಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಾವಿನ ಹಂಣು ಸಹಿತವಾಗಿ ಆತನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, "ಸ್ವಾಮಿ ನನಗೆ ಗುಪ್ತವಾದ ಸ್ಥಲವು ಶಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಆದ ಕಾರಣ ಮಾವಿನ ಹಂಣು ತಿಂನಲಿಲ್ಲ" ಎಂತ ಹೇಳಿದನು. ಉಳಿದ ಶಿಷ್ಯರು ಅವಂನ ನೋಡಿ ನಕ್ಕು ಇವನು ಹುಚ್ಚನು. ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕೋಣೆಗಳು ಅವೆ. ಒಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರ ಕಂಣಿಗೂ ಬೀಳದೆ ಇವನು ಹಂಣು ತಿಂದಿರಬಹುದು ಎಂತ ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅವಂನ ನೋಡಿ "ಎಲಾ ಉಳಿದವರು ತಿಂದಂತೆ ತಿಂನುವದಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಒಂದು ಕೋಣೆ ಶಿಕ್ಕದೆ ಹೋಯಿತೇ" ಯೆಂತ ಕೇಳಲಾಗಿ, "ನಾನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೂ ದೇವರು ನಂನ ಸಂಗಡಯಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತಗೆ ತಿಳಿಯದ ರಹಸ್ಯವು ಯೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವರಿಗೆ ಕಾಣಬಾರದಂತೆ ನಾನು ಹಂಣು ತಿಂನಲಾರೆನು" ಎಂತ ಹೇಳಿದನು. ಅವನ ಸಂಗಡಿಗರೆಲ್ಲರೂ ನಾಚಿಕೆಪಟ್ಟರು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು.

೩೬

ಒಬ್ಬ ಕಿವಡು ಆಗಸನು ತಂನ ಕತ್ತೆಗಳಲ್ಲಿವೊಂದು ಕತ್ತೆಯಂನು ಕಾಣದೆ ಅದಂನು ಹುಡುಕುವದಕ್ಕೆ ಊರುಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ವೊಂದು ಹೊಳೆತಡಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ವೊಬ್ಬ ಕುದುರೆ ಸವಾರಂನ ನೋಡಿ ತಂನೊಳಗೆ ತಾನು ಯೋಚನೇ ಮಾಡಿದನು ಯೇನೆಂದರೆ, "ಯಿ ಸವಾರನು ಯಿಲ್ಲಿಗೆಬಂದು ನೀನು ಯೇನು ಹುಡುಕುತ್ತೀಯೆಂತ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ, ತರುವಾಯ ಯಿ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಯೆಷ್ಟು ಉದ್ದ ನೀರು ಯೆಂತ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆ ಹಿಂದೆ ಆ ವೂರಲ್ಲಿ ರೂಪಾಯಿಗೆ ಯೆಷ್ಟು ಶೇರು ಹುರುಳಿ ಮಾರುತ್ತಾರೆಯೆಂತ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ ಯೆಂಬದಾಗಿ ಯೋಚನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಯಿದ್ದನು. ಆಗ ಆ ಸವಾರನು ಬಂದು 'ಎಲಾ

ಯಿೂ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಯೆಷ್ಟು ವುದ್ದಯೆಂತ ಕೇಳಿದನು. "ಕತ್ತೆ" ಯೆಂಬದಾಗಿ ಅಗಸ ಉತ್ತರಾ ಕೊಟ್ಟನು. ಸವಾರನು ಶಿಟ್ಟಾಗಿ, 'ಯೆಲಾ ಹೀಂಗೆ ಮಾತನಾಡಿದರೆ ನಿಂನ ತಲೆ ಹೊಯ್ಯುವೆ'ಯೆಂದನು. 'ನಂನ ಕುತ್ತಿಗೆ ತನಕ'ಯೆಂತ ಅಗಸ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಾಕೊಟ್ಟನು. 'ಎಲಾ ನಿಂನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮಂಣು ಬಿದ್ದು ಸೊಲ್ಲು ಅಡಗಲಿ'ಯೆಂತ ಸವಾರನು ಬೈದನು. ಮುವ್ವತ್ತು ಶೇರುಯೆಂತ ಅಗಸ ಹೇಳಿದನು. ಸವಾರನು ಈ ಮಾತುಗಳಂನು ಕೇಳಿ ಅಗಸ ತಂನ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಯೆಂತ ಯೋಚಿಸಿ ತಂನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯಿದ್ದ ಡೊಂಣೆಯಿಂದ ಅವಂನ ಚಂನಾಗಿ ಹೊಡೆದು ತಂನ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಹೋದನು.

೩೭

ಜಂಬೂದ್ವೀಪವಂನೆಲ್ಲಾ ಸಂಚಾರಮಾಡಿದಂಥಾ ವೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಒಂದು ದಿವಸ ಒಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾಯಿರುವಾಗ ತಾನು ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ವೊಂದು ಬದನೇ ಗಿಡವಂನು ನೋಡಿದೆನೆಂತಲೂ ಅದು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಗಿಡವೆಂತಲೂ ಅದರ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಾವಿರಜನ ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂತಲೂ ಹೇಳಿದನು. ಅವನು ಹೇಳಿದ್ದಂನು ಆ ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನವರು ನಿಶ್ಚಯವೆಂತ ನಂಬಿದರು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿಯಿದ್ದ ವೊಬ್ಬ ಕುಚೋದ್ಯಗಾರನು ಅದು ನಂಬತಕ್ಕದಲ್ಲಯೆಂತ ಯೋಚಿಸಿ ಅವನ ಸಂಗಡ ವಿವಾದಿಸುವದಕ್ಕೆ ಮನಸುಯಿಲ್ಲದೆ 'ರಾಮೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಆಯಿದು ಸಾವಿರ ಕಂಚಗಾರರು ವೊಂದು ಕೊಪ್ಪರಿಗೇ ಮಾಡುತ್ತಾಯಿರುವದಂನು ನಾನು ನೋಡಿದೆ'ನೆಂತ ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ದೇಶಾಂತರಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು 'ಯಿಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ಯಾತಕ್ಕೆ'ಯೆಂತ ಕೇಳಿದನು. "ನೀನು ಈಗ ಹೇಳಿದ ಬದನೇ ಗಿಡದಲ್ಲಿ ಆದ ಕಾಯಿಗಳಂನು ಬೇಯಿಸುವದಕ್ಕೆ ಯಿೂ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಯಂನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೆಂತ ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ"ಯೆಂತ ಕುಚೋದ್ಯಗಾರನು ಹೇಳಿದನು.

೩೮

ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ತಂನ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ದೀಪವು ಮನೆಗೆಲ್ಲಾ ಬೆಳಕಂನು ಉಂಟುಮಾಡಿತೆಂದು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಅದು ತಂನ ದೀಪವಾದದ್ದರಿಂದ ತನಗೆ ಯೇನೂ ಉಪದ್ರವ ಮಾಡವೆಂಬುವ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಅದಂನು ಮುದ್ದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಆ ದೀಪದ ಉರಿಯು ಮೀಶೆಗೆ ಹತ್ತಿ ಮುವ್ವತ್ತು ವರುಷದಿಂದ ಬೆಳೆದಂಥಾ ಮೀಶೆಯು ವೊಂದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮಗೆ ಪ್ರಭುಗಳಾಗಿಯಿರುವವರು ವೊಂದೊಂದು ವೇಳೆ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಸಲಿಗೆಕೊಟ್ಟಾಗ್ಯೂ ನಾವು ಮೈಮರೆಯದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಯಿರಬೇಕೇ ಹೊರ್ತು ಅವರಿಗೂ ನಮಗೂಯಿರುವ ತಾರತಮ್ಯವಂನು ವಿಚಾರಿಸದೆ ಅವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ ನಡೆದ.ಕೊಂಡರೆ ನಂಮ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಹಾಂಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯಂನು ಹೊಂದಬೇಕಾಗಿಯಿರುತ್ತವೆ.

೩೯

ಒಬ್ಬನ ಮಗಳು ಸತ್ತು ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಅವಳ ತಂದೆ ಗುರುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ಸತ್ತುಹೋದವಳಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಶಿಕ್ಕುವಂತೆ ತಂಮ ಕುಲಾಚಾರ ಪ್ರಕಾರ ವೊಂದು ಚೀಟು ಬರೆದುಕೊಡೆಂತ ಕೇಳಿದನು. ಅವನು ಸಂಪ್ರದಾಯಪ್ರಕಾರ ವೊಂದು ಚೀಟಂನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟನು. ಅವಳ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಸಹಾ ನಡೆಯಿತು. ತರುವಾಯ ಒಬ್ಬ ಮೋಸಗಾರನು ಯಿೂ ಸಂಗತಿಯಂನು ಕೇಳಿ ತಾನು ಬಹುದೂರ ನಡೆದು ಬಂದಂತೆ ಆಸುರುಸರಾಗಿ ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ 'ಅಪ್ಪಾ ನಿಂನ ಮಗಳು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿಯಿದ್ದಾಳೆ. ಚೀಟನಲ್ಲಿ ಗುರುವು ವಸ್ತುಗಳಂನೂ ವಸ್ತ್ರಗಳಂನೂ ಬರಿಯಲಿಲ್ಲವಾದ ಕಾರಣ ಅವುಗಳು ಹೊರ್ತು ಅವಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ್ದೆಲ್ಲಾ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಜೀವದಿಂದಿರುವಾಗ ಅವಳು ಯಿಟ್ಟ ವಸ್ತುಗಳಂನೂ ಅವಳು ಉಟ್ಟ ಅರಿವೆಗಳಂನೂ ಕೇಳಿ ತರ ಹೇಳಿ ನಿಂನ ಬಳಿಗೆ ನಂನ ಕಳುಹಿಸಿದಳೆಂತ ಹೇಳಿದನು. ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಅವನು ಹೇಳಿದ್ದಂನು ನಂಬಿ ಸತ್ತುಹೋದ ತಂನ ಮಗಳ ವಸ್ತುಗಳಂನೂ ವಸ್ತ್ರಗಳಂನೂ ಅವನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಆಗ ಆ ಕಳ್ಳನು ತಂನ ಮಾತಂನು ಆ ಮುದುಕನು ಸುಲಭವಾಗಿ ನಂಬಿದಕ್ಕೆ ನಗುತ್ತಾ ಅವುಗಳಂನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವೋಡಿಹೋದನು.

೪೦

ಪುರಂದರಪುರದಲ್ಲಿ ಭಾಗ್ಯವಂತನಾದ ಒಬ್ಬ ವರ್ತಕನಿದ್ದನು. ಅವನು ಮೃತವಾಗುವದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆ ತಂನ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ವೊಬ್ಬೊಬ್ಬಗೆ ಬಾಯಿಕಟ್ಟಿ ಮುದ್ರೇಮಾಡಿಯಿದ್ದ ವೊಂದೊಂದು ಗಡಿಗೆಯಂನು ಕೊಟ್ಟು ತಾನು ಮೃತವಾಗುವ ಪರ್ಯಂತ ಅವುಗಳಂನು ತೆರಿಯಬೇಡಿರೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅವನು ಮೃತನಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಗಡಿಗೆಗಳಂನು ತೆರೆಯಲಾಗಿ ಮೊದಲು ಗಡಿಗೆವಳಗೆ ಮಂಣು ಹೊರ್ತು ಮತ್ತೇನೂ ಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಯೆರಡನೇ ಗಡಿಗೆ ವಳಗೆ ಯಿದ್ದಲಿಯಿತ್ತು. ಮೂರನೇ ಗಡಿಗೆವಳಗೆ ಯೆಲುವುಗಳಿದ್ದವು. ನಾಲ್ಕನೇ ಗಡಿಗೆವಳಗೆ ತವುಡುಯಿತ್ತು. ಆದಕಾರಣ ಅವರು ವಿಕ್ರಮಾರ್ಕನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಯಿದರ ಭಾವವಂನು ಹೇಳಿರೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿ ಅದರ ಭಾವವು ಆ ಅರಸನಿಗೂ ಮತ್ತೆ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅರಸು ಅದರ ಭಾವವಂನು ಹೇಳುವವರಿಗೆ ವೊಳ್ಳೇ ಬಹುಮಾನವಂನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆನುತ ಡಂಗುರು ಹೊಯಿಸಲಾಗಿ ಶಾಲಿವಾಹನನೆಂಬ ವೊಬ್ಬ ಚಿಕ್ಕವನು ಯಿೂ ಅತಿಶಯ ವರ್ತಮಾನವಂನು ಕೇಳಿ ಅರಸಿನ ಸಂನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅದರ ಭಾವವಂನು ಹೇಳಿದ ಕ್ರಮವೆಂತೆಂದರೆ— ಮೊದಲು ಗಡಿಗೆವಳಗೆ ಮಂಣು ಯಿರುವದರಿಂದ ತಂದೆಯ ಭೂಸ್ಥಿತಿಯೆಲ್ಲಾ ಹಿರೇ ಮಗನಿಗೆ ಶೇರತಕ್ಕದ್ದು. ಯೆರಡನೇ ಗಡಿಗೆವಳಗೆ ಯಿದ್ದಲಿಯಿರುವದರಿಂದ ಯೆರಡನೇ ಮಗನಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮರ ಮುಂತಾದ್ದು ಶೇರತಕ್ಕದ್ದು. ಮೂರನೇ ಮಗನಿಗೆ ಆನೆಗಳು ದನಗಳು ಮುಂತಾದ ಜೀವ ಜಂತುಗಳು ಶೇರತಕ್ಕದ್ದು. ನಾಲ್ಕನೇಯವನಿಗೆ ತಂದೆಯ ಧಾನ್ಯವೆಲ್ಲಾ ಶೇರತಕ್ಕದ್ದುಯೆಂತ ಹೇಳಿದನು.

೪೧

ಒಂದು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಜಗಳಗಂಟನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಯಿದ್ದನು. ಅವನು ನಿತ್ಯ ಅಲ್ಲಿರುವ ಜನಗಳಿಗೆ ಜಗಳಗಳು ಹಚ್ಚಿ ಅವರು ಹೊಡೆದಾಡುವದಂನು ಕಂಡು ಸಂತೋಷ ಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಪಟ್ಟಣವಂನು ಆಳುತ್ತಾಯಿದ್ದ ಅರಸು ಯಿೂ ವರ್ತಮಾನವಂನು ಕೇಳಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂನ ಕರೆಯಿಸಿ "ಯೆಲೈ ನೀನು ಜಗಳಗಳು ಹಚ್ಚುವದರಲ್ಲಿ ಬಲು ಜಾಣನೆಂಬದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನೀನು ಯಾವಪ್ರಕಾರ ಜಗಳಗಳು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತೀಯೋ ನೋಡಬೇಕು"ಯೆಂತ ಹೇಳಲಾಗಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸ್ವಲ್ಪ ಜೇನುತಂದು ವೊಂದು ಅಂಗಡೀಗೋಡೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದನು. ಆ ಜೇನಿಗೋಸ್ಕರ ವೊಂದು ನೊಣ ಬಂತು. ಆ ನೊಣವಂನು ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ವೊಂದು ಹಲ್ಲಿ ಬಂತು. ಹಲ್ಲಿಯಂನು ತಿಂನುವದಕ್ಕೆ ವೊಂದು ಬೆಕ್ಕುಬಂತು. ಆ ಬೆಕ್ಕಿನ ಸಲುವಾಗಿ ವೊಂದು ನಾಯಿ ಬರಲಾಗಿ ಬೆಕ್ಕು ಅಂಗಡಿವಳಗೆ ವೋಡಿಹೋಯಿತು. ಯಿೂನಾಯಿ ಬೆಕ್ಕಂನು ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅಂಗಡಿವಳಗೆ ಹೊಕ್ಕು ವೋಡ್ಯಾಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿಯಿರುವ ಗಡಿಗೆಗಳು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದುವೊಡೆದುಹೋದವು. ಆ ಅಂಗಡಿಯವನು ನಾಯಂನು ಹೊಡೆದನು. ಆ ನಾಯ ಸ್ವಂತಗಾರನು ಬಂದು 'ನಂನ ನಾಯ ಬಡಿಯವದಕ್ಕೇನು ಕಾರಣ'ವೆಂತ ಅಂಗಡಿಯವನ ಸಂಗಡ ಜಗಳವಾಡಲಾಗಿ ಆ ವೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಬಹು ಗದ್ದಲು ಆಯಿತು. ಯಿೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವಂನೆಲ್ಲಾ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಅರಸು ಅವನ ಉಪಾಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಅವನಿಗೆ ಬಹುಮಾನಾ ಕೊಟ್ಟು ಯಿಂನುಮೇಲೆ ಯಿೂ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಯಿಂಥಾ ತಂಟೆಗಳು ಮಾಡಬೇಡವೆಂಬದಾಗಿ ಹೇಳಿದನು.

೪೨

ಒಂದು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಚಿನಿವಾರದವನು ಜೆಳ್ಳೀ ಭಂಗಾರದ ವಸ್ತುಗಳಂನು ಅಡವುಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಾಲಾಕೊಟ್ಟು ನೂರಕ್ಕೆ ಯೆರಡುಮೂರು ಬಡ್ಡೀ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಹಳ ರೊಕ್ಕ ಘಳಿಸಿ ದೊಡ್ಡ ಉಪ್ಪರಿಗೆಮನೇ ಕಟ್ಟಿಸಿ ತಂನ ಹೆಂಡತಿಮಕ್ಕಳ ಸಂಗಡ ಬಹುಕಾಲ ಸುಖದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಷೇಪಾಮಾಡಿ ತನಗೆ ಅಂತ್ಯಕಾಲ ಬಂದಾಗ ತಂನ ಮಕ್ಕಳಂನು ಕರೆಯಿಸಿ, "ಯೆಲೈ ನಂನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆವಳಗೆ ವೊಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದುಯಿಟ್ಟುಯಿಧೇನೆ. ನಾನು ಮೃತನಾದ ತರುವಾಯ ಆ ಕಾಗದವಂನು ವೋದಿ ಅದರ ಅರ್ಥವಂನು ತಿಳಿದು ಅದರಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಮೇರೆಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ"ಯೆಂತ ಹೇಳಿ ಮೃತನಾದನು. ಅವನು ಸತ್ತ ತರುವಾಯ ಅವನ ಮಕ್ಕಳು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಂನು ತೆರೆಯಲಾಗಿ ವೊಂದು ಕಾಗದ ಶಿಕ್ಕಿತು. ಆ ಕಾಗದವಂನು ವೋದಿ ನೋಡಲಾಗಿ, "ಹೋಗುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಾ ಯಿರುವವು ಯೆರಡು" "ಹೋದರೆ ಬಾರದೆ ಯಿರುವವು ಯೆರಡು" "ಬಂದರೆ ಹೋಗದೆಯಿರುವವು ಯೆರಡು" ಯಿವುಗಳ ಅರ್ಥವಂನು ತಿಳಿದು ಜೋಕೆಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡರೆ ನೀವು ಸುಖವಾಗಿಯಿರುತ್ತೀರಿಯೆಂತ ಬರೆದಿತ್ತು. ಅದರ ಭಾವವಂನು ಅವರು ಅರಿಯದೆ ಆ ಪಟ್ಟಣದ ಅರಸಿನ ಬಳಿಗೆಹೋಗಿ ಯಿದರ ಭಾವವೇ

ನೆಂತ ಕೇಳಲಾಗಿ, ಅರಸಿನ ಹತ್ತಿರಯಿದ್ದ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ವೊಬ್ಬ ಹೇಳಿದನೆಂತೆಂದರೆ—ಹೋಗುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಾ ಯಿರುವವು ಯೆರಡು ಅಂದರೆ–ಬಡತನವು ಭಾಗ್ಯವು-ಯಿೂ ಯೆರಡೂ ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲವಾದ ಕಾರಣ ಯಿೂ ಯೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಸಮದೃಷ್ಟಿ ಯಿರಿಸಬೇಕು ಯೆಂತ ಭಾವವು. ಹೋದರೆ ಬಾರದೆ ಯಿರುವವು ಯೆರಡು ಅಂದರೆ-ಪ್ರಾಣ, ಮಾನ—ಯಿೂ ಯೆರಡೂ ಹೋದರೆ ತಿರಿಗೂ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಅದ್ದರಿಂದ ಜನಗಳು ತಂಮ ಪ್ರಾಣದಂತೆ ಮಾನವಂನು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕುಯೆಂತ ಅರ್ಥ. ಬಂದು ಹೋಗದೆ ಯಿರುವವು ಯೆರಡು ಅಂದರೆ-ಕೀರ್ತಿ-ಅಪಕೀರ್ತಿಗಳು. ಕೀರ್ತಿ ಆಗಲಿ ಅಪಕೀರ್ತಿ ಆಗಲಿ ಬಂದರೆ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಅದಕಾರಣ ಕೀರ್ತಿ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು ಯೆಂತ ಹೇಳಲಾಗಿ ಅವರು ಆ ಭಾವವಂನು ಮನಸಿಗೆ ತಂದು ಅದರಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಸುಖದಲ್ಲಿಯಿದ್ದರು.

೪೩

ಒಂದು ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ ವೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಂನು ಕಲಿತು ನಾನಾ ದೇಶಗಳ ಅರಸರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಸಂಗಗಳುಮಾಡಿ ಬಹುಮಾನಗಳ ಪಡೆದು ತಿರಿಗೂ ತಂನೂರಿಗೆ ಬಂದು ಮದುವೇ ಮಾಡಿಕ್ಕೊಂಡು ಹೆಂಡತಿಮಕ್ಕಳ ಸಹಿತವಾಗಿ ಸುಖದಿಂದ ಯಿರಲಾಗಿ ಅವನ ಮಗನು ಮನೆವಳಗೆಯಿದ್ದ ಹಣವಂನು ತಂನ ಮನಸಿಗೆ ಬಂದ ಹಾಂಗೆ ವೆಚ್ಚಾಮಾಡುವದಂನು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನುಕಂಡು ಆ ಮಗಂನ ಕರೆದು ಯೆಲೈ ನೀನು ಮನೆವಳಗೆ ಯಿರುವ ಹಣವಂನೆಲ್ಲಾ ಯಿೂ ಮೇರೆಗೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ವೆಚ್ಚಮಾಡಿದರೆ, ನಿಂನ ಚರಸ್ಥಿರ ಆಸ್ತಿಯೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸದಲ್ಲಿಹೋಗಿ ನೀನು ಬಡವನಾಗುತ್ತೀ, ತರುವಾಯ ನಿಂನ ಯಾರು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡ್ಯಾರುಯೆಂತ ಕೇಳಲಾಗಿ ಯಿೂಗ ನಂಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯಿರುವಂಥಾ ನೆಂಟರು ಸ್ನೇಹಿತರು ಮುಂತಾದವರು ನನಗೆ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರಾ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೆಂತ ಮಗನು ಉತ್ತರಾ ಕೊಟ್ಟನು. ಎಲಾ ಅವರು ನಿಂನ ಸಂರಕ್ಷಣೇ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೆಂತ ನಂಬಬೇಡ-ವೊಂದು ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಯಿರುವಾಗ್ಯೆ ಕಪ್ಪೆಗಳು ಬಹಳ ಬಂದು ನೀರು ಯಿರುವತನಕಾ ಯಿರುತ್ತವೆ. ನೀರು ಬತ್ತಿಹೋದ ತರುವಾಯ ಆ ಕಪ್ಪೆಗಳು ಆ ಕೆರೆಯಂನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತವೆ. ಆ ಪ್ರಕಾರವೇ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಭಾಗ್ಯವಂತನಾಗಿಯಿರುವ ವೇಳೆ ನೆಂಟರು ಯಿಷ್ಟರು ಯೆಂಬದಾಗಿ ಜನಗಳು ಬಂದು ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಡು ಉಟ್ಟು ಸಕಲ ಸುಖವಂನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾಯಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವನ ಹತ್ರಯಿರುವ ಹಣವೆಲ್ಲಾ ಹೋಗಿ ಅವನು ಬಡವನಾದಾಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ತಂಮಂನ ಬಹುಪ್ರಕಾರ ಸಂರಕ್ಷಣೇಮಾಡಿ ಬಡವನಾದಂಥಾವಂನ ಹುಚ್ಚನೆಂಬದಾಗಿ ಹಾಸ್ಯಾ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದ ಕಾರಣ ಯಿೂ ಪ್ರಪಂಚದ ರೀತಿಯಂನು ಅರಿತು ನಡೆಯದೆಹೋದರೆ ನಿನಗೆ ಹಾನಿಯಾಗುವದೆಂದು ತಂದೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತಂನು ಕೇಳಿ ಆತನ ಮಗನು ವಿವೇಕವಂನು ತಂದುಕೊಂಡು ಧನವಂನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ವೆಚ್ಚಮಾಡದೆ ಸುಖದಲ್ಲಿಯಿದ್ದನು.

ಳಿಳ

ಜಂಬೂದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ವೊಂದು ಪಟ್ಟಣವಿತ್ತು. ಆ ಪಟ್ಟಣವು ಕೊಳಗಳಿಂದಲೂ ಹುವ್ವಿನ ತೋಟಗಳಿಂದಲೂ ಸಾಲುಮರಗಳಿಂದಲೂ ಮುಗಲುತುಡುಕುವ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗಳಿಂದಲೂ ಮೆರವುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ವೀರಸೇನನೆಂಬ ಅರಸು ಯೆಂಟುಮಂದಿ ಪ್ರಧಾನಿಗಳಿಂದಲೂ ಕರಣೀಕರಿಂದಲೂ ಬಂಟರಿಂದಲೂ ಕುದುರೆಗಳಿಂದಲೂ ಆನೆಗಳಿಂದಲೂ ರಥಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ತಂನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೊಲೆ, ಹುಸಿ, ಕಳವು, ವಂಚನೆ, ಹಾದರ ಮುಂತಾದ್ದಂನು ಹುಟ್ಟಲಿಸದೆ, ಕೆಟ್ಟಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೇಮಾಡುತ್ತಾ ವಳ್ಳೇ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಯಿರುವವರಂನ ಪರಿಪಾಲನೇ ಮಾಡುತ್ತಾ ರಾಜ್ಯವಂನು ಆಳುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಸಕಲದೇಶದ ಅರಸುಗಳೂ ಆತಗೆ ಕಪ್ಪಗಳು ತೆರುತ್ತಾ ಆತನ ಆಜ್ಞೆಗೆ ವಳಗಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಾಯಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರಲಾಗಿ ವೊಂದು ದಿವಸ ಆ ಅರಸು ತಂನ ಪ್ರಧಾನಿಯಂನು ಕರೆದು 'ಯೆಲ್ಲೈ ನಮಗೆ ಸಕಲ ದೇಶಗಳೂ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿ ಅವೆ. ಅರಸರೆಲ್ಲರೂ ನಮಗೆ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗಿಯಿದ್ದಾರೆ. ಆದಕಾರಣ ನಮ್ಮ ಹತ್ರಯಿರುವ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ದಂಡಂನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ ಆ ಬಗೇ ಹಣವಂನು ಭಂಡಾರಕ್ಕೆ ಶೇರಿಸುಯೆಂತ ಹೇಳಲಾಗಿ ಆ ಪ್ರಧಾನಿಯು ಯೆದ್ದುನಿಂತು, ಕೈಮುಗಿದು, "ಸ್ವಾಮೀ ತಾವು ಬಹಳ ದಂಡುಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಬಲವಾಗಿಯಿರುವದರಿಂದ ಅರಸರೆಲ್ಲರೂ ತಮಗೆ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗಿಯಿದ್ದಾರೆ. ತಾವು ದಂಡು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ ಸಾಧಾರಣ ಅರಸಂತೆಯಿದ್ದರೆ ಯೀಗ ಸ್ನೇಹಿತರಂತೆಯಿರುವ ಅರಸರೆಲ್ಲರೂ ತಮಗೆ ವಿರೋಧಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಯೆಂತೆಂದರೆ ಬೆಂಕಿಗೆ ಘಾಳಿಯಾವಾಗಲೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಬೆಂಕಿ ವೊಂದು ಅಡವಿಗೆ ಹತ್ತಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮರಗಳಂನು ಸುಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಘಾಳಿಬೀಸಿ ಆ ವುರಿ ಪ್ರಬಲವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಬೆಂಕಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪವಾಗಿ ಯಿರುವಾಗ್ಯೆ ಆ ಘಾಳಿಯಿಂದಲೇ ನೊಂದಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣ ತಾವು ಯೀ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆಯಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿ ಅರಸು ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ತಂನ ಸೈನ್ಯವಂನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾಡಿದನು.

JANAPADA GEETHAGALU - II.

BY

A. SHANKER KEDILAYA, M.A., B.T.,
Lecturer in Kannada.

Here is a further collection of folk-songs gathered at Kumta, North Kanara District. Many obsolete words and queer usages can be found in the songs presented.

Incidentally this may provide some material for the linguisticians also.

The popular theme of love between a poor boy and a girl and the lovers' final disappointment forms the subject of the first song. Some of the words here are found in use only among a certain class of people called 'Halakki Gowdas'. The second song contains some morals. The third song is an interesting imaginary conversation between Shiva and his consort Gowri.

All these songs furnish proofs of the creative genius and lively spirit of the rustic folk.

ಜಾನಪದ ಗೀತಗಳು-(೨)

ಎ. ಶಂಕರ ಕೆದಿಲಾಯ, ಎಂ.ಎ., ಬಿ.ಟಿ., **ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ.**

ಈ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಹಳ್ಳಿಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದುದು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡದ ಕುಮಟಾ ಎಂಬಲ್ಲಿಂದ. ಹಳ್ಳಿಗರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹಳೆ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಶಬ್ದಗಳ ಕೆಲವು ವಿಕೃತ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಇಲ್ಲಿನ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದೊಂದು ಕಥನ ಗೀತ. ಬೀರಪ್ಪ, ಬಾಲವ್ವೆಯವರ ಪ್ರಣಯ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸದೆ ಆಶಾಭಂಗದಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯವಾಗುವುದನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿ ಕಾಣುವೆವು. ಎರಡನೆಯ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನೀತಿಯ ಮಾತುಗಳಿವೆ. ಶಿವಗೌರಿಯರ ಸಂವಾದ ಈ ಸಂಗ್ರಹದ ಕೊನೆಯ ಹಾಡಿನ ವಸ್ತು.

ಜಾನಪದ ಗೀತಗಳು-(೨)

— ಕಥನ ಗೀತೆ —

ಬಾಯಲ್ಲಿ ಎಲೆಗವಳ ಕೈಲಿ ಬಣ್ಣದ [1]ಚಂಚಿ
ಮೈಬಿಟ್ಟ್ವ [2]ಕುಂತ್ಯಾನೆ ಕಿರಿತಮ್ಮ—ಸರದಾರನ
ಮೈಕಟ್ಟ್ವ ನೋಡಿದಳೆ ಕಲೆವೆಣ್ಣು ॥

ಬಾಗಿಲ ಸಂದೀಲಿ ತಟ್ಟೆಯ ಗಂಡೀಲಿ
ನಿಂತು ನೋಡಿದಳೆ ಆ ಹೆಣ್ಣು—ತಮ್ಮನ್ನ
ಕದ್ಮುದ್ದ್ ನೋಡುವಳೆ ಚೆಲುವನ್ನು ॥

ಇಪ್ಪತ್ತು ವರುಷಕೆ ಎಪ್ಪತ್ತರ ಬುದ್ಧಿ
ಕಪ್ಪು ಮೈಬಣ್ಣ ಕಣುಮಿಂಚು—ಇಪ್ಪವನ
ಕಂಡು ಕದಲಿದಳೆ ಎಳೆಬಾಲೆ ॥

ಒಬ್ಬನ ಹೊರೆಸೊಪ್ಪು ಇಬ್ಬರು ಹೊರುವಾಗ
ಅಬ್ಬಬ್ಬ [3]ಹಂದುಕಿಲ್ಲ ಎಂದಾರೆ—ಬಾಲವ್ವ
ಕಿಬ್ಬಳಲಿ ಕದ್ದು ಅವನ ನೋಡಿದಳೆ ॥

ಗದ್ದೇಲಿ ಎರಡೆತ್ತು ಹದ್ದು ಮೀಹರ್ದಾಗ
ಗದ್ದರಿಸಿ ಕಲಿಸಿದ ಬುದ್ಧಿ—ಕಂಡ್ಕೊಂಡಿ
ಗೆದ್ದುಕೊಳಬೇಕು ಎಂದಾಳೆ—ಬಾಲವ್ವ
ಸದ್ದಿಲ್ದೆ ನಗುವ ನಕ್ಯಾಳೆ ॥

ನಕ್ಕಾಳೆ ನಡೆದಾಳೆ ಕೈಯನ್ನು ಜಡಿದಾಳೆ
ತಕ್ಕಣಗಿಣಿಲೆಂಬ ಬಳೆಸದ್ದು—ಆ ಬಾಲೆ
ಸೊಕ್ಕಿನ ತಮ್ಮನ ಸೆಳೆದಾಳೆ ॥

ಕಡೆಗಣ್ಣಲಿ ಕಂಡ ಸುಳಿವ ಬಾಲೆಯ ಕಂಡ
ಬಾಳೆಯ ಸುಳಿ ಹಾಂಗೆ ಬಳಕೂತ—ಬಂದವಳ
ಆಳ ನನ್ನ ತಮ್ಮ ದೊರೆ ಕಂಡ ॥

ದೂರದಲಿ ಬರುವಾಗ ತಿರುಗೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿದನೆ
ಸಿರಿಮೊಗ ತಿರುವಿ ನೋಡಿದನೆ—ಕಿರಿತಮ್ಮ
ಹೊಸ ಸೀರೆ ಹೊಸ ಮಣಿ ಹೊಸಬಳೆಯ ॥

ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮುಡಿದವಳೆ ಕೇದಗಿ ಹಿಡಿದವಳೆ
ಅಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಇಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ನೋಡುವಳೆ—ಆ ನಾರಿ
ಕಲ್ಲ ಮರೆಯಲಿ ನಿಂತು ನೋಡುವಳೆ ॥

---

1. ಚಂಚಿ - ಸಂಚಿ. 2. ಕುಂತ್ಯಾನೆ - ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ. 3. ಹಂದು - ಅಲ್ಲಾಡು.

ಕಿರಿತಮ್ಮ ತಿರುಗೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿದನೆ ನಕ್ಕನೆ
ಕಿರಿಮೀಸೆ ಕೆಳಗೆ ಕಿರಿನಗುವ—ಆದ ಕಂಡು
ಕರಿ ಮಗುನ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಬೆವರೆದ್ದ ॥

ನೆಂಟರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಟುಜನ ನೆರೆದಲ್ಲಿ
[1]ಗೆಂಟೆದನಿಗೈದು ಸರಗೈದು—ಕರಿಮಗು
ಕಂಡ್ಕೊಂಡು ಬೀರಪ್ಪ ಮರುಳಾದ ॥

[2]ಬಂಡಿಯ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ತಂಡದಲಿ ಹೋಗ್ವಾಗ
ಕಂಡನೆ ತರಳ ಕುಡಿಮಿಂಚ—ಏನೆಂಬೆ
ಬಂಡಿ ಹೊಡೆಯುವ ಪುಂಡ ನಾನಲ್ಲ ॥

ಗಾಳದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮೀನವ್ರು
[3]ದಾಬು ಕೊರಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದನವ್ರು—ಎಳೆಬಾಲೆ
ಬಾಲವ್ನ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ ॥

ಬಲೆಯ ಬೀಸಲು ಹೋಗಿ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ
ಬಲಿಯ ಕೊಡಲಿಕೆ ಹೋಗಿ ಬಲಿಯಾದ—ಎಳೆಬಾಲಿ
ಚೆಲುವಿಗೆ ಎಳೆನಗೆಗೆ ವಶನಾದ ॥

ಹೊಳೆಯ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಡಿಬಡಿದು ಒಗೆವವಳ
ಗಳಕ ನೀರಲಿ [4]ಮುಳುಕ ಹಾಕುವಳ—ಕಂಡ್ಕೊಂಡು
ಇವಳ ಗೆಲ್ಲುವ ಪುರುಷರಿನ್ಯಾರೊ ॥

ಸಾವಿರ ಸುತ್ತಿಗೂ ಗಂಟು ಒಂದೇ ಎಂಬ
ಯಾವ ಹೆಣ್ತೋರಿದರು ಒಲ್ಲೆನೆಂಬ—ಬೀರಪ್ಪ
ಜೀವದಲಿ ಸಲುವಿಲ್ಲ ನನಗೆಂಬ ॥

ತಿಳಿಯ ನೀರಲ್ಲಿ ಮೈಬಿಟ್ಟು ಮೀವಾಗ
ಹೊಳೆಯ ನೀರಲಿ ಮೈಯ ನೆರಳ—ಕಂಡ್ಕೊಂಡು
ಅಲ್ಲಿ ನಾಚಿದಳೆ ಚೆಲುವೆಣ್ಣು—ಬೀರಪ್ಪ
ಎಲ್ಲೊ ಕುಳಿತವನೆ ಮರೆಯಾಗಿ ॥

ನಲ್ಲೆ ನೀರಲ್ಲಿ ಮುಳೆ ಮಲೆತು ಮೀವಾಗ
ಅಲ್ಲಿ ಎರಡೆರಡು ಎಲೆಮೊಗ್ಗ—ತಾವರೆಮೊಗ್ಗ
ಮೆಲ್ಲನೆ ಎಲೆಯ ಮರೆಮಾಡಿ ॥

1. ಗೆಂಟೆ - ಗಂಟೆ. 2. ಬಂಡಿಯ ಹಬ್ಬ - ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೆಂಡಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಓಡಿಸುವ ಒಂದು ಹಬ್ಬ.
3. ದಾಬು - ದಾವು. 4. ಮುಳುಕ - ಮುಳುಗು.

ಕಾಡು ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಕಡಿದು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು
ನೆಟ್ಟಗೆ ಕೈಬೀಸಿ ಬರುವಾಗ—ದಾರೀಲಿ
ಕಟ್ಟೆಯ ಬುಡಕೆ ಕರಿಮಗು ॥

ಕಟ್ಟೆಯ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಕರಿಮಗು ಕಂಡನೆ
ಬುಟ್ಟಿ ತುಂಬ ತುಂಬ [1]ಹುಂಗ—ಕೊಯ್ಕೊಂಡು
ಇಟ್ಟು [2]ಕುಂತವಳೆ ಎಳೆಬಾಲೆ ॥

ಸಂತೆಯ ಪೇಟೆಯಲ್ಲ ಮಂದಿ ಸಾವಿರವಿಲ್ಲ
ಬಂದು ಕುಂತ್ಯೇಕೆ ಎಲೆ ನಾರಿ ।
ಕುಂತಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಸಂತೆ ಪೇಟೇಲಿಲ್ಲ
ವನವಾಸಕೋದರಿಯೊ ಕಾದನ್ನೆ ॥

ಕಾಯುವ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ವನವಾಸ ಬಲು ದೂರ
ನಾರಿ ಊರದಾರಿ ಬಲು ದೂರ ।
ಬಲು ದೂರವಾದರು ಪುರುಷನ ಸಂಗಾತ
ನಡೆದಿದೆ ಹನ್ನೆರಡು ಹರದಾರಿ ॥

ಹರದಾರಿ ನಡೆಯೋಕೆ ಹರದಾರಿ [3]ಗೋಟುಂಟೆ
ಒಂದೆಲೆ ಬೆಳಿಸುಣ್ಣ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ।
ಹಾದಿ ಕವಳವ ಕೇಳುವ ಎಲೆ ಜಾಣ
ಕಾದನ್ನೆ ಹೋಗು ಮಡದಿಯು ॥

ಮಡದಿ ಮನೆಯಲಿಲ್ಲ ಅಡಿಗೆ ಅಡುವರಿಲ್ಲ
ಪಡೆದು ಬಂದದ್ದು ಇದು ನಾರಿ ।
ಪಡೆದದ್ದು ಅಡವಿಯ ದಾರೀಲಿ ನಿಂತರು
ಎಡಹಾಕಿ ಹೋಗುವರೊ ಮರುಳರು ॥

ಮರುಳಾದೆ ಎಲೆ ನಾರಿ ನಿನ್ನ ಚೆಂದುಟಿ ನೋಡಿ
ಕೊರಳಿಗೆ ಮೊಗದ ತಾವರೆಗೆ ।
ತಾವರೆಯ ನೀರಲ್ಲಿ ಕೊಯ್ಯೋರ ನಾ ಕಾಣೆ
ತಂದೆಕೊಯ್ದೆ ಚಂಡು ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ॥

ಮಲ್ಲಿಗೆ ದಂಡೆಯೆ ಚೆಲುವಿನ ಪುಂಡಿಯೆ
ಬಲುದಿನ ಕಾದೇನೆ ನಿನಗಾಗಿ ।
ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮುಡಿವಗೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ ದಂಡೆಯು
ಹಲ್ಲಿದ್ದವಗೆ ಗಟ್ಟಿ ಅಡಿಕೆಯು ॥

1. ಹುಂಗ - ಹೂವ. 2. ಕುಂತವಳೆ - ಕುಳಿತವಳೆ. 3. ಗೋಟು - ದೂರ.

ಮಾತುಮಾತಿನಲ್ಲೆ ಆಯಿತು ಇಳಿಹೊತ್ತು
ಕೂತು ಕವಳ ಹಾಕಿ ಹೊರೆಯನ್ನು—ಹೊರುವಾಗ
ಎತ್ತಾಕೆ ಹೋದಾಳೆ ಬಾಲವ್ವ ॥

ಮಣಿಯಲ್ಲಾಡಿತು ಮೊಲೆಯಲ್ಲಾಡಿತು
ತೋಳನ್ನು ನೆಗೆವಾ ಚೆಲುವೆಣ್ಣು—ಮೊಗದಲ್ಲಿ
ತೊಳತೊಳಗಿ ಮಿಂಚಿತು ಕಿರಿನಗು ॥

ನೀಟಾದ ನಳಿತೋಳು ಹರನಾದ ತೆರೆದೆದೆ
ಮಾಟಾದ ಕಣ್ಣುಬ್ಬು ಕೈಕಾಲು ಚೆಲುವಿನ
ಮಾಟಕ್ಕೆ ಮೈಯನ್ನೆ ಮರೆತಳೆ ॥

ನಾರಿ ಹೊರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಹೊರೆಯ [1]ಹುಂಗಿನಾಂಗೆ
ಏರಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೆನಡೆದ—ಗಾಳಿಲಿ
ಹಾರಿತು ಹಕ್ಕಿ ಗರಿಬಿಚ್ಚಿ ॥

ಹೊಳ್ಳ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ [2]ಮುಳ್ಳು ಮಳ್ಳಾಡುವನು
[3]ಬೊಳ್ಳ ಬೊಳ್ಳಲಿ ಹಿಡಿದು ಎಳವಾನು ಹೊತ್ತರ ಮುನ್ನೆ
ಹಳ್ಳದ ಹರಿ ನೀರು ಮಿಂದ ॥

ಮಳೆಗಾಲ ಹೊಯ್ದಿತು ಎಳೆಬಾಲೆ ಹೋಯಿತು
ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲಿ ಮದುವೆ—ಬಾಲಯ್ಯ
ಗಳಿಗೆಗೊಂದುಸಿರ ಸುರಿವನು ॥

ಕೆಲಸದಲಿ ಮನವಿಲ್ಲ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಣವಿಲ್ಲ
ಸಾಲ ಕೊಡುವರು ಮೊದಲಿಲ್ಲ—ಎಂಬಾಗ
ಬಾಲೆಯೊಡನೇ ಮದುವೆಯದು ಹೇಗೊ ॥

ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಮುದುಕಜ್ಜ ಅವ್ವೆಗೇನೂ ಆಗ
ಇಪ್ಪ ನೆಂಟರ ಮನೆಯ ನಾ ಕಾಣೆ—ಎಂಬಾಗ
ಬಪ್ಪ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ತೆರವ ಕೊಡಲಾರೆ ॥

ಉತ್ತರಿ ಮಳೆಬಂತು ಚಿತ್ತು ಬಿತ್ತರವಾಯ್ತು
ಗುತ್ತು ಗುತ್ತಿಗು ಕೈಮುಗಿದ—ಬಾಲಯ್ಯ
ಎತ್ತೆತ್ತ ಹೋದರು ಹಣವಿಲ್ಲ ॥

1. ಹುಂಗಿನಾಂಗೆ - ಹೂವಿನ ಹಾಗೆ. 2. ಮುಳ್ಳು - ಹುಚ್ಚು, ಮರುಳು. 3. ಬೊಳ್ಳ - ನೀರಿನ ಪ್ರವಾಹ.

ಒಡೆಯನ ಮನೆಗ್ಹೋಗಿ ತಡೆಯದೆ ಹಣಕೊಂಡ
ಹೊಸಮೆಟ್ಟು ತಪ್ಪದೆ ಮೆಟ್ಕೊಂಡು—ಧೋತ್ರವ
ಉಟ್ಕೊಂಡು ಬಾಲಯ್ಯ ನಡೆದಾನೆ ॥

ಹನ್ನೆರಡು ಹರದಾರಿ ಇನ್ನೇನು ಬಂದಾವೊ
ಹೊನ್ನೆಮರದಡಿಯ ಹೊಳೆಯ—ದಾಟ್ವಾಗ
ಕನ್ನೆಯ ದಿಬ್ಬಣವ ಕಂಡಾನೆ ॥

ವಾಲಗ ಕೇಳಿತೊ ಕೈಕಾಲು ಕುಸಿಯಿತೊ
ತಳಮಳ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದೀತೊ—ಬಾಲಯ್ನ
ಮನ ಅಲೆಗಳಲಿ ತೊಳಲೀತೊ ॥

ಗಜಿಬಿಜಿ ಗದ್ದಲ ಗೌಜಿಯ ಕಂಡನೆ
ಮದುವೆಯ ಮಗಳ ಮನೆಗಿನ್ನೆ—ಕಳಿಸಾಕೆ
ಇದ್ದುಬಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ನಗೆಯಾಡಿ ॥

ಕನ್ನೆಯು ಕಂಡಳು ಕಣ್ಣೀರ ಸಿಡಿದಳು
ಮುನ್ಯಾಕೊ ಬರಲಿಲ್ಲ ನನ್ನವನೆ—ಎಂದ್ಕೊಂಡು
ಕನ್ನೆ ಸಿರಿಮೊಗವ ತಿರುವಿದ್ಳು ॥

ಕನ್ನೆಯ ಕಂಡನೆ ಕಣ್ಣೀರ ಕಂಡನೆ
ಕನ್ನೆಯ ಗಂಡ ಬಣಜಿಗ—ಇನ್ನವಳು
ನನ್ನವಳು ಆದಾಳ್ಯೇ ಹಲುಬಿದ ॥

ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ದಾರಿ ಸಾಗವೊ ಇನ್ನು
ಹಾದಿಯ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವನೆ—ನನ ಶಿವನೆ
ಇದು ಮಾರಿಗೆ ಕುಳಿತವನೆ ॥

ಸಾಲು ಮರದ ಹಾದಿ ಕಾದು ಕೆಂಪಾದವೊ
ಕಾಲು ಎಳೆಯದ ಜೀವ ನನ ಶಿವನೆ—ಮಾರಾಯ
ಬಡತನದ ಬಾಳು ಬಲು ಭಂಗ ॥

[1]ಬೈಸರಗಪ್ಪಿಗೆ ಬೇಸರ ಸೊಪ್ಪಾಗಿ
ಮಾರುದ್ದ ಜೀವ ಗೇಣುದ್ದ—ಮಾಡ್ಕೊಂಡು
ಬೀರಪ್ಪ ಮರಳಿದನು ಮನೆಗಿನ್ನು ॥

---

1. ಬೈಸರಗಪ್ಪು - ಸಂಜೆಯ ಮುಸುಕು ಬೆಳಕು.

— ನೀತಿ —

ನಿದ್ದೆಯಲಿ ಕೇಡುಂಟು ಬುದ್ಧಿಯಲಿ ಎರಡುಂಟು
ಕೇಡ[1]ನೆಣ್ದವಗೆಲ್ಲಿ ಜಯವುಂಟೋ—ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ
ಮದ್ದುಂಟೊ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವಗೆ ॥

ಅಗ್ಗೋರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ [2]ಹಾಗ್ಲಣ್ಣು ಆಗಿದ್ರು
ನೋಡಬೇಡಣ್ಣ ತಲೆಯೆತ್ತಿ—ಅವರೆಲ್ಲ
ಹಾಲೊಳಗೆ ವಿಷವ ಎರೆವರು ॥

ಕಬ್ಬು ಸೀಯೆಂದು ಕಬ್ಬಿನ ಬೇರ ಅಗೆಬೇಡ
ಒಬ್ಬಂಟಿಗಗೆ ಹೆಣ್ಣ ಕೊಡಬೇಡ—ತವರಿಗೆ
ಹಬ್ಬಕೂ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗು ಬರಬೇಡ ॥

ಮಾತನೊಂದಾಡೋರು ಮನದೊಳೊಂ[3]ದೆಣ್ಣೋರು
ಆತುಮದಲಿ ಅವಗುಣ—[4]ಅಂಬರ ಕೈಲಿ
ಮಾತೇನೆ ನಮ್ಮ ಹಿತವೇನೆ ॥

ಸಾವಿರ ಜನ ಉಂಡವ್ರೆ ಸಾವಿರ ಕೈ ತೊಳೆದರೆ
ಬಾವಾಜಿಗೊಂದು ಎಡೆಯಿಲ್ಲ—ನೆಂಟರು
ಸಾವಿರ ಜನಕೂ ಅರಿವಿಲ್ಲ ॥

ತಿನ್ನದೆ ಉಣ್ಣದೆ ಹೊನ್ನ ನಾ ಗಳಿಸಿದೆ
ಬೆನ್ನಿಗೆ ಬಂದ ಮಡದಿಯ—ಮಾಯಕ್ಕೆ
ಹೊನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದೆಲ್ಲ ಮಣ್ಣಾದೊ ॥

ನಾ ಏಕೆ ಹೇಳಲಿ ಹೀನಗೆಟ್ಟರ ಸುದ್ದಿ
ಸೊನಗಾರ ಕೂಡ ಸುಖದುಃಖ ಹೇಳುಕಿಂತ
ನಾ ಜಾಣತನದಿ ಇರಬೇಕೆ ॥

ಅಗ್ಗದ ಗಂಡಗೆ ಅಪತ್ತಿನ್ಹೆಂಡತಿ
ಗೆಯಲಾರೆನೆಂಬ ಮಗ ಹುಟ್ಟಿ—ಬಾಳಿದರೆ
ಅಡಲಾರೆನೆಂಬ ಸೊಸೆ ಬಂದ್ರು ॥

---

1. ಎಣ್ದವಗೆ - ಎಣಿಸಿದವನಿಗೆ. 2. ಹಾಗ್ಲಣ್ಣು - ಹಾಗಲ ಹಣ್ಣು. 3. ಎಣ್ಣೋರು - ಎಣಿಸಿದವರು.
4 ಅಂಬರ - ಅನ್ನುವವರ.

ಬಸುರ ಬಯಕೆ ಚಂದ ಹಸುರು ಕುಪ್ಪಸ ಚಂದ
ಮುಖಕೆಂದಿನವಳ ನಗೆ ಚಂದ—ಬಸುರಾದ್ರೆ
ಅವಳೆ ಚಂದವೆ ನಮ್ಮ ಬಳಗಕ್ಕೆ ॥

ಅಡಲಾರೆ ಎಂದರೆ ಯಾರ್ ಗೆಯ್ಯುಗ ಕೆಲಸವ
ಆದಷ್ಟು ತಾನು ಎಳೆದಾಡಿ—ಗೆಯ್ದರೆ
ಯಾರ ಹಂಗಿಲ್ದೆ ಉಣಲಕ್ಕು ॥

ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡಾಗಿ ಗೆಯ್ಬೇಕು
ಕಲ್ಲಾಗುಂಡಿನಾಂಗೆ ಇರಬೇಕು—ತಂಗಮ್ಮ
ಹಂಗಿಲ್ಲದೂಟ ಉಣಬೇಕು ॥

[1]ಅತ್ತೆಗೋಸರಾಗಿ [2]ಹೊತ್ತರೂಟ ಬಿಟ್ಟೆ
ಮಾವಗೋಸರಾಗಿ ಮನೆಬಿಟ್ಟೆ—ತಾಯವ್ವೆ
ಸಮುದ್ರ ಬೇಕೂ ಮನೆ ಬೇಡ ॥

ಯಾರು ಇದ್ದರು ನಿನಗೆ ತಾಯಿ ಇದ್ದಾಂಗಲ್ಲ
ಸಾವಿರ ಸೌದೆ ಒಲೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿದರು
ದೀವಿಗೆ ಇ[3]ದ್ದನಕ ಬೆಳಕಲ್ಲ ॥

---

1. ಅತ್ತೆಗೋಸರ - ಅತ್ತೆಗೋಸ್ಕರ. 2. ಹೊತ್ತರೂಟ - ಹೊತ್ತಾರೆಯ ಊಟ (ಬೆಳಗ್ಗಿನ ಊಟ).
3. ಅನಕ - ವರೆಗೆ.

— ಶಿವ ಗೌರಿ ಸಂವಾದ —

ಪಟ್ಟೆಯ ಶಾಲಿಯ ಸೆರಗು ಮಾಸಿದೆ ದೇವ
ಅದು ಯಾತಕೆ ಮಾಸಿತು—ಹೇಳಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ
ಅದು ಯಾತಕೆ ಮಾಸಿತು ॥

ಬೇಟೆಗಾರರಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯನಾಡ್ವಾಗ
ಅಲ್ಲೆ ಮಾಸಿತು ಸೆರಗು—ಅಲ್ವೆಲೆ ಜಾಣೆ
ಅಲ್ಲೆ ಮಾಸಿತು ಸೆರಗು ॥

ಚಿನ್ನದ ಶಾಲಿಯ ಸೆರಗ್ಯಾಕೆ [1]ಗುಂಜಿತು
ಅದು ಹೇಗೆ ಗುಂಜಿತು—ಹೇಳಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ
ಅದು ಹೇಗೆ ಗುಂಜಿತು ॥

[2]ಅಸನಾದ ಗರಡ್ಯಲ್ಲಿ ಸಾದಕ ಮಾಡುವಾಗ
ಅಲ್ಲೆ ಗುಂಜಿತು ಸೆರಗು—ಅಲ್ವೆಲೆ ಜಾಣೆ
ಅಲ್ಲೆ ಗುಂಜಿತು ಸೆರಗು ॥

ಮದಗಾರರೆಂದು ಬಹಳ ನಂಬಿದೆ ಸ್ವಾಮಿ
ಬಿದ್ದ ಗಾಯಗಳೇನು—ಹೇಳಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ
ಬಿದ್ದ ಗಾಯಗಳೇನು ॥

ಮದಗಜವಾನೇರಿ ಮದವೇರಿ ಬರುವಾಗ
ಬಿದ್ದ ಗಾಯಗಳು ಕಾಣೆ—ಅಲ್ವೆಲೆ ಜಾಣೆ
ಬಿದ್ದ ಗಾಯಗಳು ಕಾಣೆ ॥

ಉಗುರುಗುರಿನ ಗಾಯ ಉಗುರಿನ ಮೊನೆಗಾಯ
ಕೆಲ್ಲುಗುರಿನ ಗಾಯಗಳೇನು—ಹೇಳಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ
ಕೆಲ್ಲುಗುರಿನ ಗಾಯಗಳೇನು ॥

ನೀಟಾದ ಗಜನಿಂಬೆ ನಿಲವೇರಿ ಕೊಯ್ವಾಗ
ಮುಳ್ಳಾಟದ ಗಾಯಕಾಣೆ—ಅಲ್ವೆಲೆ ಜಾಣೆ
ಮುಳ್ಳಾಟದ ಗಾಯ ಕಾಣೆ ॥

ತುಟಿಯ ಸೋಜಿಗವೇನು ನಯನ ಕೆಂಪಡರಿತು
ಕುಟಿಲವ ಪೇಳಿರೆನಗೆ—ಹೇಳಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ
ಕುಟಿಲವ ಪೇಳಿರೆನಗೆ ॥

1. ಗುಂಜು - ಸುಕ್ಕುಗಟ್ಟು. 2. ಅಸನಾದ - ಹಸನಾದ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹೊತ್ತಿನಲಿ ಗೆಳೆಗಾರರು ಕೂಡಿ
ಬಂಗೀ ಲೂಟಿಗೆ ತೆಗೆಸಿದರು—ಅಲ್ವೆಲೆ ಜಾಣೆ
ಬಂಗೀ ಲೂಟಿಗೆ ತೆಗೆಸಿದರು ॥

ಅರ್ಧದಾ ರಾತ್ರಿಯಲಿ ನಿದ್ದೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲಿ
ಎದ್ದೆಲ್ಲಿಗ್ಹೋಗಿದ್ರಿ—ಹೇಳಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ
ಎದ್ದೆಲ್ಲಿಗ್ಹೋಗಿದ್ದಿರಿ ॥

ಬೇಸಗೆ ಬಿಸಿಲೊಳು ತಿರುಗಿ ಮೈ ಬೆವರಿತ್ತು
ಎದ್ದಾಚೆ ಹೋಗಿದ್ದೆನೆ—ಅಲ್ವೆಲೆ ಜಾಣೆ
ಎದ್ದಾಚೆ ಹೋಗಿದ್ದೆನೆ ॥

ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಲು ಬೇಡಿ ಸುಳಿವೆಲ್ಲ ನಾಬಲ್ಲೆ
ಕಳ್ಳ ಮಾತುಗಳ್ಯಾಕೆ—ಹೇಳಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ
ಕಳ್ಳ ಮಾತುಗಳ್ಯಾಕೆ ॥

ಯಳ್ಳು ಕಾಳಿನಷ್ಟು ಸುಳ್ಳ ಕಂಡರೆ ನಾನು
ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡುವಳಲ್ಲ—ಹೇಳಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ
ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡುವಳಲ್ಲ ॥

ಕಾಶೀ ಈಶ್ವರನ ಗುಡಿ ಮುಂದೆ ನಾನೀಗ
ಭಾಷೆಯ ಮಾಡಿಸುವೆ—ಹೇಳಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ
ಭಾಷೆಯ ಮಾಡಿಸುವೆ ॥

———

The Basic Triangle of Meaning and Indian Theories

BY

Dr. K. KUNJUNNI RAJA

In India all the schools of thought have assumed a direct relationship between *Śabda* and *Artha*, which correspond to the *signifiant* and the *signifié* of de Saussure (*Cours de linguistique generale*); hence the severe attack made on de Saussure in the first chapter of *The Meaning of Meaning* by Ogden and Richards for emphasizing the relation between *signifiant* and *signifié* seems to apply to the Indian theories also. That is why P. C. Chakravarti says in his work on *Linguistic Speculations of the Hindus* (pp. 342, 392) that the theory of signs or symbolism as worked out by Ogden and Richards "has maintained a peculiar position that goes directly against the view of Indian grammarians" as "it does not recognize any necessary or permanent relation between a thing and the symbol which stands for it." A detailed study of the views will, however, show that there is no fundamental difference between the Indian theories and the theory advocated by Ogden and Richards.

Ogden - Richards' basic triangle has the following shape:

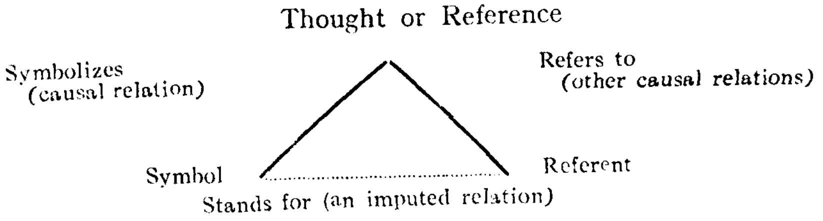

Here they point out that there is no direct relation between the word and the referent and that the relation is only imputed. Sir A. Gardiner, while emphasizing the distinction between meaning and the thing-meant, criticises de Saussure for the omission of any clear reference to the things. His analysis is similar to that of Ogden-Richards, though he uses different terms. He uses the terms *word*, *meaning* and *thing-meant* for *symbol*, *reference* and *referent* respectively of Ogden-Richards' triangle. (*Theory of Speech and Language*, pp. 29ff. 58ff.)

It must be noticed that de Saussure's analysis of *signifiant-signifié* relation, as well as the Indian concept of the permanent nature of the *Śabda-artha* relation, confines itself to the left side of the triangle, as the only one where linguistic elements are directly involved. It is admitted that the relation between words and the external objects is indirect and imputed. A word does not coexist with the object it refers to; the word *fire* does not burn in the mouth, the word *razor* does not cut it, nor does the word *honey* sweeten the mouth.[1] The symbol is directly related only to the thought or meaning, and not to the thingmeant.

When the meaning and the thing-meant are distinguished, it is also necessary to distinguish between the permanent word, the word-engram of the language or the word-universal on the one hand, and the ephemeral actualized word as it is uttered in speech. The essential word is not "the somewhat shifty hummock on the contour of a breath group" which vanishes as soon as it is being uttered, but something permanent in the minds of the people belonging to the linguistic community. Sir A. Gardiner himself is conscious of the logical necessity of accepting this distinction. He says, "A word can be used and reused on many different occasions, and ..the same word can be employed by all the different members of a linguistic community...It is in fact something relatively permanent, widespread and capable of being possessed in common by a multitude of individuals. All these considerations prove, beyond the possibility of contradiction, that words transcend, and are altogether less evanescent entities than the sounds which issue from the speaker's mouth and vanish into nothingness soon after they have reached the listener's ear" (p. 69f).

According to the Indian grammarians the former is the *sphoṭa* indicated by the *Prākṛtadhvanis* and the latter the *Vaikṛta-dhvanis*. The Mīmāṁsakas call the former a pattern of permanent *Varṇas* (analogous to the modern phonemes), and the latter the

1. *Śabarabhāṣya* under sūtra 1-1-5: स्याच्चेदर्थेन सम्बन्धः क्षुरमोदकोच्चारणे मुखस्य पाटनपूरणे स्याताम् । See also *Ślokavārttika*, sambandha section, verse 8; *Nyāyabhāṣya* on Sūtras II—1—54 and 55.

Dhvanis. A fundamental identity of opinion is often concealed by divergent and overlapping terminologies. Thus the *Artha* or sense is *signifié* in de Saussure, *thought* or *reference* in Ogden-Richards, *mental content* in Stern, *idea* in Roudet and *meaning* in Gardiner; it is the *Arthajāti* or the object universal of the Mīmāṁsakas, the idea or *Vikalpa* in the form of *Apoha* of the Buddhists, the permanent *Vyakti* or *Dravya* or the mental image. The direct relation accepted is only between these two, the word class and the object class, or the symbol and the mental content.

The speech situation, then, could be represented in a rectangle rather than the usual triangle.

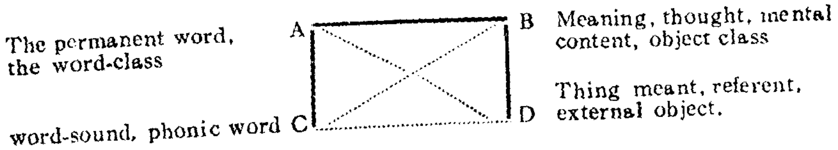

Direct relation is only between A and B in the diagram. The relations between C and D, C and B, and A and D are all indirect and imputed. In this diagram the upper portion AB gives de Saussure's analysis, and the portion ABD refers to Ogden-Richards' triangle.

SATPRATIPAKṢA-VYĀKHYĀ

of

ŚRI KRISHNA BHAṬṬA

on

Sri Gadadhara's Satpratipaksa

Edited by

S. Subramanya Sastri, M.A.,

Reader in Sanskrit, University of Madras

MADRAS

1960

FOREWORD

Satpratipakṣa or Counter—balanced Reason is one of the five fallacious reasons called *hetvabhasas* in the Nyaya System. The definition of Satpratipakṣa given here is—If at the time of the consideration of a reason which aims to establish the major term, Sadhya, there occurs the consideration of another reason to establish the negation of the major term, the first reason is called Counter-balanced Reason. Example:

1. Sound is eternal because it is audible.
2. Sound is non-eternal because it is a product

When two such contrary reasons are considered, inferential knowledge in both cases does not arise, since the two reasons being opposed to each other are neutralized. The author of Ratnakosa an ancient Nyaya Work (different from Advaita Ratnakosa) however says, that the two reasons bring about a doubt whether the major term exists in the subject or not.

The work Satpraipaksa is a part of Tatvachintamani of Gangesopadhyaya, (14 th Century A.D.) who synthesized the Nyaya and Vaśeṣika Schools in this monumental work and gave birth to the Navina School of Nyaya. It was a custom in those days in Bengal that the writer of a commentary to Tatvachintamani was honoured with the title of Bhattacharya. So, far attaining this honour many commentaries came out, the most important of them all being Didhiti of Raghunatha Siromani. (1477 to 1547) Didhiti being very brief and terse was commented upon by many Indian Logicians. Jagadisa Bhattacharya wrote his Tika in 1595 and Gadadhara wrote his Didhiti Tippani in 1650. The latter is widely read and taught in South India.

The present work is an unpublished commentary on Gadadhara's commentary on Satpratipakṣṣa by Krishna Bhaṭṭa.

Krishna Bhatta or Krishnam Bhatta as he is otherwise called, must have been a native of Maharashtra as indicated by his sur-name Ārada. In some of his introductory verses[1] he calls himself the son of Rangnatha and brother of Narayana. His commentaries are considered to be the standard works in the subject.

His commentaries on Gadadhara's works in Pūrvavāda have been published in Telugu but those in Uttara vāda in which Satpratipakṣa falls have not been brought to light. The present edition is based on a paper manuscript procured by me in Bangalore. It is correct and worth publishing.

S. S. SASTRI.

---

(1) श्रीकृष्णं मुहुरानम्य कृष्णो नारायणानुजः ।
गदाधरमतार्थानां टिप्पणीं तनुतेऽद्भुताम् ॥

राङ्गनाथिः कृष्णशर्मा पण्डितेभ्यः कृताञ्जलिः ।
याचते भूय आनम्य दूष्यं बुद्ध्वा वचो मम ॥
(Krihna Bhatta's Com. beginning)

(2) हरिपादौ नमस्कृत्य कृष्णो नारायणानुजः
Tika on Pramanyavada.

(3) आरडोपाह्वकृष्णभट्टविरचितायां etc
(Com: on chadurdasa Lakshami)

श्री गुरुभ्यो नमः ॥

॥ सत्प्रतिपक्ष-व्याख्या ॥

॥ श्रीकृष्णभट्टविरचिता ॥

समानेति मूलम् समानं बलं यस्य सः समानबलः तत्वे सति बोधित-साध्याभावलिङ्गकत्वमित्यर्थकमिति पर्यवसितार्थमाह-**प्रकृतेति । उभयोरबोधकत्वादिति** । हेतुप्रतिहेत्वोस्साध्यतदभावानुमितिफलोपधायकतानाश्रयज्ञानकत्वादित्यर्थः । तादृशबलशालित्वं चार्थलभ्यम् । व्याप्तिपक्षधर्मतयोरित्यपपाठः इदानीं बलपदार्थस्याव्यक्तत्वात्, सपक्षवृत्तित्वं च न साध्यवत्वेन निश्चयविषयवृत्तित्वं किन्तु साध्यसामानाधिकरण्यं इत्यतस्स्वयं दोषमाह-**एतदिति । विरुद्धेति** । साध्यतदभावेत्युदाहरणं विरुद्धद्वयव्याप्त्यन्यतरस्यैकधर्म्यवृत्तित्वसामानाधिकरण्यादित्यर्थः ॥ एकधर्मिवृत्तित्वे विरुद्धद्वयव्याप्तिसामानाधिकरण्याभावनियमादिति वा । **व्याप्तीति** । प्रतिहेतोस्साध्याभावव्याप्यत्वे पक्षधर्मतायास्तद्व्यभिचारिणः पक्षधर्मस्य प्रतिहेतुत्वे साध्याभावव्याप्यत्वस्य तद्व्यभिचारिणः पक्षाधर्मस्य तथात्वे द्वयोरप्यभाव इत्यर्थः ॥ साध्याभावव्याप्यस्य पक्षधर्मस्य प्रतिहेतुत्वे च प्रकृतहेतौ यथायथमिति योज्यम् । प्रतिहेतुपरामर्शादेरतीतस्थले अतिव्याप्तिवारणाय व्याचष्टे—**ज्ञायमानत्वमिति** । तथा च साध्यानुमापकतावच्छेदकव्याप्तिविशिष्टस्ववैशिष्ट्यविषयताकतत्कालीनतत्पुरुषज्ञानीयविषयताश्रय-पक्षकत्वे सति साध्याभावानुमापकतावच्छेदकव्याप्तिविशिष्टस्ववैशिष्ट्यविषयताकतात्कलीनतत्पुरुषीयज्ञानीयविषयपक्षकहेत्वन्तरकत्वमिति निर्गलितम् । **ज्ञानत्वादीत्या**दिना पक्षधर्मताविशिष्टस्ववैशिष्ट्यज्ञानत्वादिपरिग्रहः ।

व्याप्तीति । तादृशस्वविशेष्यताकव्याप्तिविशिष्टपक्षधर्मताप्रकारकज्ञानविषयत्वं संपन्नम् । तथाच **नित्यत्वेति** मूले पौनरुक्त्यप्रसङ्गवारणाय दृष्टान्तप्रदर्शनम् । तथा च प्रथमं मूलं व्याप्तिविशिष्टहेत्वप्रसिद्धिप्रदर्शकं; द्वितीयं तु व्याप्तिविशिष्टपक्षधर्मताऽप्रसिद्धिप्रदर्शकमिति । **तद्धेतुः** श्रावणत्वरूपः । ननु सामान्यं नित्यं जातित्वादित्यादौ सामान्यमनित्यं घटत्वादिति प्रतिपक्षे हेतुतावच्छेदकसमवायसंबन्धेन पक्षधर्मताऽ-

प्रसिद्धिसत्वात् तदकथनेन न्यूनतेत्यत आह–**व्याप्तीति** । एतेन **तर्कालंकाराणां** पक्षवृत्तित्वाप्रसिद्धिपूरणं **प्रत्युक्तम् । अनिर्धारितेति** मूलं अनिर्धारितो विशेषो ययोस्ते तथा । साध्यं च विपर्ययश्च तौ बोधितौ याभ्यां ते तथा अनिर्धारितविशेषबोधित-साध्यविपर्यये लिङ्गे यस्य तत् । विशेषपदार्थश्च वक्ष्यते **व्याप्तिभङ्गेत्या**दिना, तथा च स्वज्ञानविशेष्यकनिर्धारणाविषयव्याप्तिपक्षधर्मताप्रमात्वतद्भ्रमत्वान्यतरकत्वे सति साध्यानुमापकज्ञानविषयत्वे सति साध्याभावानुमापकज्ञानविषयतथाविधान्यतरकहेत्व-न्तरकत्वमित्यर्थः । अत्रैकत्र प्रमात्वज्ञाने अधिकबलता, भ्रमत्वज्ञाने न्यूनबलता इति सत्प्रतिपक्षितत्ववारणाय प्रमाभ्रमत्वयोरुपादानम् । **एतेन** गृहीतापि व्याप्ति-पक्षधर्मताप्रमा यदा प्रमात्वेन न गृहीता, गृहीतोपि तद्भ्रमः न तद्भ्रमत्वेन गृहीतः तदाऽव्याप्तिरित्य**पास्तम्** । भ्रमत्वग्रहे साध्यानुमापकतैव नास्तीति साध्यानुमापकत्व-निवेशः, उभयत्र प्रमात्वज्ञाने च न सत्प्रतिपक्षितत्वमित्यभिमानः । भ्रमत्वादिनिर्धारणा-नास्कन्दितसाध्यानुमापकज्ञानविषयत्वे सति तथाविधसाध्याभावानुमापकज्ञानविषय–हेत्वन्तरकत्वमिति वा ॥

तत्कालीनतत्पुरुषीयं निर्धारणं प्रवेश्यम् । एतद्दूषयति–मूले **उभयोरिति** । यदि च स्वविशेष्यकनिर्धारणविषयतानवच्छेदकीभूतसाध्यव्याप्तिपक्षधर्मताज्ञानांशे प्रमात्वभ्रमत्वान्यतरकत्वे सतीत्यादि परिष्क्रियते तदाऽऽह – **विशेषश्चेति** । (गदा) अनुमानादिति पाठे तु तदनुमानमिति करणसाधनम् । अन्यतरत्वेनेति **दीधितौ** तृतीया वैशिष्ट्ये (गदा) ॥ **सत्प्रतिपक्षतादशायामिति** । विप्रतिपत्तिविषयसाध्यतद-भावयोरेकत्रासत्वेनैव तत्प्रमाणजिज्ञासावतारात् विरुद्धार्थग्राहकत्वरूपलिङ्गग्रहस्सार्व-त्रिकः । तथाचान्यतरान्तः पातिनो भ्रमत्वस्य तत्कालीनतत्पुरुषीयनिर्धारणाविषयत्वं न संभवतीत्यसंभव इति भावः ॥ **मिथ इति** । साधकं च तत द्वयं चेति कर्मधारयः । **पक्षधर्मतान्यतरभ्रमः पक्षधर्म**ताभ्रमान्यतरः । तेन घटेन नासिद्धिः **तत्तद्धेत्विति** ॥ तत्तत्साध्यव्याप्त्याद्यन्यतरप्रकारकज्ञानेत्यर्थः ॥ **व्यभिचार इति** । तत्तद्धेतुद्वयशब्देन धूमपाषाणमयत्वोभयोपदाने वह्नितदभावसाधकालोकह्रदत्वोभयविषय कपरामर्शद्वयान्यतरत्वे व्यभिचारः । एवं तत्पदेन कृतकत्वश्रावणत्वयोरुपा-दाने नित्यत्वानित्यत्वसाधकचाक्षुषत्वकृतकत्वद्वयविषयकपरामर्शद्वयान्तरत्वे व्यभिचार इत्यर्थः ॥

तत्तद्धेतुद्वयनिष्ठविलक्षणविषयतानिरूपकत्वस्य हेतुघटकपरामर्शद्वयविशेषणत्वे त्वाह—**साध्यप्रसिद्धीति** ॥ भ्रमवृत्तित्वमात्रनिवेशात् भ्रमत्वभानेपि अनुमापक-विशेष्यांशे तदभानात् तदन्यतरत्वेन भङ्गावधारणमस्तीति दीधितिविरोध इति भावः । **भ्रमत्वेति** । भ्रमत्वघटकेत्यनुक्त्वा भ्रमत्वनियतेत्युपादानात् या विषयता भ्रमत्वव्याप्य-त्वेन ग्रहीता तद्वत्तापरामर्शात् भ्रमत्वानुमितिरिति न तद्विरोध इति भावः । तदनुमिति-जनकतावच्छेदकविषयतावृत्तित्वे सति तदनुमित्युद्देश्यतावच्छेदकावच्छिन्नोद्देश्यता-निरूपिततदनुमितिविधेयतावच्छेदकावच्छिन्नविरुद्धविधेयकानुमितिजनकतावच्छेदक -विषयतावृत्तित्वं हेतुः । वह्निव्याप्यधूमवान् पर्वतः वह्न्यभावव्याप्यजलवान् ह्रद इति परामर्शविषयतामादाय व्यभिचारवारणाय–**एकधर्मिकेति** । एकधर्मिके वह्निव्याप्य-धूमवान् इन्धनव्याप्यालोकवान् पर्वत इत्यादि परामर्शविषयतामादाय व्यभिचारवारणाय **विरुद्धेति** । विपरीतेत्यर्थः ॥ ननु वह्न्यभावाव्याप्यपाषाणमयत्वे वह्न्यभावव्याप्यत्व-प्रकारकत्वरूपभ्रमत्वनिवेशे अन्यविधभ्रमात्मकपरामर्शमादाय व्यभिचार इत्यत आह— **भ्रमत्वमिति** । स्वप्रतियोगिनिष्ठत्व-स्वानुयोगिनिष्ठविशेष्यतानिरूपितत्व-स्वावच्छिन्न-त्वैतत्त्रितयसंबन्धेन संसर्गविशिष्टान्यप्रकारताशालिज्ञानत्वं अनुगतं भ्रमत्वमित्यर्थः ॥ भ्रमत्वघटकविषयतानां विलक्षणानां येन रूपेणावधारणमसंभवनिर्वाहकं तेन रूपेण नानुगम इत्यतः **कथञ्चिदिति** । तथा च येन रूपेणानुगमः तेन रूपेण अवधारणं तन्निर्वाहकं अन्यथा सत्प्रतिपक्षतादशायां तथाविधानुमाननियमवादिनामुन्मत्तत्वापाता-दिति भावः ॥ तादृशदशावच्छिन्नप्रकृतहेतुत्वं व्यवहारविषयतावच्छेदकमित्यर्थः । अग्रिम-दशापि निवेश्या । तादृशपरामर्शाविषयत्वोक्तौ इदानीमयं सत्प्रतिपक्षित इति व्यवहारे व्यवहर्तव्यतावच्छेदकत्वेन कालस्यैव भानात् तद्व्यतिरेकस्य तदभावाप्रयोजकते-त्यतो—**दशेति । जगदीशेन तु** परामृश्यमाणस्येति पूरितमित्युक्तं, तदसहमान आह **यद्यपीति । बाधेति** बलाविवक्षणे ॥ **दुर्घटमिति** । बाधनिर्णयानन्तरं परामर्श-संभवात्तत्त्यागः । **प्रयत्नेनेति** धातुमात्रेण कर्मधारयासंभवात् क्रियाविशेषणीभूत-विरोधिपदस्य उपस्थापनपदेन कर्मधारये एकदेशान्वयः प्रयत्नः ॥

ननु विरोधित्वं प्रतिबन्धकज्ञानविषयत्वमिति व्याख्यातं दीधितिकृता । तथा च साध्यपदस्य मुख्यार्थपरत्वे साध्यवत्ताज्ञानेत्यादिविवरणासंगतिरतो व्याचष्टे— **तद्वत्तेति** । तथा च प्रागुक्तं ज्ञानविरोधित्वं इदं विषयविरोधित्वमिति भेदः ॥

द्वितीयकल्पे जगदीशीयदूषणमुद्धर्तुमाशंकते—**अथेति** । जननं ण्यर्थ इति पाठः
ल्युडर्थ इति पाठस्तु अपपाठः तस्य भावे विधानात ॥ **साध्यवत्ताज्ञानेति** । प्रति-
बन्धकता च ज्ञानवैशिष्ट्यानवच्छिन्ना तेन वह्निमत्पक्षविषयित्वावच्छिन्नप्रतिबन्धकता-
यास्साध्यवताज्ञाननिरूपितायाः ज्ञानवैशिष्ट्यावच्छिन्नत्वेपि न क्षतिः ॥ **नात्वेति** ।
तथा च पर्याप्त्यनिवेशकल्पे एतत्प्रयोजनसङ्गतिरिति भावः ॥ अग्रिमसमानपदार्थपर्या-
लोचनया अगृहीताप्रामाण्यकत्वसंबलितेति ग्रन्थदर्शनाच्च इदानीं अप्रामाण्यग्रहाभावस्य
पृथक्कारणत्वपक्ष एवावसीयत इति तत्पक्षे पर्याप्तिप्रवेशेपि तत्संगतिरित्याह–**अथवेति** ।
बुद्धिः समूहालम्बना । **तथापी**त्यादि ॥ न च बाधविषयतायाः जनकतानवच्छेदक-
त्वेपि ज्ञानभेदेन विषयताभेदाभावात् अनुत्पादस्य विरोधिव्याप्तिविषयिताकत्वप्रयुक्तत्वं
दुर्वारमिति वाच्यं, प्रयोजकतायाः अव्याप्यवृत्तितया अप्रामाण्यग्रहविशिष्टतदभावव्याप्ति-
विषयतायाः प्रयोजकत्वानुपगमात् अप्रामाण्यग्रहाभावस्य पृथक्कारणत्वेपि प्रतिबन्धक-
तायामवच्छेदकत्वात् ।

एतेनानुत्पादस्य एकतया कथं न प्रयुक्तत्वमित्यपास्तम् ॥ अव्यवहितपूर्व-
वृत्तिभिन्नतज्जातीयाप्रामाण्यग्रहाभावविशिष्टविषयतायाः अप्रयोजकत्वस्यासकृदावेदित-
त्वात् । तथा चेयमनुत्पादाधिकरणता बाधविषयिताप्रयुक्ता न तु विरोधिव्याप्त्यादि-
विषयिताप्रयुक्ता इति अधिकरणतापर्यन्तनिवेशः कार्यः । **प्रतिरोधप्रयोजकतेति** ।
पाठान्तरे अवच्छेदकत्वोपादानप्रयोजनं न विद्मः ॥ न चैवमपि साध्याभावव्याप्ति-
विशिष्टसाध्यवद्वृत्तिव्याप्यवत्तापरामर्शानां व्याप्त्यंशे अप्रामाण्यज्ञानास्कन्दितेन कार्य-
प्रतिरोधदशायामतिप्रसंगः । उक्तजनकतावच्छेदकविषयतात्वव्यापकस्वकार्यप्रतिरोध-
प्रयोजकताकत्वस्य विवक्षणात् । न चैवमपि उक्ताप्रामाण्यज्ञानानास्कन्दितोक्तपरामर्श-
दशायां अव्याप्तिरिति वाच्यं; प्रतिबन्धकतावच्छेदकत्वाविशेषे एकस्या एव
विषयितायाः प्रयोजकत्वं नान्यस्या इत्युक्त्यसंभवात् ॥

तत्क्षणे अनन्तरक्षणे, **यस्य** यत्परामर्शस्य ॥ **समानेति** ॥ ननु पक्षा-
वृत्तित्वव्याप्यवत्साध्यमिति विरोधिपरामर्शप्रतिबन्धकतायाः समानविशेष्यकत्वानवच्छिन्न-
त्वादव्याप्तिः । प्रकृतानुमित्युद्देश्यतावच्छेदकधर्मावच्छिन्नविशेष्यकत्वानवच्छिन्नत्वोक्तौ
च पक्षधर्मताज्ञानाप्रामाण्यज्ञानादेरपि पर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यत्वावच्छिन्नतया मुख्य-
विशेष्यताया एव निवेशात् । मैवम् । बाधोपस्थितिजनकतावच्छेदकविषयतान-

वच्छिन्नत्वस्य तदर्थत्वात् । विरोधित्वस्य ज्ञानवैशिष्ट्यानवच्छिन्नत्वोक्तौ साध्याभावा-
भाववदवृत्तिमत्पक्षज्ञानस्य प्रतिबन्धकतापक्षे अव्याप्तिः । तत्प्रतिबन्धकतान्यत्वे तात्पर्य-
मिति केचित् ॥

अथात्रान्वयव्यतिरेकव्याप्त्यवगाहिसमूहालंबनपरामर्शे एकव्याप्त्यंशे अप्रामा-
ण्यग्रहसत्वे सत्प्रतिपक्षानुपपत्तिः । **यत्तु** तद्वारणाय स्वीययत्किंचिद्विषयताप्रयोज्यानु-
मितिप्रतिबन्धकत्वेन अप्रामाण्यग्रहानुगमान्न दोष इत्युक्तं ; तदयुक्तं—तत्रत्याप्रामाण्य-
ग्रहस्य अन्वयव्यतिरेकव्याप्तिद्वयविषयताप्रयोज्यानुमितिप्रतिबन्धकत्वेन तद्दोषतादव-
स्थ्यात् । न च यादृशव्याप्त्यंशे अप्रामाण्यग्रहो नास्ति तद्विषयतामात्रप्रयोज्यत्वं
वक्तव्यमिति न दोष इति वाच्यम् । तदीयपक्षधर्मताविषयताया अपि प्रयोजकतया
यत्किंचिद्विषयतामात्रप्रयोज्यानुमितेरप्रसिद्धेः ॥ यदि च स्वीययत्किञ्चिद्विषयतामात्र-
प्रयोज्यानुमितित्वावच्छिन्नप्रतिबध्यतानिरूपितप्रतिबन्धकताकाप्रामाण्यग्रह एव निवे-
श्यते तदा विरोधित्वंविरोधिपरामर्शव्यावृत्तं ग्राह्यमिति ग्रन्थासङ्गतिः । तथा विव-
क्षावैयर्थ्यात् । तादृशविरोधिपरामर्शप्रतिबध्यतावच्छेदकाभावात् इति चेत् ॥

अत्र केचित् । स्वीययत्किंचिद्विषयताप्रयोज्यानुमितिसामान्यप्रतिबन्धकत्वनि-
वेशाभिप्रायेणैव व्यावृत्तत्वनिवेशनं सार्थकम् । पूर्वोक्तरीत्या निवेशे तु तद्वैयर्थ्यमेवेति ॥
मात्रपदानुपादाने यदि विरोधिपरामर्शः बाधनिश्चयश्च वर्तते तदापि सत्प्रतिपक्षता
स्यात् । विरोधिपरामर्शनिष्ठप्रयोजकताकानुत्पादप्रतियोगिकार्थकत्वस्य प्रकृतहेतौ
सत्वादिति शङ्कामिष्टापत्त्या परिहरति —**यत्वेति । न प्रतिबन्धक इति** ॥ तद्व्या-
प्यवत्ताज्ञानधर्मिकप्रामाण्यनिश्चयस्य विरोधिव्याप्यवत्ताज्ञानप्रतिबन्धकतायामुत्तेजकत्वात्,
तादृशप्रामाण्यनिश्चये च विरोधिव्याप्यवत्ताज्ञानधर्मिकप्रामाण्यनिश्चयाभावस्य विशेषण-
त्वोपगमात् उभयपरामर्शे प्रामाण्यनिश्चयदशायां उभयानुमितिप्रतिरोधनिर्वाहः ।
मिश्रमते निश्चितप्रामाण्यकपरामर्शद्वयसत्व एव सत्प्रतिपक्षत्वं अनिश्चितप्रामाण्यक-
परामर्शयोरकारणत्वाच्च न साध्यतदभावानुमित्योरापत्तिः । समानत्वोपादानेन कथं
तद्वारणमित्याकाङ्क्षायां एतन्मते पूर्वोक्तसमानत्वेन वारणासंभवाद्व्याचष्टे—**समानत्वं
चेति** । तत्प्रयुक्तकार्यानुपधायकत्वं च न तत्प्रयुक्ताभावप्रतियोगिकार्याव्यवहितप्राक्क्षण-
विशिष्टत्वं अप्रसिद्धेः, नापि तत्प्रयुक्तकार्यानुपधायकत्वं कार्याभावस्यैव तत्प्रयुक्तत्वात्
किन्तु तत्प्रयुक्तकार्याभावावच्छेदकक्षणाव्यवहितप्राक्क्षणवृत्तित्वविशिष्टपरामर्शविषयत्वं

तत्र प्राक्क्षणे तादृशसमयवत्तालाभाय कालावच्छिन्नमिति । बाधकस्येत्यनेन बाधकत्वरूपसमानपदार्थो लभ्यत इत्याह—**विरोधीति** ॥ प्रकृतसाध्यकपरामर्शे तु देयमेव तत्प्रयुक्तेति व्यवहारार्थमिदम् । विरोधिपरामर्शाविषयकत्व्यवहारस्यानिष्टत्वात् तत्कालीनत्वे सतीति नोक्तम् ॥

उदक्षरत्वात् व्यभिचारपदस्य यथाश्रुतार्थकत्वानुरोधेन कल्पान्तरमाह—**अथवेति** । अन्यत्रेति **दीधितौ** प्रकृतपक्षविशेष्यतानिरूपितसाध्यव्याप्यत्वावच्छिन्नसमानाधिकरणविशेष्यतानिरूपितत्वादिति बोध्यम् । **स्वनिष्ठेति** । तथा च विरोधिपरामर्शविशेषणतापन्नकालीनत्वविशेषणतापन्नप्रकृतपरामर्शविशेषणतापन्ननिरुक्तविषयताविशेषे स्वनिष्ठत्वं देयमित्यर्थः । दीधितिकृतां समानपदार्थमनिवेश्य कल्पान्तरमवतारयति—**प्रतिरुद्धेति** ॥ अप्रामाण्यग्रहाभाववैशिष्ट्यलाभाय दीधितौ विशिष्टपदमुपात्तम् ॥ कार्यप्रतिरोधघटितलक्षणे साध्यवत्ताधीप्रतिबध्यत्वानिवेशेपि न दोषः । किंतु तदघटितलक्षण एवेत्याशयवानाह—**साध्यवत्ताधीति** ॥ एतच्च बाधपदोपादानेन लभ्यते । न च निर्वह्निर्वह्निशून्य इत्यादौ साध्यविरोध्यनुमितेरप्रसिद्धिः । धर्मितावच्छेदकतासंबन्धेन प्रतिबध्यप्रतिबन्धकभावस्य प्रामाणिकतया तत्संबन्धेनैव कार्यकारणभावस्वीकाराच्च । साध्यवत्ताज्ञानप्रतिबन्धकतावच्छेदकताविशिष्टसाध्यवत्ताज्ञानप्रतिबध्यतावच्छेदकताश्रयीभूतप्रकारित्वावच्छिन्नजन्यतानिरूपितजनकताश्रयत्वनिवेशात् । अत एव पूर्वलक्षणे तादृशानुमित्यप्रसिद्धिवारणाय साध्यविरोध्यनुमितिजनकतावच्छेदकप्रकारित्वावच्छिन्नप्रकृतपक्षविशेष्यकनिश्चयो विवक्षितः । निर्वह्निः वह्निव्याप्यधूमवानिति परामर्शस्यानाहार्यस्योत्पत्तौ बाधकाभावात् इति **तर्कालङ्काराः** ॥

अथात्र वह्निव्याप्यधूमवान् ह्रदः वह्न्यभावव्याप्यवान् घट इति परामर्शद्वयसत्वे अतिव्याप्तिवारणाय प्रकृतपक्षविशेष्यताकत्वनिवेशे ह्रदावृत्तित्वव्याप्यवान् वह्निरिति परामर्शमादायाव्याप्तिः । साक्षात् परंपरया वा पक्षविषयतानिरूपितत्वनिवेशे ह्रदकालीनपर्वतो वह्न्यभावव्याप्यवान् इति परामर्शसत्वे अतिव्याप्तिरिति चेन्न । बाधानुमित्यप्रसिद्ध्या परामर्शनिवेशनवैफल्यवारणाय धर्मितावच्छेदकतासंबन्धेन हेतुत्वस्यावश्यकत्वे उक्तरीत्या पक्षविशेष्यकत्वनिवेशात् प्रकृतपक्षाविशेष्यकविरोधिपरामर्शदशायां न व्यवहार इत्युपगमात् । एवं **भट्टाचार्यमते** आहार्यबाधग्रहस्थले व्यवहारानभ्युपगमात् यथाश्रुतमेव रमणीयम् । निर्वह्निर्वह्निव्याप्यधूमवानिति निश्चयस्याहार्यतया तत्र **तर्कालङ्काराणां** तत्संग्रहोऽसङ्गत एवेति ॥

अथ साध्याभावव्याप्यानुमितिं प्रति अवच्छेदकधर्मदर्शनविधया साध्यवत्ताज्ञानस्य प्रतिबन्धकत्वं दुर्वारमेवेति साध्यवत्ताज्ञानत्वव्यापकप्रतिबन्धकताकत्वस्य वाच्यत्वात् वह्निव्याप्यानुमितिजनकपरामर्शदशायां वह्निव्याप्यवत्ताज्ञानप्रतिबध्यवह्न्यभावानुमितिजनकपरामर्शसत्वे अतिव्याप्तिरतस्सत्यन्तम् । वह्न्यभावानुमितेः वह्निव्याप्यवत्ताज्ञानाप्रतिबन्धकत्वात् न दोषः । प्रतिबन्धकता ज्ञानवैशिष्ट्यानवच्छिन्ना । **एकात्मेति** । तादृशयोग्यताविशिष्टाधिकरणाता प्रवेश्या तेन एकक्षणे अप्रामाण्यग्रहदशायां अन्यदा तदभाववत्वेपि नातिव्याप्तिः ॥ **तेन तत्रैवेति** । हेतोरिव प्रतिहेतोरपि सत्प्रतिपक्षितत्वं तच्च प्रकृते प्रतिहेतोरनिष्टं पर्वते वह्न्यनुमित्युदयात् । तथा च बाधोपस्थितिसमर्थपरामर्शः वह्निव्याप्यवत्तापरामर्शः तत्कालीनस्वजन्यकार्याभावविशिष्टवह्न्यभावव्याप्यवत्तापरामर्शः तद्विषयत्वादतिव्याप्तिरतः एतद्विशेषणमित्यर्थः ॥

नन्वेवमपि वह्न्यभावव्याप्यवत्तापरामर्शोत्तरं वह्निमत्तानुमितेरनुदयात् स्वजन्यकार्याभावविशिष्टो वह्निव्याप्यवत्तापरामर्श इति अतिव्याप्तिर्दुर्वारैव । विरोधिपरामर्शप्रयुक्ततादृशकार्याभावोपादानेपि विनिगमनाविरहेण सिद्धेरिव वह्न्यभावव्याप्यवत्तापरामर्शस्यापि कार्याभावप्रयोजकत्वात् अन्यथा विरोधिपरामर्शापेक्षया लघोः वह्न्यभावव्याप्यवत्तापरामर्शजन्यनिर्वह्निर्वह्निमानित्यनुमित्याभावं प्रति बाधस्य प्रयोजकत्वादेर्लोपापत्तेः वह्निव्याप्यवत्तापरामर्शविशेषणस्याजनितविरोधिबोधकत्वस्य वैयर्थ्यापातात् ॥ मैवम् ॥ एकक्षणावच्छिन्नैकात्मवृत्तित्वसंबन्धेन वैशिष्ट्यस्य निवेश्यतया यत्कालावच्छेदेन अनुमित्यभावो न विद्यते तत्काले सत्प्रतिपक्षितत्वापत्त्यभावात् ॥ **निरुक्तार्थकमिति** । बोधकत्वं बोधोपधायकत्वरूपं विरोधिबोधाव्यवहितप्राक्क्षणवृत्तित्वाभाव इति यावत् ॥ **न त्विति** । बोधकं बोधकतावच्छेदकं तदन्यत्वस्य रूप एव समासेन लाभात् ॥ **अग्रिमलक्षण इति** । बाधानुमितिजनकतावच्छेदकतापर्याप्त्यधिकरणीभूतज्ञानविषयप्रतिरुद्धकार्यकपरामर्शविषयत्वं तदर्थः । ज्ञायमानप्रतिबन्धकतामत इदं लक्षणम् ॥

ननु यत्र वह्निव्याप्यवत्तापरामर्शे अप्रामाण्यग्रहस्ततः परामर्शः ततो वह्न्यभावव्याप्यवत्तापरामर्शः तत्राप्रामाण्यग्रहनाशक्षणे सत्प्रतिपक्षितत्वस्य इष्टत्वादव्याप्तिरतः—**स्वनिष्ठेति** ॥ एवं च विनश्यदवस्थवह्न्यभावव्याप्यवत्तापरामर्शतोऽनुमितिसंभवेपि तादृशवैशिष्ट्याभावस्याव्याप्यवृत्तितया नाव्याप्तिरिति भावः । **विद्यत इति** । कार्यप्रतिरोधसंपादनाय ॥ **कुतश्चित्प्रतिबन्धकात्** प्रत्यक्षसामग्र्यादिरूपात्, उपलक्षणत्वे-

दोषसत्वादाह—**विशेषणीभूतेति** ।। विषयतासंबन्धेन परामर्शवत्वमिति यावत् ।। **वैयर्थ्यमिति** । अगृहीताप्रामाण्यकसाध्यसिद्ध्यौपयिकपरामर्शकाले साध्याभावसाधकपरामर्शस्य नियमतो विरोधिबोधकाम्यत्वात् ।। उक्तरीत्या सकलदोषवारणेपि औपसन्दानिकतन्निवेशलाभप्रसङ्ग इत्यत आह—**वस्तुतस्त्विति** ।। एवं चैतल्लक्षणस्य परस्परानुमितिप्रतिबन्धरूपफलघटितत्वे, एतदुपरि मतान्तरं निरस्य तादृशप्रतिबन्धस्य फलताव्यवस्थापनसङ्गतिर्मणिकाराणामित्यवधेयम् । प्रथमतस्सत्प्रतिपक्षितदोषस्य स्वार्थपरार्थानुमानदोषतां व्यवस्थापयितुं मतमुत्थापयति मूले—**स्थापनायामिति** ।।

प्रकृतहेतौ धूमादौ ।। **उभयेति** । वादिवत्प्रतिवाद्यनुमतत्वग्राहकं लिङ्गमाह—**वादिनेति** ।। प्रतिवाद्यनुद्भावितस्वाभावकत्वादित्यर्थः । प्रतिवाद्यनुमतत्वग्रहः तद्विषयज्ञानप्रमात्वे उपयुज्यते ।। **द्वितीयस्य** प्रतिहेतोः, **अन्यतरासिद्धं** वादिसिद्धं ।। भ्रमत्वनियतविषयताकव्याप्त्यादिकमित्यर्थः । तथा चानुमत्यननुमतिभ्यां तुल्यबलतानिराकरणात् परार्थस्थले नायं दोष इति फलितम् ।। अप्रामाण्याग्रहादेव तुल्यबलतेत्यभिप्रेत्य स्वार्थस्थले दूषकताबीजं व्युत्पाद्य तत्सत्वेन परार्थस्थले दोषतां व्युत्पादयति—**एकदेति** । **एतदनुरोधेन** अनुमित्यनुत्पादानुरोधेन ।। सिद्धसाधनादेरेव तत्र दोषत्वसंभवादिति भावः । पर्वतो वह्निमानिति सिद्धिः ततो वह्निव्याप्यवत्तापरामर्शः ततो विरोधिपरामर्शः तत्र सिद्ध्युत्तरतृतीयक्षणे अनुमित्यनुत्पादस्य विरोधिपरामर्शमात्राधीनतया तत्पूर्वक्षणे सत्प्रतिपक्षितत्वस्य इष्टत्वादाह—**क्षणैकमिति** ।। एवंच परार्थस्थले युगपदेव कथं परामर्शद्वयसंवलनं कथं वा अवयवप्रयोगसत्वादीति समाहितम्, प्रतिबन्धकवशेन यौगपद्यसंभवादिति ।।

ज्ञातयोरिति निष्ठाया विषयत्वार्थकत्वे बाधादाह—**ज्ञानयोरिति** । सत्प्रतिपक्षितपदप्रवृत्तिनिमित्तमक्षतमेवेत्याह—**परस्परेति** । अत्र **जगदीशेनायंभाव** इति ग्रन्थः मूले परार्थस्थले युगपदुत्पन्नयोरपि विरोधिपरामर्शयोः सत्प्रतिपक्षितत्वव्यवस्थापनेपि क्रमोत्पन्नयोस्तथात्वं नोपपादितमित्याशङ्क्यावतारितः । सोयं महान् प्रयास इत्याशयवानाह—**यौगपद्यमिति** ।। किं च स्वार्थानुमानमात्रदोषताया एवाक्षेप्यत्वात् परार्थस्थले युगपदुत्पन्नयोः तथात्वप्रदर्शनमात्रेणाक्षेपसंभवात् क्रमोत्पन्नत्वोत्कीर्तनं व्यर्थं, नापि भावपूरणे क्रमोत्पन्नयोस्तथात्वनिर्वाहो लभ्यते इत्यतस्स्वयं आक्षेपमनूद्य भावं सङ्गमयति—**अप्रतिषिद्धत्वेति** । प्रतिवाद्यनुपन्यस्तस्वाभावकत्वेन प्रमितत्वं

प्रमात्वनियतविषयताश्रयत्वम् । अत्राधिक्यभियैव प्रकृतहेतौ व्याप्तिविरहो नोपन्यस्यते । न चैतावता तस्य व्याप्त्यादिकं प्रतिवादिसिद्धमिति अनुपन्यस्ततद्विरहस्य बोधकत्वायोगात् । परार्थस्थलेपि क्रमोत्पन्नयोर्विरोधिपरामर्शयोर्दोषत्वं भवत्येवेति यज्ज**गदीश**भाववर्णनंतदिदमतिपेशलं क्रमोत्पन्नयोरिव युगपदुत्पन्नयोरपि दोषत्वे एतद्ग्रन्थस्यैवापेक्षणीयतया क्रमोत्पन्नमात्रे तदुपपादनाभिप्राये दीधितिकृतां विक्षिप्तचित्तता स्यात् । **हेत्विति** निराकांक्षत्वस्याविशिष्टतालाभाय दृष्टान्तः ।।

अप्रतिषिद्धेति । प्रतिवाद्यनुद्भावितस्वाभावकत्वरूपलिङ्गस्यान्यथासिद्धतया व्यभिचारितया प्रतिवाद्यनुमत्यसाधकत्वादित्यर्थः । **अथेति** शंका स्वार्थानुमानेपि दोषान्तरसाङ्कर्यात् सत्प्रतिपक्षस्य न दोषतेत्यभिप्रायेण, साध्यतदभावयोर्विरुद्धत्वग्रहदशायामेव वक्ष्यमाणरीत्या भङ्गावधारणम् । अतस्तद्विरुद्धत्वप्रदर्शकं मूलं व्याचष्टे—**साध्येति** ।। साध्याभावे साध्यव्यापकीभूताभावप्रतियोगित्वं, साध्ये साध्याभाव-व्यापकाभावप्रतियोगित्वं अक्षरलभ्यम् । साध्यतदभावयोः परस्परविरुद्धत्वं निर्गलितार्थः । व्याप्त्यादिभङ्गावधारणस्यानुमानिकतया पक्षसाध्यादिकं परिष्कुर्वन् पूरणसंवलितमर्थमाह—**एकत्रेत्यादिना** ।। पक्षतावच्छेदकावच्छिन्नवृत्तिहेतौ भङ्गाभङ्गाभावः । **अन्यतरत्वेन** तथा च परार्थस्थले परामर्शद्वयसंवलनोत्तरं हेतुप्रतिहेत्वन्यतरः स्वसाध्यव्याप्यभावपक्षधर्मताभावान्यतरवान् विरुद्धद्वयसाधकत्वात् इति रीत्या सर्वत्रैवानुमानस्य सत्वात् इत्यर्थः । हेतौ व्याप्तिलाभा**यावश्यक** इति ।।

उभयत्वेति । पक्षतावच्छेदकावच्छेदेनानुमित्यात्मकस्य सदसद्धेतुभेदेन प्रमाभ्रमरूपावधारणस्य लाभाय । तेन सद्धेतौ दोषाभावात् तत्साध्यानुमितिर्दुर्वारैवेत्य**पास्तम्** । अन्यतरत्वेनैव भङ्गस्य व्यापकत्वात् विशिष्य निर्धारणासंभवात् **अन्यतरत्वेने**त्युक्तम् । दोषता च विशेषरूपेणेति सन्देहानुधावनम् । हेतौ विशिष्य सन्दिग्धस्य दोषत्वायोगात् अवधारणानुसरणम् । विशिष्य तदपरिचये विशिष्य दोषत्वानुपपत्तिरित्याशङ्कावारणाय सिद्धसन्देहोत्कीर्तनम् । दोषः परस्परानुमित्यनुत्पादप्रयोजकः । विरोधावधारणं उपयोजयितुं मूले तच्चेत्याशंका; तदभिप्रायेण विवृणोति—**साध्येति** । व्याप्यौ व्याप्यत्वेन गृहीतौ । **यदीत्यादि** । **तत्** एकधर्मिवृत्तित्वं व्याप्यभावं विनानुपपन्नं व्याप्तिव्यापकीभूताभावप्रतियोगि ।। तथा च पक्षधर्मत्वात्यन्ताभावः स्वस्वव्याप्तिव्यापकान्यतरवानित्यनुपपत्तिज्ञानं हेतुप्रतिहे-

त्वन्यतरत् तत्तत्साध्यव्याप्यभावान्यतरवदित्यनुमितिजनकम् वाच्यम् । तच्च न संभवति वस्तुतो विरुद्धयोरपि साध्यतदभावयोरपि विरोधाग्रहकालीनेन उभयत्र व्याप्तिसत्वे उभयत्र पक्षधर्मता निर्वहेत् इति व्यभिचारज्ञानेन तादृशानुपपत्तिज्ञानविघटनादित्यर्थः । तत्तत्साध्यव्याप्तिसमानाधिकरणा पक्षधर्मतेति ज्ञानस्य तत्तत्साध्यव्याप्तिसमानाधिकरणाभावप्रतियोगी पक्षधर्मत्वाभाव इत्येतादृशज्ञानसमशीलत्वादिति भावः ॥ **सामान्यतोऽपि** अन्यतरत्वेनापि । **दोषता** अनुमित्यनुत्पादप्रयोजकता ॥

अनुमितीति । तत्र समुच्चयात्मकानुमितेरिष्टत्वात् । **अन्यथासिद्धिः** व्यभिचारः । **प्रतिरुद्धत्वेति** परामर्शद्वयसंवलनोत्तरमित्यर्थः । तथाचास्यापि दोषत्वादिति मूलस्य विरोधिव्याप्त्यादेरनुमित्यनुत्पादप्रयोजकत्वादित्यर्थः । वस्तुतो विरुद्धहेत्वोः प्रमात्मकपरामर्शद्वयस्य विरोधानिश्चयेपि नोत्पत्तिरित्याशयेन मौलशङ्कां संयोज्य विरोधिनिश्चयदशायामेवोत्पत्तिविरोधात्तदनिश्चये उत्पत्तिर्भवत्येवेति समाधानं **जगदीशेन** योजितम् । तत्र तत्तदभावयोरेव विरोधिग्रहमनपेक्ष्य परस्परग्रहप्रतिबन्धकग्रहत्वं नान्ययोरित्यसकृदुक्तत्वात् तद्विस्मरणं कल्पनीयम् । अतोऽन्यथा शङ्काभिप्रायं विवृणोति—**एकत्रेति** ॥

तदेति । तथा च धूमवत्ताज्ञानं प्रति वह्नेर्धूमव्यापकताज्ञानसहितं तदभावव्याप्यपाषाणमयत्ववत्ताज्ञानं प्रतिबन्धकं पाषाणमयत्ववत्ताज्ञाने च वह्न्यभावे पाषाणमयत्वव्यापकताज्ञानसहितं वह्निव्याप्यधूमवत्ताज्ञानं प्रतिबन्धकमित्यभिमानः । **संशय इति मूलं** पक्षधर्मतासंशयपरम् । (गा) **हेत्वोः** निष्ठा सप्तम्यर्थः देहलीदीपन्यायेन उभयत्रान्वयः ॥ **तदग्रहेण** हेत्वोः परस्परविरुद्धत्वग्रहासत्वेन । **परस्परेति** ॥ व्यापकत्वेन गृहीतेत्यर्थः । तथा च तद्वत्ताज्ञाने तदभावव्याप्यवत्ताज्ञानस्य विरोधित्वेपि तद्व्याप्यवत्ताज्ञानाविरोधित्ववत्तद्व्यापकाभाववत्ताज्ञानस्य विरोधित्वेपि तद्व्याप्यवत्ताज्ञानस्याविरोधित्वादिति भावः । **दूषकताबीजमित्यादिग्रन्थस्येति**— इत्यर्थ इत्यग्रिमेणान्वयः ॥ दुष्टः निग्रहप्रयोजकः तन्निष्ठो धर्म इत्याह—**दुष्टत्वमिति यावदिति** । **एतादृशार्थेति** ॥ तथा च बीजपदं प्रयोजकपरं दुष्टत्वप्रयोजकमित्यर्थः ॥ प्रतिबन्धेनेत्यन्तोपादानफलमाह—**न त्विति** ॥ प्रथमफक्किकां व्याख्याय द्वितीयफक्किकां व्याचष्टे—**नापीति** ॥ दुष्टताप्रयोजक इति विपरिणतमनुषज्यते,

अन्यज्ञाप्यमानस्य प्रकृतदुष्टताप्रयोजकत्वाभावात् पूरयति—**विरोधीति** ॥ द्वितीयफक्किकां व्याचष्टे—**विरोधीति** ॥ फक्किकात्रयार्थं दूषयति—**अनित्येति** ॥

कल्पकेति ॥ तथा च विरोधिपरामर्शः प्रकृतानुमितिप्रतिबन्धकः स्वव्यापकानुत्पादप्रतियोगिप्रकृतानुमितिकत्वात् इत्यनुमानमुक्तम् । **व्याप्तीति** ॥ विरोधिपरामर्शस्याप्रतिबन्धकत्वेपि व्याप्तिपक्षधर्मतो[ताविरहो]पपत्तिरिति भावः । विरोधीति दीधितौ तस्येतिपदं विहाय कृत्स्नपूर्ववाक्यानुवृत्तिसिद्धमिदं पूरणम् । एतन्मते अनुमित्यनुत्पादस्य विरोधिपरामर्शाप्रयुक्ततया **कालीनेति** । तथा च ज्ञायमानस्वनिष्ठस्तत्साध्यव्याप्तिविरहः तत्साध्यकानुमितिप्रतिबन्धकः विरोधिपरामर्शकालीनतत्साध्यानुमित्यनुत्पादकत्वात् । तथा च विरोधिभूतः यो वह्निव्याप्यवत्तापरामर्शस्तत्कालीनानुमित्यनुत्पादस्तेन ज्ञाप्यमानस्य पाषाणमयत्वादिनिष्ठव्याप्त्यादिविरहस्य प्रतिबन्धकत्वं तु न कल्पयतीत्यर्थः ॥

दोषत्वं प्रतिबन्धकत्वम् । **तेन ज्ञाप्यमानस्येति** । **तेन** विरोधिपरामर्शेन । सल्लिङ्गकपरामर्शीयव्याप्तिविशिष्टलिङ्गविशिष्टपक्षविषयतानिरूपितसाध्याभावव्याप्त्याद्यवच्छिन्नविषयतात्वेन लिङ्गेन तादृशव्याप्त्यभावपक्षधर्मताभावान्यतरवृत्तित्वं तादृशविषयतावत्वेन तादृशान्यतरवत्वं वा साधनीयम् सल्लिङ्गपरामर्शस्य विशेषणतया उपयोगः एवमसल्लिङ्गकपरामर्शेपि बोध्यम् । व्याप्त्यादिविरहस्याप्रतिबन्धकत्वं कुत इत्याकाङ्क्षायां सद्धेतावपीत्यनेन भवदभिमतप्रतिबन्धकस्यासत्वमेव प्रतिपाद्यते हेतुनिष्ठव्याप्त्यादिविरहस्य विरोधित्वात् ॥ ज्ञायमानस्वनिष्ठज्ञायमानव्यभिचारप्रतिबन्धकतामत इव हेत्ववगाहिज्ञानविषयव्याप्त्यादिविरहस्य विरोधित्वोपगमेपि हेतौ व्याप्तिज्ञानकाले तदसत्वं बोध्यम् । **उपस्थितावपीति** ॥ उपस्थितिपदस्य स्वरूपार्थकतामालम्ब्याह—**विरोधीति** ॥ **इयं शङ्केति** । प्रवृत्तिनिमित्तस्य बलसामान्यघटिततया शब्दादिबलस्य अप्रत्याख्येयतया तत्प्रस्तावात्तदतिव्याप्तिप्रकाशिका । अत एव व्याप्तिपक्षधर्मतारूपबलविशेषं निवेश्य समाधास्यते । **परार्थेति** ॥ एतच्छङ्कामात्रं विरोधिवाक्यमात्रस्येति मात्रपदेन समाधेयम् ॥

प्रतिरोधेति ॥ परार्थानुमानात्कार्यानुत्पादेत्यर्थः । अनाप्तोक्ततया निश्चीयमानविरोधिबोधकवाक्यज्ञानघटितसामग्रीत्वेन प्रतिबन्धकत्वान्नानुमानोच्छेदस्तादृशनिश्चयस्थल

इति भावः । एवमाभासत्वेन निश्चीयमानसाध्यसिद्ध्यौपयिकसमानकालीनसाध्यविरोध्युपस्थापनसमर्थमानप्रतिरुद्धकार्यकत्वं लक्षणवाक्यार्थः । वह्निव्याप्यधूमवत्तापरामर्शे सति विरोधिबोधकवाक्ये अनाप्तोक्तत्वनिश्चयदशायां साध्यविरोध्युपस्थापनासामर्थ्यात् । यथा धूमे न सत्प्रतिपक्षितत्वं तथैव समानबलत्वाभावात्पाषाणमयत्वादेरपीति हृदयम् । **शौचेति** ॥ निश्चितप्रामाण्यकेन विरोधिबोधकागमेन बाधः ॥ विरोधिनिश्चयजननम् बाधैकदेशविरोधितायां षष्ठ्यर्थान्वयः । **विरोधीति** ॥ पक्षे साध्यं नास्तीति शब्देन । तथा च परस्परकार्यप्रतिरोधाभावान्न तदा सत्प्रतिपक्षताकालीनत्वस्य प्रतिरुद्धकार्यकत्वरूपत्वादीति भावः । इष्टापत्तीति प्रतिरोधकान्यस्य क्काचित्कत्व एव युज्यते न तु सार्वत्रिकत्वे इति सा न युक्तेत्याह—**मूले अगृह्यमाणेति** ॥ अनिश्चीयमानेत्यर्थः । विशेषः आभासत्वमनाभासत्वं च । **सर्वेति** ॥ इष्टापत्तिपरिहाराय । विरोधिवाक्ये आभासत्वानाभासत्वयोः निश्चयदशा प्रसिद्धैवेति भावः ॥

ननु तत्राभासत्वादेः कुतो न निश्चय इत्यत आह—**अनुमानादिति** । अनुमानपदं साध्यतदभावग्राहकमानपरम् ॥ पश्चात्तादृशानुमानकाले ॥ न्यूनबलत्वं अनाप्तोक्तत्वं ॥ अधिकबलत्वमाप्तोक्तत्वं मध्यस्थस्य तदनिरूपणात् । **निरूपणे** प्रमाणान्तरेण तन्निश्चयोपगमे । **अनुमानेति** वादिप्रतिवाद्यन्यतरस्य साध्यवत्तानिश्चायकलिङ्गोपन्यासवैयर्थ्यादित्यर्थः । मध्यस्थतायामपि तन्निश्चायकप्रमाणसत्वादिति मनसिकृत्वाऽऽह—**परार्थस्थले** (गा) । शब्दे आभासत्वं अनाप्तोक्तत्वं अनाभासत्वं, आप्तोक्तत्वं एतच्च न्यूनाधिकबलवत्त्वाभावनिराकरणायोक्तम् । न चानुमाने आभासत्वं भ्रमत्वं अनाभासत्वं प्रमात्वं अनयोस्सन्देहे प्रतिरोधानुपपत्तिरिति वाच्यं, तत्र तदुभयग्रहमात्रे तात्पर्यात् । **विवादेति** ॥ वादिद्वयान्यतरं प्रति मध्यस्थस्यापि वादित्वापत्तेरित्यर्थः । एवकारश्चानिष्टप्रतिरोधस्थलेऽपि प्रतिरोधलाभार्थः । विरोधीतिमूले **मात्रपदं** प्रकरणान्तरराहित्यलाभार्थम् । **अनुपयुक्तेति** ॥ मम साध्याभावप्रमापकं प्रत्यक्षं शब्दो वेत्युपन्यासस्यानुपयुक्तत्वादित्यर्थः ॥

तदुपन्यासस्य पक्षे साध्याभावप्रमापकशब्दोऽस्तीति वाक्यस्य । **लिङ्गेति** । लिङ्गभावापन्नतदुपन्यासस्थले तु तादृशनिश्चयाभावघटितसामग्रीमात्रस्य परामर्शमात्रस्य वा प्रतिबन्धकतेति न कश्चिद्दोषः । तत्र साध्याभावप्रमापकशब्दविषयः पक्ष इत्याकारकतदुपन्यासेन परस्य तादृशशब्दत्वेन पक्षे साध्यं नास्तीति शब्दज्ञानेपि आनुपूर्वीविशेष-

प्रकारेण तदज्ञानात् न विरोधिबोध इति दीधितिकृता तादृशशब्दत्वेन ज्ञानस्य विरोधिबोधकतामालम्ब्योक्तदूषणदानमसङ्गतमिति तेषां तदभिमानं स्वयं निराकुरुते—**इदमिति** ॥ **इत्याकारकेति** । इत्याकारकोद्भावनस्यैव प्रमाणोपन्यासरूपत्वादित्यर्थः ॥ **न त्विति** ॥ धर्मैक्यं तन्त्रमिति भावः ॥ विरुद्धोभयज्ञानसामग्री इति मूलं व्याचक्षाण एव न चेत्यादिकमवतारयति—**विरोधीति** ॥ विघटकत्वेनावधारणादित्यस्य विघटकत्वस्य दुर्वारत्वादित्यर्थः ॥

असमग्रेति ॥ तादृशप्रयोजकस्य क्काचित्कत्वप्रकारताया अवच्छेदकावच्छेदेन कोट्यवगाहिनोपि संशयतया तद्व्यावर्तनाय च । सामग्र्यन्तरस्य क्काचित्कत्वान्वयि निष्ठत्वं षष्ठ्यर्थः । **ज्ञानत्वप्रयोजकेति** ॥ इच्छादिविरहविशिष्टत्वलाभाय—**सामान्यपदम्** ॥ **विरोधसंबन्धेनेति** सामग्रीघटकविषयताया अपि प्रतिबध्यतावच्छेदकत्वमिति विरोधिभानप्रतिबन्धकाभावसहकारेणेत्युपपद्यते ॥ **प्रत्यक्षात्मकेति** । संशयसमुच्चयभिन्नत्वेन नेष्टापत्तिः । सत्प्रतिपक्षे संशायकत्वस्य न दूषकता संभवतीत्याशङ्कते—**अथेति** ॥

नाविरोधग्रह इति समुच्चयात्मककोटिद्वयनिश्चये इष्टापत्तिवारणाय ॥ **न किञ्चिद्बाधकमिति** । एवं चोक्तस्थले एतादृशसंशयोत्पत्त्या न प्रागुक्तप्रतिबध्यप्रतिबन्धकभावावश्यकतेति भावः । **कोटितारूय इति** ॥ वक्ष्यमाणप्रतिबध्यप्रतिबन्धकभावगौरवं तु एतन्मते फलमुखत्वान्न दोषायेति बोध्यम् । लाघवमात्रेणातिरिक्तविषयतानङ्गीकारादाह—**अस्तु वेति** ॥ तत्समाजस्यैव विषयतयोरवच्छेद्यावच्छेदकभावबाधकत्वं ग्राहयति—**तादृशेति** ॥ विरोधिभासकसामग्रीमनपेक्ष्य तत्समाजस्य तत्प्रयोजकत्वे समुच्चये तादृशविषयताविशेषापत्तिः । तमपेक्ष्य तस्य तथात्वे विरोधानवगाहिज्ञाने तदुपपत्तिरित्यर्थः । अनपेक्ष्येत्यन्तं च अनुमितेर्विरोधानवगाहित्वे संशयत्वोपपत्तिप्रकाशनाय ॥

समवहितयोरिति । तज्ज्ञानसमवधाने समुच्चयरूपानुमितिसूचनाय संशयत्वस्य तत्तत्कोटिविषयतावच्छिन्नान्यकोटिविषयकत्वस्यावर्जनीयत्वादित्यर्थः । अन्यथा विरोधिकोट्यनुमितिसामग्र्याः प्रतिबन्धकताकल्पने गौरवापत्तेरिति भावः ॥ **विशेषदर्शनघटितेति**—धर्मीन्द्रियसन्निकर्षशून्यत्वेन अन्यथा पौनरुक्त्यापत्तेः । **निर्णयत्वेति** । सामग्र्याः फलप्रयोजकत्वे निर्णयत्वेन संस्कारहेतुत्वं अर्थवत् ज्ञानत्वेन तद्धेतुत्वे संशयात्संस्कारोत्पत्त्या संशयात्मकस्मरणापत्तेरित्यर्थः ॥

नियतोद्बोधकेति ज्ञानान्वयि । **तावतापि** निश्चयत्वेन कारणत्वोपगमेपि, तादृशप्रतिबध्यप्रतिबन्धकभावस्वीकारे तु निश्चयत्वेन कारणत्वं व्यर्थमेव । ह्रदो वह्निमानित्यनुमितिजनकपरामर्शस्य न विरोधितासंभवः जलमयत्वांशे निर्धर्मितावच्छेदकत्वात् अतो व्याचष्टे—**इदन्त्वादीति** ॥ जलमयत्वादेरिति शेषः । विरोधिनो जलमयत्वादेः तदभाववदवृत्तित्वरूपव्याप्त्यवगाहिपरामर्शस्य तदभावीयविरोधावगाहित्वादाह—**वस्तुगत्या वह्न्यादीति** ।। विरोधावगाहिज्ञाने अयं वह्निमानित्यनुमितेरनुत्पाद इत्यतो विरोधानवगाहीति ॥ विरोधविशिष्टवह्न्यभावविषयकत्वेन प्रतिबन्धकत्वाभिप्रायमपि निराकरोति—**इदमिति** । परामर्शे विरोधाभाने प्रथमं दूषणं तत्र तद्भानोपगमे द्वितीयं विरोधस्योपलक्षणत्वे वह्न्यभावव्याप्तिप्रकारकवह्निव्याप्यविषयकपरामर्शाभ्यां अनुमित्युत्पत्तौ बाधकाभावोपि ज्ञेयः ॥ **निराकृतेति** । तथा सति प्रागपि स्थाणुत्वाद्यप्रत्यक्षप्रसङ्गात् ॥

विशेषत्वादीति ॥ विरोधिदर्शनासत्वे दोषमात्रं न प्रतिबन्धकं विशेषदर्शनमात्रं च लौकिकज्ञाने न विरोधीत्युभयोपादानं ; विशेषदर्शनस्य ग्राह्याभावव्याप्यवत्तानिश्चयस्य, चक्षुस्संयोगाद्यजन्यचाक्षुषत्वप्रकारकेच्छानुत्तरप्रत्यक्षत्वं त्वक्संयोगाजन्यस्पार्शनप्रत्यक्षेच्छानुत्तरप्रत्यक्षत्वादिकं च न प्रतिबध्यतावच्छेदकं चाक्षुषत्वादीच्छासत्वे स्पार्शनाद्यापत्तेः अतः चाक्षुषत्वादिनिवेशः । **जन्यतावच्छेदकत्वापत्तिरिति** ॥ इष्टापत्तौ संशयानुमितेर्दुर्वारत्वापत्तेः । परोक्षज्ञानस्याहार्यत्ववारणाय प्रत्यक्षत्वनिवेशः । स्वत्वाननुगमादाह—**विषयत्वेति** । इच्छायाः आहार्यसामग्रीघटकतां दर्शयति—**आहार्येति** ॥ **यज्ज्ञानं** लौकिकं उपनीतभानाधीनस्मरणस्य प्रतिबध्यत्वादिति भावः । कदाचित्पदसूचितास्वरसमाह—**वस्तुतस्त्विति** ॥ न त्विति ॥

तथा चेति । लौकिकज्ञानाधीनस्मरणमपि प्रतिबध्यमेवेति भावः ॥ विरोधि प्रतिपाद्यं ग्राह्यं वा ॥ आद्ये ज्ञानेन द्वितीये विशिष्टेनान्वयः स्मर्यत इति प्रकारताविशेष्यताप्रकारेण स्मरणं वाच्यम् । तथैव प्रागनुभवात् । तथा च विशिष्टाभानात्प्रवृत्त्याद्यनुपपत्तिरिति वाच्यं ; शुक्लत्वादिविशिष्टशङ्खादेरपि विशिष्टविषयतासंबन्धेनानुभवोपगमात्तथैव संस्कारेण स्मरणसंभवात् तदभावव्याप्यवत्तानिर्णयदशायां तद्वत्तासंस्कारोद्बोधे मानाभावादित्युक्तं कचिदिति तु **कश्चित्** । **प्रत्यक्षत्वस्येति** ॥ तथा च

संशयानुमितिर्निष्प्रत्यूहैवेति भावः । **व्यभिचारसंशयस्य** विरोधिपरामर्शवाननुमितिमान्न वेत्याकारकस्य । **लाघवादिति** ॥ विरोधिपरामर्शाभावः तद्वत्ताज्ञानत्वावच्छिन्नव्यापकः इति ग्रहे लाघवज्ञानाभावविशिष्टव्यभिचारसंशयस्यैव विरोधित्वात् । **सामान्यतः** हेतुप्रतिहेत्वन्यतरत्वावच्छिन्ने प्रथमतः प्रामाण्यग्रहस्ततः तथाविधान्यतरत्वरूपसमानधर्मदर्शनात् विशिष्य परामर्शादौ अप्रामाण्यसंशय इत्यर्थः । **प्रत्यक्षसंशयवदिति** व्यतिरेकदृष्टान्तः ॥ **जन्येति** । मिश्रैस्संशयोत्तरप्रत्यक्षं प्रति विशेषदर्शनत्वेन हेतुत्वेनोपगमात् विरोधीति । **अवधारणसामग्री** अवधारणजनकसामग्रीविशेषः ; **अव्यवहितोत्तरत्वं,** स्वाधिकरणक्षणध्वंसाधिकरणक्षणध्वंसानधिकरणत्वे सति स्वाधिकरणक्षणध्वंसाधिकरणक्षणवृत्तित्वम् ॥ इत्यननुगमः ॥ **अप्रामाणिकत्वादिति** ॥ यत्तु विरोधिव्याप्यवत्तापरामर्शस्यानुमितावप्रतिबन्धकत्वे यत्र तादृशपरामर्शकाले प्रकृतपरामर्शसहस्रेषु अप्रामाण्यज्ञानव्यक्तयः तत्र तदानीं अनुमितिवारणाय तासां प्रतिबन्धकत्वकल्पने गौरवं यद्यदप्रामाण्यज्ञानव्यक्तिसत्वे विरोधिपरामर्शो न प्रतिबन्धकः तत्तदभावकूटविशिष्टतादृशपरामर्शव्यक्तेस्तत्तद्व्यक्तित्वेन हेतुतायां लाघवादिति ॥ तन्न ॥ यत्र विरोधिपरामर्शकालीनप्रकृतपरामर्शसहस्रमेकप्रामाण्यज्ञानकालीनं तत्र तदुत्तरक्षणे विशिष्टवैशिष्ट्यावगाहिप्रत्यक्षवारणाय तत्कालीनाप्रामाण्यज्ञानव्यक्तीनां प्रतिबन्धकताकल्पनेन तवापि गौरवात् मम तु अनुमितिसामग्र्याः क्लृप्तप्रतिबन्धकत्वेनैव तदानीं प्रत्यक्षानुत्पादात् । संशयानुमितिवारणं व्युत्पादयति—**यदीति** ॥

कथञ्चिदिति । स्ववृत्तिकृतिमत्वस्वसामानाधिकरण्यस्ववृत्तिप्रागभावप्रतियोगित्वैतत्त्रितयसंबन्धेन स्वविशिष्टत्वं जीवनयत्नस्त्वप्रामाणिक एवेति कथं चिदिति । **तद्भेदेनेति** ॥ विविधाहार्यनिर्वाहाय । अन्यथा चाक्षुषेच्छासत्वे स्पार्शनाहार्यापत्तेः । **तदेति** ॥ **एवकारेण** इच्छाविशिष्टान्यत्वस्य विषयविशेषावगाहित्वस्य च व्युदासः । ज्ञानत्वं तु न निवेश्यम् । **लाघवादिति** ॥ इदमापाततः प्रकारान्तरेणेति गौरवस्य एतन्मते जागरूकत्वात् । ननु केवलवह्निपरामर्शोत्तरानुमितौ विरोधिपरामर्शाभावस्य कारणत्वात् तद्घटिततदनुमितिसामग्री नास्तीति कथं संशयानुमितिरित्याशङ्कायां तत्रापि तस्यान्यथासिद्धत्वमेव नतु कारणत्वमित्याशयवानाह । **विरोधिपरामर्शाभावाघटितेति** ॥ **फलानुरोधेन** प्रयोजनसत्वेन, **पक्षकादीत्यादिना** साध्यकपरिग्रहः ॥

अव्यवहितोत्तरत्वं अनुगतं दुर्वचमेव उक्तपरंपरायास्संबन्धत्वे मानाभावादित्याशयवानाह—**अस्त्विति** ॥ परामर्शकारणतायां आश्रयासिद्धिनिश्चयाभावस्यावच्छेदकत्वं यदि ब्रूयात् तदाप्याह—**तथापीति** ॥ परोक्षत्वं न जातिः अनुभवत्वेन भिन्नविषयकानुमितिसामग्रीप्रतिबध्यतावच्छेदकवैजात्येन वा साङ्कर्यादिति प्रत्यक्षान्यत्वनिवेशः ॥ **विनिगमनाविरह इति** गुरुधर्मावच्छिन्नप्रतिबन्धकताद्वयमपेक्ष्य उपमितित्वादिलघुधर्मावच्छिन्नं प्रतिबन्धकतात्रयमेव वाच्यमिति संशयानुमितिर्दुर्वारैवेति भावः । **इतरेति** ॥ गुणत्वादीत्यर्थः । संस्कारेच्छादावपि प्रतिबन्धकत्वप्रसङ्गो बाधकः ॥ **अवच्छेद्यप्रतीतौ** अवच्छेद्यघटकसंसर्गप्रतीतौ ॥ **प्रकारकेति** प्रकारतानिरूपकेत्यर्थः ॥

तत्र संशयानुमितिरिति ॥ एतेन लिङ्गोपधानमते अभावव्याप्यवत्पर्वतो महानसीयवह्निमानित्यनुमितेस्संशयत्वाभावात् न संशयानुमितिवार्तेत्यपास्तम्; उक्तस्थले अभावव्याप्यवत्पर्वतान्यो न वह्निमान् वह्निव्याप्यवत्पर्वतान्यो नाभाववानितीतरबाधनिश्चयदशायां जायमानानुमितेस्संशयत्वनिर्वाहात् । **न च लाघवेत्यादि** ॥ **तद्विरोधीति** ॥ महानसीयवह्न्यादिविशिष्टधीविरोधीत्यर्थः । **तदिति** ॥ महानसीयवह्न्यादिविशिष्टेत्यर्थः । एवमग्रेपि । महानसीयवह्न्यादिविशिष्टधीत्वमात्रस्य प्रतिबध्यतावच्छेदकत्वे महानसीयवह्न्यनुमापकलाघवज्ञानघटितसामग्रीदशायां आहार्यमहानसीयवह्न्यादिविशिष्टज्ञानोपपत्तये—**तद्विशिष्टजिज्ञासानवच्छिन्नेति** । **शुद्धाभावत्वादीति** ॥ शुद्धाभावत्वावच्छिन्नविधेयताकेत्यर्थः ॥

व्यापिकाया इति । लाघवज्ञानोपनीतमहानसीयवह्न्यभावत्वस्य विधेयतानवच्छेदकतया तस्याश्शुद्धाभावत्वावच्छिन्नसिद्ध्यभावघटितत्वात् तथाविधतद्विशिष्टधीत्वस्य तस्यां प्रतिबध्यतावच्छेदकत्वसंभवात् कथं न संशयानुमितिवारणमित्यत आह ॥ **तथाचेति** । अभावविषयकानुमित्यन्यज्ञानत्वस्येति । अभावत्वावच्छिन्नविधेयताकानुमित्यन्यज्ञानत्वस्येत्यर्थः । संशयानुमितेश्चाभावत्वावच्छिन्नविधेयकतया न प्रतिबध्यत्वसंभव इति भावः ॥

महानसीयवह्न्यनुमित्यन्यज्ञानत्वस्येति पाठान्तरम् । अनुमित्यन्यमहानसीयवह्निज्ञानत्वस्येत्यर्थः । एतत्पाठे अभाववान् महानसीयवह्निमानित्यनुमित्युत्पत्त्या शुद्धाभावत्वप्रकारकानुमितिसामग्र्याः महानसीयवह्निप्रकारकानुमित्यप्रतिबन्धकत्वात्

इति पङ्क्तिः सम्यगेव । **लाघवज्ञानेति** ॥ एतच्च तादृशानुमितेश्शुद्धाभावत्वावच्छिन्नप्रकारकसिद्ध्यभावघटितलाघवज्ञानघटितसामग्रीप्रतिबन्धकत्वासंभवसूचनाय सिद्धिदशायामित्यादि । **भवन्मते** इति ॥ अनुमित्यनुत्पादस्य च त्वन्मतसिद्धत्वात् । दर्शितलाघवज्ञानघटितसामग्र्यां शुद्धवह्नित्वशुद्धाभावत्वावच्छिन्नविधेयकानुमित्यनुत्पादस्य सर्वजनानुभवसिद्धतया तत्र लाघवज्ञानयोः प्रतिबन्धकत्वावश्यकत्वात् ॥

असत्वादीति । शुद्धाभावत्वावच्छिन्नसिद्ध्यभावाघटिततदनुमापकलाघवज्ञानाघटितसामग्र्याः प्रतिबन्धकत्वे विरोध्यनुमितिसामग्रीघटितलाघवज्ञानादिविरहेपि उक्तसिद्धिदशायां विरोधिप्रत्यक्षानुत्पत्तिप्रसङ्गात् ॥ एतेन एककोटिसामग्र्यां अपरकोटिसामग्र्यभावनिवेशावश्यकत्वेन इच्छावशात्परोक्षज्ञानोत्पत्त्युपगमे विरोधिकोटिद्वयानुमितिसामग्रीसंवलनस्थले इच्छाद्वयसत्वे संशयानुमितिर्निष्प्रत्यूहैव अग्रिमप्रतिबन्धकतावच्छेदके इच्छाविरहविशिष्टत्वान्यप्रतिबध्यावच्छेदके वा तद्विशिष्टज्ञानानवच्छिन्नत्वस्यावश्यकत्वादतः प्रथमत इच्छाया अकिंचित्करत्वमाह—**विरोधीति** । प्रतिबन्धकत्वकल्पान्तरबीजमाह—**लाघवज्ञानेति** ॥ लाघवज्ञानघटितविरोध्यनुमितिसामग्रीसत्वे तच्छाब्दबोधापत्तिवारणाय तादृशप्रतिबन्धकत्वान्तरकल्पनमावश्यकमित्यर्थः । तत्रेष्टापत्तिवारणाय किन्त्वित्यादि इच्छासत्वेपि इच्छाभावानिवेशस्फोरकम् ॥

अप्रामाणिकत्वादीति । आहार्यशाब्दबोधादेरुपगमादिति भावः । **अव्याप्यवृत्तित्वग्रहकालीनयोरिति** ॥ तस्यानुत्तेजकत्वार्थं तदवच्छेदेन तद्वत्ताज्ञाने तदभाववत्ताज्ञानप्रतिबन्धकताबीजं विषयविरोधमाह—**अव्याप्येति** । पक्षतावच्छेदकदेशकालावच्छेदेन अनुमितिविरोधिनि तदभावव्याप्यवत्ताज्ञाने तदभावधर्मिकाव्याप्यवृत्तित्वग्रहस्यानुत्तेजकत्वेपि संशयानुमितिं व्युत्पाद्य तत्र तस्योत्तेजकत्वं व्यवस्थापयितुं व्युत्पादयति—**वस्तुत** इति ॥

ग्राह्येति ॥ तथा च अग्रावच्छिन्नकपिसंयोगपिपीलिकासंयोगाभावव्याप्तिविशिष्टवैशिष्ट्यावगाहनसंभव इति भावः । साधनसामानाधिकरण्येन साधनवत्तावच्छेदकावच्छिन्नत्वविशेषितेन घटिताव्याप्तिरित्यभिमानेन शङ्कते—**साध्येति** । **तादृशव्याप्तिकेति** ॥ पक्षतावच्छेदकदेशकालावच्छिन्नत्वघटितव्याप्तिकेत्यर्थः । अनुगतसंशयसामग्रीत्वेन प्रतिबन्धकत्वावश्यकत्वस्य प्रागुपदर्शितत्वादस्वरसः ॥

मूले फलद्वारकं फलघटितं धर्मितावच्छेदकावच्छिन्नयद्रूपावच्छिन्नप्रकारकत्वेन साध्यसंशयजनकता तद्रूपावच्छिन्नत्वं उभयकोट्युपस्थापकतापदं पूर्वपक्षलक्षणाभिप्रायकं साध्यविपरीतव्याप्तिविशिष्टयद्रूपविशिष्टवैशिष्ट्यावगाहिनिश्चयत्वेन साध्यविपरीतानुमितिजनकता तद्रूपवत्वं विरुद्धत्वम् ॥ यद्वा संशयफलकदोषत्वं सव्यभिचारत्वमित्यादिपरिष्कारः । **निश्चितेति** प्रतिबन्धकत्वव्युदासाय । **तस्य चेति** ॥ तत्फलकप्रमाविषयस्यैव लक्ष्यत्वात् ॥ घटो गौरश्वत्वादित्यादेः प्रकृतपक्षसाध्यविपरीतानुमितिफलकत्वं निराकरोति–**अपक्षधर्मेति** ॥ तत्रैव पटादौ साध्यविपरीतानुमापकत्वासंभवादाह—**स्वाधिकरण इति** ॥ बाधः अन्यत इति मूलमवतारयितुं एतल्लक्षणे फलपदप्रयोजनमाह—**ह्रद इति** ॥ ज्ञानान्यजन्येति मूलं असिद्धिव्यभिचारज्ञानद्वयजन्यलिङ्गत्वज्ञानमादायातिव्यापकमिति मात्रपदमन्तर्भावयति – **ज्ञानान्यमात्रेति** ॥ ज्ञानजन्यान्येत्यपि पाठः । पक्षतावच्छेदकाप्रवेशेपि बाधघटितत्वमाह—**हेत्विति । स्वेनेति** ॥ धर्मैक्यस्य तन्त्रत्वादिति भावः । मूले कथंपदनिर्णयपदयोस्सत्वाद्व्याचष्टे—**एतादृशेति** ॥ हेतुधर्मिकसमीचीनत्वनिर्णयोपायेच्छायां फलेच्छाविषया निर्णयेच्छा हेतुः ॥ अनुपस्थित इति मूले उपस्थितेर्निवेशोऽसङ्गतः प्रतिपक्षसत्वे तदनुपस्थितिसंभवादतो **व्याचष्टे— सतीति** ॥

मूले नचेत्यादितत्वजिज्ञासानिवेशफलं व्यापकतया गृहीतस्येत्यर्थबीजमाह—**अभि इति** ॥ पक्षे अभिधेयत्वसंशयसामग्र्याः तद्भिन्ने अभिधेयत्वनिश्चयाविरोधितया व्यापकतानिश्चयसंभवादिति भावः ॥ प्रतियोगितयेत्यादि व्याख्यानबीजमाह—**वस्तुतस्त्विति । अत एव** ॥ साध्याभावधर्मिकपक्षव्याप्यवत्तापरामर्शस्यापि पक्षसाध्यवैशिष्ट्यावगाहिग्रहविरोधित्वात् । **एवं सत्यन्तमिति** ॥ तथापि वह्न्यभाववद्वह्निव्याप्यव्याप्यवत्कालीनह्रदो वह्निमानित्यादौ तादृशव्याप्यव्याप्यवत्त्वावच्छेदेन वह्न्यभावघटितपक्षके सत्प्रतिपक्षोन्नायके वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवत्तादृशह्रदे अतिव्याप्तिः । तज्ज्ञानस्य तादृशपक्षे वह्निमत्ताज्ञानं प्रति अवच्छेदकधर्मदर्शनविधया विरोधित्वात् ॥ न च तादृशपक्षतावच्छेदकावच्छेदेन वह्निमत्ताज्ञानस्य केवलह्रदत्वसामानाधिकरण्येनैव वह्न्यवगाहितया तत्र केवलह्रदत्वावच्छेदेन वह्न्यभावाच्छेदकीभूतवह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवानिति अवच्छेदकदर्शनस्यैव विरोधितया प्रकृतपक्षतावच्छेदकावच्छेदेन वह्निमत्ताज्ञानत्वेन प्रतिबध्ये तत्र तदवच्छेदेन तत्र तादृश-

व्याप्यव्याप्यवत्ताज्ञानस्य तत्सामानाधिकरण्येन तद्वत्ताग्रहमुद्रयैव विरोधित्वमिति विशिष्टान्तरघटितोऽयमिति वाच्यम् । पक्षतावच्छेकसामानाधिकरण्येन तादृशव्याप्यवत्ताघटिते तत्रातिव्याप्तेरुक्तत्वादिति चेन्न ॥ निष्कृष्टविशिष्टान्तराघटितत्वस्य निवेश्यत्वात् व्यापकसामानाधिकरण्यस्य सत्प्रतिपक्षघटकत्वमते तत्र तन्निवेशासंभवेपि सत्प्रतिपक्षघटकतविषयताद्वयान्यघटितविशिष्टद्वयाघटितत्वविशिष्टविशिष्टान्तराघटितत्वस्य वाच्यत्वात् । तस्माज्ज्ञानवैशिष्ट्यानवच्छिन्नत्वनिवेशो नादरणीयः ॥

यत्तु वह्न्यभावव्याप्यवत्तासामानाधिकरण्येन वह्न्यभावघटितपक्षके तादृशकालीनह्रदो वह्निमानित्यादौ तदवच्छेदेन वह्न्यभावघटितवह्न्यभावव्याप्यवत्तादृशपक्षे अतिव्याप्तिरतो ज्ञानवैशिष्ट्यानवच्छेन्नेति ॥ तन्न ॥ तस्य विशिष्टान्तरघटितत्वात् ॥ अथ जनकतावच्छेदकविषयतायां प्रकृतसाध्यकानुमित्यवृत्तित्वमेव निवेश्यम् तावतैव सत्प्रतिपक्षोन्नायकवारणसंभवात् न तु सत्यन्तं गौरवात् तत्तदभावव्याप्ययोराहार्यज्ञानसंभवात् अनुमितित्वनिवेशः इति ॥ मैवं; वह्न्यभावव्याप्यव्याप्याभाववान् ह्रदो वह्निमानित्यादौ वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवद्ध्रदे सत्प्रतिपक्षोन्नायकेऽतिव्याप्तेः तद्विषयतायाः प्रकृतानुमित्यवृत्तित्वात् । सत्यन्तोपादाने च दलद्वये एकरूपावच्छिन्नप्रतिबध्यताया निवेश्यतया तद्वारणादिति ॥ एवं वह्न्यभावव्याप्यव्याप्याभावव्याप्यवान् ह्रदो वह्निमानित्यादौ सत्प्रतिपक्षोन्नायके अतिव्याप्तिवारणमपि यथाश्रुतसत्यन्ते प्रयोजनं बोध्यम् **पक्षतेति** । द्रव्यं वह्निमत् ह्रदो द्रव्यवानिति ज्ञानयोस्सत्प्रतिपक्षाप्रतिबध्ययोः वारणाय पक्षतावच्छेदकादिनिवेशः पक्षत्वसाध्यत्वयोः केवलान्वयित्वात् तद्दोषतादवस्थ्यं इत्यतः प्रकृतत्वनिवेशः । नच यत्किंचिद्रूपावच्छिन्नपक्षसाध्यकानुमितित्वव्यापकत्वमेवास्तु तावतापि सत्प्रतिपक्षलक्षणसामञ्जस्यादिति वाच्यं; वह्न्यभावव्याप्यव्याप्याभावत्वादिना वह्न्याद्यनुमितौ सत्प्रतिपक्षोन्नायकस्य विरोधित्वात् । काञ्चनमयह्रदो वह्निमान् ह्रदः काञ्चनमयवह्निमानित्यादौ वह्न्यभावव्याप्यवद्ध्रदसंग्रहाय अवच्छेदकतापर्याप्त्यधिकरणत्वं निवेश्यम् । एवं विशेष्यदलेपि ।

अत्र धर्मितावच्छेदकप्रकारतापन्नत्वभेदोपि भिन्नपर्याप्तिप्रयोजकः तेन काञ्चनमयह्रदो वह्निमानित्यादौ यादृशप्रकारधर्मिताच्छेदकतया पक्षविशेष्यतावच्छेदकता पर्याप्ता ह्रदः काञ्चनमयो वह्निमानित्यादौ अन्यादृशप्रकारधर्मिताच्छेदकभावापन्नतत्पर्याप्त्युपगमात् आश्रयासिद्ध्यतिव्याप्त्यसङ्गतिर्नेति बोध्यम् । केचित्तु पक्षतासाध्यतावच्छेदक-

तयोरेव पर्याप्तिः प्रवेश्या । न तु विशेष्यताप्रकारतयोरपि प्रयोजनाभावात् । न च
काञ्चनमयत्वाभावव्याप्यवत्पक्षरूपासिद्धौ पक्षतावच्छेदकतापर्याप्त्यधिकरणं यत् काञ्चन-
मयत्ववह्नित्वोभयं एकत्र द्वयमिति रीत्या तदुभयावच्छिन्नविशेष्यकतादृशानुमितिविरोधि-
त्वात् कथमतिव्याप्तिरिति वाच्यं; तादृशानुमितेरप्रसिद्धेः । नच ह्रदःकाञ्चनमयो वह्निमा-
नित्याद्यनुमितिमादाय दोषः पक्षतावच्छेदकादिभेदेन लक्षणभेदात् । काञ्चनमयत्व-
प्रकारतानिरूपितह्रदत्वावच्छिन्नविशेष्यतेत्यादिक्रमेण तत्र लक्षणस्य वाच्यत्वात् ॥
शब्दैक्यस्यानुपादेयत्वात् । वस्तुतस्तु परस्परनिरूप्यनिरूपकभावापन्नतत्तद्विषयता-
व्यक्तीनां विलक्षणविषयतात्वेनैव प्रवेशः । अत एव वैलक्षण्यसाधनाय, एवं सति
विषयतात्वप्रकारतात्वादीनां विलयप्रसङ्गेन बहुतरासामञ्जस्यादिति प्रागभिहितम् ।

एतेन विशिष्टविषयताकानुमितित्वव्यापकत्वनिवेशे ह्रदः काञ्चनमयो वह्निमा-
नित्याद्यनुमितिमादाय सिद्ध्युन्नायकेतिव्याप्तितादवस्थ्यमिति परास्तम् ॥ तदनुमिते-
र्विलक्षणविषयताशून्यत्वादित्याहुः । **ह्रद इति** ॥ तादृशविषयताविशिष्टग्रहत्वस्य शुद्ध-
ग्रहत्वात्मकतया प्रतिबध्यतामात्रस्यैव तादृशविषयतावृत्तिग्रहत्वावच्छिन्नत्वात् तद्-
घटकसमुदायवृत्त्यवच्छेदकताकत्वं वाच्यं, तथा च काञ्चनमयह्रदादेः पक्षत्वे साध्यत्वे
वा तत्समुदायघटककाञ्चनमयत्वच्छिन्नविषयताया नावच्छेदकत्वमित्यर्थः । **व्याप-
कत्वमिति** ॥ एवं च वह्न्यभावविशिष्टह्रदादेर्ज्ञानस्य प्रतिबध्यतावच्छेदककोटौ
काञ्चनमयत्वावच्छिन्नविषयतयोरनिवेशात् स्वरूपसंबन्धरूपावच्छिन्नत्वं परित्यज्य
व्यापकत्वनिवेशः । एवं द्वितीयदलेपि बोध्यम् । **अत एव** । दलद्वयेपि स्वरूप-
संबन्धरूपावच्छिन्नत्वं परित्यज्य व्यापकत्वनिवेशादेव ।

अथ प्रकृतपक्षतावच्छेदकावच्छिन्नविशेष्यतानिरूपितप्रकृतसाध्यतावच्छेदकाव-
च्छिन्नप्रकारित्वावच्छिन्नप्रतिबध्यताप्रवेशेपि ह्रदःकाञ्चनमयवह्निमान् काञ्चनमयह्रदो
मानित्यादौ सत्प्रतिपक्षसंग्रहसंभवः, काञ्चनमयवह्निप्रकारताया वह्नित्वावच्छिन्नप्रका-
रतात्वेन काञ्चनमयह्रदविशेष्यताया ह्रदत्वावच्छिन्नविशेष्यतात्वेन च प्रतिबध्यताव-
च्छेदकघटकत्वात् । एवं च पक्षतासाध्यावच्छेदकयोः पर्याप्तिर्व्यर्थैव । नचैवं सति पर्वतो
निर्वह्निरित्यादौ वह्निव्याप्यवन्नीलपर्वतादावतिव्याप्तिर्नीलपर्वतो वह्निमानिति ज्ञाननिष्ठ-
प्रतिबन्धकतानिरूपितप्रतिबध्यतायाः पक्षतावच्छेदकपर्वतत्वावच्छिन्नविषयत्वावच्छिन्न-
त्वात् । एवं पर्वतो वह्निमानित्यादौ महानसीयवह्न्यभावव्याप्यवत्पर्वतादावतिव्याप्तिः
पर्वतो महानसीयवह्निमानित्यादेस्साध्यतावच्छेदकवह्नित्वावच्छिन्नविशिष्टप्रतिबध्यत्वात्

इति वाच्यम् । दलान्तरे पक्षासाध्यतावच्छेदकतापर्याप्त्यवच्छेदकताप्रवेशेनादोषात् ।
न च तथापि सत्प्रतिपक्षोन्नायकेऽतिव्याप्तिर्दुर्वारैव, ह्रदो वह्न्यभावव्याप्याभाववह्न्युभय-
वानिति ज्ञानीयवह्नित्वावच्छिन्नप्रकारतायाः तादृशव्याप्याभावत्वावच्छिन्नप्रकारतात्वेन
तज्ज्ञानप्रतिबध्यतावच्छेदकत्वात् इति वाच्यं पक्षतावच्छेदकावच्छिन्नमुख्यविशेष्यतायाः
साध्यतावच्छेदकावच्छिन्नमुख्यविधेयताया वा निवेशात् । एकधर्मावच्छिन्नप्रतिबध्यता-
निवेशकल्पादराद्वा । न च विशिष्टाभावस्य उभयाभावसमशीलतया घटविशिष्टवह्न्य-
भाववद्ध्रदे अतिव्याप्तिः; तस्य ह्रदो वह्निमान् घटवानिति एकत्र द्वयमिति रीत्या ज्ञानं
प्रति विरोधित्वादिति वाच्यं । सत्यन्तदले व्यापकत्वोपादानात् । नचैवं घटविशिष्ट-
वह्न्यभावव्याप्यवह्न्यभाववद्ध्रदे अतिव्याप्तिरिति वाच्यं । वह्न्यभावव्याप्यवह्न्यभाव-
वद्ध्रदस्य विशिष्टान्तरघटितत्वात ।

मैवम् ॥ वह्निव्याप्यधूमवत्तापरामर्शात् इतरबाधवशेन काञ्चनमयवह्नेरनुमिति-
र्यत्र तत्र काञ्चनमयत्वाभाववद्वह्निर्बाधः तदुन्नायककाञ्चनमयत्वाभावव्याप्यवद्वह्निस्स-
त्प्रतिपक्षः लक्ष्यः । तत्प्रतिबध्यतावच्छेदककोटौ पक्षविशेष्यताया अनिवेशादव्याप्ति-
रतो व्यापकत्वनिवेशः । न च तथापि उन्नायकविशेषणस्य विशिष्टसाध्यपक्षग्रहा-
विरोधित्वान्तस्यासत्वादव्याप्तिरिति वाच्यं इतरबाधादिलब्धस्य परामर्शाविषयतया न
विधेयतावच्छेदकत्वं प्रकारतावच्छेदकत्वमात्रमिति मतावलंबनात् । सिद्धान्तिमते च
तस्यालक्ष्यतयैवोपपत्तेः अतो न तत्राव्याप्तिः ।

अत्र सामान्यलक्षणातिप्रसंगः कथंचिद्वारणीय इति तु न सत । तस्य व्याप्यत्वा-
सिद्धित्वस्वीकारात । एवं सत्यन्तघटकद्वितीयं साध्यतावच्छेदकपदं साध्यतावच्छेदक-
निष्ठप्रकारतावच्छेदकताश्रयपरं अतो नाव्याप्तितादवस्थ्यम् । अत एव द्वितीयदलेपि
पक्षसाध्यवैशिष्ट्यावगाहित्वावच्छिन्नप्रतिबध्यतैव प्रवेश्या । अवच्छिन्नत्वं स्वरूपसंबन्ध-
विशेषः । तावतैवाश्रयासिद्ध्युन्नायकवारणसंभवात् उन्नेयेपि पक्षसाध्यग्रहाविरोधित्वं
व्यर्थमित्यपास्तम् । उक्तरीत्यैव व्यापकत्वनिवेशसंभवात् । वस्तुतस्तु दण्डविशिष्टपुरुष-
साध्यके परंपरासंबन्धावच्छिन्नदण्डाभावव्याप्यवत्पक्षो लक्ष्य एव । परंपरासंबन्धाव-
वच्छिन्नदण्डाभाववत्पक्षरूपबाधोन्नायकत्वात् । तत्र च स्वरूपसंबन्धरूपावच्छेदकत्व-
निवेशेऽव्याप्तिरिति ।

परेतु वह्न्यभावव्याप्यवह्निघटोभयाभाववद्ध्रदे सत्प्रतिपक्षानात्मकेऽतिव्याप्तिः,
ह्रदो वह्निमान घटवानित्यनुमितिं प्रति विरोधित्वात् वह्न्यभाववद्ध्रदरूपबाधोन्नायक-

त्वाच्च । नच घटत्वावच्छिन्नप्रकारतानिरूपितह्रदत्वावच्छिन्नविशेष्यतानिरूपितवह्नित्वावच्छिन्नप्रकारतावारणाय साध्यतावच्छेदकावच्छिन्नप्रकारतान्यप्रकारतानिरूपितप्रकृतपक्षविशेष्यताकत्वावच्छिन्नप्रतिबध्यतानिवेशात न दोष इति वाच्यम् । तदनिवेशे व्यापकत्वनिवेशादित्याहुः ॥ तन्न ; विशिष्टान्तराघटितत्वरूपावश्यकविशेषणेन वारणात् ।

वस्तुतस्तु वह्न्यभावव्याप्यव्याप्याभावात्मकवह्नित्वावच्छिन्नप्रकारताया अपि वह्न्यभावव्याप्यव्याप्याभावत्वावच्छिन्नप्रकारतात्वेन प्रतिबध्यतावच्छेदकतया सत्प्रतिपक्षोन्नायके अतिव्याप्तिरतस्सत्यन्ते व्यापकत्वनिवेशः । साध्यतावच्छेदकपर्याप्तप्रकारतावच्छेदकताकत्वनिवेशात् वारणमिति चेत् । पर्याप्तिस्वरूपपर्यालोचने बृहल्लाघवाभावात् । विशिष्टपक्षसाध्यग्रहाविरोधित्वान्तातिवेशे बहुतरलाघवमिति केचित् । विरोधिनिश्चयत्वानवच्छिन्नं प्रति विरोधिनिर्णयत्वेन प्रतिबन्धकत्वानुरोधेन व्यापकत्वप्रवेश इत्यन्ये ॥

उन्नेये इति ॥ पर्वतो वह्निव्याप्याभाववानित्यादौ वह्निव्याप्याभावात्मकवह्न्यभावत्वावच्छिन्नप्रकारतामादाय वह्निविशिष्टपर्वतोन्नायके वह्निव्याप्यवत्पर्वतरूपबाधे अतिव्याप्तिरतो द्वितीयदले व्यापकत्वनिवेशः ॥ अथ वह्न्यभावव्याप्याभाववान् ह्रदो वह्निमानित्यादौ वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवद्ध्रदे अतिव्याप्तिः पक्षसाध्यवैशिष्ट्यावगाहिग्रहत्वव्यापकवह्न्यभावव्याप्याभावविशिष्टह्रदग्रहत्वावच्छिन्नप्रतिबध्यता(स)त्वेन सत्यन्त दलसत्वात् ॥ तादृशह्रदो वह्न्यभावव्याप्याभावात्मकवह्निमानिति ज्ञानीयतद्रूपावच्छिन्नसाध्यप्रकारत्वावच्छिन्नप्रतिबन्धकतावच्छेदकीभूतवह्न्यभावव्याप्यवद्ध्रदविषयत्वावच्छिन्नोन्नायकताच्छेदकत्वाच्च इति चरमदले व्यापकत्वानिवेशेपि पक्षग्रहाविरोधित्वमावश्यकम् । नहि तदनिवेशे व्यापकतां निवेश्यायं दोषो वारयितुं शक्यते ॥

नापि यद्रूपावच्छिन्नेत्यत्र एकरूपेणावच्छेदकतयोर्निवेशेन ह्रदत्वावच्छिन्नविशेष्यतानिरूपितवह्न्यभावव्याप्याभावत्वावच्छिन्नप्रकारताकग्रहत्वेनैव प्रतिबध्यतावच्छेदकतासत्वात् ॥ नापि सत्यन्ते यादृशप्रतिबध्याता निविष्टा तादृशप्रतिबध्यत्वोपादानेन बाधप्रतिरोधप्रतिबध्यतयोर्भेदेनासंभवात् । एवं वह्निः वह्न्यभावव्याप्याभाववद्वह्निमानित्यादौ वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवद्वह्न्यादौ अतिव्याप्तिः । साध्यग्रहत्वावच्छिन्नप्रतिबध्यताघटितसत्यन्तस्य विशेष्यदलस्य च सत्वात् । अतः विनापि व्यापकत्वं

साध्यग्रहाविरोधित्वं चावश्यकम् । तथा चोपष्टम्भासङ्गतिरिति **चेन्न**; इदानीं प्रतिबन्धकतायामेव पक्षसाध्यग्रहत्वावच्छिन्नप्रतिबध्यताकत्व - तद्रूपावच्छिन्नप्रतिबध्यताकत्वयोर्निवेशात् । प्रतिबन्धकताभेदेनादोषात् । तथा चात एवेत्युपष्टंभकसंगतिरिति दिक् ।

अथ विशिष्टपक्षसाध्यग्रहाविरोधित्वमपेक्ष्य उन्नेयविषयतायां लाघवात् विशिष्टपक्षसाध्यानुमितिवृत्तित्वं निवेश्यं काञ्चनमयह्रदानुमितौ काञ्चनमयत्वाभाववद्ध्रदविषयतायाः काञ्चनमयवह्न्यनुमितौ काञ्चनमयत्वाभाववद्वह्निविषयतायाञ्चासत्वात् । उन्नेयबाधविषयतायाश्च ह्रदो वह्निमान् महानसं वह्निमदित्यनुमितिवृत्तितया सत्प्रतिपक्षसंग्रहादितिचेन्न; वह्निव्याप्यवान् ह्रदो घटवान् ह्रदो वह्निव्याप्यवद्ध्रदकालीनवह्निमानित्यादौ वह्न्यभावव्याप्यवद्ध्रदरूपसत्प्रतिपक्षाव्याप्तेः । यादृशविशिष्टविषयतायामेव चेत्तादृशानुमितिवृत्तित्वं निवेश्यते तदा काञ्चनमयत्वाभावव्याप्यवद्ध्रदतादृशवह्न्यादिविषयतायाः पक्षसाध्यानुमित्यवृत्तित्वेनातिव्याप्तिविरहेपि वह्निव्याप्याभाववान् पर्वतो वह्न्यभाववानित्यादौ वह्निव्याप्यवत्पर्वतादावव्याप्तिर्द्रष्टव्या ।

अथ चरमानुमितिप्रतिबन्धकतावच्छेदकीभूतान्तमुपेक्ष्य बाधविषयतायां प्रकृतपक्षसाध्यवैशिष्ट्यानुमित्यवृत्तित्वमेव निवेश्यतां तावतापि वह्निव्याप्याभावे साध्ये वह्निव्याप्यवत्पक्षात्मक बाधवारणात् । तत्रोन्नेयवह्निमत्पर्वतविषयतायाः पक्षो वह्निव्याप्याभाववान् वह्निमातिति समूहलंबनानुमितिवृत्तित्वात् । वह्निव्याप्यव्याप्यवत्पक्षे तत्र सत्प्रतिपक्षे वह्निव्याप्याभाववान् वह्निव्याप्यवानिति ज्ञानस्याहार्यतया तादृशप्रकृतानुमित्यप्रसिद्ध्या तादृशानुमित्यवृत्तित्वस्य बाधविषयतायां सत्वेन तदवच्छिन्नजनकतावच्छेदकविषयिताकतया लक्षणसमन्वयादिति चेन्न; वह्निव्याप्यवान् ह्रदो वह्न्यभावव्याप्याभाववानित्यादौ वह्न्यभावव्याप्यवद्ध्रदरूपबाधातिव्याप्तेः उन्नेयवह्न्यभाववद्ध्रदविषयतायाः प्रकृतानुमित्यवृत्तित्वात् वह्निव्याप्यव्याप्यवत्पक्षे सत्प्रतिपक्षे पक्षो वह्निव्याप्याभाववान् वह्निव्याप्यवांश्चेति समूहालंबनस्याहार्यतया तादृशप्रकृतानुमित्यप्रसिद्धिरिति । न च प्रकृतानुमित्यवृत्तिविषयतायां प्रकृतपक्षतावच्छेदकावच्छिन्नविषयकानुमितिवृत्तित्वं निवेश्यम् । तथासति ह्रदो वह्निव्याप्यवद्ध्रदकालीनवह्न्यभावव्याप्याभाववानित्यादौ वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवद्ध्रदरूपबाधेऽतिव्याप्तेः प्रकृतसाध्यतावच्छेदकावच्छिन्नविषयकानुमित्यवृत्तित्वनिवेशेपि ह्रदो वह्निव्याप्यात्मकवह्न्यभावव्याप्याभाववानित्यादौ तादृशव्याप्यवद्ध्रदे अतिव्याप्तेः उन्नेयवह्न्यभाववद्ध्रदविषयतायाः पक्षसाध्यवैशिष्ट्यानुमितिवृत्तित्वात् साध्यपक्षानुमितिवृत्तित्वाच्च ।

विशिष्टपक्षघटकपक्षतावच्छेदकतापर्याप्तेः प्रयोजनाभावेनानिवेश्यत्वादाह—
अत एवेति । प्रसिद्धेरिति ॥ पक्षादिभेदेन लक्षणभेदात् ह्रदो वह्निमानित्यादौ
तद्दलं न निवेश्यमिति केचित् । **पूर्वमेवेति ॥** पक्षग्रहत्वादिपर्याप्तावच्छेदकताकाभावस्तु
नोक्तः । पर्याप्तिप्रवेशस्य विचारासहत्वात् **एतेनेति ।** इह सत्प्रतिपक्षलक्षणे प्रकृत-
पक्षे प्रकृतसाध्यवैशिष्ट्यावगाह्यनुमितित्वव्यापकप्रतिबध्यतानिरूपितप्रतिबन्धकतावच्छे-
दकप्रकृतपक्षतावच्छेदकविशिष्टपक्षविषयकानुमितित्वव्यापकप्रतिबध्यतानिरूपितप्रति -
बन्धकतानवच्छेदकप्रकृतसाध्यतावच्छेदकविशिष्टविषयकानुमितित्वव्यापक-प्रतिबध्यता -
निरूपितप्रतिबन्धकतानवच्छेदकविषयतेत्यादिक्रमेण निवेशे वह्निमान् ह्रदो वह्न्यभाव-
व्याप्याभाववानित्यादौ ह्रदः वह्निमद्ध्रदकालीनो यो वह्न्यभावव्याप्याभावः तद्वानित्यादौ
वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवद्ध्रदरूपसत्प्रतिपक्षेऽव्याप्तिः तदुन्नेयवह्न्यभावव्याप्यवद्ध्रदरूप-
बाधस्य प्रकृतपक्षग्रहविरोधित्वात् प्रकृतसाध्यग्रहविरोधित्वाच्च । प्रकृतपक्षसाध्यग्रहत्वा-
व्यापकत्वनिवेशे तु न दोषः । उन्नेयबाधग्रहप्रतिबध्यतयोर्भेदेन विशिष्टपक्षसाध्यग्रहत्वा-
वच्छिन्नप्रतिबध्यतयोः पक्षसाध्यग्रहत्वव्यापकत्वेपि ह्रदो वह्न्यभावव्याप्याभाववानिति
ग्रहसाधारण्याय विशिष्टपक्षसाध्यवैशिष्ट्यावगाहिग्रहत्वव्यापकप्रतिबध्यतायाः विशिष्ट-
पक्षसाध्यग्रहत्वाव्यापकत्वसत्वेन लक्षणसमन्वयसंभवात् ॥ विशिष्टपक्षादीत्यादिना
विशिष्टसाध्यपरिग्रहः उन्नेये विशिष्टसाध्यग्रहाविरोधित्वानिवेशे वह्निवह्न्यभावव्याप्य-
व्याप्याभाववद्वह्निमानित्यादौ वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवद्वह्निरूपसाध्याप्रसिद्ध्यादावति-
व्याप्तिः । उन्नायके साध्यग्रहाविरोधित्वनिवेशः वह्निः काञ्चनमयवह्निकालीनकाञ्च-
नमयत्वाभावव्याप्यव्याप्यवानित्यादौ काञ्चनमयत्वाभावव्याप्यव्याप्यवद्वह्निरूपबाधे
अतिव्याप्तिवारणाय । अत एव समाधाने सामान्यत एवाविरोधीत्यन्तस्येत्यभिधास्यते ॥

उन्नायके चेति ॥ एवं च वह्न्यभावव्याप्याभावविशिष्टह्रदो वह्निमानित्यादौ
ह्रदत्वावच्छेदेन वह्न्यभावव्याप्यवत्वस्याश्रयासिद्धित्वम् । एवं वह्निः वह्न्याभावव्याप्याभाव-
वद्वह्निकालीवह्निमानित्यादौ च तस्य व्याप्यत्वासिद्धत्वमुपेयम् । यत्तु सत्यन्तदलप्रविष्ट-
प्रतिबध्यतायां पक्षग्रहाविरोधित्वं पक्षग्रहत्वाव्यापकविषयताशून्यग्रहावृत्तित्वरूपं साध्य-
ग्रहत्वाव्यापकविषयताशून्यग्रहाविरोधित्वं साध्यग्रहाविरोधित्वं इति तदुभयत्र लक्षण-
समर्थनमिति ॥ **तन्न ॥** उदक्षरत्वात् भट्टाचार्यमते सत्यन्तदलघटकप्रतिबध्यतायां
पक्षग्रहत्वाव्यापकत्वादिविशेषणमेव उन्नायके विवक्षितम् । ह्रदो वह्निमानिति प्रतिबध्य-

त्वान्तरमादाय तयोस्संग्राहसंभवात् । तर्कालङ्काराणां तस्यासिद्धित्वाभिधानं प्रामादिकं
वह्निमान् ह्रदो वह्निमानित्यादावेव तस्यासिद्धित्वोपगमात् । एवं चोन्नायकविशेषणस्यापि
प्रकृतपक्षसाध्यग्रहत्वाव्यापकविषयताशून्यवृत्तित्वं नार्थः; प्रकृतपक्षसाध्यग्रहत्वाव्यापकत्वे-
नैवोपपत्तेः ॥

अत्र ह्रदो वह्न्यभावव्याप्यव्याप्याभाववह्न्युभयवानित्यादौ वह्न्यभावव्याप्यव्या-
प्यवद्ध्रदे बाधे सत्प्रतिपक्षोन्नायके अतिव्याप्तिमालोच्य उन्नायके पक्षसाध्यग्रहाविरो-
धित्वं त्यक्त्वा प्रकारान्तरं दर्शयति— **अथवेति ॥** यद्धर्मावच्छिन्नेत्यत्रावच्छिन्नत्वं
पर्याप्तिगर्भं; नातःकेवलग्रहत्वमादाय दोषः । विषयतात्मको वा धर्म उपादेयः ॥
प्रतिबन्धकतावच्छेदकविषयतेति । अत्रावच्छेदकत्वमनतिरिक्तवृत्तित्वं न तु स्वरूप-
संबन्धविशेषस्तथासति तत्रैवोन्नेयवह्निमत्पक्षविषयतायाः अवच्छेदकधर्मदर्शनविधया
वह्निव्याप्याभावविशिष्टपक्षविषयताशालिग्रहत्वावच्छिन्नप्रतिबन्धकतावच्छेदकत्वेन तादृश
बाधातिव्याप्तितादवस्थ्यात् ।

अत्र पाषाणमयत्वव्याप्याभाववह्न्यभावोभयसाध्यके पाषाणमयत्वव्याप्यवत्पर्वता-
त्मकबाधे वह्न्यभावविशिष्टपर्वतग्रहत्वावच्छिन्नप्रतिबन्धकतावच्छेदकीभूतपाषाणमयत्व-
वत्पर्वतविषयित्वावच्छिन्नोन्नायकविषयिताकत्वेपि नातिव्याप्तिः वह्न्यभाववत्पर्वतविष-
यतामादाय सत्यन्ताभावात् । पाषाणमयत्वव्याप्याभाववत्पक्षविषयतामादाय तदुप-
पादनस्य निष्कृष्टाथवेत्यादिकल्पेऽसंभवात् । वैशिष्ट्यस्य तृतीयार्थत्वेपि यादृशविशिष्ट-
निष्ठानिरुक्तजनकता तादृशत्वमित्यर्थं दूषयति ॥ **न तु वैशिष्ट्यमिति ॥** एतत्पाठाभावे
जनकतायां तृतीयार्थभूतोक्तविषयतावैशिष्ट्यमनिवेश्येत्यादि । स्वरूपसंबन्धरूपाव-
च्छेदकत्वनिवेशेपि उक्तदोषवारणादाह—**सत्प्रतिपक्षैकदेश इति ॥**

अत्र जनकतायास्स्वरूपसंबन्धरूपावच्छेदकत्वनिवेशे सत्प्रतिपक्षैकदेशे केवल-
पक्षादौ अनतिरिक्तवृत्तित्वरूपावच्छेदकत्वघटितसत्यन्तदलविरहादतिव्याप्तिविरहेपि ह्रदो
वह्निमानित्यादौ वह्न्यभाववह्न्यभावव्याप्यव्याप्योभयविशिष्टह्रदादिज्ञानीय वह्न्यभाव-
विविशिष्टविषयताया अनुमितिप्रतिबन्धकतानतिरिक्तवृत्तेः वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यत्वाव-
च्छिन्नविषयतानिरूपितह्रदत्वावच्छिन्नविषयतात्वेन विरोध्युन्नायकतावच्छेदकतया वह्न्य-
भावविशिष्टह्रदादावतिव्याप्तेर्दुर्वारत्वात् उन्नायकताशरीरेऽनतिरिक्तवृत्तित्वरूपावच्छेद-

कत्वं निवेश्यम् । अत्रैतादृशावच्छेदकत्वनिवेशेपि सत्यन्तविरोधित्वशरीरे ईदृशावच्छेदकत्वं प्रवेश्यं न तु स्वरूपसंबन्धरूपम् तथा सति उक्तस्थले वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवद्ध्रदादावतिव्याप्तिःतादृशविशिष्टविषयतायाः वह्न्यभावविशिष्टह्रदविषयत्वाभिन्नतया वह्न्यभावत्वावच्छिन्नविषयतानिरूपितह्रदत्वावच्छिन्नविषयतात्वेन पक्षसाध्यवैशिष्ट्यावगाहिग्रहप्रतिबन्धकतावच्छेदकत्वादित्यधिकः पाठः **बहुपुस्तकस्थः** ॥

ननु यदि तादृशग्रहप्रतिबन्धकत्वानतिरिक्तवृत्तित्वं तादृशजनकतानतिरिक्तवृत्तिविषयतायां निवेश्यते तदा उक्तदोषतादवस्थ्यमतो यादृशविशिष्टविषयताव्यापकत्वं प्रतिबन्धकतायां तादृशविशिष्टविषयताव्यापकत्वं जनकतायां निवेश्यमिति सकृद्विषयतानिवेशलाघवमिति कुत इति चेन्न । प्रतिबन्धकताजनकतोभयशून्यं यत्तन्निरूपितस्वावच्छिन्नविषयतासंबन्धावच्छिन्नावृत्तित्वं वाच्यं संबन्धघटकविषयतायां अनाहार्यसंशयान्यज्ञानवृत्तित्वं निवेश्यं तेन संशयादिकमादाय न दोषः ॥ यद्वा तादृशशून्यसामान्यं यादृशविशिष्टविषयताशून्यमिति यादृशविशिष्टविषयताव्यापकत्वं प्रतिबन्धकत्वजनकत्वोभयस्मिन् एकदैव निवेश्यमिति लाघवमित्याह -- **तमेवेति** ॥

ननु जनकतावच्छेदकत्वस्य अनतिरिक्तवृत्तित्वस्य निवेशे जातिमान् वह्न्यभावव्याप्यवानिति ज्ञानवारणाय परामर्शे अव्यापकविषयताशून्यत्वस्यावश्यकतया स्वरूपसंबन्धरूपावच्छेदकत्वोक्तावपि ह्रदो वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवह्न्यभावोभयवत्ताज्ञानमादाय तत एव तादृशज्ञानवारणात् बाधेऽतिव्याप्तिकथनमसंगतमिति चेन्न अव्यापकविषयताशून्यत्वं न प्रवेश्यते जातिमानित्यादिज्ञानवारणं तु विलक्षणविषयतां निवेश्यैवेत्याशयात् । अथ ह्रदो वह्निमानित्यादौ वह्न्यभाववह्न्यभावव्याप्यव्याप्योभयवद्ध्रदे अतिव्याप्तिः तादृशविशिष्टविषयतायाः निरुक्तप्रतिबन्धकतावच्छेदकत्वात् , निरुक्तानुमितिजनकताच्छेदकत्वाच्च । न च साध्यविरोधीत्यनेन साक्षाद्विरोधित्वं निरुच्य तदुन्नायकत्वं वक्तव्यमतो न दोष इति वाच्यम् ॥ विशिष्टान्तरेण सत्प्रतिपक्षितेनाघटितत्वादिति चेन्न ।

बाधघटितसत्प्रतिपक्षासंभवेन बाधविशिष्टान्तराघटितत्वस्यैव सत्प्रतिपक्षलक्षणे निवेश्यतया अनतिप्रङ्गात् । नचैवं वह्न्यभाववान् ह्रदो वह्निमानित्यादौ वह्न्यभावव्याप्यवद्वह्न्यभाववद्ध्रदात्मकसत्प्रतिपक्षस्य बाधघटितत्वेनासंग्रहादिति वाच्यम् । एकबुद्ध्य-

नुत्पादप्रयोजकत्वघटितस्य दोषत्वे बाधान्तरघटितबाधादेरपि दोषतापत्त्या बाधलक्षणे दोषःस्यात् तस्मात्तस्यालक्ष्यत्वमेवेति ।

इदं तु बोध्यं—व्याप्तिविशिष्टवैशिष्ट्यावगाहिनिश्चयत्वेन जनकत्वं; प्रतिबन्धकत्वं व्याप्त्युपलक्षितवैशिष्ट्यनिश्चयस्यापीति व्याप्त्युपलक्षितधर्मवद्ध्रदादावसंभवः तद्विषयताया जनकतातिरिक्तवृत्तित्वात् । अतो व्याप्तिविशिष्टवैशिष्ट्यनिश्चयत्वेन जनकत्वमभ्युपेत्येदम् । अथ वा प्रकारितावृत्तिजनकतावच्छेदकतापर्याप्त्यवच्छेदकधर्मावच्छिन्नपर्याप्तिकप्रकारितावृत्त्यवच्छेदकताकप्रतिबन्धकतायद्रूपावच्छिन्नविषयताव्यापिका तद्रूपावच्छिन्नत्वं विवक्षितम् । तादृशजनकतावच्छेदिकाः यावत्यः प्रकारताः सत्प्रतिपक्षज्ञानप्रतिबन्धकतायास्तदवच्छेदकत्वेन तदनवच्छेदकप्रकारित्वानवच्छिन्नत्वेन व्याप्त्युपलक्षितधर्मवद्ध्रदादौ लक्षणसमन्वयात् ॥

अथैवं विषयतानतिरिक्तवृत्तित्वनिवेशनमफलं वह्न्यभाववद्वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवद्ध्रदज्ञानीयप्रतिबन्धकतायाः वह्न्यभावव्याप्यव्याप्यवत्तानिश्चयत्वावच्छिन्नजनकतावच्छेदकीभूतव्याप्त्यादिप्रकारित्वानवच्छिन्नत्वेनादोषादिति चेन्न ॥ व्याप्त्युपलक्षितहेतुमत्तानिश्चयस्यापि जनकत्वमुपेत्य तथाभिधानात् । तन्मते व्याप्त्युपलक्षितधर्मवत्पक्षे लक्षणसमन्वयसंभवेनेदृशरीतेर्गौरवेण हेयत्वादिति । **वस्तुतस्तु** व्याप्त्युपलक्षितधर्मवत्तानिश्चयत्वेनैव जनकता व्याप्त्यंशे निश्चयत्वानिवेशलाघवस्य प्रकारान्तरेण तदंशे संशयत्ववारणसंभवेन अक्षतत्वादिति ॥

अथ पर्वतो वह्निव्याप्याभावमहानसीयवह्न्यभावोभयवानित्यादौ वह्निव्याप्यवत्पर्वते अतिव्याप्तिः तद्विषयताया इतरबाधादिसहकृतवह्निव्याप्यवत्तापरामर्शेन पर्वतो महानसीयवह्निमानित्यनुमितिर्जायत इति पक्षसाध्यवैशिष्ट्यग्रहप्रतिबन्धकतावच्छेदकीभूतमहानसीयवह्निमत्पक्षविषयत्वावच्छिन्नजन्यतानिरूपितजनकतावच्छेदकत्वादिति चेन्न तादृशप्रतिबन्धकतावच्छेदकविषयतात्वव्याप्यविषयतावृत्यवच्छेदकताकजन्यताविवक्षणात् । इतरबाधाद्यसत्वे परामर्शेन पर्वतो वह्निमानित्यनुमितेः वह्निविशिष्टपर्वतविषयतासाधारणजन्यतावच्छेदकतायाः तादृशविषयतात्वव्यभिचारित्वात् ॥

अन्ये तु ननु पर्वतो वह्निव्याप्याभाववानित्यादौ वह्निमत्पर्वतविषयताया अवच्छेक धर्मदर्शनविधया प्रतिबन्धकतावच्छेदकतया 'उक्तबाधेऽतिव्याप्तिः । ज्ञानवैशिष्ट्यान-

वच्छिन्नप्रतिबन्धकतानिवेशेपि वह्निव्याप्यवह्निमत्पर्वतज्ञानीयवह्निव्याप्यत्वावच्छिन्न-
विषयतानिरूपितपर्वतविषयतात्वेन वह्निमत्पर्वतविषयतां वह्निव्याप्यवान् पर्वतो
वह्निमानिति ज्ञानीयवह्निविशिष्टवह्निव्याप्यवत्पर्वतविषयतां चादाय तद्दोषप्रासः । न च
बाधविषयताया न जनकतावच्छेदकत्वसंभवः वह्निव्याप्यवानिति परामर्शस्य वह्निव्या-
प्यवह्न्यभाववत्ताज्ञानवह्निव्याप्यशून्यपर्वतीयवह्न्यभाववत्ताज्ञानरूपेतरबाधादिसहकारेण
तथाविधानुमितिजनकत्वात् । एतेन यादृशविषयता तादृशजनकतानतिरिक्तवृत्तिः
तादृशविशिष्टविषयत्वावच्छिन्नजन्यतानिवेशेपि न निस्तारः ॥

मैवं, यद्रूपावच्छिन्नविषयतानिरूपितयद्रूपावच्छिन्नप्रकारत्वं तादृशप्रतिबन्ध-
कतावच्छेदकं तद्रूपावच्छिन्नोद्देश्यताकतद्रूपाच्छिन्नविधेयत्वावच्छिन्नजन्यतानिवेशात् ।
अनुमितिपदमप्येतदर्थतात्पर्यकमेवेत्याहुः । अत्र च वह्निमान् ह्रदो वह्न्यभाववानित्यादौ
वह्न्यभाववद्ध्रदेऽतिव्याप्तिः ॥

अथ पक्षतावच्छेदकादिभेदेन लक्षणभेदात यत्र साध्यस्यैव पक्षतावच्छेदकत्वं
तत्र पक्षसाध्यग्रहाविरोधित्वं न निवेशनीयमिति चेन्न । तथापि वह्निमान् काञ्चनमयह्रदो
वह्निमानित्यादौ काञ्चनमयत्वाभावव्याप्यवद्ध्रदात्मकासिद्ध्युन्नायकवारणाय तन्नि-
वेशात् तन्निवेशे च तत्रत्यसत्प्रतिपक्षेऽव्याप्तेः । न च तन्निवेशेपि पक्षतावच्छेदकादि-
विषयतायाः प्रातिस्विकरूपेणोपादेयतया तत्र वह्न्यादिविषयताया अनिवेशात् नाव्याप्ति-
रिति वाच्यं तथासत्यननुगमात् ॥

अत्रोच्यते ॥ उद्देश्यतावच्छेदकताविधेयतावच्छेदकतातिरिक्तप्रकृतपक्ष-
साध्यवैशिष्ट्यविषयतान्तःपातिप्रकारित्वावच्छिन्नप्रतिबध्यतानिरूपितप्रतिबन्धकताव-
च्छेदकविषयित्वावच्छिन्नजन्यता प्रवेश्येति न दोषः । अत्र तादृशातिरिक्त-
प्रकारित्वावच्छित्वमात्रोक्तौ ह्रदः काञ्चनमय इत्यादिज्ञानीयकाञ्चनमयत्वप्रका-
रितामादाय असिद्ध्युन्नायकेऽतिव्याप्तिरतोऽन्तःपातित्वनिवेशः । काञ्चनमयह्रदो
वह्निमान् ह्रदश्च काञ्चनमय इति समूहालम्बनमादाय तद्दोषवारणाय सामानाधि-
करण्यमुपेक्ष्य प्रकृतपक्षविशेष्यतानिरूपितप्रकृतसाध्याप्रकारतान्तः पातित्वरूपतादृशान्तः
पातित्वनिवेशः । अन्तः पातित्वं स्वविषयताव्यापकविषयताकत्वरूपं घटकत्वं, व्यापक-
त्वमात्रं वा । दर्शितासिद्ध्युन्नायकवारणायातिरिक्तान्तम् प्रकारिताविशेषणं वह्निव्याप्य-
वत्तापरामर्शात् यत्र लाघवज्ञानवशात् पर्वतः काञ्चनमयवह्निमानित्यनुमितिः

काञ्चनमयत्वं च न साध्यतावच्छेदकमिति कल्पे पर्वतो वह्निमानित्यनुमितिसाधारण-
साध्यप्रकारतासामान्यबहिर्भूतत्वस्य काञ्चनमयवह्निप्रकारतायां सत्वेन तत्र काञ्चनमय-
त्वाभावव्याप्यवद्ध्रहिरूपसत्प्रतिपक्षासंग्रहः अतः प्रकृतसाध्यप्रकारतानिवेशः कार्यः ॥

अत्र वह्न्यभाववान् ह्रदो वह्निमानित्याहार्यप्रतिबध्यताया अप्रसिद्धेरव्याप्ति
वारणाय उद्देश्यतावच्छेदकताविधेयतावच्छेदकतारिक्तप्रकृतसाध्यवैशिष्ट्यबोधीयविषय-
तान्तः पातिप्रकारित्वाभावत्वावच्छिन्नप्रयोज्यताकत्वे सति स्वनिरूपितप्रयोज्यताव-
च्छेदकावच्छिन्नप्रयोज्यतानिरूपितप्रयोजकताश्रयीभूतविषयत्वावच्छिन्नजन्यतानिरूपित-
जनकतावच्छेदकविषयत्वावच्छिन्ना या प्रयोजकता तद्वत् यादृशविशिष्टविषयताकत्वमर्थः ।
न च काञ्चनमयः पर्वतो वह्निमानित्यादौ काञ्चनमयत्वाभावव्याप्यवत्पर्वतरूपासिद्ध्यु-
न्नायके अतिव्याप्तिः ; तद्विषयतायाः काञ्चनमयपर्वतत्वावच्छिन्नविषयतानिरूपित-
वह्नित्वाच्छिन्नप्रकारिताशालिबुद्धित्वव्यापकस्य पर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतानिरूपित-
काञ्चनमयत्वप्रकारताशालिबुद्धित्वस्याभावप्रयोजकतया तद्व्याप्यतद्बुद्धित्वस्याभाव-
प्रयोजकत्वादिति वाच्यं; उन्नेयविषयताविशेषणप्रयोजकतायां विशिष्टपक्षसाध्यग्रहत्वा-
भावप्रयोज्यतानिरूपितप्रयोजकतानवच्छिन्नत्वस्य निवेशात् । एवं चोद्देश्यतेत्यादिरीति-
र्हेयैव । प्रकृतपक्षसाध्यवैशिष्ट्यग्रहत्वाभावत्वावच्छिन्नप्रयोज्यताया एव निवेशादिति
बोध्यम् ॥

॥ इति सत्प्रतिपक्षकृष्णभट्टीयव्याख्या ॥

HEROIC ELEMENT

IN

HINDI LITERATURE

BY

Dr. S. Shankar Raju Naidu M.A., Ph. D.,

Head of the Department of Hindi,

University of Madras,

MADRAS-5.

இந்திக் கவிதையில் வீரச் சுவை

டாக்டர் சு. சங்கரராசு நாயுடு, எம்.ஏ., பிஎச். டி.,
இந்தித் துறைத் தலைவர், சென்னைப் பல்கலைக் கழகம்.

இந்தி இலக்கியத்தின் துவக்கமே வீரத்தில் திகழ்கின்றது. இந்தி இலக்கியத்தின் வரலாற்றினை ஆராய்ச்சியாளர் நான்கு காலங்களாகப் பிரித்து இருக்கின்றனர். இவைகளில் **முதற்** **காலத்தை** **'வீர காவியக் காலம்'** என்று கூறுவர். இது சுமார் கி.பி. 1000-இல் இருந்து 1325 வரை நிகழ்ந்த போர்க் காலம். வடநாட்டு மன்னர்களை எதிர்த்து வடமேற்குக் கணவாய்கள் வழியாக மாற்றான் நுழைந்து அந் நாடு முழுவதையும் போராலும், சூழ்ச்சியாலும் கைப்பற்றி வந்த காலம். அக்கால வடநாட்டு மன்னர்களும் நீண்ட நாட்களாக இன்ப வாழ்க்கையில் ஈடுபட்டிருந்தமையால் பக்கத்து நாட்டிலுள்ள அரசிளங்குமரிகளைப் பிடித்து வருவதில் தம் கை பலத்தையும் படை பலத்தையும் செயற்படுத்துவதிலேயே ஈடுபட்டிருந்தார்கள். ஆகவே போர்களுக்குக் காரணம் இருவகை. அவை, மேல் நாட்டிலிருந்து நாட்டைச் சூறையாட வந்தவரோடு போர்,' தன்னாட்டினிலேயே ஒரு மன்னர் மற்றவரோடு காம வேட்கையின் காரணமாக நடத்தி வந்த போர் என்பன.

நாட்டின் நிலையையும் மக்களின் வாழ்க்கையையும் தன் எழுதுகோலினால் சுவைபடப் படம் பிடித்துக் காட்டுபவனே இலக்கிய ஆசிரியன். அக்காலத்திய இலக்கிய ஆசிரியனும், மேற்கூறப்பட்ட காட்சியினையே சுவை ததும்பும் வகையில் வரைந்து காட்டிச் சென்றிருக்கின்றான். மேலும் அக்காலத்திலிருந்த கவிஞன் பெரும்பாலும் அரசனுடைய பல்வேறு உணர்ச்சிகளுக்கு ஊக்கமும் சுவையும் நல்குவதிலேயே தன் முழு முயற்சியைச் செலுத்தி வந்தான். ஆகவே இலக்கியப் படைப்பும் இவ் எல்லைக்குள்ளாகவே அடைபட்டிருந்து வந்தது. பெரும்பாலும் காதலும் போருமாக அக்கால இலக்கியத்தில் பொருள் திகழ்வதை நாம் காண்கிறோம். இவ்விரு துறைகளிலும் மிகச் சிறந்த அரசனாக இருந்தவன் **பிருத்துவி ராஜ சௌஹான்.** இவ்வரசன் பிறந்த நாளிலேயே பிறந்து,

மறைந்த நாளிலேயே மறைந்தவன் அவனுடைய அமைச்சன். அவன் மன்னனது தோழனாகவும், போர் வீரனாகவும், அரச கவிஞனாகவும் விளங்கிய **சந்த் பர்தாயீ** என்பவன்; அக் காலத்து இந்திக் கவிஞர்களுள் தனிச்சிறப்புடையவன். தமிழ் இலக்கியத்தில் முதற்றமிழ்ப் பெருங் காப்பியமாகிய 'நெஞ்சை யள்ளும் சிலப்பதிகாரத்தை'த் தந்த **இளங்கோவடிகளுக்கு** ஒப்ப, சந்த் பர்தாயீ என்ற கவிஞன் முதல் இந்தி பெருங் காப்பியமாகிய **பிருத்துவி ராஜ் ராசோவை** இயற்றியிருக்கிறான். பொன்னின் சுடரில் நறுமணமும் சேர்ந்தாற்போல இக் காப்பியத்தில் வீரச் சுவையும், காதல் மணமும் கூடி இனிது காட்சியளிக்கின்றன. இது இராமாயணம், மகாபாரதம் அல்லது இலியத் முதலிய பெருங் காப்பியங்களைப் போல ஒரே ஒரு பெரும் போரினை அடிப்படையாகக் கொண்டு இராவிடினும், இதில் வரும் பற்பல சிறிய பெரிய போர்களைக் குறித்துப் படிக்கும்பொழுது உண்டாகிற இலக்கிய இன்பம் மிகச் சிறந்ததே. முகம்மது கோரி, முதல் முதலில் பிருத்துவி ராஜனோடு கி. பி. 1190-இல் போர் புரிந்தான். அன்று முதல் இக் காப்பியத்தின் இலக்கிய முதல்வனாகிய பிருத்துவி ராஜன் தன் வாழ்நாள் முழுவதும் தனது சுற்றத்தானாகிய ஜய சந்து மன்னனுடனும், உள்நாட்டு ஏனைய மன்னர்களுடனும் நிகழ்த்திய போர்கள் பலப் பல. இவை எல்லாம் இக் காப்பியத்தில் இடம் பெற்று வீரச் சுவையினை மிகச் சிறந்த முறையில் நமக்கு ஊட்டுகின்றன. போர் முரசு கொட்டப் படை வீரர்களோடு பிருத்துவிராஜன், தனது குதிரையின் மேல் ஏறி, மின்னல்போல் சென்றதையும், போர் புரிந்ததையும் கண்டு, வானத்தில் கதிரவன்கூட வியப்படைந்ததைக் கவிஞன் வருமாறு படம் பிடித்துக் காட்டுகின்றான்:

"बज्जिय घोर निसान रान चौहान चहौं दिस ।
सकल सूर सामंत समरि बल जंत्र मंत्र तिस ।
उट्ठि राज प्रिथिराज बाग मनो लग्ग वीर नट ।
कढ़त तेग मन वेग लगत मनो बीजु झट्ट घट ।
थकि रहे सूर कौतिक गगन, रँगन मगन भइ शोन धर ।
हदि हरषि बीर जग्गे हुलसि, हुरेउ रंग नव रत्त वर ॥"

இதே காலத்தில் **பட்டகேதார், மதுரகவி,** என்ற இரு கவிஞர்கள் முறையே **'ஜய சந்த பிரகாஷ்'**, **'ஜய மயங்க—ஜய**

சந்திரிகா' என்ற இரு வீர காப்பியங்கள் எழுதியதாகக் கூறப்படுகிறது. ஆனால் இவை நமக்குக் கிடைக்கவில்லை. **ஜக்னிக்** என்ற பெரும் புலவன் இயற்றிய '**ஆல்ஹா கண்ட்**' என்ற சிறந்த வீர காப்பியம் மகோபா நாட்டு இரு போர் வீரர்களாகிய '**ஆல்ஹா—ஊதல்**'களின் போர்களையும் வீரச் செயல்களையும், வீரச் சுவை ததும்ப எடுத்துக் காட்டுகிறது. இதில் உள்ள பாடல்கள் அன்றும் இன்றும் மக்களால் பாடப்பட்டு வருகின்றன. மக்கள் உள்ளத்தைப் பெரிதும் கவர்ந்த இலக்கியங்களில் இது ஒன்று. பொருளுக்கேற்ற இசையோடு நடனமாடும் சொற்களே இதற்குக் காரணம் என்று சொல்வது மிகையாகாது. இவைகளைத் தவிர **தளபதி விஜயனது 'குமான் ராசோ'**, **நரபதி நால்கனது 'பீசல் தேவ ராசோ'**, **ஸ்ரீதரனது 'ரணமல்ல சந்தம்'**, **சாரங்கதரனது 'ஹம்மீர காவியம்'**, **நல்ல சிம்மனுடைய விஜய பால்ராசோ**, **சூரிய மல்லனது வம்ச பாஸ்கர்** முதலியன, வீரச் சுவை மிகுந்த அக்காலத்து இலக்கியங்களுள் சிறப்பாகக் குறிப்பிடத் தக்கவை.

இந்தி இலக்கியத்தின் வளர்ச்சியில் **இரண்டாவது காலம்** கி. பி. 1325 முதல் 1650 வரை உள்ளது. இது பொதுவாக '**பக்திக் காலம்**' எனப்படும். இரண்டு மூன்று நூற்றாண்டுகளாகப் போரில் சிக்குண்டு நாட்டை இழந்த மக்களுக்கு, இறைவனைத் தவிர வேறு பொருள் மன அமைதிக்குக் கிடைக்கவில்லை. ஆகவே சிலர் ஒரு புறம் இறைவனையே ஞானத்தாலும் அன்பினாலும் நினைத்தார்கள்; மற்றொருபுறம் கீதையில்—

"यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत ।
अभ्युत्थानमधर्मस्य तदात्मानम् सृजाम्यहम् ॥" (गीता ४-७)

என்று சொல்லப்பட்டபடி இக்கட்டான இக் காலத்தில் இறைவன் தானே மானிடனாக அவதரிக்காத போதிலும், இராம கிருஷ்ண அவதாரங்களின் கதைகள் நாட்டு மக்களின் மொழியில் சிறந்த இலக்கிய வடிவங்கள் எடுத்து, புண்பட்டுக் கிடந்த மக்கள் உள்ளங்களுக்குச் சற்று ஆறுதல் அளித்தன. இவ்விலக்கியங்களில் மிகச் சிறந்தவை **துளசி தாசர்** காப்பியங்களும், **சூரதாசர்** பாடல்களுமே ஆகும். இக் காலத்துக் காப்பியங்கள் அனைத்திலும் பக்திச் சுவையே மிகுதியாகப்

பொதிந்திருந்தபோதிலும், இலக்கிய அமைப்புக் கேற்ப, பற்பல இடங்களில் வீரச் சுவை சிறந்து காணப்படுகிறது. எடுத்துக்காட்டாக இவைகளைக் கூறலாம்—

துளசி ராமாயணமாகிய இராம சரித மானசத்தில் சீதா சுயம்வரத்தில், இராவணன் பாணாசுரன் முதலியவர்கள்கூட அசைக்க முடியாத சிவனது வில்லை இராமன் 'எடுத்தது கண்டனர் இற்றது கேட்டார்' என்று கம்பர் பாடிய முறையில்—

"लेत चढ़ावत खैंचत गाढ़े ।
काहु न लखा देख सब ठाढ़े ॥"

என்று மிகச் சிறப்பாகக் கூறுகிறார்.

மேலும் தமது '**கவிதாவலி இராமாயணத்தில்**' வில் முறிந்ததும் உண்டான பெரும் ஒலியினைச் சொற்களிலேயே அமைத்து நாமும் கேட்கும் வகையில் இவ்வாறு உரைக்கிறார்—

"डिगति उर्वि अति गुर्वि सर्व पब्बै समुद्र सर ।
ब्याल बधिर तेहि काल विकल दिगपाल चराचर ।
दिग्गयंद लरखरत परत दसकंठ मुक्ख भर ।
सुर विमान, हिम-भानु, भानु संघटित परस्पर ।
चौंके बिरंचि संकर सहित कोल कमठ अहि कलमल्यौ ।
ब्रह्माण्ड खंड कियो चंड धुनि, जबहिं राम सिवधनु दल्यौ ॥"

இராமன் சிவனின் வில்லை முறித்ததும் உண்டான ஒலியால் மலை சமுத்திரம் முதலியவைகளோடு பூமியும் அசைவு பெற்றது; பூமியைத் தாங்கும் பாம்பு உடனே செவிடாகி விட்டது; திக்குகள் யாவும், அசை - அசையாப் பொருள்கள் அனைத்தும் கலக்கம் கொண்டு தடுமாறின; பத்துத் தலை இராவணன் தலைகீழாக விழுந்தான்; தேவர்களின் விமானங்களும் சூரிய சந்திராதிகளும் ஒன்றோடொன்று மோதின; பிரம்மாவும் சிவனும் திடுக்கிட்டார்கள்; பூமியைத் தாங்கும் பன்றி, ஆமை, பாம்பு ஆகியவை அச்சத்தால் நடுங்கின;

அகில உலகத்தையும் துளைத்துக்கொண்டு அந்த ஒலி செல்லலாயிற்று.

இராம சரித மானசத்தில் கரனின் சேனையோடு இராமன் இட்ட போரை இவ்வாறு படம் பிடித்துக் காட்டுகின்றார்—

"चिक्करत लागत बान । धर परत कुधर समान ।
भट कटत तन सत खंड । पुनि उठत करि पाखंड ।
नभ उड़त बहु भुजमुंड । बिनु मौलि धावत रुंड ।
खग कंक काग सृगाल । कटकटहिं कठिन कराल ॥"

இதுபோலவே வீரச் சுவை ததும்பும்படி, **கவிதாவலி ராமாயணத்தில்** யுத்த காண்டத்தில் அனுமானுடைய போரைப் பாட்டின் ஒலிகளே பொருளை உணர்த்துகின்ற வகையில் ஆசிரியர் கீழ்வருமாறு தீட்டுகின்றார்—

"कतहुँ विटप भूधर उपारि परसेन बरक्खत ।
कतहुँ बाजि सों बाजि मर्दि गजराज करक्खत ।
चरन चोट चटकन चकोट अरि उर सिर बज्जत ।
विकट कटक विद्दरत वीर वारिद जिमि गज्जत ।
लंगूर लपेटत पटकि भट, 'जयति राम जय' उच्चरत ।
तुलसीस पवननंदन अटल युद्ध क्रुद्ध कौतुक करत ॥"

இதுபோலவே சூர்தாஸ் முதலிய பக்த கவிகளின் இலக்கியங்களிலும் பற்பல இடங்களில் வீரச் சுவையைக் காணலாம்.

இந்தி இலக்கியத்தின் **மூன்றாவது காலம் 'ரீதி காலம்'** எனப்படும். இது கி.பி. 1650 முதல் 1850 வரை உள்ளது. இதில் மிகுதியாகக் காணப்படுபவை காப்பிய அணி, சுவை, சந்தங்கள் முதலியவைகளின் இலக்கணங்கள் பொதிந்த இலக்கியங்களும், சிறப்பாக உவமைச் சுவை கனிந்தமைந்த தனிப் பாடல்

களுமே ஆகும். ஆயினும் மாற்றான் கைகளிலிருந்து நாடு மாறிக்கொண்டு வந்தமையால் நாட்டில் போரும் தன்மான உணர்ச்சியும் ததும்பச் சில கவிஞர்கள் நாட்டின் நலனைக் கருதி வீர எழுச்சியைத் தம் இலக்கியத்தில் எழுதலானார்கள். இவர்களுள் மிகச் சிறந்த கவிஞன் **மாக்கவி பூஷண்** என்பதில் சற்றேனும் ஐயமில்லை. இக் காலத்திற்குச் சற்று முன்பு திகழ்ந்த **கேசவதாஸ்** என்ற **'இராம சந்திரிகா'** ஆசிரியர் கூட **'வீர சிம்ஹ தேவ சரிதம்'** என்ற ஒரு காப்பியத்தினை இயற்றி, அதன் குறிக்கோள் தனது இலக்கிய நாயகனின் வீர சரிதத்தைக் காண்பிப்பதே என்று இவ்வாறு கூறுகிறார்—

"नव रस मय सब धर्म मय, राजनीति मय मान ।
वीर चरित्र विचित्र किय, केशवदास प्रमान ॥"

மற்றொரு வீர காப்பியம் மதுகர மன்னனின் பதினாறு வயதை உடைய திருக் குமாரனைப் பற்றி **'ரத்தின பவானி'** என்ற பெயரோடு இயற்றியிருக்கிறார்.

மாக்கவி பூஷணனுடைய அரசன் **சத்திரபதி சிவாஜி** என்ற மராட்டிய மன்னன். நாட்டைப் பறிகொடுத்து வாழ்கின்ற நாட்டு மக்களைத் தட்டி எழுப்பி, தனக்குரியவற்றைப் பெற்று தன்மானத்துடன் வாழவைக்க வேண்டும் என்பதே மன்னன் சிவாஜியின் மாபெரும் குறிக்கோள். இதற்கேற்ப, கவி பூஷண் தன் அரசனின் உள்ள உணர்ச்சிகளை ஊக்குவிக்கும் முறையில் வீரத்துடன் தன் கவிகளைக் கொண்டு நிலைத்து நிற்கச் செய்கின்றான். சிவாஜி மன்னனுக்கேற்ற சிறந்தவொரு மணியாகவே மாக்கவி பூஷண் திகழ்ந்தான். தன் எழுத்துக்களின் குறிக்கோளும் இதுவே என்று **'சிவராஜ பூஷண்'** என்ற தன் நூலில் இவ்வாறு கூறுகின்றான் பூஷண்—

"सिव चरित्र लखि यों भयो, कवि भूषण के चित्त ।
भांति भांति भूषननि सों, भूषित करौं कवित्त ॥"

சிவாஜியைக் கண்டதும் பூஷண் அவனிடத்தில் ஈடுபட்டு விட்டான். பூஷணனுடைய ஒரு செய்யுளை மாறுவேடத்தில் கேட்டதும் சிவாஜி மெய்மறந்து அதையே 47 முறை பாடச் சொல்லி அடுத்த நாள் தன் கவி நண்பனாக அரச சபையில் அழைத்துக்கொண்டான், அச் செய்யுள் இதுவே—

"इन्द्र जिमि जंभ पर वाडव सुअंब पर
रावन सदम्भ पर रघुकुलराज है ।
पौन वारि वाह पर, संभु रतिनाह पर,
ज्यों सहस्रबाहु पर राम द्विज राज है ।
दावा द्रुमदंड पर, चीता मृगझुंड पर,
भूषण वितुंड पर जैसे मृग राज है ।
तेज तम अंस पर कान्ह जिमि कंस पर
त्यों मलेच्छ-बंस पर सेर सिवराज हैं ॥"

'இராவணனது உயிரையும், கம்சனது உயிரையும் அகற்ற முறையே எவ்வாறு இராமனும் கிருஷ்ணனும் பிறந்தார்களோ அவ்வாறே மிலேச்ச குலத்தாருக்குச் சிம்மம் போன்ற சிவாஜி' என்பது இச் செய்யுளின் கருத்து. சிவாஜிக்கு அச்சப்பட்டு மாற்றானுடைய அரசிளங் குமரிகள் எவ்வாறு வாழ்ந்தார்கள் என்பதை—

"ऊँचे घोर मंदर के अंदर रहनवारी
ऊँचे घोर मंदर के अंदर रहाती हैं ।
कंदमूल भोग करैं, कन्दमूल भोग करैं,
तीन बेर खातीं ते वै तीन बेर खाती हैं ॥
भूषन सिथिल अंग, भूषन सिथिल अंग,
विजन डुलातीं ते वै विजन डुलाती हैं ।
भूषन भनत सिवराज वीर तेरे त्रास,
नगन जड़ाती ते वै नगन जड़ाती हैं ॥"

என்று யமக வரிசையில் வைத்துத் துடிதுடிப்புடன் கூறுகிறான்.

சிவாஜியின் படைகள் எவ்வாறு போர் புரிந்தன என்பதைச் செய்யுளில் பிறக்கும் ஒலிகளே (Onomatopoeic) சித்திரமாய்ப் பேசும்படி இவ்வாறு அமைக்கின்றான்—

“ दिल्लिय दलन दबाय करि, सिव सरजा निरसंक ।
लूटि लियो सूरत सहर बंककरि अति डंक ॥
बंकक्करि अति डंकक्करि अस संकक्कुलि खल ।
सोचच्चचकित भरोचच्चलिय विमोचच्चखजल ।
तट्ठट्ठइ मन कट्ठट्ठिक सोइ रट्ठट्ठिल्लिय ।
सद्दिद्दिसि दिसि भद्दद्दवि भइ रद्दद्दिल्लिय ॥ ”

‘தில்லியை நாசம் செய்யத் துவங்கிய படைகள் சூரத் முதலிய இடங்களையும் சூறையாடிவிட்டு வெற்றிகரமாகத் திரும்புகின்றன’ என்பது இதன் கருத்து. வீரச் சுவைக்கே இருப்பிடமாகத் திகழ்ந்த **பூஷண கவி** சிவாஜியை இலக்கிய முதல்வனைக் கொண்டு ‘**சிவராஜ பூஷன்**’, ‘**சிவா பாவனி**’ என்ற இரண்டு நூற்களையும், மற்றொரு வீர மன்னனாகிய சத்ரசாலனை முதல்வனாகக் கொண்டு ‘**சத்ரசால் தசக்**’ என்ற பத்துச் செய்யுள்களையும் வீரச் சுவை ததும்பும்படி இயற்றி இருக்கின்றான். சத்ரசால மன்னன் பூஷணனுடைய வீரத்தையும் வீர இலக்கியத்தையும் மெச்சி, அவனுடைய பல்லக்கிற்குத் தன் திண் தோள்களைக் கொடுத்தான் என்று கூறப்படுகிறது.

இக் காலத்திய மற்ற வீரக் கவிஞர்களுள் ‘**கோரா பாதல் கதை**’யை எழுதிய **ஜடமல்**, ‘**சத்ரபிரகாச**’த்தை இயற்றிய **கோரேலால்**, ‘**கரஹியா கௌ ராயஸௌ**’வைத் தந்த **குலாப்கவி**, ‘**ஹிம்மத் பகாதூர் பிருதாவலி**’ பகர்ந்த **பத்மாகர்**, ‘**ஹம்மீர் ராஸௌ**’ பாடிய **ஜோத ராஜ்**, ‘**சுஜான் சரிதத்**’தைச் செய்யுளாக்கிய **சூதன்** முதலியவர்கள் குறிப்பிடத்தக்கவர்கள். இவர்களில் **சூதன்** மட்டுமே 108 விதச் செய்யுள்களில் வீரச் சுவை

யைப் பொருளுக்கேற்ப அமைத்துத் தீட்டி இருக்கிறான். மற்ற புலவர்களும் வேறு சில வடிவங்களைத் தீட்டியுள்ளனர். இவையாவும் சேர்ந்து 132 வகைகளுக்கு மேற்பட்ட செய்யுள் வடிவங்கள் ஆகின்றன். இவற்றை இம் மூன்றும் கால இலக்கியங்களில் பார்க்கலாம். இவைகளில் பல, வரலாற்றின் அடிப்படையில் வரையப்பட்டவை. சில கற்பனையின் விளைவுகள். எல்லாவற்றிலும் வீரச் சுவை சிறந்து நிலவுவதை நுகரலாம். சொற்களின் அமைப்பும் செய்யுளின் வீர நடனமுமே வீரச் சுவையை எடுத்துக்காட்ட வல்லனவாக இருக்கின்றன.

இந்தி இலக்கிய வரலாற்றின் **நான்காவது காலமாகிய** கி.பி. 1850 முதல் இன்றுவரை தோன்றிய **இக் கால** இலக்கியத்தில் வீரச்சுவைக்குக் குறைவே இல்லை. தமிழில் ‘**பாரதி**’யைப்போல் இந்தியில் ‘**பாரதேந்து**’ தோன்றினார்; பல்வேறு முறையில் நாட்டு மக்களைத் தட்டி எழுப்பும் நல்ல இலக்கியங்களைத் தீட்டினார்; மாக்கவி பாரதியைப் போலவே மாக்கவி பாரதேந்துவும் இள வயதிலேயே மண்ணுலகை விட்டு விண்ணுலகத்திற்குச் சென்று விட்டார்; கவிதை மட்டுமல்ல, நாடகம் முதலியவற்றாலும் தூங்கும் மக்களை எழுப்பி வீரத்தை ஊட்டினார். இவரைப் பின்பற்றியே பின் தோன்றிய கவிஞர்கள் யாவரும் நாட்டின் நிலை, மக்கள் நிலை, நாட்டுப் பற்று, மொழிப் பற்று, தியாகம், தன்மானம் முதலிய வீர உணர்ச்சிகளைப்பற்றி எழுதலானார்கள். கவிதை, நாடகம், ஓரங்க நாடகம், நாவல், சிறுகதை, கட்டுரை முதலிய எல்லாத் துறைகளிலும் வீரச் சுவையினை எழுத்தாளர்கள் எடுத்தாண்டு வந்திருக்கிறார்கள். இவர்களுள் **மகாவீர் பிரசாத் துவிவேதி, பகவான் தின், மைதிலீ சரண் குப்த, ஜயசங்கர் பிரசாத், ராம் நரேஷ் திருபாடி, கேஹரிசிங் பாரஹட், ராமதாரி சிங் தினகர், பாலகிருஷ்ண சர்மா நவீன், சுபத்ரா குமாரீ சௌஹான், மாகன்லால் சதுர்வேதி, வியோகி ஹரி** முதலிய கவிஞர்களும், **பிரேம் சந்த், ஹரி கிருஷண் பிரேமி, ஸர்தார் பூர்ண சிங்** போன்ற எழுத்தாளர்கள் குறிப்பிடத் தக்கவர்கள்.

ஜயசங்கர் பிரசாத் தமது ஒரு கவிதையில் அடிமை மக்களைப் பார்த்து அன்னியன் பிடியிலிருந்து வெளியேறுவதற்காக வீரத்துடன் முன்னேறப் பின்வருமாறு வீர முழக்கம் செய்கிறார்—

हिमाद्रि तुंग शृंग से प्रबुद्ध शुद्ध भारती,
स्वयं प्रभा समुज्वला स्वतंत्रता पुकारती ।
अमर्त्य वीरपुत्र हो दृढ़ प्रतिज्ञ सोच लो,
प्रशस्त पुण्य पंथ है, बढ़े चलो बढ़े चलो ॥

இதனையே தழுவி இன்று திகழும் வீர கவி சோஹன் லால் துவிவேதி கூறுகின்றார்—

"बढ़े चलो, बढ़े चलो ।
न हाथ एक शस्त्र हो,
न साथ एक अस्त्र हो,
न अन्न नीर वस्त्र हो,
हटो नहीं, डटो वहीं,
बढ़े चलो, बढ़े चलो ।

*   *   *   *

गगन उगलता आग हो,
छिड़ा मरण का राग हो,
लहू का अपने फाग हो
अड़ो वहीं, गड़ो वहीं,
बढ़े चलो, बढ़े चलो ॥"

(நம் நாட்டின் நலத்திற்காக) கையிலே ஒரு கருவி இல்லையேனும், உணவோ நீரோ உடையோ இல்லையேனும் உறுதியுடன் நின்று பின் வாங்காமல் முன்னேறிக்கொண்டே செல், முன்னேறிக் கொண்டே செல்.

*   *   *

வானத்தினின்று தீ மழை பெய்தாலும், சாவு மணி அடிக்கப்பட்டாலும், இரத்தம் பொழிந்தாலும் இடத்தை விடாமல் முன்னேறிக்கொண்டே போ, முன்னேறிக்கொண்டே போ.
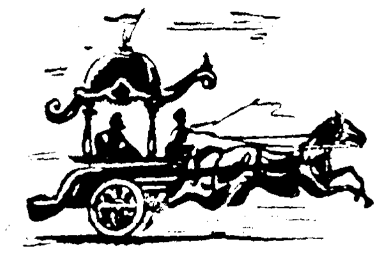
இவ்வாறு அன்று முதல் இன்றுவரை ஏறத்தாழ ஓராயிரம் ஆண்டுகளாக இந்தி இலக்கியத்தில் வீர முழக்கம் பொலிந்து கொண்டே வருகின்றது.